Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Defoe, Daniel.; [Dan. Defoe] ; oversat i det Danske Sprog, og ziiret med smukke Figurer.
Titel | Title:	Den navnkundige Engellænders Robinson Crusoe Levnet og meget selsomme Skiebne
Bindbetegnelse | Volume Statement:	Vol. 2
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : Ernst Henrich Berling, 1744-1745
Fysiske størrelse | Physical extent:	1-2 i 2 bd. :

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

38, - 53.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

ROBINSON laver ſig til ſin anden Reyſe.

Den
Navnkundige Engellænders
ROBINSON KRUSOE
Levnet
Og
Besynderlige
Skiebne,
Anden Deel,
Som indeholder mange underlige
Hændelser, saavel paa hans Reyse til-
bage til hans Øe, som paa andre
nye Reyser,
Hvilke Tilfælde ere værd at læse;
Af ham selv beskreven, men nu for deres Ypperlig-
heds skyld fordanſket, og prydet med mange
smukke Figurer.

KJØBENHAVN, 1745.
Trykt og bekostet af Ernst Henrich Berling,
og findes hos hannem tilkiøbs.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Anden og sidste Deel

Af

Den navnkundige Engellænders,

Mr. ROBINSON CRUSOES,

Levnet

Og

Besynderlige Skiebne.

Det er et gammelt og gemeent Ordsprog: **Hvad man i Ungdommen nemmer, man i Alderdommen ikke glemmer**: Og, dersom det er nogensinde fuldbyrdet hos noget Menneske i Verden, saa er det sandelig skeet hos mig; hvilket Historien om mit gandske Levnet noksom bevidner. I fulde fem og tredive Aar havde jeg oplevet saa megen og saa adskillig Modgang, som faa Mennesker, ja vel slet ingen, tilforn havde erfaret. Derpaa vendte Bladet sig om, saa det gik mig lykkeligen og vel. All den Fornøyelse, som

et Menneske kand fornemme, den Guld forunder rigelig Ophold og et roligt Levnet, havde jeg allereede i syv Aar nodt i god Rolighed. Jeg var allerede temmelig bedaged, og havde af Forfarenhed lært, at et Menneske er aldrig lykkeligere, end naar hans Lykke holder Middelvey med ham. Hvo skulde vel nu have tænkt andet, end at den mig medfødde Drift til at reyse og flakke endnu længere omkring i Verden, var jo ved slige Omstændigheder for længe siden sagtned tilligemed min Ungdoms Flygtighed og Vildskab? og hvo havde vel tænkt, at sligt underligt Indfald skulde have faaet Raaderum hos mig, at jeg nu, da jeg allerede havde 61 Aar paa Bagen, vilde først søge min Lykke i Verden?

Derforuden kunde den almindelige Motiv eller Aarsag, som driver os til sligt, ikke meere passe sig hos mig; saasom Fornødenhed drev mig ikke fremdeeles til at forsøge min Lykke, og, at jeg skal tale fornuftig, jeg saae mig sadt i saa god Stand, at jeg kunde ikke skatte mig rigere, om jeg end havde vundet endnu hundrede tusinde Pund; Thi jeg havde Formue nok baade for mig og mine Arvinger. Ja, det som meere er, min Formue forøgedes daglig; thi, eftersom min Familie var liden, saa kunde jeg ikke fordøye mine Indkomster, uden saa var jeg vilde have levet over min Stand, og bebyrdet mig selv med Equipage, Tieneste-Folk og anden latterlig Pragt og Stats, om hvilke Ting jeg neppe havde nogen Afbildning i mit Sind, end sige at jeg skulde have

ve

ve været aldeeles tilbøyelig dertil. Derfor var det vel den eeneste Slutning, en klog Mand i min Sted havde grebet til, nemlig: at han havde tragtet efter at kunde nyde Guds Forsyns Gaver i Roe, og at see dem tage til under sine Hænder. Endda kunde alle disse Betragtninger ikke bevege mig til at staae længe imod den Tilbøyelse, jeg havde til at vanke paa nye omkring i Verden. Det var ret ligesom en Sygdom, der havde befængt mig; i sær lod Længsel efter at see min Øe igien, samt min Plantage, og mit Colonie, som jeg der havde efterladt, mig ikke Roe et Øyeblik. Om Dagen havde jeg intet andet i Tanker, end dette, og om Natten kom det mig for i Drømme; ja, naar jeg ikke faldt strax i Søvn, saa talede jeg høyt med mig selv derom, og der var intet i Verden, som kunde faae mig til at slaae sligt af mit Sind; All min Tale handlede meest derom, hvorudover Folk keededes derved og beloe mig, hvilket jeg meget vel merkede, men kunde dog ikke komme af Vane dermed.

Efter mange fornuftige Personers Meening kommer alt det Væsen, som Folk giør om Spøgelser og Aabenbarelser, af intet andet, end af en uordentlig Indbildnings Kraft, som bersøver een Fornuftens rette Brug, og at saadant Spøgerie er kun lutter Griller. Den heftige Erindring, man undertiden har om sine gode Venner og deres Tale, indtager ved visse Omstændigheder Indbildnings Kraften saaledes, at man virkelig troer, at man seer dem, man taler med dem,

og hører deres Svar. Ligeledes skeer det, efter saadanne habile Folkes Meening, at den Hierne, som er indtagen af slige Indbildninger, holder Skyggen for at være det rette Væsen i sig selv.

Hvad mig angaaer, kand jeg sige, at jeg hidtil Dags ved min egen Erfaring ikke veed, om der virkeligen ere Aander til, som lade sig tilsyne, efter at de ere blevne skilte fra Legemet; jeg vil ey heller sige for vist, om det er kun blotte Dunster, som betage en svag Hierne sit Lys Derimod veed jeg meget vel, at min Indbildnings Kraft giorde mig paa samme Tid til Giek, og førde mig saa vidt uden for mig selv, at jeg undertiden tænkte, jeg stod virkelig uden for mit Slot, med alle mine Fæstnings-Verker omgiven, og saae der gandske nøye min Spanier, Fredags Fader og de skalkagtige Engellænder, som jeg lod blive paa mit Gods. End meere: Jeg talede ofte med disse indbildte Personer, og, endskiønt jeg var vaagen, saa var det ligesom disse Folk stode virkelig for mine Øyne. Denne galne Indbildning gik ofte saa vidt hos mig, at saadanne opdigtede Billeder giorde mig virkelig bange. Engang dromte jeg, at Spanieren og den gamle Vilde gave mig saa besynderlig og tydelig Efterretning om mange Forræderier, som de tre oprørske Engellænder havde giort, saa at det var forskrekkeligt. De fortalte mig, hvorledes disse Meensvorne havde foretaget sig at dræbe alle Spanierne, og havde opbrændt all deres Forraad, paa det de skulde døe af Hunger. Dette var nu saadanne Ting, hvorom

om jeg aldrig havde hørt tale, og som havde ingen fuld Grund; men, fordi jeg troede denne Drøm, saa kunde jeg dog ikke bare mig at holde det for at være vist og sandt, førend jeg var tilfulde overtydet, at det var ikke saaledes. Paa samme Tid havde jeg og drømt, at Spaniernes Beskyldninger ginge mig saa nær til Hierte, at jeg satte i Rette paa bemældte Skalke, og dømte dem alle tre til Galgen. Paa sit Sted skal man faae at see, hvad der var sandt i denne Drøm; men hvad der end var Aarsag til denne Indbildning, saa befandtes det dog at være sandt, skiønt ikke i alle Stykker, thi disse Dievel-blendte Menneskers Forhold havde været saa afskyeligt, at, dersom jeg havde ladet dem straffe paa Livet, da jeg kom til Øen igien, saa havde jeg giort ret, og ingen kunde derfore have agtet mig som Voldsmand, hverken for Guld eller Menneskene.

Kort sagt: I denne Tilstand levede jeg i mange Aar, og fandt ikke i nogen Ting ringeste Fornøyelse eller Lyst, naar det ikke nogenledes kom overeens med min underlige Tilbøyelse. Da nu min Hustrue saae, hvor sær alle mine Tanker dreve mig til slige ufornuftige Anslag, sagde hun engang til mig, at efter hendes Meening kom disse Bevegelser, hvilke jeg ikke kunde imodstaae, af Guds Forsyn, som havde besluttet, at jeg skulde reyse tilbage til denne Øe, og at hun saae intet, som kunde holde mig derfra, andet end min Kierlighed til hende og til mine Børn; og hun var vis paa, at, dersom hun ved Døden afgik, saa

reyste jeg dog uden videre Betænkning derhen. Efterdi det var nu en Ting, som Himlen havde besluttet, saa skulde det giøre hende hiertelig ondt, om hun alleene skulde hindre mig derfra.

Paa denne hendes Tale gav jeg nøye Agt, og saae derhos saa stivt paa hende, at hun blev gandske forbauset og tav stille. Jeg spurde hende, hvi hun ikke blev ved at sige mig Alting, hvad hun tænkte herom. Men jeg blev vaer, at hun var saa hierteklemt, at Taarene begyndt at rinde hende ned ad Kinderne. Tal dog, min kiere Kone, sagde jeg til hende, ønsker I, at jeg skal reyse bort? Ney svarede hun, det være langt fra, men har I endelig Lyst dertil, saa vil jeg langt hellere følge med Eder, end holde Eder tilbage; thi, endskiønt jeg vel befinder, at denne Resolution passer sig kun gandske lider paa Eders Alder, og at den er meget ilde udsøgt nu da I sidder i lykkelig Tilstand; saa har jeg dog ikke i Sinde at forlade Eder, dersom det endelig skal være; I er pligtig til at giøre det, i Fald denne hefrige Attraa tilsendes Eder fra Himmelen; Og maa I ingenlunde staae den imod, med mindre I vil handle imod Eders Pligt, og jeg giorde ey heller hvad mig burde, dersom jeg ikke vilde følge med Eder.

Disse kierlige Ord dreve mine Dunster lidet tilside, og gave mig Anledning til at overveye mit Forsæt paa en stillere Maade: Jeg forestillede mig selv alt, hvad som herved var daarligt for en Mand

af

af min Alder, uden nogen vigtig Aarsag at styrte sig paa nye i de Farligheder, som jeg saa lykkelig var undkommen fra, og i saadan Elendighed, hvorpaa var fuldt et fuldkommen lykkeligt Levnet, saa fremt jeg ikke selv havde vildet blandet Bitterhed derudi.

Hernæst betragtede jeg, at derforuden var det kun unge og fattige Karle, som grebe til saadant Forsæt, jeg derimod havde en Kone og et Barn, og kunde med det første endnu vente et Barn; jeg betragtede derhos, hvorledes jeg havde alt, hvad jeg kunde forlange, og jeg derforuden var gammel nok, saa jeg snarere kunde tænke til at skilles evig fra det, som jeg allerede havde forhvervet, end jeg kunde tænke til at forsøge det meere. Hvad den indvortes Erindring af Himmelen angaaer, som min Kone tilskrev mit Forsæt, da var jeg der om ikke ret overbeviist; og, efter at jeg i lang Tid havde stridet med min Indbildnings Kraft, saa blev jeg omsider Herre over den; og jeg troer, at man i deslige Tilfælde kand altid giøre det, naar man kun alvorligen vil. Det lykkedes da efter Haanden for mig, at jeg ved de fornuftige Slutninger, hvorom jeg nu har talet, fik mit Sind i Roe; men det meeste, som hialp der til, var det, at jeg besluttede hos mig selv, at foretage mig nogle Syssler, som kunde hindre min Indbildnings Kraft, at deslige egensindige Tanker skulde ikke faae Raaderum hos mig. Thi jeg havde merket, at min Hierne var aldrig saa fyldt dermed, som naar jeg var orkeslos og hav-

de intet at giøre, hvorpaa jeg kunde øve mit Sinds naturlige Hurtighed.

I Følge af dette nye Forsæt kiøbte jeg mig i Grevskabet Bedford en Avls-Gaard, i Tanke at boe derpaa. Huuset i sig selv var smukt, og Markerne, som laae der omkring, vare meget bequemme til at dyrkes og rygtes. For mig passede sig intet bedre, eftersom jeg af Natur havde stor Lyst til Agerdyrkning og til alle de Sorge, som man maae paatage sig, naar man vil sætte et Land-Gods i god Stand og forøge dets Indkomster. Derforuden var mit Lyst-Huus langt fra Havet, hvilket da hindrede mig fra at fornye mine Daarligheder, fordi jeg havde der ingen Omgængelse med Søefarende, og kunde da ikke tale om fremmede Lande, eller høre fortælle, hvad der skeede i langt bortliggende Lande.

Da jeg nu med min gandske Familie havde sadt mig der ned, saa kiøbte jeg Plove, samt alt andet, som var fornødent til Avling. Jeg forsynede mig med Vogne, Heste, Koer, Faar; og, i det jeg saa med Flid gav mig til at arbeyde, saa inden 6 Maaneders Tid var jeg ret som er Herremand paa Landet skulde være. Jeg beflittede mig paa, selv at regiere mine Avls-Folk, at plante, at sætte Gierder, og jeg meente nu at føre det lykkeligste Levnet, som Naturen kand give et Menneske, der efter lang Urolighed søger et trygt Sted imod nye Ulykke.

Jeg dyrkede mit eget Land; ingen slags Skat, Tiende eller Landgilde, havde jeg at betale; jeg

var

var Herre, jeg kunde pløye, saae, plante, rydde, bygge, rive ned, alt ligesom jeg fandt det for godt; alt hvad jeg indhøstede, var for mig selv, og alt, hvad jeg lod forbedre, var mine Efterkommere til beste. Nu tænkte jeg ikke meere at begynde paa mit omvankende Levnets Løb, men i det jeg saae mig befriet fra all Sorg og Fortred, saa troede jeg, at jeg virkelig havde naaet den lyksalige Middelstand, som min Fader saa ofte prisede. De Fornøyelser, jeg da nød paa dette mit Gods, erindrede tidt mit Sind om, disse Vers, som en vis Poët har skrevet:

Her har man Prøve paa en sand Lyksalighed,
Hvor man fra Hove er, og ingen Last regierer,
De Unge leve her foruden all Fortred,
De Gamle udi Roe, sler ingen dem fixerer.

Dog blev jeg forstyrret i denne Lyksalighed formedelst en eneste uformodentlig Hændelse, imod hvis sørgelige Virkning var ey alleene intet Hielpe-Middel, men den styrtede mig ogsaa dybere i mine Phantasier, end nogensinde tilforn. Denne bedrøvelige Tilbøyelse til at vanke omkring i Verden var hos mig ligesom en Sygdom, der er kommen i Blodet, og holdes en Tidlang tilbage formedelst Lægedoms Midler, men siden med Magt betager Legemet, saa man ikke kand staae den imod. Den ulykkelige Hændelse, jeg taler om, var denne, at jeg mistede min Hustrue.

Imidlertid er det ingenlunde her mit Øye-Merke, at holde Lov-Tale over hende efter hendes Død, og at beskrive omstændeligen hendes gode Egenskaber, eller min Kone til Ære, at forfærdige en Tale, hvorved jeg kunde vinde det smukke Fruentimmers Gunst, helst om jeg derudi vilde smigre vel for dem. Kun saa meget vil jeg sige, at hun var den Stytte, hvorpaa alle mine Sager hvilede, Middel-Punct af alle mine Anslag, Aarsag til min gandske Lykkalighed; fordi hun ved hendes Klogskab havde holdt mig fra at fuldføre mine daarlige Anslag. Hendes venlige Tale havde virket langt nytteligere Tanker hos mig, end min egen Fornuft, end min Moders Graad, end min forstandige Faders Lærdomme, og mine gode Venners kloge Raad tilforn aldrig kunde virke i mit Sind. Jeg skattede mig tusinde gange lykkelig, fordi jeg ved hendes Sagtmodighed og Kierlighed til min Person havde ladet mig vinde; og efter hendes Død betragtede jeg mig, som en Mand, der i Verden var reven af Lave, og var berøvet all Hielp og Trøst.

I denne bedrøvede Tilstand holdt jeg mig for at være lige saa fremmed i mit Fædrene-Land, som jeg var i Brasilien, da jeg først kom der til Land; og, endskiønt jeg havde mit Huus-Gesinde omkring mig, saa befandt jeg mig dog næsten lige saa eenlig, som da jeg var paa min Øe. Jeg vidste ikke, hvad Slutning jeg skulde gribe til. Omkring mig saae jeg Mennesker bemøye sig med adskil-

adskillige Forretninger: Nogle søgte at opholde deres Liv med det tungeste Arbeyde; andre lagde sig selv ede i de latterligste Forfængeligheder, eller ginge til Grunde i de allerskammeligste Laster, og endda naaede hverken den eene eller den anden den Lykksalighed, som enhver har til sit eeneste Oyemeed.

Jeg saae, at den Vane, de Riige havde til Vellyst, blev dem omsider vœmmelig, og at de med deres liderlige Levnet samlede sig en ulykksalig Skat fuld af Smerte og en ond Samvittighed; derimod saae jeg den Fattige, at anvende alle sine Kræfter, for at forhverve saa meget, som han kunde holde dem ved lige med; og, i det han løb omkring ligesom i en Kreds, af stedsevarende Moye og Uroe, saae jeg, at han arbeydede kun for at leve, og levede kun for at arbeyde.

Disse Betragtninger foraarsagede, at jeg drog mig det Levnet til Minde, som jeg tilforn havde ført i mit lidet Kongerige, hvor jeg kun saaede saa meget Korn, som jeg i et Aars Tid behøvede, og hvor jeg ikke giorde mig den Umag, at slæbe store Dynger tilsammen, fordi jeg havde dem ikke behov til min Underholdning; kort sagt: hvor jeg lod Pengene muulne, og agtede dem ikke saa meget værd, at jeg eengang i tive Aar vilde see til dem.

Havde jeg nu af alle disse Betragtninger ført mig den Frugt til Nytte, som den sunde Fornuft og den kloge Overveyelse førde mig til, saa havde jeg lært at søge en fuldkommen Lykksalighed

anden-

andensteds, end i dette Livs Vellyster. Jeg havde rettet mine Tanker paa et bestandigt Øyemeed, hvorhen alt det sigter, som møder os her paa Jorden, og til hvilket det nærværende Liv skal tiene til en Forberedelse. Med faa Ord sagt: Jeg skulde have tænkt paa den Lyksalighed, som ligger os megen Magt paa, at vi kand være visse paa at faae den i Eye, ja den Lyksalighed, hvis første Grøde vi ogsaa nu allerede kand nyde.

Men tillige med min Hustrue havde jeg mistet min Ledere: Jeg var ligesom et Skib uden Roer, hvilket Veyret driver omkring, hvor helst det vil; jeg fik Vane at løbe ud blandt andre, og de besynderlige Hændelser begyndte paa nye at komme mig i Hovedet; all min uskyldig Tids-Fordriv, mine Agre, min Hauge, min Familie, mit Fæ, som paa saa fornøyelig en Maade havde fliet mig at bestille, var nu slet intet behagelig for mig. Det var ligesom en Musiqve for en døv Mand, og som nydelige Retter for en Syg, der har Væmmelse og ingen Appetit til Maden. Denne tungsindige Følesløshed imod alt, hvad som nogen Tid tilforn havde opvakt den sødeste Fornøyelse for mig, voldte, at jeg greb til den Slutning, at forlade Gaard, Avling, og Landsbye-Levnet, og at reise til London igien.

Da jeg nu kom derind, fuldte endda Keedsomhed og Ulyst med mig, thi jeg havde der intet at bestille; jeg løb uden ringeste Ærinde hid og did, ligesom en Dagdriver, om hvilken man

kand

kand sige, at han iblandt alle skabte Ting er gandske unyttig, saa det kand gielde andre Mennesker lige meget, enten saadan een lever eller døer.

Og dette var iblandt alle det menneskelige Levnets Beskaffenheder just den eeneste, som jeg havde meest Afskye til, jeg som fra min Barndom af var vant til en vindskibelig Levemaade. Efter min Meening ere dovne Slyngeler kun Børmen af det menneskelige Kiøn, og jeg troede, at min Opførsel var nu ikke nær saadant Bevis paa den Færdighed og Flittighed, der var hos mig af Naturen, som da jeg paa min Øe arbeydede en gandske Maaned paa at hugge en Dæle til rette.

I Begyndelsen af Aaret 1693. kom min Fætter, eller Broder-Søn, som jeg havde ladet oplære i Søe-Væsenet, og som jeg havde givet et Skib at commandere, hiem fra en liden Reyse, som han havde giort paa Bilbao (*), og dette var den første Reyse, han giorde som Skipper. Da han nu besøgte mig, fortællede han mig, hvorledes nogle visse Kiøbmænd havde begieret af ham, at han vilde paatage sig en Reyse for dem til Indien og China; og derhos sagde han: **Min Herr Fætter! Han giorde vel ikke ilde derudi, om han fuldte med mig? Jeg trøster mig til at mage det saaledes, at han skal faae sin Øe at see igien, thi jeg har Befaling at seyle den Vey ad Brasilien.**

In-

(*) Bilbao, er en stor og riig Kiøbstæd i Spanien.

Intet er, efter min Meening, haandgribeligere Beviis om et tilkommende Liv, og en usynlig Verdens sande Væsen, end at de skabte Ting paa en vis Maade komme undertiden overeens med de Tanker, som man gior sig i Sindet, endskiønt man aldrig har talet ringeste Ord derom til nogen levende Siel.

Min Fætter vidste slet intet deraf, hvor sær min Tilbøyelse til at vanke omkring i Verden havde nu taget til igien; og jeg vidste ligeledes intet af hans nye Foretagende. Alligevel havde jeg selvsamme Morgen, endskiønt jeg ventede ingen Tilskyndelse af nogen anden, været i færd med at giøre Ligning imellem mine Begieringer og mellem alle Omstændigheder af den Beskaffenhed, jeg var udi; og endelig havde fattet følgende Forsæt: nemlig: Jeg vilde gaae ad Lissabon, og spørge min gamle Portugisiske Capitain om Raad, angaaende mit Forehavende; og, dersom han agtede saadant for at være klogt og giorligt, saa vilde jeg forsyne mig med et Patent, og efter dette Patents Kraft og Indhold fik jeg da Lov til at besætte min De med Folk, og at føre en Colonie med mig derhen. Neppe havde jeg fast besluttet hos mig selv, at disse mine Tanker skulde staae ved Magt, førend min Fætter kom ind til mig, og giorde det Forslag, at jeg skulde gaae med ham derhen.

Over hans Forslag faldt jeg i Førstningen dybt i Eftertanke, og, da jeg en liden Stund havde seet ham stivt i Øynene, sagde jeg til ham:

Hvil-

Hvilken ond Aand har ført Eder herhid at føre mig disse ulykkalige Tanker i Hovedet? I førstningen syntes han over disse Ord noget forbauset, dog, da han merkede, at jeg viiste ingen stor Afskye for dette Forslag, saa fik han Mood igien, og sagde til mig: Hvi saa, Hr. Fætter! er dette Forslag saa plat at forkaste? Det er jo gandske naturligt, saasom mig synes, at han længes efter at see sin liden Ø igien, hvor han tilforn har regieret med større Lykkelighed, end hans Brødre de andre Mennesker, nyde den. Kort sagt: Forslaget kom med mit Sinds Beskaffenhed saa rigtig overeens, at jeg tog der imod, og sagde til ham, at, dersom han blev forligt med Kiøbmændene om denne Reyse, saa var jeg sindet at følge med ham, naar jeg kun ikke skulde gaae længere end til min Ø.

Hvi taler han saaledes, min Herre, sagde han til mig, jeg vil ikke haabe, at han har Lyst til at blive der med alle, og der at leve paa nv efter sin gamle Viis. Ney, ingenlunde, svarede jeg, naar I kommer tilbage fra Indien, kand I da ikke hente mig derfra igien? Men han svarede saaledes: Det syntes ikke, at Kiøbmændene tillode ham at seyle denne Omvey med et laddet Skib, fordi Reysen kunde da vare nogle Maaneder længere. Tilmed sagde han, skulde han være saa ulykkelig at lide Skibbrud, saa var han strax i den selvsamme bedrøvelige Tilstand, som han med saa stor Lykke haver revet sig ud af.

Jeg

Jeg maa tilstaae, at i denne hans Tale var der megen Forstand, men vi hittede dog paa et Middel til at raade Boed paa dette Uhæld, nemlig: Vi vilde tage med os i Skibet alle de Stykker, som hørde til en stor Chalouppe, vel dannede og gandske færdige til at føre i Brug, og tillige vilde vi tage nogle Tømmermænd med os, som i Nødsfald kunde binde Stykkerne tilsammen, og paa Øen giøre Chalouppen fuldfærdig, hvorved det da let lod sig giøre for mig, at komme derfra hen over paa det faste Land.

Jeg var ikke længe om at giøre min sidste Slutning; thi min Fætters Gielten passede sig saa vel med min Tilbøyelse, at intet i Verden kunde bedre komme overeens dermed. Og efterdi min Kone var derhos død, saa fandt jeg ingen, som bekymrede sig noget synderligt derom, eller raadede mig fra dette Forehavende, undtagen min gamle Enke, hun giorde alt hvad hun kunde, for at hindre og holde mig derfra, i det hun bad mig betragte, hvor uforsøden og unyttig saadan en farlig Reyse var for mig nu, da jeg allerede begyndte at blive gammel, og havde det, jeg kunde leve af, og i sær siden jeg havde smaa Børn. Men all hendes Tale formaaede intet hos mig. Jeg sagde hende, at der var intet, der kunde giendrive min Attraa til at reyse, og at min Hu stod saa stadig dertil, at jeg troede, jeg viiste mig ulydig imod Guds beskikkede Raad og Villie, dersom jeg blev hiemme. Da hun nu saae, at hun udrettede intet dermed, men jeg blev ved min u-

for-

foranderlige Slutning, saa lod hun ey allene af at raade fra, men hun ogsaa paa adskillige Maader hialp mig til at lave paa min Reyse, samt at indkiøbe Forraad af Levnets Midler, og at sætte saa vel mine Familie-Sager, som mine Børns Optugtelse paa en ordentlig Fod.

Men paa det at intet herudi skulde blive forsømt, saa giorde jeg mit Testament, og lod mine Midler i saa gode Hænder, at jeg var vis paa, at mine Børn kunde intet komme til kort derved, i hvad der endogsaa maatte tilslaaes eller hændes mig; Og hvad deres Optugtelses Maade angik, derudi forlod jeg mig gandske og aldeeles paa min gode ærlige Enke, hvilken jeg da tillige beskikkede en liden Indkomst, saa hun kunde leve andre utrængt. Med Tiden har jeg seet, at aldrig nogen Velgierning blev bedre anvendt, thi ingen Moder kunde bære større Omhue for sine egne Børn, ey heller viise meere Klogskab i Optugtelse, end hun giorde. Imidlertid levede denne ærlige Enke endda saa længe, at hun saae mig hiemkommen igien, og nøed nye Virkninger af min Taknemmelighed.

Min Fætter var seylfærdig først i Januarii Maaned $169\frac{4}{5}$, og jeg gik med min troe Fredag den 18 Jan. om Borde i Duns. (a) Foruden det,

(a) Duns, er en stor aaben, dog tryg Havn ud mod Havet, beliggende i den Provintz Kent hos Fretum Gallicum eller Le Pas de Calais, det er det Sund eller Strøde, som løber mellem Engelland og Frankrige Paa.

som var beskikket til at fuldfærdige min Chaloupe med, naar jeg kom til Øen, havde jeg en anseelig Ladning af allehaande fornødne Ting for min Colonie, i Tanke at lade dem blive i Skibet, dersom jeg ikke fandt mine Underdanere i en sommelig Tilstand.

Først havde jeg nogle Karle og Tienere hos mig, hvilke jeg havde i Sinde at lade blive paa min Øe. Imidlertid skulde de arbeyde for mig, saa længe som jeg selv var der tilstede, med den Tilladelse, enten at blive der paa Øen, eller at følge mig, dersom jeg fik i Sinde at gaae bort derfra. Iblant disse fandtes der to Tømmermænd, en Smid og en anden fix og dygtig Karl, hvilken, endskiønt han havde kun lært Bødker-Haandverk, var dog saa konstig, at han kunde forfærdige allehaande Machiner og Verktøy. Han var ret beqvem til at giøre Hiul og Haand-Qværne at maale Korn med. Derforuden kunde han dreye og giøre Potter paa allehaande Viis, saavel Leer-Potter som Træ-Skaaler ꝛc. Med faa Ord sagt: Han fortiente med Rette at kaldes Fac totum, hvilket Navn vi og gave ham.

Foruden disse førde jeg en Skredder med mig; Denne havde tilbødet sig som en Reysende at gaae med min Fætter til Indien, men siden fik jeg

Paa Latin kaldes Duns: Littora Cantii. Rehden er foran ved Canalen, mellem Nord- og Syd-Vor-Land, lige for en liden Bye som kaldes Deale. Sammesteds er ikke ret god Anker-Grund, thi det glipper ofte, fordi der findes mange Flinte-Steene.

jeg ham til at sætte sig ned i min Colonie. Samme Skredder var ogsaa en brav og vittig Karl, saa han med Tiden blev mig meget tienlig i mange Ting, endogsaa i de Ting, som ikke vare hans Haandverk vedkommende, thi, som jeg tilforn har sagt, intet lærer bedre den Konst, at giøre allehaande Redskab, end Noden.

Min Ladning, saa vidt jeg kand huske, bestod i en temmelig stor Hob Lærret og tynde slags Toy, som vare bequemme til at klæde Spanierne udi, hvilke jeg formodede at finde paa min Øe; og af de slags Vahre havde jeg, efter min Regning, nok til at holde dem reene med, længere end i syv Aar. Og naar man endnu legger alle andre Sager til, som giordes fornødne til at skiule dem med, saa beløb det sig omtrent til 200 Pund Sterling. Dog var herunder befattet alt hvad som var fornødent til Senge, iligemaade allehaande Kiokken-Kar, Potter, Kieddeler, og Kober til at giøre fleere af. Derforuden havde jeg omtrent hundrede Pund Jern giort i Arbeyde, saasom Som, Kroge, Hængsler, Laase, allehaande Verktoy ꝛc.

Hernæst havde jeg en Forraad af hundrede stykker Skyde-Gevæhr, saasom Mousqueter, Bøsser, Pistoler, mange Kugler af allehaande Størrelse, og to Metal-Stykker; og som det var mig umueligt, at jeg kunde forud see den Fare, som min Colonie maatte maaskee engang i sin Tid geraade udi, saa havde jeg endnu laddet Skibet med hundrede Fad Styk-Krud, samt med Kaarder,

Sabeler, Jern-Pigge og Hellebaarder. Ydermeere bad jeg min Fætter, at han foruden sit fornødne Tal af Stykker, tage to smaa Stykker med sig, af det Slags, som man pleyer at sætte paa Overlobet, paa det jeg kunde lade dem blive paa Øen, i Fald det giordes behov at anlegge der en Skantze, og at sætte den i Stand til at værge sig imod en Fiende. Denne Forsynlighed var ikke saa gandske unyttig, som jeg havde Aarsag at tænke, da jeg kom til Øen; thi, naar man kommer længere frem i denne Historie, saa skal man see, at det kunde ikke have været mindre, dersom man vilde beholde Øen.

Imidlertid lykkedes denne Reyse for mig langt bedre end de andre, som jeg havde giort til Soes; og derfore slipper jeg fra at sinke Læseren med at fortælle nogle kedsommelige Tilfælde; Tiden kand maaskee falde Læseren endda lang nok at fornemme den Tilstand, som min Colonie befandt sig udi. Alligevel er det vist, at vi i Forstningen havde Modvind, hvilket forvoldte nogle andre Gienvordigheder, saa at Reysen varede længere, end jeg havde ventet.

Min Reyse til Guinea havde hidindtil været den eneste, jeg var kommen tilbage fra, saaledes som jeg havde foretaget mig den, og dette voldte, at jeg frygtede, at jeg blev stedse ulykkelig paa mine Reyser; thi paa Landet pleyede jeg aldrig at være fornøyet, og paa Soen pleyede jeg altid at være ulykkelig.

Mod-

Modvinde dreve os i Forstningen hen i Nord, og nødde os til at løbe ind i den Irlandske Havn Galloway, hvor vi maatte ligge i 23 Dage; men ved denne liden Uhæld havde vi den Fornøyelse, at der vare Føde-Vahre i Overflødighed og for godt Kiøb at faae, saa vi, i steden for at tære af vor Fætallie, havde Leylighed til at forøge vor Forraad. Der lod jeg føre mange Sviin og Kalve om Borde paa Skibet, item to Koer, hvilke jeg havde i Sinde at sætte i Land paa min Øe, om vi naaede lykkeligen did; men jeg maatte anvende dem paa en anden Maade.

Den 5te Febr. ginge vi med god Vind igien under Seyl. Denne Vind varede i mange Dage, saa vi havde intet ondt Tilfald, uden et eeneste, som vel er Umagen værdt, at det bliver beretet med alle sine Omstændigheder.

Den 20 Febr. saae vi om Aftenen Baadsmanden komme ind, som da just holdt Vagt paa Skibet. (b) Samme Baadsmand sagde os, at

(b) Vagt gaaer ordentlig omkring iblant Skibs-Folket. Paa de fleeste Convoy-Skibe ere der gemeenligen sex Slags Vagter, inddeelte i 6 Deele efter Dagens og Nattens Længde, saa hver Vagt holdes i 4 Timer. 1.) fra Midnat Klokken 12 indtil om Morgenen Klokken 4 er (den anden) Nat-Vagt, eller den saa kaldede Hunde-Vagt. 2.) fra Klok. 4 til 8 om Formiddagen er Dag-Vagt. 3.) fra 8 til 12 om Middagen er Formiddags-Vagt. 4.) siden fra 12 til 4, er Eftermiddags-Vagt. 5.) fra 4 til 8 Platvoet-Vagt. Og da 6.) fra 8 til 12 (den forsie) Nat-Vagt; hvilken sidste altid ved Profossen, staaende

han havde seet et Glimt af et Lys langt borte, hvorpaa var fuldt et Canon-Skud; og strax derefter kom en Skibs-Dreng, som førde os den Efterretning, at Baadsmanden havde atter hørt et Skud.

Herpaa stigede vi alle op paa Overlobet, hvor vi stode en liden Stund, og hørde intet; men faa Minuter derefter saae vi noget brænde som et stort Lys, og deraf formodede vi, at der maatte være en stor Ildebrand.

Vi søgte strax til vor Styremands Dag-Register, for at see, paa hvad Høyde vi vare. Dette bevegede os eendrægteligen til at bekiende, at paa denne Side kunde der ikke være Land paa 500 Miile nær; thi Ilden syntes for os at være hen

---

de ved Stor-Masten, forkyndes med nogle Sang-Riim, ringes til med Klokken paa Bakken, Trommen røres dertil af Tambouren, en Aften-Psalme blæses af Trompeteren, og der skydes med et Stykke. Men paa det man alligevel kand nøye vide Forskiællen paa disse Vagt-Tider, saa staaer under det halve Fordek, lidet fra Cajytten, en Skiltvagt hos et Time-Glas, som hver halve Time slaaer paa en Klokke, hvilket er ligesaa godt som et Uhrverk. Derpaa svares altid paa Bakken; alleneste med den Forskiæl, at, naar Vagten begyndes, eller rettere sagt, naar den første halve Time er forbi, saa slaaes der eengang paa Klokken; naar den heele Time er til Ende, slaaes der to gange, og saa fremdeeles. For Exempel: Over-Styrmanden har Natte-Vagt, saa slaaer Skildvagten, naar Klokken er halvgaaen 9, eengang; Klokk. 9, to gange; halvgaaen 10, tre gange, og saa fremdeeles indtil Klokken er 12, da slaaes der 8 Slag paa Klokken, og siden slaaes der atter et Slag, hvor-

hen mod Vest-Nord-Vest. Deraf sluttede vi, at der maatte være kommen et Skib i Brand, og de Canon-Skud, som man nylig havde hørt, kom os til at troe, at vi vare ikke langt derfra, og vi meente vist, at, naar vi fuldte vor Fart, saa komme vi ufeylbarligen derhen, helst siden Luen syntes for os hvert Øyeblik større. Men fordi det var taaget Veyr, saa kunde vi ikke blive andet vaer, end Ild; Dog, da vi efter en halv Times Forløb vare ved god Medbør, skiønt det blæste kun lidet, komne noget bedre frem ad, og Veyret begyndte at klare op, saa fik vi et stort Skib at see, som midt i Havet var fortæret af Ilden.

Over dette bedrøvelige Syn blev jeg særdeles vort, endskiønt intet andet end den alminde-

hvormed gives tilkiende, at der begyndes en frisk Vagt. Disse betegnede halve Timer kaldes paa Skibene Glasse. Aarsagen til det Navn Glasse, er, fordi man har altid et Time-Glas ved Haanden, ligesom et Uhrverk, hvoraf man merker Tidens Gang Ellers skifter Skipperen og de tvende Styrmænd Vagterne saaledes mellem sig, at inden 24 Timer gaae til Ende, saa har hver af dem med sit Qvarteer giort sin Pligt i 16 Glasse eller 8 Timer; men derhos gaae de andre Under-Officerer dem til Haande, saasom Høybaadsmanden, Schiemanden, Qvarteermesteren ꝛc. Ligesom Sergeanten eller Soldater-Commandeuren lader sine 50 Mænd paa deres Poster ligeledes løse hverandre flittig af, naar 2 Glasse ere udrundne, eller naar hver Time er til Ende. Engellænder og Hollænder give ogsaa 4 Timer til hver Vaagt; Frantzoserne derimod kun $3\frac{1}{2}$; men Tyrkerne give 5.

lige Høflighed bevægede mig til at antage mig disse i Fare svævende Personer. Denne høflige Tilbøyelse blev end meere opvakt hos mig ved det jeg tænkte paa den Tilstand, jeg var udi, da den Portugisiske Capitain midt paa det store Hav tog mig ind i sit Skib, hvilken Tilstand var ikke nær saa ynkelig som denne, i hvilken disse Folk af bemældte Skib maatte være, saa fremt der var intet andet Skib i Følge med dem, som kunde komme dem til Hielp. Jeg befalede derfore strax at løsne fem Canon-Skud i Rad, dermed at give dem tilkiende, at der var et Skib i Nærværelsen, som vilde komme dem til Hielp, og at de skulde stræbe at redde sig i deres Baad hid til os: Thi endskiønt vi kunde see deres Skib formedelst Luen og Ildens Skin, saa var det dog ikke dem mueligt at see os, fordi det var mørk Nat.

Imidlertid seylede vi en tidlang kun med vort Schonfar-Seyl c); og just, da vi ventede, at Dagen vilde bryde frem, saa holdte vi vort Skib hen ad den Side, hvor vi havde seet, at det andet Skib stoed i Brand. Medens vi nu giorde dette, saa saae vi med stor Skrek, (endskiønt vi havde Aarsag til at formode dette,) hvorledes Skibet fløy i Lusten, og derpaa slukkes Ilden nogle Minuter derefter, formodentlig efterat Resten af Skibet var sunken. Dette var

(c) Schonfar-Seyl, er det største Seyl paa et Skib, nemlig det nederste paa den store Mast. Det kaldes vel ogsaa, kort sagt, Schober eller Schover, paa Engelsk Main-Sail.

var visselig et forfærdeligt og ynkeligt Syn, i sær for den Medlidenhed, som det opvakte hos os til disse arme ulykkelige Mennesker, thi enten maatte de alle være fortærede af Luen, eller de maatte fare vild omkring med deres Baad paa det store Hav; men vi kunde ikke slutte det forvist, fordi det var endnu mørkt. Ikke desto mindre sluttede jeg, at de maatte dog have været saa kloge, at de søgte ad Sven med Baaden. Paa det jeg nu kunde, saa vidt mueligt var, klogeligen foranstalte de Ting, som kunde give dem Efterretning om at blive frelste, saa lod jeg paa alle Sider af vort Skib hænge Laterner ud, og lod idelig skyde med Canoner, for at give dem tilkiende, at de vare ikke langt fra os.

Dagen derefter, Klokken 8, saae vi igiennem vore Kikkerter to Baade, som vare gandske fulde med Folk, og derhos bleve vi vaer, at disse arme Mennesker roede af all Magt, fordi de havde Modvind. Da de havde faaet os i Sigte, giorde de allehaande Tegn, at vi skulde faae dem at see.

Vi paa vor Side gave dem det sædvanlige Tegn, at de skulde komme om Borde, og tillige satte vi fleere Seyl til, for at komme dem des nærmere til Haande. Det varede da neppe en halv Time, førend vi naaede dem, og saa lode vi dem alle gaae i vort Skib. I det ringeste vare de 60. i Tallet, saa vel Qvinder og smaa Børn som Mænd; deriblant vare ogsaa mange Passagerer.

Vi finge da at høre, at det Skib, som var fløyet i Luften, var et Skib paa 3000. Tønder, som gik fra Quebec (d) til Frankerige, og Capitainen fortællede os omstændeligen fra Begyndelsen til Enden, hvorledes denne Ulykke var kommen.

Ilden var formedelst en Baadsmands Uforsigtighed, som sad ved Roret, først bleven optændt i Rathuuset, eller i det Rum og Cabinet, hvor man har Compasset, Lys, og deslige Ting forvart. Da nu nogle løbe til og slukkede, saa meente man, at Ilden var vist nok dæmpet, men siden blev man vaer, at der vare nogle Gnister faldne paa visse Steder i Skibet, hvor man umueligen kunde komme hen. Derfra havde det grebet Kielen an, og siden med saadan Magt bredet sig ud i heele Skibet, at hverken Arbeyde eller Forstand kunde faae Ilden udslukt. Det eeneste Raad, de vidste at gribe til, var at forlade Skibet. Til deres Lykke havde de to temmelig store Baade, foruden en anden liden Baad, som kunde ikke bruges til andet, end til at hente Proviant og friskt Vand.

I denne Tilstand havde det alleene været deres Trost, at de vare undgangne Ilden; thi, at redde Livet, var noget, som de efter all Fornuft ikke torde ved at haabe, fordi de vare saa langt borte fra Land. Den eeneste Lykke, de kunde

(d) Quebec, er Hoved-Staden i den Provintz Canada i West-Indien, som hører Frankrige til, og hvor de i Franske Vice-Roy residerer.

de smigre for sig selv med, var det Haab, de havde, at de maaskee kunde finde et Skib i Havet, som beviiste dem den Godhed at tage dem inden Borde. De havde Seyl, Roer, og Compas, og havde lavet sig paa at seyle med en beqvem Vind tilbage til Terra nova. (e) Men den Forraad af Levnets Midler, som de havde med sig, kunde ikke rekke længere til end i 12. Dage at Hunger-svale sig med, inden hvilken Tid, dersom det var bleven Mags-Veyr og god Vind, de havde giort sig Forhaabning om at naae til Bankerne (f) af samme Land, hvor de havde tænkt at holde

(e) Terra nova, er paa dette Sted en Øe, som saa kaldes, beliggende i America oven hos den Hoved-Provintz Canada.

(f) Banker, uden for Terreneuve. Der er det, hvor de Americanske Stokfiske fanges i Mængde. Disse Banker ligge omtrent under den 50de Grad Norder-Brede. De ere store Grunde eller Sand-Dynger, som ligge ude i det store vilde Hav paa en vis Distance fra Landet. Den store Banke er omtrent 20 Miile fra Cap de Raz, som er den nærmeste Hav-Klint; den holder i Længden 300 Engelske Miile, og i Bredden 75; naar det er paa den Tid at Vandet floer, eller der er fuld Flod, saa findes der saa mange Favne Vand i Dybden, at det største Skib kand seyle dristig derover, undtagen paa et eeneste Sted, som kaldes *Virgins* eller Jomfruerne, hvor der er strandet mangt et Skib. Hernæst ligger den grønne Banke, som holder omtrent 80 Engelske Miile i Længden, og hvor den er bredest 30 Miile. Noget længere frem ligger *Bauqueroi*-Banken, som en Skoe, i Størrelse hart ad ligesom de andre. Siden følge der de vaa-

de Livet saa længe op med Fisk, indtil de kunde have kommet ind til Landet; Dog havde de herhos havt saa megen Fare, Uveyr, Modvinde, Regn og Kuld at frygte for, som kunde have giort dem alle deres Lemmer forfrosne og stive; derfore, om de skulde undkomme og blive frelste, saa kunde det ikke skee anderledes, end paa en underlig Maade. Men medens de nu saaledes raadførde sig med hverandre, og de fleeste allerede mishaabede om Frelse, havde de med ubeskrivelig Glæde hørt et Canon-Skud, hvorpaa fuldte endda fire andre. Deres Mod var derved blevet igien gandske opmuntret, og de havde, ligesom min Hensigt var, deraf merket, at der fandtes et Skib i Nærværelse, som vilde hielpe dem.

Derpaa havde de lagt Master og Seyl ned, fordi Vinden bar ikke saaledes ad, at de kunde sey-

vaade Steder af Sand-Eiland, Hvalfisk-Eiland, &c. Trindt omkring den store Banke, som Vandet gaaer over og aldeles skiuler, naar der er høy Flod, men bliver paa nogle Steder tør, naar der er Ebbe, findes Vandet allevegne 200 Favne dybt. Los Buenaloos, eller Balckiauer-Eilande, have deres Navn af den store Mængde, som fanges der af det store slags Stokfisk. Med saadanne, og med det ringeste slags Stokfisk, som kaldes Boor John, eller den arme Jan, gaae der aarlig sielden mindre end 500 Engelske og Franske Skibe til Frankrige, Portugal, Spanien og Italien. Dog skal der giores vel Forskiel imellem de Americanske og Norske Stokfisk; thi de, som føres fra Norge, ere gandske tørre, men disse, som fanges her paa Sand-Bankerne uden for Terra nova, blive mestendeels indsaltede, og kun lidet tørrede i Luften.

seyle til os; og nogen Tid derefter fik de meere Mod og Haab, da de saae vore Lygter, og hørde vore Canon-Skud, hvilke vi heele Natten igiennem havde Tid efter anden losnet. De havde ogsaa losnet tre Mousqvet-Skud; men vi havde ikke hørt dem, fordi Vinden bar Lyden fra os.

Ikke desmindre havde de kastet deres Aarer over Borde, og begyndt at roe, paa det de i det mindste kunde hindre, at de ikke dreve bort med Vinden, og vi kunde desto lettere komme til dem. Omsider bleve de med ubeskrivelig Glæde vaer, at vi havde dem i Sigte, og seylede lige an paa dem.

Mig er det umueligt at beskrive, hvor henrykte disse arme Mennesker vare, hvor mange selsomme Gebærder og Positurer de viiste, med hvilke de gave deres Glæde tilkiende over deres saa uformodentlige Redning. Bedrøvelse og Frygt kand let beskrives, thi Suk, Graad, Skrig, nogle Bevægelser med Hoved og Hænder, er noksom Beviis paa, at et Menneske er bange og sorrigfuld: Men en umaadelig Glæde, helst en pludselig, kommer et Menneske til at giøre en stor Hob underlige Ting, som ere tvert imod hverandre.

Nogle af disse arme Folk ligesom svømmede og bleve næsten borte i Graad. Andre syntes rasende, og sønderrevne deres Klæder, ligesom de havde været i den største Fortvivlelse.

Nogle syntes ret Daare-Kiste-galne, de løbe frem og tilbage, stampede med Fødderne, og vriede

vriede deres Hænder. Andre dandsede, sange, skoggerloe og skrege af Glæde. Nogle vare gandske dumme og døve, ja kunde ikke faae et eeneste Ord frem. Andre derimod vare syge, og syntes ligesom de vilde strax daane. Kort sagt: de færreste giorde Kors for sig, og takkede Gud for deres Frelse.

Denne sidste Omstændighed fortæller jeg ikke for at føre Læseren til nogen ond Meening om dem; thi jeg tvivler ikke, at de jo siden have takket Gud af deres Hiertes Grund; men de vare i Førstningen saa fulde med Affecter, at de kunde ikke holde styre paa deres Bevægelser og Tanker; der var en slags Affindighed hos dem, og der vare faa iblandt dem, som kunde holde Maade i deres Glæde.

Kand vel være, at deres Temperament har giort noget til deres meget ustadige Adfærd: De vare Franske, et Folk, som ere hidsigere, meere passioneret, end andre Folk, og kand snarere, end andre, skride fra en Extremitæt til en anden, formedelst den Fyrighed, som deres Livs Aander opvækker. Jeg er just ingen stor Philosophus, at jeg skulde kunde give grundigen mine Tanker tilkiende herom; men dette kand jeg vel sige, som jeg og maa tilstaae det, at jeg i all min Livs Tid havde aldrig før seet slig Adfærd, eller at nogen havde teet sig saaledes af Glæde. Nærmere kand jeg ikke ligne det ved noget, end ved de underlige Spring, som min troe Kredaa giorde, da han fandt sin Fader bunden i Canöéen. Dernæst maa jeg tilstaae, at jeg fandt og noget sligt

i den

i den Forbauselse, som var kommen paa den Engelske Capitain og hans tvende Stalbrødre, hvilke jeg fordum reddede af de Forræderes Hænder, som vilde forlade dem paa min Øe: Men sandelig, alt dette kand dog ingenlunde ret lignes med det, som jeg merkede ved denne Leylighed. Derforuden skal man agte, at disse underlige Ting paa den Maade, som jeg har beskrevet dem, yttrede sig ikke paa adskilt Vis hos disse Frantzoser, nemlig, at een giorde intet andet, end loe, og den anden derimod kun græd; men det fuldtes ad hos enhver i sær, og det i en Hast med all denne Forandring: f. E. Een, der i et Øyeblik syntes døv og stum, ret som et Menneske, der er kyset og hiertkippet af et stort Torden-Skrald, gav sig et andet Øyeblik til at dandse, hoppe og at huje, ligesom en Nar; Snart sleed han Haaret af Hovedet, rev Klæderne i Stykker, og traadde paa dem med sine Fødder, ret ligesom en gal Mand, der er sat i Daare-Kiste; snart græd han, saa Taarene fløde omkring ham; han blev svag, besvimede, og, dersom man ikke var kommen ham til Hielp, saa havde han i disse stærke Bevægelser døet paa Steden. Med dem alle, eller med de forreste var det ikke saaledes, dog næsten med enhver; og, om jeg ellers husker ret, saa maatte vor Skibs-Barberer aareslaae fleere end tredive af dem.

Iblandt dem vare der to Præster, den eene endnu ung, den anden gammel; og det, som man herved maa billigen forundre sig over, var,

at

at den gamle var mindst klog. Saa snart han satte sin Fod inden vort Skibs-Borde, faldt han langs hen paa Dekket, og blev liggende stiv, ligesom han var død. Vor Barberer brugte strax saadanne Middel, som vare bequemme, at han kunde komme til sig selv igien, thi han var den eneste i Skibet som troede, at der var endnu noget Liv i ham. Da han nu havde gnedet hans Arme, for at faae dem varme, og Blodet til at gaae der ind, saa aareslog han ham. I Forstningen kom der kun faa Draaber Blod, men siden løb det meere frit herud. Tre Minuter derefter opløftede Manden sine Øyne, og inden et Qvarteer talede han, og var kom̃en til sig selv igien. Saa snart Blodet var stillet, begyndte han at gaae omkring, og forsikkrede os, at han befandt sig vel tilpas: Barbereren holdt da for godt, at give ham et Glas Cordial-Vand. Men efter et Qvarteers Tid komme der nogle Frantzoser hastig løbende ind i det Kammer, hvor Barberen var i Færd med at aarelade en Qvinde, og sagde, at Præsten var nu gandske fra sin Forstand. Maaskee han havde med all for stor Opmerksomhed betragtet sin Tilstands pludselige Forandring, og denne Overveyelse havde virket saa meget hos ham, at han var paa ny bleven undrykt af Glæde. Efterdi nu hans Livs Aander havde begyndt at gaae heftigere afsted i Legemet, end Aarerne vare i Stand til at lade dem passere, som det skulde være, saa var hans Blod blevet hidsigt og betændt; og førend man saae sig ret om-

kring, saa fandtes der visselig hos ham alle de Egenskaber, som findes hos een, der er sat i Daare-Kiste. Barbereren fandt det ikke tienligt at aarelade ham endnu eengang, men han gav ham noget at sove paa. Dette gjorde nogen Tid derefter sin Virkning; og den anden Dag opvaagnede han frisk og sund baade paa Legemet og i Sindet.

Den unge Præst holdt med en stor Standhaftighed sine Affecter i Tomme, og gav os ret et Mynster paa et fornuftigt Gemyt, og paa saadan en Person, som er sig selv mægtig. Saa snart denne kom inden Borde hos os, faldt han paa Knæ at takke Gud for hans lykkelige Befrielse. Jeg havde herved den Lykke, at jeg forstyrrede ham i denne priselige Forretning; thi jeg meente, at han var falden i Besvimelse. Men han oplöftede sit Hoved, og sagde til mig med meget alvorlige og stadige Gebærder, at han var nedknælet for at yde Gud sin Tak: Jeg beder eder höylig, sagde han fremdeeles, at J ville tillade mig endnu nogle Øyeblik at blive ved i min Andagt; siden skal jeg have den Ære ligeledes at takke Eder, som den, hvilken jeg, næst Gud, er Tak skyldig for mit Livs Frelse.

Det gjorde mig hiertelig ondt, at jeg havde forstyrret ham; derfore lod jeg ham ey alleene i Roe, men jeg holdt ogsaa de andre fra at giøre ham Uroe i hans Andagt. Men, da han nogle Minuter havde lagt i denne Positur, saa kom han

til mig, og takkede mig paa en venlig og tillige alvorlig Maade, med grædende Øyne, fordi jeg havde villet være et Redskab i Guds Haand til at redde hans og saa mange andre elendige Personers Liv. Jeg svarede ham, at det var mig hiertelig kiert, at jeg havde givet ham Anledning til at vise sin Taknemmelighed mod Gud; og jeg bad ham da, at han skulde aflegge sin Taksigelse til Gud alleene. Jeg svarede ham fremdeeles, at jeg havde intet andet giort, end hvad Fornuft og Kierlighed burde lede alle Mennesker til, og at jeg var skyldig til at takke Gud paa min Side, fordi han elskede mig saa høyt, at han vilde bruge mig til at frelse og opholde saa mange Creaturer, som vare skabte efter hans Billede.

Efterat vi nu saaledes havde talet med hverandre, giorde denne redelige Mand sig all Umag for at stille sine Landsmænds Sinds Tilbøyelser, ved Formaninger, Begieringer, fornuftige Forestillinger, kort sagt, ved alt hvad som var beqvemt til at bevege dem til at holde deres Glæde inden for den sunde Fornufts Grændser. Med nogle lykkedes det temmelig vel for ham, men de fleeste vare sig ikke selv mægtige nok til at føre sig disse Lærdomme til Nytte.

Disse besynderlige Omstændigheder har jeg med Flid antegnet, paa det at Læseren kand deraf lære at regiere sine Sinds Tilbøyeligheder. En overmaade Glæde driver Menneskets meget længere, end en stor Sorg, Vrede og Grumhed; og ved denne Leylighed har jeg merket, hvor nøye man

man skal have vaaget Øye paa Affecterne, de maa være af hvilken Natur de være ville; thi, alt for stor Glæde er lige saa farlig for os, som de andre Hiertets Bevægelser, der holdes for at være de allerfarligste.

Formedelst vore Giesters urimelige Foretagende komme vi den første Dag lidet i Vilderede inden Skibs-Borde; men, da vi havde anviist og uddeelt til dem det Rum og Leye, som vort Skib var i Stand til at give dem, og de derpaa havde sovet vel, saa blev alting roeligt, og vi saae et gandske andet Folk.

De gave os alle de Taknemmeligheds Prøver, som en Nation, der af Natur er genegen til overmaade Høflighed og mange Complimenter, kunde give. Capitainen og een af Præsterne besøgte mig den anden Morgen, og sagde til mig, at de ønskede gierne, at tale baade med mig og min Fætter, som commanderede Skibet, paa det de kunde raadføre sig, hvorledes de fremdeeles skulde komme lykkelig afsted. Saa snart nu min Fætter var kommen til os, begyndte de første med disse Ord: At alt, hvad de i Verden havde, var ikke tilstrekkeligt nok til at betale os den store Tieneste, vi havde giort dem. Derpaa tog Capitainen Ordet, og sagde til mig, at de havde redet nogle Penge, og andre kostbare Sager, som de i en Hast havde faaet ud af Ilden, og forvaret i deres Chaloupper, hvilket altsammen de havde Befalning paa, at tilbyde os, om vi vilde være saa god og tage derimod: Dette alleneste ba-

de de os høyligen om, at vi vilde beviſe dem den Kierlighed, og ſette dem til Land paa en Sted, hvorfra det var mueligt for dem, at komme til Frankrige igien. I Forſtningen ſyntes min Fætter temmelig genegen til at tage imod deres Forære ring, forbeholdende ſig den Frihed, at han ſiden vilde ſee til, hvad han kunde derudi giøre til deres Beſte; men jeg formaaede ſaa meget hos ham, at jeg fik ham vendt derfra; thi jeg veedſte, hvad det betyder, at være forladt i et fremmed Land uden Penge. Jeg kom da ihu, at, derſom den Portugiſiſke Capitain havde giordt ſaaledes mod mig, og ſoldt mig ſin Velgierning for alt, hvad ſom jeg eyde i Verden, ſaa maatte jeg have ſultet ihiel, uden ſaa var, jeg vilde have faldet i ſaadant et Slaverie, ſom jeg kom fra i Barbariet, eller kandſkee i et verre og haardere; thi det er endnu ikke aldeeles en afgiort Sag, at en Portugiſe er bedre Herre, end en Tyrk.

Derfore ſvarede jeg den Franſke Capitain, at, i det vi havde hiulpet ham og hans Folk i deres Ulykke, havde vi intet andet giort, end hvad Kierlighed befalede, at vi ſkulde giøre mod vor Næſte, og hvad vi ynſkede, at andre vilde giøre mod os, derſom vi vare i ſlig yderlig Ulykke. "Vi ere "forſikkrede, ſagde jeg til ham, at I havde "ligeledes hiulpet os, derſom I havde været "i vores og vi i eders Sted; og at I havde "gierne rekket os Haand uden Hensigt til no"gen Egennytte. Min Herre, ſagde jeg frem"deeles, vi have taget Eder til os inden

Skibs-

Skibs-Borde, paa det vi kunde redde og
opholde Eder, men ikke fordi at vi vilde ta-
ge og beholde noget af Eders, og sandelig,
jeg holder intet for at være meere barbarisk
giort, end om man tog der lidet Fattigdom
fra Eder, som I have berget udaf Ilden,
og satte Eder saa paa Land: Det kunde
da hede med rette, at vi havde kun redder
Eders Liv, paa det vi siden kunde selv slaae
Eder ihiel; og at vi havde kun friet Eder
fra at drukne, paa det vi vilde lade Eder
sulte ihiel. Troer derfore, at jeg ingenlun-
de tillader, at man skal tage mod det rin-
geste af det, som eders Taknemmelighed
driver Eder til at ville forære os. Hvad
det Forslag angaaer, som I gior, at vi skul-
le sætte Eder til Land paa en beqvem Egn,
da er dette en meget vanskelig Sag: Vort
Skib er bestemt ad Ost-Indien, og, endskiønt
vi ere komne meget fra vor Vey hen ad Ve-
sten, hvilket maaskee er skeet ved Guds
Forsyn, at vi skulde redde Eder af saa strek-
kelig en Fare; saa staaer det dog ikke til os,
at forandre vor Vey med fri Villie for e-
ders skyld, og min Fætter, Skibs-Capitai-
nen, kunde aldrig forsvare det hos Eye-
doms Herren, fordi han har lovet ham at
fremme Reysen, saa snart han har naaet
Brasilien. Alt, hvad vi kand giøre Eder
til Tieneste, er, at vi kand sætte vor Raas
hen ad en Side, hvor vi kand formode at

"finde Skibe, som komme tilbage fra Vest-
"Indien, og at vi dermed kand skaffe Eder
"Leilighed at komme enten til Engeland el-
"ler Frankrige.„

Den første Deel af mit Svar var saa fuld af Høflighed, ja af Ædelmodighed, at det kunde ikke andet være, end at disse Folk jo maatte være tilfreds dermed; men med det sidste af mit Svar vare de ikke aldeeles fornøyede, i sær vare Passagererne meget bange, at de skulde komme til at følge med os lige til Ost-Indien. Derfore bade de mig høyligen, at, eftersom vi vare komne af vor rette Vey hen mod Vesten, førend vi funde dem, jeg da i det mindste vilde have den Godhed for dem, at seyle samme Cours indtil Bankerne af Terra Nova, hvor de maaskee kunde faae et Fartøy at leye, og vende tilbage igien til Canada, hvor de vare komne fra.

Dette Forslag holdt jeg for at være billigt, og jeg var meget redebon til at tiene dem derudi. Jeg betragtede, at det var ey alleene en bedrøvet og utaalelig Slutning for disse arme Mennesker at slæbe denne heele Eqvipage med os indtil Indien, men det kunde end ogsaa aldeeles spilde os vor Reyse, i det saa mange Menneskers Ophold vilde giøre et ubodeligt Hull i vor Proviant. Tilmed troede jeg ikke, at jeg handlede imod den Contract, som min Fætter havde oprettet med sine Kiøbmænd, om jeg tøvede noget, for at hielpe tilrette i et uformodentlig Tilfald. Sandelig, hverken naturlige eller almindelige Lo-

ve

ve kunde tillade os at lade saa mange Menneſker fare vild omkring paa Havet, og formodentlig omkomme, naar vi kunde redde dem, og nu, da vi engang havde taget dem inden Borde, saa udkrævede vor egen ligesaavel som deres Nytte, at sætte dem paa en Sted til Land. Derfore samtykkede jeg i deres Begiering, og lod Skibet seyle samme Lob, som vi havde begyndt; og, dersom Vindene bleve os saa hart imod, at vi ikke kunde føre dem til Terra nova, saa lovede jeg at sætte dem til Land paa Den Martinique i Vest-Indien. Imidlertild holdt det stedse ved med godt Veyr, og vi havde en tæmmelig stærk Vind, som stod en Tid-lang mellem Nord-Øst og Syd-Øst, hvilket forvoldte, at der fragik os mangen Leylighed i at sende vore Folk til Europa. Vel mødte der os mange Skibe, som vare bestemte ad Europa; men de havde saa længe holdt Søen og krydset for Modvinde, at de kunde ikke beladde sig med Passagerer, paa det de ikke skulde allesammen døe af Hunger. Paa saadan Maade bleve vi nødde til at fare fort med vor Reyse, indtil vi efter en Uges Forlob naaede Bankerne uden for Terra nova. Der satte vi vore Franske Folk i et Fartøy, som de ude paa det vilde Hav leyede for at føre dem til Land, og derfra til Frankrige, saafremt det var dem mueligt der at finde saa mange Levnets Midler, som de kunde forsyne sig med did.

Den eeneste af de Franske, som blev om Borde hos os, var den unge Præst, hvilken, da han

havde hørt, at vi skulde gaae til Indien, fik Lyst til at reyse med os, dog med den Vilkor, at man skulde sætte ham til Land paa Kusten eller ved Strandsiden af Coromandel, hvilket jeg da med Fornøyelse indgik.

Til dette Menneske fattede jeg en synderlig Yndest, og ikke uden Aarsag, som man siden skal faae at høre i denne Historie. Derforuden toge fire af de Franske Matroser Tieneste hos os, hvilke vare brave Karle, og os meget nyttelige.

Derfra rettede vi vor Cours til Vest-Indien, og seylede fra Sønden og en fierdedeel Sønden til Osten, men havde ikke megen Vind i 20 Dage. I denne Tilstand vare vi, da der kom os ligesaa ynkeligt et Syn for Øyne, som det forrige var; saa vi fandt her atter noget at øve vor Kierlighed paa.

Medens vi den 19 Martii 1695. vare 27 Grader 5 Minuter i Norder-Breden, og vi seylede i Syd-Ost, og Ost-Syd-Ost en fierde Deel hen til Syden, saa bleve vi et stort Skib vaer, som holdt lige ind paa os. I Forstningen kunde vi ikke egentlig see det, men da vi vare komne nærmere sammen, bleve vi vaer, at det havde mistet sine store Stænger, (g) Besans Ma-

(g) Store-Stænger. Den mellemste Mast eller Stor-Masten har over sig endnu to Stænger: Den øverste heder Bram-Stangen, og den mellemste kaldes den Store Stang.

Masten, (h) og Bogspreder. (i) Det losnede strax et Canon-Skud, for at give os tilkiende, at det var i Nød. Vi havde da en drivende Vind af Nord-Nord-Ost, og inden kort Tiid vare vi dem saa nær, at vi kunde tale med dem. Skibet hørde hiem i Bristol, og kom tilbage fra Barbados; men herfra havde en Himmel-Storm revet det løs fra sit Anker, og drevet det ud ad Søen, nogle Dage tilforn, da det laae færdigt at skulle have gaaet under Seyl. Og just skeede dette paa en Tiid, da Capitainen og Styremanden vare paa Landet; saa Skibet, foruden det stærke Uveyr, som havde overvældet det, fattedes dygtige Folk til at regiere det. Siden var det atter blevet overfaldet af et andet Uveyr, som havde aldeeles drevet det fra Vester-Siden, og tilreedt det i saa bedrøvelig Tilstand, som vi fandte det udi. Vel havde Skibsfolket tænkt at faae de Bahamiske Øer i Sigte, men det slog dem Feyl, hvilket den stærke Vind af Nord-Nord-Ost, som vi tillige paa samme Tiid havde, forvoldte, i det den havde forsat dem langt derfra hen mod Syd-Ost; Og fordi de havde kun et Seyl paa Stor-Masten, og et andet firekantet, som de i en Hast havde fæstet paa en Nød-Mast, (k)

(h) Besans-Masten, er den bageste Mast i Skibet.

(i) Bogspredet, er en Mast, som ligger fæstet for ud fra Pligten af Skibet; derpaa føres to Seyl, et øven til, som kaldes Klyveren, et neden, som kaldes Blinden.

(k) Nød-Mast, er en Mast, som man efter Storm og Uveyr føyer tilsammen af noget Tømmer, saa godt som man kand for at hæfte noget Seyl derpaa.

bag til, hvor Besanen stod, saa havde de ikke ret kundet fatte Vinden i Seylene; saa at de havde giort sig all muelig Umag for at naae de Canariske Øer.

Men det, som giorde disse Folkes Ulykke des større, var, at de, foruden at de vare udmattede i de to store Uveyr, døde af Hunger. De havde i elleve Dage hverken havt Brød eller Kiød at æde, og deres eeneste Trøst var, at de havde endnu lidet friskt Vand til overs, og omtrent en halv Tønde Meel. Af Sukker havde de endnu en temmelig Forraad, item 6 smaa Fade med Rum. (1) De havde ogsaa havt en stor Hob indsyltede Vahre, men Sult havde nødet dem til at æde det op altsammen.

Som Passagerer fandtes der om Borde en ung Karl, samt hans Moder, og en Tieneste-Pige. Disse, fordi de havde troet, at Skibet laae seylfærdigt, vare til deres Ulykke gangne om Borde just samme Aften, da den skrekkelige Storm kom paa; og, da de havde intet meere til overs af deres eget Forraad, vare de i en langt ynkeligere Tilstand end Matroserne, hvilke, da de selv vare i yderste Nød, havde viist sig gandske følesløse og ubarmhiertige. Man kand slutte, om den ulykkelige Tilstand er let at beskrive, som denne elendige Familie befandt sig udi.

Jeg havde maaskee aldrig faaet noget at vide af denne bedrøvelige Omstændighed, dersom ikke min Nysgierrighed havde drevet mig til at gaae

(1) Rum, det er, Sukker-Brændeviin.

gaae om Borde paa dette ulykkelige Skib, medens det var godt Veyr og Havet var stille. Thi da Capitainens anden Substitut, (m) som i denne yderste Nød maatte paatage sig Commando over Skibet, var kommen til os om Borde, saa havde han talet om disse Passagerer, som om Folk, der vare saa godt som døde, thi han i to Dage havde ikke hørt dem tale et Ord og han ømmedes ved at spørge efter dem, fordi han var ikke i Stand til at skaffe dem Lindring i deres Elendighed.

Vi giorde os strax all Umag for at hielpe disse ulykkelige Folk, saa meget os mueligt var, og jeg formaaede over min Fætters Sind saa meget, at jeg fik ham beveget til at proviantere dem allesammen, om vi endskiønt selv derudover skulde blevne nødde til at gaae til Virginien, eller at løbe ind til en anden Americansk Hav-Side, der at kiøbe Fætalie paa nye til os selv. Men til vor Lykke turde vi ikke lade vor Medynk gaae saa vidt og saa rundelig frem. Thi disse arme Folk vare da en nye Fare undergivne; og man var bange, at, siden de vare saa udsultede, deres Graadighed paa Maden skulde forvolde dem Døden. Capitainens Substitut førde i sin Baad sex af dem til os, hvilke saae alle ud som Dødnings-Rader, og havde neppe saa megen Kraft, at de kunde vende Aarerne i Haanden. Selv var

(m) Capitainens *Substitut*, derved forstaaes Styremanden, saasom første *Substitut* er Over-Styremand; anden *Substitut* er Under Styremand ꝛc.

var han halvdød, thi han havde intet beholdt tilovers for sig, men havde taget til takke med lige saa slet og liden Portion, som een af de ringeste Matroser havde faaet til Underholdning. Da jeg nu havde sat nogle Retter for ham, paamindede jeg ham, at han skulde æde langsom og maadelig deraf; men neppe havde han faaet tre Mundfuld ned igiennem Halsen, førend han fik ondt, og begyndte at kløges. Han var saa fornuftig, at han lod strax af, og vor Barbarer lavede ham en varm Suppe, som kunde tiene ham baade til Lægedom og til Næring. Og, saa snart han havde ædt den, blev det bedre med ham. Imidlertiid glemte jeg ikke hans Stalbrødre, men gav dem ligeledes noget at æde. De aade glat i sig, hvad dem blev frembaaret, thi de vare saa udsultede, at de deraf vare ligesom Afsindige, hvilket da hindrede dem, at de ingenlunde kunde tvinge sig selv. Ja der var to iblant dem, som med saa stor Graadighed slugede Maden i sig, at de Dagen derefter vare nær døde deraf.

Dette Spectakel var for mig meget Hiertrørende, thi det førde mig den Elendighed igien til Gemyt, som jeg fordum saae for mig, da jeg første Gang satte Fod paa Strandbredden af min Ø, fordi jeg havde da ikke det ringeste til Livs Ophold, og jeg saae intet Raad til at finde saa meget, som jeg kunde leve af i een eneste Dag; Derforuden var jeg, efter min Meening, i Fare for at blive reven ihiel og opædt af vilde Dyr.

I all den Tiid, medens Substituten stod og for-

fortaalde omstændeligen Skibs-Folkets Elendighed, vare mine Tanker stedse henvendte paa de Passagerer, nemlig Moderen, Sønnen, og Pigen, som han i to Dage ikke havde hørt tale, og han, efter sin egen Bekiendelse, havde maattet slaae varesløs, fordi hans egne Folk vare i yderste Trang. Heraf forstod jeg da, at han paa det sidste havde slet intet givet dem at qvæge sig paa, og jeg sluttede deraf, at de maatte nu alle tre være døde af Hunger.

Derpaa beholdt jeg Substituten, som vi da kaldede Capitain, om Borde paa vort Skib tillige med de Folk, han havde taget med sig, paa det de med god Mad og Drikke kunde igien forfriskes. Imidlertiid var jeg betænkt paa at faae de andre Folk paa Skibet ligeledes noget at æde; Og til den Ende lod jeg vor Substitut, eller Styremand, i vor egen Baad, som var besat med tolv Mænd og beladen med en Sæk fuld af Skibs-Kavringer, og sex skore Stykker Oxe-Kiød, &c. fare over til deres Skib.

Vor Barberer gav mine Baadsmænd Befalning, at lade dette koge i deres Nærværelse, og i Kokkens Kammer at sætte Skiltvagt, for at holde disse forsultede Folk der ude fra, at de ikke skulde gribe til at æde Kiødet raat, eller rive det ud af Gryden eller Kiedelen, førend det var nok kogt; og i Forstningen skulde dem kun gives en liden Portion. Formedelst denne Forsigtighed blev dem Livet opholdt; og havde man ikke taget dette i agt, saa havde de dræbt sig selv i den Mad,

som

som dog blev given dem i den Hensigt, at de ikke skulde dse.

Vor Styremand befalede jeg derhos, at han skulde gaae ind, hvor Passagererne laae, og see til, i hvad Tilstand de vare; og, dersom de endnu levede, saa skulde han give dem, hvad de behøvede at vedergvæge sig med. Til den Ende havde Barbereren fliet ham en stor Bakke (n) fuld af den slags Suppe, som havde bekommet den den arme Substitut saa vel, og som var beqvem til at qvæge og efter Haanden hielpe dem til rette igien.

Men som jeg var endnu kun slet fornøyet med alle disse Anstalter, og jeg derforuden havde stor Attraae efter at see med mine egne Øyne det bedrøvelige Syn, som dette Skib kunde paa en langt udtrykkeligere Maade forestille mig, end nogen ved sin Fortælling kunde betegne mig det; saa tog jeg ham med mig, som vi paa den Tiid kaldede Skibs-Capitain, og i hans Baad roede jeg bag efter vore Folk.

Jeg fandt alle disse usele forsultede Mennesker ligesom i et Oprør, færdige at rive Kiødet med Magt ud af Kieddelen; men min Substitut giorde, hvad ham var befalet, i det han havde sat Vagt for Kiøkken-Dørren, og da han saae, at han udrettede intet med sine Formaninger, saa brugte han Magt til at giøre disse usele Folk godt imod deres Villie. Dog føyede han dem saa me-

(n) Bakke, er en stor Træ-Skaal eller Fad.

meget, at han lod nogle Kavringer blode i Kiedelen, og gav enhver en deraf, for at stille deres Graadighed lidet; og derhos bad han dem, at de maatte stadig troe, at det skeede for deres egen Frelses skyld, at han gav dem kun lidet paa eengang.

Men alt dette kunde endda ikke stille dem, og dersom jeg ikke med deres egene Officerer var kommen dertil, og tillige med mine Formaninger havde haardt truet, at de intet skulde faae, dersom de ikke vare roelige og skikkelige, saa troer jeg i Sandhed, at de havde med Magt trænget ind i Kokkens Kammer, og revet Kiødet af Kieddelen, I denne Tilfald kunde man fuldkommeligen see, at **en sulten Mave har ingen Øren.** Dog stillede vi dem tilfreds, saa meget os mueligt var; og, efter at vi havde begyndt at spise dem jevnt, lidt efter lidt, og Tid efter anden at give dem alt meere og meere, saa tillode vi dem omsider at æde saa meget de vilde, og alting gik bedre, end jeg havde tænkt.

Hvad Passagerernes Elendighed angaaer, da var den langt forskrekkeligere, end Skibsfolkenes. Thi, som Matroserne havde i Begyndelsen kun lidet til sig selv, saa havde de kun levnet gandske lidet til Passagererne; og omsider, da det mindskedes meere og meere, havde de reent glemt dem, og ladet dem ligge; saa at de i de 6 eller 7 sidste Dage havde slet intet faaet at æde, og i de 2 eller 3 foregaaende Dage kun gandske lidet. Den arme Moder var, efter Skibsfolkets Beretning,

en

en forstandig Kone og meget vel opfødt; hun havde med en ret moderlig Kierlighed sparet for hendes Søn alt hvad hun kunde, men havde endelig sat alle hendes Kræfter til. Da vor Styremand traadde ind i hendes Kammer, saae han hende sidde plat ned, hvor hun mellem to sammenbundne Stole hældede sig til den eene Side af Skibet. Hendes Hoved var siunket ned mellem begge hendes Skuldre, saa hun lignede ret et dødt Legeme, endskiønt der var endda lidet Liv i hende. Han giorde alt hvad han kunde, at faae hende oplivet igien, og at styrke hende Hiertet. Til den Ende gav han hende med en Skee lidet Suppe i Munden; derpaa rørde hun vel hendes Lipper, og løftede den eene Haand op, men tale kunde hun ikke, hvor gierne hun end vilde. Hun forstod ogsaa vel, hvad han sagde til hende, men i det hun gav ham ved Tegn at forstaae, at denne Hielp kom for sildig for hende, saa viste hun med Fingeren paa hendes Søn, ret ligesom hun vilde bede Styremanden, at han skulde passe og pleye ham. Dog, fordi han havde særdeeles Medynk over denne kierlige og troe Moder, saa giorde han sig all Umag for at faae hende lidet varm Suppe i Maven, og, som han troede, saa havde han faaet 2 eller 3 Skeer fulde i hende, men jeg tvivlede meget om, at han var vis der paa. Enten det nu var saa eller ikke, saa giorde han sig dog kun forgieves Umag; thi Natten derefter døde hun.

Det unge Menneske, hvis Liv hun havde opholdt med at sette hendes eget Liv til, befandt sig

ikke

ikke i saa yderlig Magtesløshed, dog laae han gandske stiv i en liden Seng, og syntes halv død. I hans Mund havde han et gammelt stykke Handske, Resten deraf havde han ædt. Ikke desmindre, eftersom han var ung, og havde fleere Kræfter end hans Moder, saa lykkedes det for vor Substitut, at han fik noget Suppe i ham, saa det syntes ligesom han begyndte at kroge sig, men da han endnu gav ham tre eller fire Skeer fulde, saa fik Mennesket ondt, og spyede det strax ud igien.

Den arme Pige angaaende, hun laae hos hendes Madmoder udstrakt, ret ligesom hun havde et Slag, og droges med Døden. Alle hendes Ledemoder vare krumme; med den ene Haand havde hun faaet fat om et Been af Stolen, og holdt det saa fast, at man havde Umag nok med hende, førend hun slap det; hendes anden Arm var lagt over Hovedet, og med begge Fødderne spændte hun stivt imod et Bord. Kort sagt: det syntes ligesom hun laae i sidste Aandedræt, dog var hun ikke død.

Den elendige Pige var ey alleene magteløs af Sult, og forfærdet ved det hun betragtede den forestaaende Død; men, som vi siden hørde Skibsfolket sige, saa mistrøstede hun sig ogsaa meget for hendes Madmoder, som hun høyligen elskede, og havde udi nogle Dage seet at stride med Døden.

Vi vidste ikke, hvad vi skulde giøre ved dette ulykkalige Menneske; thi da vor Barberer, som

var en duelig og forsøgt Mand, havde, saa at sige, givet hende Livet igien, saa matte han paa nye til at curere hendes Hierne, fordi den i mange Dage syntes gandske forvirret.

Hvo som læser denne bedrøvelige Hendelse, han skal tænke, at det har en gandske anden Beskaffenhed med en Besøgelse, som man giør paa Havet, end med en Besøgelse, som man aflegger paa Landet, og som undertiden varer i heele tre Uger. Her var det fornødent at komme disse ulykkalige Folk til Hielp, men ingenlunde at blive hos dem; og endskiønt de høyligen attraaede at følges med os i nogle Dage, saa havde vi dog ikke Tid til at bie efter et Skib, der havde mistet sine Master og Stænger. Men efterdi Capitainen bad os høyligen, at vi vilde hielpe ham at sætte en Overstang paa hans store Mast, og en anden paa Besans-Masten, saa føyede vi ham derudi, og seylede i 3 eller 4 Dage kun med vort store Seyl. Siden, der vi havde fliet ham fem Tønder med Øre-Kiød, een Tønde med Flesk, god Forraad af Skibs-Kavringer, Meel og Ærter, og i steden for Betaling annammet tre Kister Sukker, en temmelig Deel Rum, og nogle Stück von Achten, saa ginge vi bort fra dem, og toge, efter deres indstændige Begiering, en Præst, samt bemældte unge Karl, Pigen, og alt hvad dem tilhørde, ind paa vort Skib.

Den unge Karl var 17 Aar gammel, velskabt, hviisk, stille, vel optugtet, og meget fornuftig. Det syntes ligesom hans Moders Død gik ham in-

inderlig til Hiertet, helst efterdi han kort tilforn havde mistet sin Fader i Barbados. Han havde bedet Barbereren, at han skulde formaae mig til at tage ham med i mit Skib, paa det han kunde komme bort fra dem, som han kaldede sin Moders Mordere. Og man kand ikke negte, at de jo i vis Maade vare hendes Mordere: Thi de kunde alle endda have sparet og levnet noget lidet af deres Portion til at opholde denne arme Enkes Liv, om det end ikke havde været meere, end stunddum lidet at qvæge Hiertet med, at hun ikke saa plat skulde have døet af Hunger; men Hunger veed hverken af Kierlighed eller Slægtskab, hverken af Venskab eller Billighed at sige. Hunger er ubarmhiertig, og kand ikke giøre sig Samvittighed over noget.

Vor Barberer forestillede ham, at vor Reyse vilde vaere længe; tilmed kom han da bort fra alle sine gode Venner, og kunde maaskee komme paa nye i lige saa slet Tilstand, som han nu var sluppen ud af; men all denne Forestilling var forgieves. Han sagde, at det var ham lige kiert, hvor han kom hen, naar han kun kunde slippe fra de grumme Folk, han var inden Borde med; og, sagde han, Capitainen (under dette Navn meente han mig, thi han kiendte endnu ikke min Fætter) var en alt for reedelig Mand, at han skulde giøre ham ringeste Fortred, siden han havde reddet hans Liv. Hvad Pigen angik, hun fulte gierne med os allevegne, naar hun kom til Forstand igien, og hun antog det visselig for en stor

Velgierning, at hun havde faaet Lov til at komme i vort Skib.

Denne Foreſtilling giorde Skibs-Barberen mig paa ſaa pathetiſk en Maade, at jeg ſamtykkede den, og tog dem begge ind i mit Skib, ſamt alt, hvad de eyede og havde, undtagen elleve Stykker Sukker, hvilke man umueligen kunde komme til. Men eftersom denne unge Karl havde en Haandſkrift, ſaa lod jeg Capitainen underſkrive et Beviis, i hvilket han tilſtod og lovede, ſaa ſnart ſom han var kommen til Briſtol, at gaae ufortsvet til en vis Kiøbmand ſammeſteds, ved Navn Rogers, ſom var den unge Karls Slægt, og levere ham et Brev fra mig, ſamt alt, hvad ſom havde tilhørt den afdøde Enke. Men all denne Forſigtighed var uden Tvivl forgieves, thi jeg fornam aldrig, at dette Skib kom til Briſtol. Det er gandſke formodentligt, at, efterdi det havde faaet ſaa ſtor Skade, og der trængde ſig Vand ind paa mange Steder, ſaa er det ſiunket, ſaa ſnart der er kommet et Uveyr paa igien.

Vi vare da paa den Brede af 19 Grader 32 Minuter, og vi havde ſaa vidt, hvad Veyret angaaer, havt en temmelig lykkelig Reiſe, uden alleneſte at vi i Forſtningen havde Modvinde. Men jeg har ikke i Sinde at ſinke Læſeren med at fortælle nogle Tilfælde, ſom ere kun af ſlet Vigtighed, ſaaſom om **Vindenes Forandring, Storm, godt Veyr og Regn** ꝛc. Paa det jeg da kand rette mig efter Læſerens Curioſitæt, ſaa vil jeg ſige, at jeg den 10 April 1695. fik min Øe i Sigte.

Dog

Dog fandt jeg den ikke uden stor Vanskelighed. Vel havde jeg været der tilforn, og var kommen ud derfra paa den Syd-Østlige Side hen mod Brasilien; men efterdi vi nu seylede imellem Øen og det faste Land, og havde hverken Kort om denne Kuste, ey heller noget vist Kiende-Tegn, saa saae jeg den vel, men vidste ikke, at det var den samme. Vi krydsede en lang Tid fra en Side til en anden, og satte til Land paa mange Øer, som laae i Munden af den Strøm Oronooka, men vi fandte ikke den rette Øe, vi ledte efter. Saa meget lærde jeg af det jeg leedte omkring paa disse Kuster, at jeg havde tilforn været i Vildfarelse, da jeg tænkte, at det Land, som jeg fik at see, medens jeg var paa Øen, var det faste Land. Det var en lang Øe, eller rettere sagt, en lang Række Øer, som ligger lige over for det store Rum, som Munden af denne Flod befatter i sig. De Vilde, som undertiden komme til Land paa min Øe, vare ikke egentligen Cariber, men Indbyggere paa samme Øer, og andre Barbarer, som beboede de nærmeste Steder omkring mig. Jeg besøgte, som sagt er, mange af disse Øer forgieves, thi nogle fandt jeg ubeboede, og andre vare øde. Iblandt andet saae jeg paa en Øe nogle Spanier, og jeg troede i Forstningen, at det var de, som jeg havde ladet hente over i mit Herredømme; men da jeg talede med dem, fornam jeg, at de havde i Nærværelsen en liden Baad liggende i en liden Viig, og at de vare komne did for at lede efter Salt og nogle Perle-Muskeler; kort sagt, jeg fornam, at de

vare ikke af mine Underdanere, men at de hørde hiem paa Hell. Trefoldigheds Øe, som ligger 10 eller 11 Grader i Breden længere hen mod Norden.

I det jeg nu gik fra een Øe til en anden, snart med Skibet, snart med den store Baad, som vi finge med god Villie og Samtykke fra det Franske Skib, og var en meget god Baad, saa kom jeg omsider paa Sønder-Siden af min Øe, og kiendte da strax dens heele Figur. Strax lod jeg mit Skib kaste Anker paa en tryg Rehde lige over for den lille Fiord, hvor min gamle Boelig var.

Saasnart jeg havde fæstet Øye derpaa, kaldede jeg paa min Fredag, og spurde ham, om han vidste nu, hvor han var? han begyndte en lang Tiid at staae og stirre, slog saa Hænderne sammen af Glæde, og raabte: Ja, ja, o der, o der er det! og, medens han med Fingeren pegede paa mit Slot, begyndte han at ſiunge og springe omkring ligesom en Nar; ja jeg havde nok at giøre med at holde ham tilbage, at han ikke skulde springe ud over Borde, og svømme til Land.

"Nu, Fredag, sagde jeg til ham, vel an, "hvad siger du derom? mon vi finde der Nogen "eller Ingen? skulde vel din Fader være der? Da jeg nævnede hans Fader, syntes den stakkels Karl, hvis Hierte var omt for Faderen, gandske forbauset, og jeg saae Taarene trilde ham ned af Øynene. "Hvad skader dig, Fredag, sagde jeg til ham, "est du bedrøved, fordi her er Haab, at "du kand faae din Fader at see igien? Han, ry-

stende

stende med Hovedet, svarede: "Ney! ney! jeg" ham ikke meere see, aldrig meere see. O! hvo" veed det, min kiere Fredag, sagde jeg til ham." Ach ney! svarede han, han længe død, han gam=" mel Mand, han meget gammel Mand. Den" Sag er just ikke saa viis, sagde jeg; men, en=" ten han nu er der eller ikke, enten han endnu lever" eller er død, troer du da, at vi finde nogen af" vore andre Folk?" Uden tvivl havde han bedre Øyne end jeg; thi, endskiønt vi laae med Skibet en halv Miil fra Landet, saa pegede han dog med Fingeren paa den Bakke, som var oven over mit Slot, og raabte; „Jeg see, jeg see, der mange Mand, der, der og der. Jeg vendte mine Øyne hen til den Sted, men jeg saae intet, ikke engang med min Kikkert, hvilket formodentlig kom deraf, at jeg keeg ikke ret derhen. Alligevel havde han Ret, hvilket jeg Dagen derefter erfarede, da jeg udforskede det: Der havde været 5 eller 6, som havde staaet og seet paa Skibet, thi de vidste ikke, hvad de skulde tænke derom.

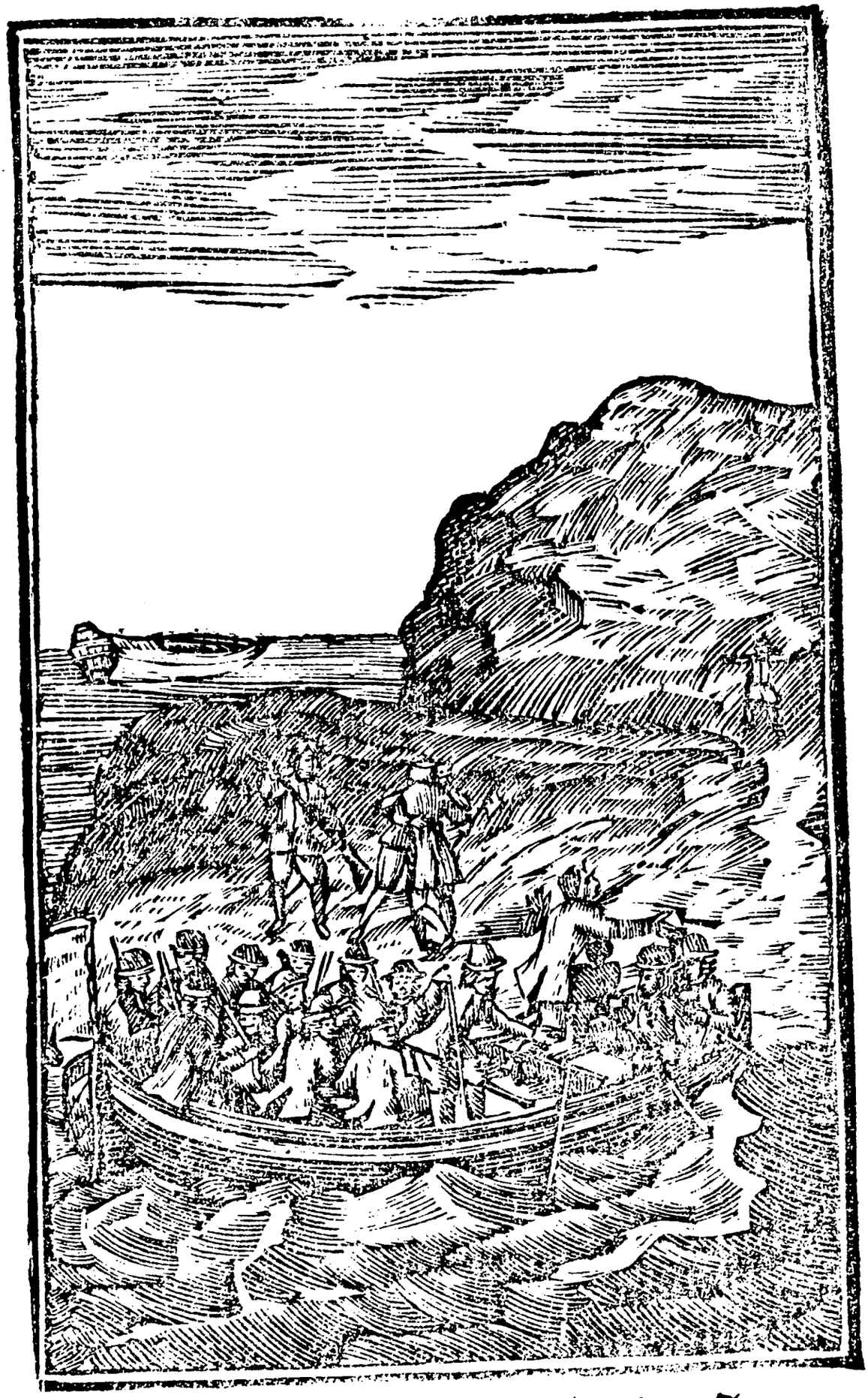
Saa snart som Fredag havde sagt, at han saae Folk, lod jeg Engelske Flag vaye og to Styk=ker løsne, for at give dem tilkiende, at vi vare Venner, og et halv Qvarteer derefter saae vi hos Siden af den lille Vig en Røg opstige. I Øyeblikket befalede jeg at sætte den store Baad ud (o) med en hvid Fane til Freds Tegn, og,

(o) Sætte Baaden ud, det er, at hidse den ud fra Bor=de ned i Vandet. Ligesom det ogsaa heder, sætte Baaden ind, naar den hidses op af Vandet inden

efter at jeg havde taget Fredag og den ung Præst til mig, saa bød jeg Skibsfolket at roe mig til Land. Den Præst var den Franske, som jeg ofte har talet om. Jeg havde rigtig fortaalt ham den Levemaade, som jeg havde ført der paa Øen, saa jeg ikke glemte den ringeste Omstændighed, baade hvad mig selv angik og hvad dem vedkom, som jeg lod blive der efter mig: Og denne Historie havde opvakt en stor Begierlighed hos ham at følge med mig til Landet. Derforuden havde jeg 16 bevæbnede Mænd i min Baad, af Frygt, jeg maatte maaskee finde nye Giæster, som ikke vare mine Undersaatter; men til god Lykke befandtes denne Forsigtighed ufornøden.

Efterdi vi nu passede den Tiid at gaae til Land, da Floden var næsten paa det Høyeste, saa satte vi lige ind i min lille Bugt, og det første Menneske, jeg fik fæstet Øye paa, var den Spanier, hvis Liv jeg havde reddet. Endnu kiendte jeg hans Lineamenter meget vel, men hvad hans Klædedragt angaaer, den vil jeg siden beskrive Jeg befalede strax, at de skulde alle blive i Baaden, og ingen følge mig; men der var ingen Middel at holde Fredag tilbage. Denne troe

Skibs-Borde. Thi i aaben Søe kand et Skib ikke slæbe smaa Fartøyer, saasom Baade, Chaloupper, Nøller ꝛc. bag efter sig, eftersom man enten i Storm eller ved anden Tilfælde kunde miste dem; eller de i det mindste hindrede Skibets Styregang. Men man haler eller sætter dem ind paa Dekket af det store Skib, og sætter dem ud igien, det er, slipper dem ned i Vandet, naar fornødent giøres.

ROBINSONS Tilbagekomst til hans Øe.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

troe Søn havde seet sin Fader paa saa langt et Stykke Vey borte fra de andre Spanier, at det var mig ikke mueligt at faae ham i Sigte: og det er vist, at, dersom man vilde have holdet ham fra at gaae paa Land, saa havde han sprunget i Søen og svømmet indtil Landbredden. Neppe havde han sat Fod paa Landet, førend han fløy saa hastig afsted som en Piil af en Bue hen til den gamle Vilde. Den standhaftigste Mand skulde ikke kunde have baret sig for at græde, dersom han havde seet den overmaade Glæde, som paakom denne stakkels Karl, da han kom til sin Fader. Han omfavnede ham, kyste ham, tog fat paa ham, og satte ham ned; Længere end et Qvarteer stod han og stirrede paa ham, ret ligesom et Menneske, der med Forundring betragter et rart Skilderie. Siden satte han sig ned paa Jorden hos ham, kyssede ham atter, stod op igien, og blev ved med Opmerksomhed at betragte ham, ret ligesom han ret forlystede sig i at beskue ham. Den anden Dag omgikkes han ham paa en anden kierlig Maade: han gik længe og spadserede med ham hos Strandbredden, ledde ham ved Haanden, ret ligesom det kunde have været en Jomfrue, og stundum løb han hen og hentede noget af Baaden, snart et Stykke Sukker, snart et Glas Brændevin, og snart en Kavring; kort sagt: han hentede alt, hvad ham syntes bequemt til at opvække sin gode gamle Fader nogen Fornøyelse.

Om Eftermiddagen begyndte han det end-

nu paa en anden ny Maade: Han satte den gl. Mand ned paa Jorden, og begyndte med tusinde Positurer, en pudseerligere end en anden, at danse trindt omkring ham, og tillige talede han med ham, og fortaalde ham, til Tidsfordriv, nogle besynderlige Omstændigheder af hans Reyser. Med faa Ord sagt: dersom der fandtes saadan sønlig Kierlighed iblant Christne, saa kunde man i vis Maade sige, at der var intet unyttigere til, end det femte Bud. Men jeg vil gaae fra dette Omsvøb, og nu tale om Maaden, hvorledes jeg blev modtagen af Indbyggerne paa Øen. Den første, hvilken jeg, som sagt er, meget vel kiendte, kom med en Freds-Fane hen til Baaden, og havde endnu en af sine Landsmænd hos sig. For denne var jeg i Førstningen ey alleene ubekiendt, men han tænkte ikke engang, at jeg var der, førend jeg havde talet med ham. „Hvorledes er det fat, Sennor, sagde jeg strax til ham paa Portugisisk, „I kiender mig ikke? Han svarede mig ikke et Ord, men, da han havde leveret sin Stalbroder sin Bosse, saa udstrakte han sine Arme, kom og omfavnede mig, sagde ogsaa mange Ting paa Spansk, men jeg forstod det ikke alt. Han knugede mig i sine Arme, og bad mig tusinde gange om Forladelse, fordi han ikke havde kiendt det Ansigt, hvilket han tilforn havde betragtet som en Engels Ansigt, der var sendt ned fra Himmelen til at redde hans Liv. Han sagde endnu mange andre smukke Ting, som hans Spanske Høflighed gav ham i Sinde, thi hans

Hier-

Hierte var ret taknemmeligt; og derpaa vendte han sig til sin Stalbroder, og befalede ham at hente den heele Skare hid. Siden spurde han mig, om jeg havde Lyst at spadsere hen til mit Slot, paa det han kunde have den Fornøyelse at overlevere mig det igien til Besiddelse, i hvorvel han var derhos ikke saa lykkelig, at kunde fremviise mig nogen Forbedring eller Prydelse derpaa, som jeg vel naturlig Viis kunde formode.

Jeg var dermed vel tilfreds; men det var mig ligesaa umueligt at finde min Boelig, som jeg aldrig havde været derinde. Thi de havde plantet en stor Hob Træer, og derhos sat dem i saa underlig Orden, et saa tæt hos det andet, at de, som i min 10 Aars Fraværelse vare vorne meget stærkt, havde gandske skiult og ligesom tillukt Indgangen til mit Slot. Og man kunde ikke anderledes komme dertil, end igiennem Kringel-Veye, saa det var for alle Fremmede ret et Labyrinth eller en vildsom Gang.

Da jeg spurde ham, hvad for Aarsag der havde bevæget ham til at anlegge saa mange Befæstninger; saa svarede han mig, at jeg skulde nok faae at see, hvor fornsdent det var, naar han omstændeligen fik fortaalt mig alt, hvad som havde tildraget sig paa min Oe siden Spaniernes Ankomst. „Endskiont jeg paa den Tiid „ sagde han, blev meget forbauset over Eders Bort„ reyse, saa kunde jeg dog ikke andet end med Lyst „ forundre mig over eders Lykke, som i saa beqvem „ en Tiid førde et godt Skib hid at hente Eder „

ud

„ud fra denne Ork. Jeg har siden den Tid fun„det visse Bevægelser i mit Sind, som gave mig „Forsikkring, at I kom dog engang hid igien. „Dog, maa jeg tilstaae, at jeg aldrig i min Livs „Tiid har været meere bedrøved, end da jeg hav„de ført mine Landsmænd hid, og fornam, at „I var reyst bort.

Han sagde ogsaa til mig, at jeg skulde faae en lang Historie at høre om de tre Barbarer, som jeg lod blive paa Øen. Hermed meente han de oprørske Matroser, og han forsikkrede mig, at Spanierne vare langt verre farne med at leve hos disse Matroser, end blant de Vilde; dette undtaget, at de turde ikke ved at frygte saa meget for Matroserne, siden de vare kun faa. „Men, sagde han, „havde de været fleere (i det samme giorde hans Kors for sig) „saa havde vi forlænge „siden allesammen siddet i Skiers-Ild. Jeg haa„ber, min Herre, at I ufortroden skal høre og „merke derpaa, hvorledes det var os en uforbi„gængelig Fornedenhed, og hvorledes Ømhu for „vor egen Frelse har tvunget os til at tage Væ„rie og Magt fra dem, og giøre dem os underdanige. „Det er en Gierning, som I ufeylbarligen tilgi„ver os, naar I faaer at vide, hvorledes de vil„de ey alleene have været vore Herrer, men og„saa vore Mordere. Jeg svarede ham, at jeg allerede, da jeg reyste fra Øen, ventede intet Godt, men befrygtede alt Ondt af disse Skalke, og jeg derfore vel ynskede at have seet ham komme tilbage med hans Stalbrødre, og at maatte

have sat dem til at besidde Den, førend jeg drog derfra, samt giort Engellænderne til deres Trælle, hvilket de nok havde fortient. Og jeg forsikkrede ham, at jeg havde derudi ikke det ringeste at dadle, men det var mig meget kiert, at han i min Sted havde tænkt paa at tvinge dem, thi jeg vidste gandske vel, hvilke halsstarrige Skielmer de vare, som aldrig bedrede sig, men vare altid færdige til alt Ondt, og til at giøre Fortred.

Medens denne Discours varede, saae vi den Person komme tilbage, som han havde sendt hen at lade hans Medbrødre formælde min Ankomst. Efter ham fulgte tolv Spanier, hvilke man af deres Klædedragt umueligen kunde holde for at være Spanier. Det første, han giorde, var, at han forklarede dem, hvem jeg var, og derimod betegnede mig, hvem de vare. Først vendte han sig til mig, og sagde: **Min Herre, her ere nogle af de Adelsmænd, som have Eder at takke for deres Liv.** Siden sagde han til dem, hvem jeg var, og paa hvad Maade de vare mig forpligtede. Derpaa nærmede de sig alle, een efter anden til mig; ikke som en Hob gemeene Matroser, der vilde give sig i Kiendskab med en See-Mand, som de vare, men som Gesandter, der vilde holde Tale for en Monarch, eller en Overvindere. All deres Adfærd var høflig og zirlig, saa der fremskinnede noget ædelmodigt og ligesom en Majestætisk Alvorlighed hos dem, der endogsaa giorde deres Ydmyghed anseelig. Jeg kand

bevid-

bevidne, at de forstode deres Verden langt bedre end jeg, og jeg var ret bekymret, paa hvad Maade jeg skulde antage deres Complimenter, end sige at jeg skulde kunde giengielde dem lige for lige.

Historien om deres Ankomst og Opførsel paa Øen, er derfore merkværdig; ja der findes derudi saa mange Tilfælde, som have Sammenhæng med det, jeg har fortaalt i den Første Deel, at jeg kand ikke andet, end meddeele Læseren dem med alle besynderlige Omstændigheder, hvilke synes mig, at være af stor Vigtighed.

Nu vil jeg da, saa meget som jeg kand huske, tilsammenføye alle Tilfælde, paa Historisk Viis, og ikke fremdeeles forvirre Læserens Hoved med en utallig Mængde af disse Ord: **Jeg sagde, han svarede, han sagde, jeg svarede**; efterdi saadant gior kun Fortællingen langvarende og keedsommelig.

Paa det jeg nu kortelig, dog ret, kand faae det i Verk, saa faaer jeg gaae nogle Trin tilbage, og erindre Læseren om de Omstændigheder, som disse Folk vare udi, da jeg reyste fra Øen. Man har maaskee ikke glemt, at jeg havde sendt min Spanier og Fredags Fader, hvilke jeg begge havde revet ud af Cannibalernes Tænder, over til det faste Land, at hente de andre Spanier i en stor Canoe, og føre dem hid over til Øen, paa det jeg paa saadan Maade kunde hielpe dem ud af den bedrøvelige Tilstand, de vare udi, og tillige med dem finde paa et Middel til at komme igien blandt Christne.

Paa

Paa samme Tid tænkte jeg lige saa lidet paa at skulle blive reddet, som jeg tive Aar tilforn formodede det, end mindre havde jeg Haab om, at der skulde komme et Engelsk Skib, med hvilket jeg kunde slippe fra min bedrøvelige Tilstand. Derfore, da mine Folk kom tilbage, kunde det ikke andet være, end de jo maatte blive meget forbausede, da de saae, at jeg var reyst bort, og havde efterladt mig tre Fremmede paa Øen, som havde alle de Ting at raade over, som mig tilhorde, og som de haabede at faae Deel i med mig.

Hvad Reysen angaaer, som min Spanier giorde med Fredags Fader, saa sagde han mig, at derved var intet synderligt passeret, thi Veyret havde været godt og Havet stille. Da hans Stalbrødre saae ham igien, vare de, som let er at troe, bleven særdeeles glade, tilmed var han den ypperste iblandt dem, og som deres Commendant, siden den Tid at Capitainen af det Skib, i hvilket de strandede, døde. Deres Forundring var desstørre, da de saae ham igien, fordi de vidste, at han var falden i de Vildes Hænder, og derfore tænkte de, at de Vilde havde, efter deres grumme Vane, opædt ham for længe siden.

Det, han fortaalte dem, hvorledes han var bleven reddet, og paa hvad Maade jeg havde sat ham i Stand til at føre dem hid over, syntes dem at være en Drøm. Deres Forbauselse var, som de siden sagde mig, ligesom Jacobs Sønners,

da

da Joseph gav sig tilkiende for dem, og fortaalde dem, hvorledes han var bleven ophøyet ved Kongens Hof i Egypten. Men, da han viiste dem de Levnets Midler, som han havde med sig til deres Underholdning paa Reysen, samt Gevær, Krud og Kugler, saa lode de efter Haanden af at forundre sig, men betragtede deres Skiebne ret, og giorde alle fornødne Anstalter til at gaae over til min De. Deres første Sorg var at faae Canoër; men her saae de sig nødde til at træde noget over Fromheds og Ærligheds Grændser, og at besnilde de Vilde, som vare deres gode Venner, i det de laante to store Baade af dem, under den Forevending, at de vilde forlyste sig lidet ude paa Havet, eller de vilde gaae ud at fiske.

Med disse Canoër foere de afsted den anden Morgen, thi de behøvede ikke lang Tid til at pakke deres kostbare Sager og Riigdom sammen, eftersom de havde hverken Reyse-Tøy, eller Klæder, eller Proviant, kort sagt, de eyede intet andet, end det de havde paa Kroppen, undtagen nogle Rødder, som de vare vante til at æde i Steden for Brød. Mine begge Gesandter bleve ikke længere borte end i tre Uger, og inden denne Tid fandt jeg Leylighed, saasom jeg omstændeligen har fortaalt i den Første Deel af min Historie, at komme bort fra Den, overladende tre Hoved-Skielmere min Eyendom til Rov; og disse Skielmer vare visselig de meest ublue og ugudelige Kroppe, som man kunde have fundet i den gandske Verden. Alt dette, samt hvor vanskeligt det var

at

at omgaaes med dem, have mine Spanier alt formeget erfaret, sig til Skade.

Den eeneste billige Sag, som disse Skielmer giorde, var, at de strax leverede Spanierne mit Brev, og derhos den Forraad af Levnets Midler, saasom jeg havde befalet dem. De overleverede dem ogsaa en vidtloftig og gandske omstændelig Optegnelse, som jeg havde forfattet, nemlig hvorledes jeg havde stillet mine Sager, og paa hvad Maade jeg havde været betænkt paa min Underholdning og Mageligheed, medens jeg var paa Øen. Fremdeeles var derudi beskrevet, hvorledes jeg havde baget mit Brod, opklækket mine tamme Giedder, saaet mit Korn, tørret mine Vindruer, og giort mine Gryder og Potter. Kort sagt: Jeg havde derudi optegnet altsammen, hvordan jeg havde baaret mig ad i denne bedrøvelige Tilstand.

Denne skriftlige Efterretning overleverede de ey alleene til Spanierne, iblandt hvilke der fandtes to, som forstode saa meget Engelsk, at de kunde notte den; men de komme dem og i allehaande Ting til Hielp, saa der i Begyndelsen var mellem mine begge slags Folk en temmelig stor Samtydighed. Mit Slot havde de tilfælles med dem, og levede som Brødre iblandt Spanierne, hvilkes Overhoved eller Anførere havde allereede en Afbildning af min Maade at leve paa; hvilket da giorde ham dygtig til at regiere alle Coloniens Sagers med Fredags Faders Bistand.

Hvad Engelænderne angaaer, da vare de alt

for store Herrer til at vilde have med saa slet Arbeyde at giøre. De tænkte ikke paa andet, end at løbe omkring paa Øen, at skyde Papegøyer, og vende Skildpadder paa Ryggen, og naar de om Aftenen komme hiem, saa funde de deres Aftens Maaltid formedelst Spaniernes Forsorg altid tillavet.

Hermed havde Spanierne været meget vel tilfreds, dersom Engelænderne kun vilde have ladet dem Rolighed; men de vare Folk, som kunde ikke længe holde Fred. De havde ikke ringeste Lyst til at tænke paa denne lille Republiqves Velfærd, og vilde dog ikke taale, at de andre toge dem denne Dinhyggelighed til, ligesom en arrig og misundisk Hund, der hverken selv vil æde, ey heller vil unde andre at æde sig mæt.

I førstningen vare deres Tvistigheder ikke af nogen Betydenhed, saa det er derfor ikke Umagen værd at fortælle dem; men paa eengang brød mine Skielmers Ondskab frem paa den allerskammeligste Maade. Med all optænkelig Fortredelighed begyndte de en offentlig Strid med Spanierne, ja paa en Maade, som var tvert imod Fornuft, imod deres egen Nytte, imod Billighed og den sunde Forstand, i det de havde ikke ringeste Forevending til at besmykke deres umenneskelige Forhold med. I Førstningen erfarede jeg vel alle besynderlige Omstændigheder, dog kun af Spanierne alleene, som, saa at sige, vare deres Anklagere, og hvilkes Vidnesbyrd kunde falde mistænkelige; men, da jeg fik Tid til at tilspørge

ge Engellænderne selv om alle de Stykker, som de vare anklagede for, saa torde de ikke negte et eneste deraf.

Men forend jeg gaaer videre frem, faaer jeg at raade Bod paa en Forseelse, som jeg i den Første Deel af denne min Historie har giort mig skyldig udi, i det jeg glemte at give Læseren Efterretning om en besynderlig Omstændighed, som har stor Sammenheng med det, som nu følger. Omstændigheden er denne:

I det Øyeblik, som vi vilde lette Anker og seyle fra Øen, reyste sig paa ny en liden Trette i det Engelske Skib, og det var da at befrygte, at Folket inden Borde maatte anden gang blive oprøriske.

Og maaskee det var kommet dertil, dersom ikke Capitainen havde fattet det Mod og den Slutning, ved min og sine andre gode Venners Bistand, at fængsle to af de Halstarrigste med Lænker og Bøyer, truende, at beholde dem, som Rebellere, saa længe bundne, indtil han kom til Engelland, hvor de skulde vist nok blive til Galge-Knebler, fordi de nu anden gang havde begaaet denne Misgierning, og med deres oprøriske Tale havde opegget de andre.

Endskiønt Capitainen havde ikke i Sinde at giøre dette, saa kyede han dog dermed mange Matroser, som havde været med i det første Oprør, og disse overtalede alle de øvrige, at man gav dem kun gode Ord, alleneste til den Ende, at man vilde levere dem i Justitiens Hænder i den første Engelske Havn, hvor Skibet løb ind.

Capitainens Substitut fik Nys heraf, og sagde os det. Derpaa blev besluttet, at jeg, som altid blev agtet for en forstandig, alvorlig og sandrue Mand, skulde tillige med bemeldte Substitut tale med dem, og forsikkre dem, at der skulde aldrig blive talt det ringeste om hvad de havde begaaet, dersom de nu i den svrige Tid paa Reysen vilde forholde sig ærligen og skikkeligen. Denne Commission forrettede jeg, det beste jeg kunde, og gav dem min Parole, at de havde ikke Behov at frygte, at Capitainen skulde paafore dem Straf. Dette stillede dem igien tilfreds, helst da de saae, at de to Rebellere, paa hvilke man havde lagt Jern-Lænker omkring Beenene, bleve efter min Forbon givne løse igien.

Ikke desto mindre hindrede dette os fra at gaae til Seyls samme Nat, og efterdi Vinden var imidlertid bleven os tvert imod, saa merkede vi den anden Morgen, at de to Fanger, som vi havde sluppet los, havde hver taget en Mousqvet og noget andet Gevær, formodentlig ogsaa Krud og Kugler, og havde sneget sig i Pinassen (p), og flyet til Land, at blive hos deres Kamerater, de andre Rebellere.

Saa snart vi erfarede dette, lod jeg den store Baad sætte over Borde med Styremanden og 12 andre, som skulde oplede disse Skielmer, men de funde dem lige saa lidet som de andre tre; thi de vare allesammen løbne ind i Skoven, saa snart de bleve Chalouppen vaer. Styremanden vilde da

(p) Pinace eller Pinasse, er et lidet Fartøy eller en Baad med Seyl og Aarer.

da eengang for alle gange have straffet dem for alle deres onde Gierninger, i det han havde i Sinde at ødelegge Plantagen, og sætte Ild paa alt det, der kunde tiene dem til Underholdning; men siden han ikke havde den Befalning med sig, saa torde han ikke: Lod derfore alting i den Stand, han havde fundet det, og kom igien om Borde, havende Pinassen med sig tilbage til Skibet.

Med disse to Undvigte at regne, vare der da fem Engellænder paa Øen; men de tre første vare arrigere Skalke, end de to sidste, ja deres Ondskab greb, efter to Dages Forløb, strax til at jage dem ud fra sig af Boeligen, sigende, at de skulde selv see til hvor de kunde faae Huus og Ophold, ja en Tid lang vare de saa u-ædiske, at de vilde ikke give dem den ringeste Mundfuld at leve af. Alt dette tildrog sig, førend Spanierne komme til Øen.

Da disse nu vare komne, giorde de sig all Flid og Umag, at bevege disse tre vilde Bester til at forlige sig med deres Landsmænd, og at tage dem igien i deres Boelig; men de vilde ikke engang høre tale derom.

Disse tvende ulykkelige Karle bleve da nødde til at leve for sig alleene; og, da de saae, at der kunde intet andet skaffe dem Underholdning, end Flid og Arbeyde, saa bygde de sig en Hytte paa den Nordre Deel af Øen, dog lidet hen ad Vester-Kanten, af Frygt for de Vilde, som gemeenligen pleyede at sætte til Land paa Øster-Siden af denne Øe.

Der bygde de to Hytter, een til deres Boelig, og den anden til deres Forraads-Kammer; og, efterdi Spanierne havde givet dem Korn at saae, og en Deel af de Potter og Gryder, som jeg havde efterladt dem der paa Øen, saa begyndte de at grave, at plante, og efter den Maade, som jeg havde foreskrevet dem, at giøre Gierder, og inden kort Tid vare de i en temmelig taalelig Tilstand; thi, endskiønt de i Begyndelsen havde kun besaaet et gandske lidet Stykke Jord, saa finge de dog Korn nok til saa meget Brød, som de behøvede; og eftersom een af dem havde været Under-Kok i Skibet, saa kunde han meget godt lave Pudding og andre Retter, nemlig, saa meget som deres Riis, deres Melk, og deres Kiød kunde rekke til. I denne Tilstand vare de, da de tre Hoved-Skielmer, u-agtet de vare deres Landsmænd, komme derhen, og giorde dem all Fortred. De sagde, at Øen hørde dem til, og at Gouverneuren havde sat dem til at eye og beboe den derfore kunde ingen, uden de alleene, have ringeste Rettighed der. De, nemlig, de andre to sidste Engellænder, maatte derfore ikke bygge Huus paa deres Grund, med mindre de gave dem Landgilde og Afgrøde deraf, thi ellers skulde Dievelen faae det til Deel.

De to sidste stakkels Matroser bildede sig i Forstaingen ind, at de vilde skiemte; hvorudover de spurde dem, om de ikke vilde komme nærmere ind til dem, og efter deres Magelighed besee de herlige Pallaster, som de havde opreyst, og da frem-

fremdeeles erklære sig, angaaende den Landgilde og Afgrøde, som de forlangede. Den eene, som ligeledes havde Lyst at skiemte, sagde til dem, at, dersom de vare Herrer over Øen og eyede Grunden, saa haabede han, at, naar de dyrkede deres Agre, som det sig burde, saa viiste de sig vel saa lemfældige og gode mod dem, efter andre Herrers Exempel, at tilstaae og forunde dem nogle Aars Frihed; og til den Ende bad han dem, at de vilde hente en Notarium, som kunde opsette en Contract.

Een af mine tre Skielmer, i det han bandede og skieldede, ligesom en forvoven Lands-Knegt, gav dette Svar, at de skulde strax faae at see, at det var ikke Skiemt; og i det samme nærmede han sig til Ilden, som disse stakkels Folk kogte deres Middags Mad ved, tog en tændt Brand, slengte den ind i Hytten, og saatte dermed Ild paa Huuset. Og det havde sandelig brændt hver Pind i Aske, dersom ikke een af de to, som hørde Hytten til, havde sprunget Skielmen ind paa Livet, ført ham med Magt ud fra denne Hytte, og slukket Ilden; dog kostede det ham Umag nok, inden han fik den dæmpet.

Denne Skielm blev saa bister, da han saae, at hans barbariske Forsæt gik ikke for sig, at han med en Stang, som han havde i Haanden, løb i Galenskab ind paa den, som dæmpede Ilden, og havde viist nok slaget ham ihiel, dersom den anden ikke havde undviget. Da nu dennes Stalbroder saae den Fare, han var udi, saa

kom han ham strax til Hielp. De toge hver en Bosse, og den, som først var bleven anfalden, slog sin Fiende med Bosse-Skæftet, saa han strax faldt ned til Jorden, førend de andre to komme dertil. Men da de bleve vaer, at de andre to Skielmer giorde sig rede at sætte ind paa dem, saa traadde de tæt sammen, og holdte de andre Bosse-Piberne lige for Næsen, truende at de ville skyde dem, saa Rogen skulde qvalme dem ud af Halsen, dersom de ikke pakkede sig bort.

Vel havde de andre ligeledes Skyde-Gevær, men een af de ærlige og fredelige Engellænder, som var dristigere, end hans Stalbroder, og desperat af Faren, han befandt sig udi, sagde til dem, at dersom de giorde ringeste Mine til at ville skyde, saa skulde han nedlegge dem paa Steden, og strax bød han dem at legge deres Gevær fra sig. Dette vilde og giorde de ikke; men siden de saae, at de andre vare saa dristige, saa komme de til Forlig, og lovede at gaae deres Vey, saafremt man tillod dem, at tage deres saarede Kamerat med sig. Han var ilde og meget farlig slagen, men det var hans egen skyld, at han blev saa tilreedt. Man kand sige, at de to, som bleve angrebne, giorde ilde mod sig selv, i det de ikke toge Geværet fra de andre, hvilket de let kunde have giort, medens de havde Fordeelen fra dem, og siden skulde de have fortællet Spanierne alt, hvad dem var vederfaret. Thi, siden den Tid tænkte de tre Skielmer paa intet andet, end at hevne sig; og dette deres onde Forsæt kunde de ikke dølge, at de jo truede de andre dermed, hvergang de saae dem.

De

De forfulgte dem baade Dag og Nat, og traadde adskillige gange deres Korn ned, skode tre Bukke og een Gied ihiel, som disse arme Folk havde opfødt til deres Underholdning; kort sagt: De omgikkes saa barbarisk med dem, at Taalmodighed forgik dem omsider, og de fattede den fortvivlede Slutning at gribe dem an, jo for jo hellere.

I denne Hensigt ginge de hen til Slottet, hvor de tre Skielmer samt Spanierne boede, og havde i Sinde, som ærlige Folk, at fegte med dem, i de Fremmedes Nærværelse, hvilke de vilde tillige giøre er Fornøyelse dermed.

Til at fuldbyrde dette Forehavende, stode de engang op, førend det var Dag, og, da de komme til Slottet, begyndte de at raabe paa de tre Skielmer ved deres Navne, og sagde til en Spanier, som svarede dem, at de havde i sær noget at tale med de tre Dievle.

En Dag tilforn havde det just hændet sig, at to Spanier havde mødt een af de ærlige Engellænder i Skoven, og hørt af ham forskrekkelige Klagemaal, hvad for Skam og Skade de havde lidt af deres barbariske Landsmænd, i det disse havde ruineret deres Plantage, fordervet deres Høst, og skodt deres Qvæg ihiel, hvilket kunde volde, at de maatte døe af Hunger, dersom ikke Spanierne vilde hielpe dem.

Da nu Spanierne vare komne hiem, og sadde til Bords med Skielmerne, toge de sig Frihed at snibbe dem med Ord, dog kun paa en lem-

fældig og høflig Maade. Een af Spanierne "spurde disse Skielmer; "Hvorledes de dog kun-"de være saa grumme og ubarmhiertige imod de-"res arme Landsmænd, som aldrig havde giordt "dem nogen Fortred, og tænkte ikke paa andet, "end hvorledes de ved deres Flid kunde finde og "faae deres Ophold?„ derhos spurde de: "hvad "Aarsag de kunde have til at betage og forderve "dem de Midler til deres Underholdning, som "havde kostet dem saa stor Møye og Arbeyde?„

Een af de skielmske Engellænder svarede trodseligen, at „disse Folk havde der intet paa Den „at giøre, at de vare komne derhen uden deres „Tilladelse, at Landet hørde dem ikke til, og at „han ingenlunde vilde taale, at de byggede der „eller anlagde Plantager. Men hør, Herr „Engellænder, sagde Spanieren paa en meget høflig Maade, „de skulle ikke døe af Hunger. Engellænderen som en ret Barbar, svarede: „Lad „dem sulte ihiel, og fare end Fanden i Vold; i „det mindste skulle de hverken bygge eller plante „her. Hvad skulle de da giøre, Herr Engellæn-„der? spurde denne redlige Spanier. De skulle „giøre hvad jeg vil, sagde dette grumme Beest, „jeg vil, at de skulle være vore Trælle, og arbey-„de for os. Spanieren blev ved at spørge vi-„dre: Men hvad Aarsag og Rettighed har I til „at paastaae og vente slig Underdanighed af dem? „I har jo ikke kiøbt dem for eders Penge? og „I har ikke ringeste Ret til at giøre dem til eders „Trælle. Skielmen svarede: Den hører os tre

„til

til, thi Gouverneuren har overladt os den; og„ ingen, uden vi tre, har her det ringeste at sige.„ Og, for at viise Eder det, saa ville vi strax gaae„ hen, og sætte Ild paa deres Hytter; og det maa„ gaae, hvordan det vil, saa ville vi hverken taale„ at de have Boelig eller Plantage her paa Den.„

„Paa saadan Maade, sagde Spanieren, skulde vi ligeledes være eders Trælle? Ja hvad„ andet? svarede denne uforskammede Skielm„ vi agte Eder ikke anderledes, og I skulle snart„ faae det at see.„ Denne skionne Samtale var efter slige Folkes Veltalenheds Kunst ziiret med nogle Dosin Bander og Eeder, saasom: „Gud forbomme mig, Gud forbande mig, ꝛc.„ Spanieren agtede ham ikke saa værdig, at han vilde svare ham ringeste Ord derpaa, men loe kun spotsk og haanlig der ad.

Ikke desto mindre havde denne Samtale kommet Galden til at løbe over paa samme Skielmer, saa en af dem (som mig synes, var det Wilhelm Atkins) stod i Forbistrelse op, og sagde til de andre: „Morbleu! lader os gaae hen og slaae de Hunde ihiel, lader os rive deres Øine ned„ og ikke meere taale, at de spille Mester i vort„ Herredomme.

Derpaa ginge de alle tre af Sted, hver havde en Bosse, en Pistol, og en Sabel, og sagde tusinde haande forvovne Ting, paa hvad Maade de ligeledes vilde handle med Spanierne, saa snart de kunde faae Leylighed dertil. Men Spanierne hørde ikke ret, hvad de sagde, saasom de

mum-

mumlede inden Skiegget, saa meget kunde de dog deraf slutte, at de truede dem, fordi de havde holdt de ærlige Engellænders Partie. Egentlig veed man ikke, hvad de toge sig fore den Nat igiennem, men det er formodentligt, at de i nogle Timer maa have løbet omkring, og omsider, da de ere blevne trætte, maa have lagt sig hen at sove paa den Sted, som jeg tilforn kaldede mit Lyst-Huus, og maa ikke have vaagnet saa tilig op, at de kunde faae deres forskrekkelige Anslag fuldfort.

Siden erfarede man, at de havde havt i Sinde at overrumple de to Engellænder i Sovne, at sætte Ild paa deres Hytte, medens de laae derinde, og saaledes brænde dem levende, eller ogsaa at dræbe dem, i Fald de, for at undgaae Ilden, vilde krybe ud. Ondskab sover ellers sielden saa trygt; og jeg forundrer mig, at de havde ikke saa megen Magt over sig selv, at de kunde vaage, for at fuldføre deres barbariske Forsæt.

Medens nu de andre havde ogsaa paa samme Tiid besluttet at foretage sig noget imod de tre Skielmer, som dog, om galt skulde vært, bedre sømmede sig for brave Folk, end Mordbrænderie og Manddrab, saa hændede det sig til deres Lykke paa begge Sider, at de to ærlige Engellænder vare allerede gangne ud af Hytten, forend disse blodgierrige Skielmer komme til deres Bolig. Da de nu komme dertil, funde de Hytten ledig. Atkins, som var meest behierted iblant dem,

raab-

raabte til sine Kamerater: „Her er Redet, „men Fuglene ere fløyne bort, gid Fanden tage „dem. Derpaa bleve de nogle Minuter staaende stille, for at giette sig til, hvad der vel kunde have beveget deres Fiender til at gaae saa tilig ud; og de sluttede eendrægteligen, at Spanierne maatte have givet dem Efterretning om den Fare, som de snart komme udi. Paa denne skiønne Gietning gave de alle tre hverandre deres Hænder, og forpligtede sig med forskrekkelige Bander og Eder, at de vilde hævne sig paa dem, som havde røbt dem. Derpaa begyndte de strax at rive de stakkels ærlige Engellænders begge Hytter ned, og lode hverken Stik eller Stage heel, men giorde Steden saa bar, at man neppe kunde kiende, hvor de havde staaet; deres Boehave giorde de, saa at sige, til Støv, slængde og spredde Stykkerne deraf hist og her saa vidt omkring, at disse stakkels Folk funde siden meget af deres Tøy en halv Miil borte fra deres Bolig.

Da de havde giort dette, ruskede de alle de Træer op, som deres Fiender havde plantet, reve deres Gierder ned, og fordervede deres Indhegninger, hvor de havde forvaret deres Qvæg og Korn; kort sagt: De plyndrede alting saa reent og bart, som nogensinde en Hiord Tartarer kunde have giort det.

Medens alt dette skeede, vare de tvende Engellænder gangne hen at lede efter de andre, og at gribe dem an, hvor de funde dem; og, endskiønt de vare kun to imod tre, saa er det dog vist, at der var blevet Blod udøst, thi de havde allesammen

men Hierte i Livet, og vare ikke mægtige til at spare sig selv paa nogen Maade.

Men Guds Forsyn drog større Omhu for at giøre Skilsmisse imellem dem, end de vare hidsige til at komme sammen; thi det var ret ligesom de med fri Forsæt havde villet gaae af Veyen for hverandre, i det de to ærlige Engellænder begave sig hen til den Side, hvor Slottet stod, medens de tre andre Skielmer ginge til Hytterne, og, medens de to første vare atter gangne tilbage, saa vare de tre sidste komne igien til den Side, hvor min gamle Boelig stod. Men nu ville vi snart faae at see, hvad Forskiel der var i begge Deeles Foretagende og Gierning.

De tre Skielmer komme tilbage til Spanierne, og fnysede af Bitterhed og Vrede. Af deres Ansigter og Gebærder kunde man see, at de vare gandske bistre, og derhos rosede de sig offentlig af deres onde Gierning, ret ligesom det havde været det mandigste Stykke, nogen kunde giøre. Hernæst gik en af dem ret frek ind paa en af Spanierne, ret ligesom han havde kun havt en Hob smaa Drenge for sig, snurrede ham Hatten omkring paa Hovedet, og med en spotsk Latter sagde til ham: „Hør, I Herr Maran, Eder „ville vi snart giøre Kaal paa, dersom I ikke „teer Eder anderledes, og beviser os meere Re„spect.

Denne Spanier, ihvorvel han var sagtmodig og meget høflig, blev dog derudover opirret, og, efterdi han var ellers en hurtig og stærk Karl,

saa

saa fattede han Mood, saae den, som saaledes havde forhaanet ham, stivt under Øyne, gik dristig ind paa ham, og gav ham en vældig Munddask, saa han stubbede til Jorden som en Stud. Derpaa skød en anden Engellænder, som var ligesaa forvoven, som den første, med en Pistol paa Spanieren; dog skød han ham ikke ihiel, thi Kuglen foer kun igiennem hans Haar, og tog hans Ørelæp med sig.

Da nu Spanieren saae sit Blod flyde ham ned om Hals og Kiæber, troede han, at Skaden var farligere, end den siden befandtes, og, endskiønt han havde tvunget sit Sind, saa vidt som han kunde, saa blev han dog omsider vreed, og troede, at det var nu Tid at vise disse Skielmer hvor ilde de giorde, i det de vilde vælte sig ind paa saadanne tappere Folk. Derfore rev han den, som han med Munddasken havde slaget omkuld, Bossen ud af Hænderne, og var paa Veye at skyde den for Panden, som vilde have skudt ham ihiel; men de andre Spanier sprunge til, og bade ham, at han skulde ikke skyde; og med det samme fulde de andre Spanier ind paa mine Skielmer, og toge Geværet fra dem, saa de ingen Skade kunde giøre.

Da disse Skielmer saae sig Værie-løse, og merkede, at Spanierne vare nu ligesaa forbittrede imod dem, som de tvende Engellænder, saa begyndte de at blive anderledes til Sinds, og bade dem paa en temmelig venlig Maade, at de vilde give dem deres Gevær igien. Men, som de toge

i Be-

i Betænkning, hvilken en Fiendskab der regierede imellem dem og de tvende fredelige Engelænder, og derhos ansaae dette for det beste Middel til at holde dem fra hverandre, at de ikke skulde komme i Haar sammen, nemlig, ikke at lade Skielmerne faae noget Gevær, saa gave de dem dette Svar, at de ingenlunde havde i Sinde at giøre dem ringeste Skade og Fortred, men de vilde hellere, ligesom hidtil skeet var, hielpe dem i hvad de kunde, dersom de kun vilde slaae sig til Roe, og holde Fred; men de saae det ikke tienligt at slie dem deres Gevær igien, nu da de vare forbittrede paa deres egene Landsmænd, og end ydermeere nu, da de offentlig lode sig forlyde, at de vilde giøre alle Spanierne til Trælle.

Disse vederstyggelige Folk, som hverken selv kunde bruge en sund Fornuft, ey heller vilde høre, hvad de andre paa saa fornuftig Maade foreholte dem, da de saae, at man negtede dem deres Gevær, saa ginge de ravgalne bort, og truede, at, endskiønt deres Skyde-Gevær var taget fra dem, saa vilde de endda hitte paa Raad til at hevne sig paa Spanierne. Men Spanierne foragtede all deres Trusel og Brouten, sigende til dem, at det beste for dem var, at de skiøttede sig selv, og giorde dem ingen Skade og Fortræd enten paa deres Plantage eller Qvæg; thi bleve de saa ublue, at de giorde dem derudi nogen Skade, saa vilde de skyde eller slaae dem ihiel, ligesom andre skadelige Beester, allevegne hvor de funde dem, og kom nogen af dem levende i deres Hænder, saa skulde han vist nok blive hængt. Men

Men disse Truseler bevegede dem slet intet til at staae fra deres onde Forsæt, men de ginge fnysende bort, og bandede, saa det var forskrækkeligt at høre.

Neppe vare de komne af Syne, forend de andre to ærlige Engellænder komme, og vare ligesaa forbistrede, som hine, dog med bedre Føye, thi, siden de havde været hos deres Plantage, og seet, at den var reent ødelagt, saa havde de stor Aarsag til at blive vrede paa deres barbariske Fiender. Disse to Engellænder kunde neppe faae saa megen Tid, at de tilfulde kunde fortælle Spanierne deres Ulykke, fordi Spanierne vare selv begierlige at ville give Engellænderne Efterretning om hvad der var dem vederfaret. Man maa bekiende, at det var rart nok at see, at tre forvovne Skielmer understode sig saa grovelig at giøre nitten brave Mænd Ufred, og lidde dog ikke ringeste Straf der for.

Vel er det sandt, at Spanierne foragtede dem, i sær efterat de havde taget Geværet fra dem, og de intet kunde skade dem med Truseler. Men Engellænderne vare desto meere forbittrede, og besluttede at hevne sig, der maatte komme deraf, hvad der end komme vilde.

Ikke desto mindre stillede Spanierne dem tilfreds, og sagde til dem, at, efterdi de havde taget Geværet fra de tre Skielmer, saa kunde de ikke tillade, at man vilde overfalde dem, og skyde dem ihiel. Derforuden gav den Spanier, som da var ligesom Gouverneur paa Øen, dem

Forsikkring derom, at han vilde skaffe dem Satisfaction. Thi, sagde han, man tør ikke tvivle, at de jo komme til os igien, naar deres Grumhed faaer udraset, saasom det er dem umueligt at leve, uden de faae Hielp hos os; og, naar de komme til os om Bistand, saa tilsige vi Eder, at de skulle erstatte Eder Eders Skade, dog med den Vilkor, at I paa Eders Side forpligte Eder, at I ikke ville øve Vold imod dem, med mindre I nødes til at forsvare Eder.

Det holdt hart, inden de to Engellænder vilde indgaae dette, hvilket da ikke meget er at forundre sig over; men Spanierne forsikkrede dem, at de havde intet andet Øyemeed derined, end at hindre Blods Udgydelse iblant dem, og at giøre dem desto lykkeligere. „Thi, sagde de, „vi ere ikke saa mange, at vi jo alle kand her faae „Rum, og sandelig, det er en stor Elendighed, at „vi ikke alle kand være Venner. Disse Ord stillede dem endelig aldeeles tilfreds; De lovede alt hvad Spanierne begierede, og forbleve hos dem i nogle Dage, efterdi deres egen Boelig var ødelagt. Omtrent fem Dage derefter bleve de tre Landstrygere keede af at løbe længere omkring, og, da de havde intet andet til Ophold, end nogle Turteldue-Æg, saa komme de af Sult halv døde tilbage igien til Slottet. Da de nu saae den Spanske Commendant tillige med to andre spadserende hos Vandbredden, af den lille Viig, saa traadde de paa en temmelig ydmyg Maade hen til ham, og bade om Naade, at de

maat-

maatte igien blive antagne i hans Familie. Min ærlige Spanier tog meget høflig mod dem, dog sagde han dem, at de havde handlet saa grovelig̃en med deres egne Lands-Mænd, og saa umenneskelig med hans Huusgesinde, at han kunde ikke giøre hvad de forlangede, førend han tilfulde havde raadslaget med de tvende Engellænder og de andre Spanier; han vilde strax forestille dem det, og inden en halv Time skulde de faae Svar. Men Hungeren voldte, at det syntes dem hart, at de skulde endnu tove en halv Time uden for Slottet, hvorudover de bade Gouverneuren, at han vilde imidlertiid sende dem noget Brød at æde, hvilket han ey alleene giorde, men han lod dem derforuden bære et stort Stykke af en ung Gied, og en stægt Papegoy, hvilket altsammen de med stor Appetit fortærede.

Da de nu havde tovet en halv time, og man imidlertiid havde raadført sig om dem, saa lod man dem komme ind, og da reyste der sig en lang Trette mellem dem og deres Lands-Mænd, som anklagede dem, hvorledes de havde plat fordervet deres Plantage, og derforuden havt i Sinde at myrde dem. Som de nu tilforn havde selv roset sig af deres onde Gierning, saa kunde de da ey heller negte det. Spaniernes Anførere gav sig imidlertid til at megle mellem dem; og, ligesom han havde formaaet de tvende Engellænder til, at de ingenlunde skulde anfalde de andre tre, medens de vare Vœrieløse og kunde ikke skade dem, saa holdt han de tre Skielmer til, at de skulde

gaae hen og bygge de ødelagte Hytter op igien, den eene paa selvsamme Maade som tilforn, men den anden noget større, iligemaade at de skulde giøre nye Gierder og Lukkelser, plante andre Træer, saae Korn i Steden, for det, som var forder-vet; kort sagt: De skulde, saa meget mueligt var, føre alting igien i den Stand, som de hav-de fundet det; thi det lod sig ikke vel giøre, at faae Kornet, som var allerede blevet temmeligt høyt, og Træerne, som vare allerede komne til stærk Vext, saa noye godt giort.

Alle disse Vilkor underkastede de sig. Da man nu gav dem tilstrekkelig Føde at leve af, saa begyndte de at blive stille, og heele Colonien var eenig og fredelig. Der fattedes da intet, u-den alleneste at de kunde ikke faae de tre Land-strygere til at arbeyde for sig selv.

Ikke desmindre vare Spanierne saa høfli-ge, og sagde til dem, at, dersom de ikke meere vil-de forurolige Selskabet, men eftertænke Plan-tagens Beste i Almindelighed, saa vilde de med Lyst arbeyde for dem, og tillade dem, at de kun-de efter deres Behag spadsere omkring, og gaae ledige saa meget som de det for raadeligt befunde. Paa denne Maade gik alting gandske vel til i to Maaneder, hvorudover Spanierne vare saa go-de, og gave dem ey alleene deres Gevær igien, men lode dem og have den samme Frihed som til-forn.

Otte Dage efterat Spanierne havde viist sig saa ædelmodige imod dem, begyndte mine

Skiel-

Skielmer, som ikke det ringeste kunde skionne paa det gode, dem blev beviist, endnu verre med deres Ondskab og Forvovenhed. Dog fuldbyrdede de det ikke den Gang, fordi der yttrede sig et Tilfald, som satte heele Colonien i lige Fare, og nødde dem paa alle Sider til at lade all privat Avind fare, og at tænke paa deres egen Beskiermelse og Frelse.

En vis Nat hændede det sig, at Gouverneuren eller Spaniernes Anforer kunde ikke sove, han maatte end vende sig paa hvilken Side han vilde. Syg var han ikke, men han kunde ikke have Roe for Tanker; hans Hierne var fuld med Forestillinger om Folk, som sloges, og dræbte hinanden. Kort sagt, da han havde lagt en Tidlang i denne Uroe, og siden merkede, at hans Sinds Bevegelse blev end større, saa reyste han sig op af Sengen. Ligesom de nu alle pleyede at sove paa sammen-syede Giedde-Skind, hvilke vare lagte i smaa Senge-Steder, som de havde opslaget for sig selv, og sovede ikke i saadanne Hænge-Motter, som jeg, saa havde de ikke stor Umage med at staae op; thi naar de kun satte Fødderne til Jorden, og iførde sig deres Kiortel og deres lette Skoe, saa vare de strax færdige, til at gaae ud og forrette hvad de skulde.

Efterat han var opstanden, gik han ud, men han kunde ikke ret see sig om eller noye skielne noget, fordi det var mørkt Nat; derforuden stode de Træer ham i Veyen, som jeg havde plan-

tet. Disse Træer vare vorne saa høye, at han kun kunde see og merke, at Himmelen var klar og stierne fuld. Tilmed hørde han ikke ringeste Tegn til nogen Larm, og derfore gik han ind, og lagde sig ned igien. Men det var for ham ligesom tilforn: han kunde hverken sove eller faae sit Sind i Roe; han fornam, at hans Siel var paa samme Maade stedse fuld af Angest, endskiønt han ikke kunde finde Aarsag dertil. Ved det han nu var opstanden og udgangen, samt ved det han kom ind igien, og lagde sig, saa vaagnede een af hans Folk, og spurde hvem det var, som gik ud og ind? Derpaa sagde Gouverneuren ham, hvorledes han var til Mode, i det han havde ingen Roe hos sig. Hør dog, sagde Spanieren til ham, saadanne Bevegelser skal man ikke slaae hen i Veyret, jeg forsikrer Eder, at der staar os vist en Ulykke fore. Hvor ere Engellænderne? spurde han vidre, dem tør vi ikke ved at frygte os for, svarede Gouverneuren, de ere i deres Hytter. Formodentlig havde Spanierne, siden Engellændernes sidste Opstand, beholdet mit Slot for dem selv, og lagt Engellænderne hen paa et sært Sted i Qvarteer, hvorfra de ikke, uden deres Tilladelse, kunde komme til dem. Det skader intet, svarede Spanieren, her er dog noget, som gaaer ikke ret til, jeg er af egen Erfarenhed vist forsikret derom. Jeg troer visselig, at det aander Menneskerne, hvad dem skal vederfares, og at de ved saadanne hemmelige Advarseler kand faae det at vide, naar de kun vil be-

tie-

kiene sig deraf. Vel an, sagde han, lader os gaae ud herfra, og, dersom vi finde intet, som kand bevise nogen Grund til Eders Frygt, saa vil jeg fortælle Eder en Historie, som passer sig meget vel herpaa, og skal overbevise Eder, at min Meening er ret.

Kort sagt, de ginge hen op paa den Høy, hvor jeg tilforn havde i deslige Tilfald kundet see hen over Landet, og fornemme om der var noget paa færde. Jeg stigede altid der op paa en Stige, hvilken jeg drog op efter mig, at jeg paa den kunde atter naae op paa den anden Høy. Men siden de nu vare mange tilsammen paa Øen, saa tænkte de ikke paa denne Forsigtighed, i det de ginge lige igiennem Skoven derhen. Men de bleve meget forfærdede, da de saae af denne Høy Glimtet af en Ild, og hørte derhos Rosten af mange Mennesker.

Ved alle de Leyligheder, da jeg havde seet Vilde komme til Land paa min Øe, havde jeg giort mig all optænkelig Umage, at dølge det for dem, at Øen var bebøet; og, om de endda bleve det vaer, saa lod jeg dem føle det paa saa skarp en Maade, at de, som undkomme, kunde ingen nøye Efterretning give derom: Tilmed vare der ikke fleere af dem, som havde seet mig, undkomne i den Stand, at de kunde fortælle det, undtagen de tre Vilde, som fra vor sidste Skiermydsel havde berget sig i een af de tre Kaner, over hvilkes Flugt jeg og var meget bekymret.

Min Colonie kunde umueligen vide, om de Vilde vare komne til Øen i saa stor Mængde, for-

di de, efter de tre Undkomnes Fortælling, havde giort Anslag imod dem, eller om det skeede efter deres forrige Sædvane, at de satte der til Land med deres Fangne. Hvilket det end var; saa kunde de dog kun gribe til to Ting: Enten skulde de med all Vaersomhed søge at skiule sig, og bruge all muelig Forsigtighed til at lade disse Menneske-Edere blive i den Tanke, at Den var ikke beboet, eller de skulde med saa stor Eftertryk falde ind paa dem, at ingen undkom, hvilket dog ikke kunde skee paa anden Maade, end at stille sig i Veyen for dem, og hindre at de ikke kunde komme til deres Kaner. Men til Uhæld kom dette mine Folk ikke saa strax i Sinde, hvorudover deres Rolighed blev siden en rum Tid forstyrret.

Man kand let troe, at Gouverneuren og de andre to, som vare med ham, af Forbauselse over det, de saae, vendte strax tilbage, og opvakte deres Medbrødre, for at give dem Efterretning om den Fare, som forestod dem. De bleve strax bange derfore; men det var da ikke mueligt at faae dem overtalte til at holde sig i Skiul, men de ginge strax ud, selv at see hvad der var paa færde.

Faren var ikke stor, saa længe det var mørkt, og de havde nogle Timer tids nok til at betragte de Vilde; thi disse havde hos Strand-Bredden giort Ild paa tre Steder, og det paa en vis Distance fra hverandre, saa det gav et klart Skin fra sig. De kunde ikke begribe, hvad disse Folkes Hensigt var, og selv vidste de ikke hvadde skulde gri-

gribe til. Af Fiender saae man en stor Mængde, og det fortrædeligste derhos var, at de, i Steden for at være samlede, havde deelt sig i mange Hobe, saa den eene Hob var temmelig langt borte fra den anden.

Dette Syn jog Skrek i Spanierne: De saae disse vilde Folk løbe allevegne omkring, og frygtede derfore, at de af en Hendelse maatte blive deres Boelig vaer, eller af noget Kiendetegn faae Vished om, at der fandtes Folk paa Øen. Især vare de bekymrede for deres Hiord; thi, dersom den blev ødelagdt, saa vare de selv i Fare at døe af Hunger.

Paa det de nu kunde forekomme denne Uhæld, saa sendte de strax to Spanier og tre Engellænder hen, at de skulde jage heele Hiorden ned i den store Dal, hvor min Hule var, og, om det giordes fornødent, at drive den ned i Grotten.

Paa samme Tid besluttede de, at, i fald de Vilde forsamlede sig alle i een Hob, noget vidt borte fra deres Kaner, saa vilde de falde ind paa dem, endskiønt de vare hundrede i Hoben. Men dette var ingenlunde at formode, helst siden deres smaa Hobe laae vel en fuldkommen halv Miil fra hverandre, og, som man siden fik at høre, saa vare disse to Vilde af to adskilte Nationer.

Efter at de nu en Tidlang havde staaet stille, og lagt Raad op med hverandre, hvad det sikkerste var, de kunde gribe til ved denne Leylighed, saa besluttede de at sende den gamle Vilde, nemlig Fredags Fader afsted, at han, medens det

endnu var mørkt, skulde snige sig hen imellem dem, at udspeyde hvad deres Hensigt var. Denne gamle Mand fandtes villig hertil, hvorpaa han klædde sig af gandske nogen, og gik strax did. Da han havde været borte omtrent i to Timer, kom han igien med den Efterretning, at det var to adskilte Deele af to slags Folk, som førde Krig imod hinanden. Disse to Nationer havde i deres Land holdt et stort Slag; og, efterdi de da paa begge Sider havde faaet nogle til Fanger, saa vare de kun af en Hendelse, og imod deres egen Formodning komne begge sammen her paa een og den selvsamme De at holde deres Maaltid, og at giøre sig lystige. Men saa snart det eene Partie havde merket det andet, var deres Glæde aldeles bleven forstyrret; og nu syntes det eene Partie at være saa forbittret paa det andet, at man torde ikke ved at tvivle om, at de jo gave sig til at slaaes paa ny, saa snart det blev Dag. Derforuden havde han ikke kundet merke det ringeste, at de havde Tanke derom, at her boede Folk paa Øen, thi de formodede ikke engang at finde her deres fiender, end sige andre Folk. Neppe havde denne gamle Vilde fortaalt dem dette, førend der reyste sig en stor Larm, hvoraf vore Folk sluttede, at de tvende Hær nu sloges, og at Striden maatte være forskrekkelig.

Fredags Fader brugte all sin Veltalenhed til at faae vore Folk til at holde sig stille og ikke staae at pege derhen. Han sagde dem, at deres Sikkerhed bestod alleneste derudi, at de Vilde lag-

de

de hverandre mestendeels ned, og de, som undkomme af Slaget, søgte da strax til deres Kaner. Dette skeede ogsaa ligesom han sagde dem.

Dog vilde mine Folk ikke høre, i sær Engellænderne, hvilke vare meere forvovene end kloge, i det de ginge alle ud at see paa hvorledes de Vilde sloges. Alligevel brugte de endda derhos nogen Forsigtighed; thi i Steden for at gaae lige forbi deres Huus hen under aaben Himmel at staae, saa toge de en Om-Vey igiennem Skoven, og stillede sig paa saadan en Sted, hvor de kunde see alting hvad som skeede, uden at nogen af de Vilde kunde blive dem vaer. Men, eftersom det siden gik til, saa synes det dog, at de Vilde maa have seet dem.

Imidlertid var Slaget ligesaa forskrekkeligt som haardnakket; og, efter det som Engellænderne fortællede herom, saa lod der sig kiende baade en særdeeles Tapperhed og en u-overvindelig Standhaftighed hos det eene af disse Partier; og derforuden havde samme Partie et synderligt Greb og Snid til at fegte med Fordeel. Fegtningen varede i to Timer, førend man kunde see, hvilket Partie der fik Overhaand. Men saa begyndte den Hob, som var Engellænderne nærmest, at blive svag, geraadede derhos i U-ordning, og tog kort derefter Flugten.

Vore Folk frygtede da meget, at nogle af de Flygtige, for at undgaae deres Fienders Grumhed, skulde søge deres Sikkerhed i den Huule, som fandtes uden for deres Boelig, og derudover

imod

imod deres Villie, blive vaer, at Øen var beboet. Ja de havde nu større Sorg, at Overvinderne skulde forfølge de Flygtige; og derfore besluttede de at holde sig færdige med deres Gevær i Forskandsningen, og at giøre Udfald paa alle dem, som vilde gaae i Hulen, og da slaae dem alle ihiel, og paa saadan Maade hindre dem fra at berette andre, at her boede Folk paa Øen. Til den Ende havde de besluttet, at de ikke vilde skyde, paa det de ikke skulde giøre stor Allarm, og dermed føre sig et større Antal paa Halsen, men de vilde kun bruge deres Sabeler eller Bosse-Skæfter.

Dette skeede ogsaa, ligesom de havde formodet, i det tre af de Overvundne flyede af all Magt, og, efterat de havde svømmet over Bugten, komme lige til samme Sted, hvor de vare ikke betænkte paa andet, end at søge sig der en tryg Sted, eftersom Skoven syntes der at være tyk. Mine Folkes Skildvagt kom strax og gav dem Efterretning herom, derhos til deres store Fornøyelse, sigende, at Overvinderne forfulgte dem ikke, og det var tilsyne, at de vidste ikke, hvor de vare henflyede. Efterdi nu den Spanske Gouverneur var alt for høflig og from dertil, at han skulde have tilladt at slaae disse arme Folk ihiel, saa befalede han derpaa, at de skulde gaae hen over Høyen, snige sig bag dem, overrumple og fange dem; hvilket og skeede saaledes. Resten af det overvundne Folk flyede hen til deres Kaner, og begave sig paa Havet. Overvinderne forfulg-

te

te dem ikke ret hidsig; og, efterat de havde alle samlet sig igien i een Hob, giorde de to gange et stærkt Skrig, hvilket skeede formodentlig, derved at give deres Triumph tilkiende. Selvsamme Dag omtrent Klokken 3 om Eftermiddag, ginge de igien i deres Baade, og paa denne Maade blev min Colonie dem qvit, og saae ikke saadanne Giester i mange Aar derefter. Da de nu alle vare borte, ginge Spanierne ud af deres Smut-Huller, og begave sig hen til den Sted, hvor Slaget stod, at betragte den. De funde der omtrent 30 Døde, af hvilke nogle vare skudte ihiel med store Pile, som endnu sadde dem fast i Livet, men de fleeste vare nedhugne med store Træ-Sabler. Deslige fandt mit Folk 16 eller 17 paa Vallsteden, samt mange Buer og Kaste-Spyd. Samme Sabler vare forskrekkelige tykke og tunge, og den, som skulde kunde føre saadant et Sværd, maatte have baade Styrke og stiv Arm. Paa de fleeste, som vare dræbte med disse Instrumenter, fandtes Hovedet klovet, og som man siger, flakt i 1000 Stykker. Paa de andre vare Arme og Been sønderslagen, hvilket giver tydelig tilkiende, at de fegte imod hverandre med yderste Forbittrelse. Vi funde ikke een eeneste, som jo var Steen-død: Thi hos dem er det saaledes Skik, at, endskiønt de blive qvæste, saa byde de dog Fienden Spidsen og lade ikke af at fegte, saa længe der er en Blods Draabe i dem; og de, som blive Overmænd og beholde Seyeren, glemme aldrig at tage deres egen Qvæste med sig, ja end ogsaa dem

iblant

iblant Fienderne, som ikke kand søge deres Frelse med Flugten, fordi de ere blevne saarede.

Dette Tilfald giorde mine Engellænder lidet spage en Tidlang. Dette Spectakel havde giort dem en Afskye, saa de skielvede, naar de kun tænkte paa disse Menneske-Ædere, eftersom de kunde ikke falde i deres Hænder, uden at de jo som Fiender bleve aflivede, og maatte tiene dem til Næring ligesom en Hiord Qvæg. Siden tilstode de for mig, at den blotte Tanke, at blive ædt ligesom en Stud eller et Faar, foraarsagede saadan en Skrek og Bæmmelse hos dem, at derudover paakom dem en Klogelse, endskiønt denne Ulykke ikke kunde vederfares dem, førend efter deres Død, ja de sagde, at den forskrekkelige Forestillelse, som i mangel ger derefter svæve-de omkring i deres Sind, havde nær giort dem syge.

En Tidlang derefter vare de skikkelige at omgaaes med, og de arbeydede til Coloniets almindelige Beste. De plantede, saaede, og høstede ind, ret ligesom de fra Barndom af havde været opfødde og vante her paa Steden; men dette gode Forhold varede ikke længe, og de giorde kort derefter atter forskrekkelige Anslag, som styrtede dem selv i stor Ulykke.

De havde faaet tre Fangne, som jeg tilforn har mældet; Disse vare unge, hurtige og stærke Karle, som tiente dem for Slaver, og vare meget nyttelige. Men til at vinde deres Hierte brugte de ikke den Maade, som jeg brugte med Fredag. De glemte at faae dem til at erkiende

og

og høyt at agte den Godhed, de havde viist mod dem i at redde deres Liv. De lærde dem ey heller nogle Principia om Religionen; de giorde sig end ikke engang Umage for at vænne dem til gode Sæder, eller ved kloge Underviisninger og med Sagtmodighed at lede dem til en fornuftig Opførsel. Vel gave de dem Livs Ophold, men derimod brugte de dem til det svareste Arbeyde, og havde ingen Tieneste af dem at vente anderledes, end med Tvang og Magt. Derfore kunde de ingenlunde lide paa disse Fanger, i Fald, det kom dertil, at de skulde vove Livet for deres Herrer: Derimod var Fredag en Karl, som gierne havde styrtet sig selv i Døden, alleneste for at frelse mit Liv.

Dog, nok sagt herom. Den heele Colonie levede da i oprigtig Venskab, thi den almindelige Fare havde ligesom drevet all privat Avind bort fra dem en Tidlang. I denne Tilstand begyndte de eendrægteligen at raadslaae med hinanden angaaende deres fælles Beste; og det første, som syntes dem nogen Opmerksomhed værdt, var dette, at, efterdi de havde af Erfarenhed lært, at den Side af Øen, som de beboede, blev meest besøgt af de Vilde, saa vilde de fornemmelig undersøge, om det ikke var best for dem, at begive sig affides hen til en anden Sted, som kunde være ligesaa bequem til at bære dem overflødige Levnets Midler, og hvor de kunde have deres Korn og Qvæg i meere Sikkerhed. Men, da de længe havde overveyet det med hverandre,

og

og nogle vare med, andre imod dette Anslag, saa blev Slutningen denne, at de vilde ikke forandre Boligen, fordi det kunde engang hænde sig, at den gamle Gouverneur sendte nogen til dem, og, i fald de flyttede bort fra min gamle Boelig, saa søgte man kun forgieves efter dem, og tænkte da, at de vare alle døde, naar man saae mit Slot ødelagt, og paa saadan Maade skilte de sig selv ved all den Hielp, som jeg af særdeles Godhed vilde sende dem. Men, hvad deres Korn og Qvæg angik, derudi vare de eenige i at flytte det længere hen i den Dal, hvor min Hule var, eftersom der fandtes en stor Omkreds, som var god og dræg-tig Jord. Dog forandrede de dette Forsæt, ef-terat de nøyere havde overveyet det, og saa fat-tede de den Slutning, at de vilde kun sende en Deel af deres Qvæg hen i denne Dal, og ikke saae der meere, end halv Deelen af deres Korn; paa det, i fald en Deel deraf kom til Ulykke for dem, Resten da kunde blive ubeskadt, og endda give dem Middel og Leylighed til at oprette de-res Forliis.

Derforuden giorde de, efter min Meening, en snild Anstalt, angaaende deres Fangne. Det bestod derudi, at de med Fliid vilde dølge for Fangerne det Qvæg, som de havde i denne Dal, samt den nye Agerdyrkning, som de havde fun-det for raadeligt der at anlegge. I sær lode de aldrig Fangerne komme nærmere til Hulen, hvil-ken de, i yderste Nødsfald, betragtede som en sikker Tilflugts Sted, og de derfore havde der forvart

de

de tvende Fade Krud, som jeg lod dem beholde, da jeg reiste bort.

Og ligesom jeg havde bedekket mit Slot, med en Forskandse, og med et temmelig tykt Krat, saa saae de, lige saa vel som jeg, at all deres Sikkerhed bestod derudi, at samme blev staaende, og derfore besluttede de at giøre deres Bolig efter haanden meere og meere usynlig. I det de nu saae, hvorledes jeg havde plantet Træer en temmelig stor Distance fra Indgangen af min Bolig, saa fulgte de just samme Grund-Tegning efter, og satte den heele Omkreds fuld, som laae mellem mit Krat og den Side af Viigen, hvor jeg fordum havde landet med mine Floder. Ja de ginge med deres Plantning indtil den sumpige Sted, som Vandet, naar der var Flod, oversvømmede, og lode der ikke ringeste Leylighed til overs, at nogen kunde sætte der til Land, ey heller nogen kunde kiende ringeste Fodspor, som kunde give Anledning til Landgang. Jeg har allerede sagt, at disse slags Træer voxe til i gandske kort Tid, og efterdi de plantede dem langt større og stærkere end jeg havde giort, i det jeg tænkte kun at sætte Palisader for min Forskandsning, saa havde samme neppe staaet 3 eller 4 Aar i Jorden, førend de, fordi de stode tætte, giorde saa tykt et Gierde, at man ikke engang kunde see der igiennem. Hvad de Træer angaaer, som jeg selv havde plantet, og hvis Stamme var saa tyk som en Mands Been omkring Leggen, saa satte de mellem dem endnu lige saa mange unge Træer, og det saa tæt hos

hinanden, at, om man med Magt vilde ind til Slottet, maatte man nødvendig have en Armee dertil, som kunde hugge sig igiennem med Øxer; thi det var neppe, at en liden Hund kunde krybe der igiennem.

Dette var endda ikke nok, men de plantede ligeledes paa begge Sider, og bag min Bolig, saa at de bedekkede den heele Høy med Træer, og beholdte ikke for sig selv ringeste Udgang, uden med min Stige, hvilken de, ligesom jeg tilforn havde giort, droge op efter sig, naar de vilde stige op paa den anden Høy af Bakken: Saa at, naar Stigen ikke var der, ingen kunde komme til dem, uden han enten maatte have Vinger at flyve med, eller han maatte kunde hexe.

Der var intet, som jo meget snildt var opfundet, og de saae med Tiden, at all denne Forsigtighed havde ikke været forgieves. Herved blev jeg overbeviist, at, ligesom Guds Forsyn tildeeler hvert Menneske sin Klogskab, saa vender den samme Guds Forsyn det saaledes, at Mennesket kand føre sig den til Nytte; og vilde man kun ret agte derefter, saa er jeg vis paa, at dette skulde være et Middel til at undgaae mange Ulykker, som man ellers ved sin Uagtsomhed pleyer at underkaste sig. Dette maa være kort sagt herom.

Saaledes levede de i to Aar i god Rolighed, og havde slet ingen Besøgelse af deres umenneskelige Naboer. Vel havde de engang en Morgenstund faaet stor Skræk, hvilket nogle Spanier voldte. Disse havde aarle begivet sig hen til Vesters-

ster-Siden af Øen, hvor jeg aldrig kom, af Frygt at blive seet. Sammesteds havde disse Spanier faaet nogle og tive Kaner i Sigte, som syntes at ville sætte ind til Strand-Bredden, hvilket giorde dem saa bange, at de i største Forbauselse løbe strax hiem, og gave deres Stalbrødre Efterretning om den Fare, som syntes at overhænge dem.

Derpaa holdte de sig inde, og skiulte sig i to Dage, og ginge alleneste om Natten ud at recognoscere. Men til deres store Lykke var det en blind Allarm, thi de Vilde vare ikke komne til Land, men formodentlig faren længere hen at fuldbyrde et andet Forsæt.

Kort derefter havde de en ny Strid med de tre Engellænder, hvortil Aarsagen var denne: Een iblandt dem, som var det arrigste og vildeste Menneske, man havde nogensinde seet, blev vred paa een af sine Slaver, fordi han ikke ret havde giort en Ting, som han havde befalet ham; og, da han vilde sætte Slaven til rette derfore, viiste denne sig noget fortredelig, hvorudover Engellænderen greb fat paa en Øxe, ikke fordi han vilde straffe sin Knegt, men i Tanke at slaae ham ihiel.

Hans Agt var at ville kløve Slavens Hoved i tu, men i Galenskab og Forbittrelse hug han feyl, saa Øxen faldt dette arme Menneske i Skulderen. Da nu en Spanier blev dette vaer, troede han, at Engellænderen havde hugget en Arm af Slaven, løb derfore til i en Hast, og bad ham, at han ikke slet skulde dræbe det arme Menneske; el-

ler ogsaa Spanieren løb maaskee til, i Tanke at hindre Drab, i fald det giordes fornødent. Da denne rasende Engellænder saae Spanieren løbe imellem, vendte han sig imod ham, og svoer, at han vilde hugge ham ned i Steden for Slaven. Men Spanieren undsprang Hugget, og slog Engellænderen med en Skovl, som han havde i Haanden; (thi de vare alle paa den Tid i Arbeyde,) saa han faldt til Jorden. En anden Engellænder, som saae sin Landsmand og Kamerat ligge paa Jorden, faldt strax ind paa Spanieren, og slog ham ligeledes til Jorden. To andre Spanier komme denne til Hielp, og den tredie Engellænder traadde paa de to andres Side. Der var ingen af dem, som havde Skyde-Gevær, men derimod Øxer og andet Redskab nok til at slaae hverandre ihiel med. Vel er det vist, at een af Engelsmændene havde skiult en Sabel under sine Klæder, med hvilken han saarede de tvende Spanier, som vare komne deres Kamerater til Hielp; men den heele Colonie geraadede derudover i Uordning, og Engellænderne bleve alle tre tagne fangne. Man lagde strax Raad op, om hvad man skulde giøre ved dem. De havde allerede stiftet saa megen Uroe, vare dernæst saa grumme og galne, og endda derforuden saadanne dovne Kroppe, at de vare dette lille Sælskab altid til Byrde og Skade, men aldrig til nogen Nytte: og de hørde end ydermeere iblandt Forræderes og Meeneederes Tal, hvilke altid stunde efter, og let kand finde paa at giøre Ondt.

Gou-

Gouverneuren erklærede offentlig for dem, at, dersom de vare af hans Landsmænd, saa vilde han lade dem uden all Naade ophænge, efterdi alle Regieringer have deres Hensigt paa at vedligeholde et Selskab; og at det var billigt, at rydde alle dem af Veyen, som søgte at ødelegge et Selskab: Men eftersom de vare alle Engellænder, saa vilde han for den eene Mands skyld af deres Nation, hvilken de alle havde at takke for deres Liv, handle med dem paa den lemfeldigste Maade, og lade begge deres Landsmænd fælde Dom over dem.

Derpaa traade een af disse sidste frem, og bad, at man vilde forskaane dem med denne Commission; thi ellers vare de i deres Samvittighed forpligtede til at domme dem til Galgen. Dernæst fortaalte han, hvorledes Wilhelm Atkins havde giort dem det Forslag, at de skulde alle fem staae sammen, og myrde Spanierne i Søvne. Da Gouverneuren havde hørt dette skrekkelige Anslag, vendte han sig til den Skielm, som man nylig anklagede, og sagde til ham: "Saa, Monsieur Atkins, har I villet myrde os alle, saa mange vi her ere? Hvad svarer I hertil?" Denne onde Skalk negtede det ikke, men uforfærdet tilstod det, og svor endda derpaa, at han havde det endnu i Sinde.

"Men, Monsieur Atkins, svarede Spanieren, hvad have vi giort Eder, hvormed vi skulde have fortient saadan Tractament, og hvad kunde det hielpe Eder, om I dræbte os alle?"

"Hvad skulle vi nu finde paa, at holde Eder "derfra? Hvi tvinger I os til at dræbe Eder, om "vi ellers ikke ville vente at blive myrdede af E- "der? I gior meget ilde, at I sætter os i denne "gruelige Tilstand.„

Ved det, at Spanieren paa saadan en stille og sagtmodig Maade foreholdt Atkins sin Ondskab, tænkte han, at Spanieren spottede ham; hvorudover han blev saa bister, at, dersom han havde haft Gevær, og var ellers ikke bleven hindret af tre andre Mænd, saa troer man, at han midt i Selskabets Paasyn havde dræbt Gouverneuren.

Dette uhørlige Raserie nødde dem alvorligen til at overlegge, hvad Slutning de skulde gribe til med disse dievelblendte Mennesker. De tvende Engelsmænd og den Spanier, som havde afverget Slavens Død, meente, at man fik at hænge een af dem, de andre til Exempel, og at det skulde være den, som i Øyeblikket vilde have begaaet to Mord med sin Øxe. Det er ikke at tvivle om, at han jo havde det i Sinde, thi han havde saa haardt og ilde hugget den stakkels Slave, at man holdt det for umueligt at faae ham lægt og til Førlighed igien.

Ikke desmindre var dog Gouverneuren af en gandske anden Meening. Han igientog endnu eengang sine forrige Ord, nemlig, at det var en Engellænder, som de alle havde at takke for deres Liv; og at han vilde ikke samtykke i een eenneste Engellænders Død, endskiønt de havde nedhugget Halvdeelen af hans Folk. Ja end yder-

mee-

meere sagde han, at, om han end selv blev myrdet af en Engellænder, saa vilde han endda i sit Yderste bede dem, (nemlig hans eget Folk, Spanierne,) at beviise ham Naade.

Han blev saa stadig ved denne sin Meening, at det var forgieves at faae ham anderledes overtalt; og, ligesom den Meening i en Raads-Forsamling, der sigter meest til det almindelige Beste, faaer gierne Fremgang, naar den med Eftertryk fremføres, saa samtykkede de alle denne redlige Mands Dom. Dog maatte man tænke paa Middel til at forekomme disse udædiske Menneskers barbariske Forsæt, og eengang for alle at befrie dette lille Selskab fra den Frygt, som enhver ellers stedse maatte bære hos sig. Dette overveiede man med stor Opmerksomhed, og endelig blev man samtydig over denne Artikel: "At de skulde "giøres Værge-løse, og at man hverken skulde tilla"de dem, at have Bøsser eller Krud, eller Blye, eller "Sabler, eller andet sligt, hvormed de kunde gis"re Skade: At de skulde plat være udstødte af "Selskabet, dog med den Tilladelse, at de maatte "leve, hvor og paa hvad Maade de agtede det for "godt: At det skulde være saavel Spanierne som "Engellænderne forbødet at tale med dem, eller "at have ringeste Samqvem med dem: At de al"tid skulde holde sig paa en vis Distance fra Slot"tet; og dersom de giorde ringeste Skade paa Plan"tagen, Kornet eller Qvæget, saa skulde det være "tilladt at hugge eller skyde dem ihiel som Hunde, "hvor man fandt dem.

Men, efter at Gouverneuren, hvis Fromhed ikke noksom kand roses, havde hos sig selv overveyet Indholden af denne Dom, vendte han sig til de tvende Engellænder, og bad dem, de skulde betragte, at disse onde Skalke kunde nu ikke strax avle Korn og Fæe; og derfor fik man at give dem nogle Levnets Midler, paa det de ikke skulde svelte ihiel. Man besluttede da tillige med ham, at give dem saa meget Korn, som de ey alleene kunde have behov til Føde i 8 Maaneder, men ogsaa noget til Sæd, paa det de siden kunde avle paa deres egen Grund, hvad de behøvede. Derforuden gav man dem sex Gieder, som de kunde malke, item fire Bukke og sex unge Kid, som de kunde have til Næring og til at elske sig Yngel og Hiord af. Fremdeeles gav man dem adskillige fornødne Redskaber, saasom sex Øxer, en Træ-Hammer og en Saug, dog med den Vilkor, at de aldrig vilde bruge dette imod deres Landsmænd eller imod Spanierne, og at de aldrig vilde fatte i Sinde at giøre dem ringeste Skade.

Saaledes bleve de udstødte af Selskabet, og maatte gaae hen at begynde deres Huusholdning for sig selv. De ginge da fra dem, skiønt med misfornøyede Gebærder, og vilde ingenlunde aflegge den Eed, som man med saa stor Billighed krævede af dem. De sagde, de vilde gaae hen at opleede sig en Sted, hvor de kunde blive og anlægge en Plantage, og man gav dem vel noget med sig til Føde, men hverken Gevær eller Haandverks-Tøy.

Fire

Fire eller fem Dage derefter komme de atter igien at hente noget Forraad, og viiste Gouverneuren den Sted, som de havde udvaldt til at boe og at plante paa.

Steden og Leyligheden var meget bequem, og laae borte paa den Nord-Østlige Side af Øen, ikke langt fra den Kant, hvor jeg paa min første Reyse havde landet, efter at Floderne og Strømmene havde forsat mig ud i det vilde Hav.

Der bygde de to artige Hytter efter Mynsteret af mit Slot, neden hos en Høy, som var paa tre Sider med Træer bevoxen, og naar de nu vilde plante der nogle fleere, saa laae de gandske i Skiul, og man maatte have Umag for at finde dem. De begierede da ogsaa nogle Giedde-Skind til at ligge paa og dekke sig med, hvilke man ogsaa gav dem. Efterdi de just paa den Tid vare fredelig sindede, saa forpligtede de sig høyligen, at de ikke vilde begynde noget Ondt imod Colonien, og under denne Vilkor gav man dem saa meget Haandverks-Tøy, som man kunde undvære. Derhos gav man dem Erter, Hirse og Riis at saae; kort sagt, alt hvad de kunde behøve, undtagen Gevær, Krud og Kugler.

I denne Tilstand levede de omtrent sex Maaneder, og finge inden den Tid deres Sæd indhøstet, men den var ikke megen, thi de havde havt andre Ting at giøre, og derudover neppe saa megen Tid tilovers, at de for det første kun kunde dyrke et lidet stykke Jord.

Da de siden begyndte at giøre Bretter og

Potter, saa vidste de ikke ret at komme afsted dermed, hvorudover det, de giorde, duede intet. Men da den vaade Aarets Tid faldt ind, og det stedse regnede, saa havde de ny Sorg og Vanskelighed for sig, i det de havde ingen Kielder, hvor de kunde føre deres Korn hen i Sikkerhed og beholde det tørt, hvorudover det var nær blevet fordervet for dem. Dette Uheld ydmygede dem saa sær, at de begierede Hielp af Spanierne, som ogsaa herudi gierne ginge dem til Haande. De grove da omtrent i fire Dage en Kielder paa den eene Side af Høyen, som var stor nok til at rumme deres Korn og anden Forraad frie for Regn, men den var dog kun liden mod min at regne, i sær var den ikke saa i Stand som min var, efterdi Spanierne havde giort den merkelig større, og afdeelt mange Giemmesteder derudi.

Omtrent ni Maaneder efter denne Skilsmisse komme der disse Skielmer nye Griller i Hovedet, hvilket tillige med deres forrige onde Gierninger førde baade dem og heele Colonien i en stor Fare. Nemlig de vare keede af at arbeyde, og eftersom de saae ikke ringeste Haab for sig, at deres Tilstand kunde i Tiden blive bedre, saa hittede de paa, at de vilde giøre en Reyse over til det faste Land, hvorfra de Vilde vare komne, og der vilde de see til, om de ikke kunde saae nogle Fangne, som kunde due til at giøre det tungeste Arbeyde for dem.

Dette Anslag var ikke saa galt, dersom de kun havde begyndt det med Maadelighed, men dis-

disse onde Skalke giorde aldrig noget, som jo havde Ondt i Følge med sig, enten ved Anslaget i sig selv, eller ogsaa naar de fuldbyrdede det Efter min Meening stode de i vis Maade under Gulds Forbandelse, der, for at straffe deres Ondskaber, tillod dem at begaae nogle Skielmstykker paa nye, hvorfore han endnu med nye Ulykke tugtede dem. I det mindste er min Meening denne, at, dersom man ikke vil tilstaae, at der paa skinbarlig Misgierning i denne Verden følger synlig Straf, saa maatte det synes af hvad som skeer i Verden, ret ligesom Guld var ikke retfærdig. Dette, som sagt er, lod sig og her kiendelig tilsyne; Deres mordiske Øyror kom dem til at begaae andre onde Gierninger, og satte dem i den elendige Tilstand, som de siden maatte taale. I den Sted de burde fornemme Anger i deres Samvittighed over deres første Ondskab, giorde de end meere Ondt; saasom for Exempel: den umenneskelige Grumhed at handle ilde med en stakkels Slave, som maaskee ikke havde giort, hvad ham blev befalet, fordi Sagen var ham umuelig, og at hugge ham saaledes til skamme, at han i al sin Livs Tid maatte blive lemlæst. Jeg vil intet tale om det Forsæt, at slaae ham reent ihiel, hvorom er neppe nogen Tvivl, helst naar man betragter det gruelige Anslag, at vilde have myrdet alle Spanierne i Sovne.

Men for at komme til min Historie igien, saa siger jeg, at de tre Engellænder, som vare Stalbrødre i Skielmstykker, komme en Morgen uden

for

for Slottet, og med stor Ydmyghed begierede, at man vilde tillade dem at tale med Spanierne. Da nu disse vare vel tilfreds dermed, saa sagde de tre Engellænder til dem, at de vare keede af deres Levemaade, thi de befandte sig ikke beqveme nok til at forrette de Ting, som vare dem fornødne, og fordi de havde slet ingen Bistand at komme til rette dermed, saa maatte de ufeylbarligen døe af Hunger. Men vilde Spanierne tillade dem at tage een af de Kaner, som de havde brugt til at fare hid over med, og derhos forsyne dem med Gevær og Krud, at de i Nødsfald kunde forsvare sig, saa vilde de sætte over til det faste Land, og der forsøge deres Lykke, hvorved de da tillige skaanede Spanierne for at give dem længere Underholdning.

Det var noget, som Spanierne ikke havde fortrødt paa, om de vare blevne dem aldeeles qvit; men alligevel forestillede de dem af Kierlighed, at de med fri Forsæt søgte deres egen Undergang, og at de af Erfarenhed vidste, at de havde intet andet at vente, end at de maatte døe blot af Mangel og Elendighed paa det faste Land.

Men de svarede paa en frek Maade, at de maatte ligeledes omkomme her paa Øen, thi de kunde og vilde ikke arbeyde, og, vare de end saa ulykkelige, at de bleve ihielslagne, saa fik all deres Elendighed dermed engang Ende; de havde hverken Qvinder eller Børn, som tabte noget ved deres Død, og derfore, kort sagt, vilde de

af-

afsted, endskiønt man intet Gevær gav dem med sig.

Spanierne svarede dem med megen Høflighed, at, vilde de endelig fare afsted, saa skulde det dog ikke skee, uden saa var, at de finge noget atværge sig med; og, endskiønt de havde selv kun lidet Skyde-Gevær, saa vilde de dog meddeele dem to Bøsser, en Pistol, en Sabel og tre Øxer, thi meere behøvede de dog ikke.

Mine tre Landstrygere toge mod Tilbuddet. Man gav dem Brød, saa meget som de kunde have nok af i en Maaneds Tiid; saa meget friskt Giede-Kiød, som de kunde æde, saa længe det holdt sig; en stor Kurv fuld med Rosiner; en Krukke med ferskt Vand; og en ung levende Gied. Med denne Forraad ginge de dristeligen i en Kane ud paa Havet, endskiønt de havde i det mindste 40 Engelske Miil i Breden at roe over til Landet. Vel var Fartøyet saa stort, at tive Personer kunde faae Rum derudi, og derfore ved denne Leylighed snarere for stort end for lidet; men eftersom de havde god Vind og Floden med sig, saa regierede de Baaden godt nok. De havde faaet en stor Stang opreyst derudi, ligesom en Mast, og derpaa hængde et Seyl af fire Giede-Skind, som de havde syet sammen. I denne Tilstand satte de ud fra Strand-Bredden, og Spanierne ynskede dem en lykkelig Reyse, formodende, aldrig at see dem meere.

Saa vel de to Engellænder som Spanierne, der bleve tilbage paa Øen, kunde ikke andet end stun-

stundum ynske hverandre til Lykke, fordi de nu levede indbyrdes saa roligen, siden disse balstyrige Folk vare reyste bort; og sandelig de tænkte aldrig, at de skulde have kommet igien, og derfore syntes det dem saa forunderligt, da de havde været borte i 22 Dage, at een af Engellænderne, medens han gik ved sit Arbeydet, blev pludselig tre Fremmede vaer, som med Skydegevær nærmede sig hen ad den Side, hvor de boede.

Engellænderen af Forskrekkelse tog strax til Lob, det stærkeste han kunde, lige hen til Gouverneuren, og sagde ham, at de vare nu om een Hals, thi der vare komne Fremmede i Land paa Øen, men han kunde ikke skielne eller sige, hvad for Folk det var. Da nu Spanieren havde betænkt sig lidet, spurde han ham, hvad han da vilde sige dermed: "At han vidste ikke hvad det var for Folk;" og det maatte ufeylbarligen være Vilde. "Ney, „ney, svarede Engellænderen, det er klædde Men„nesker med Skyde-Gevær. Nu velan, sag„de Spanieren, hvi frygter I da, naar det ikke „er vilde Folk? Saa ere de da vore Venner, „thi der findes ingen Christelig Nation i Ver„den, som jo skulde have Villie og Sindelaug „snarere til at giøre os Godt end Ondt. I det de saa talede med hverandre, begyndte de tre Engellænder, som stode bag de ny-plantede Træer, af fuld Hals at raabe. Man kiendte dem strax paa deres Røst, hvorudover den første Forbauselse slap, og en anden tog fat. Jeg vil sige saa meget, at man begyndte at forundre sig paa, hvor-

hvorledes de vare komne saa snart tilbage, thi man kunde umueligen giette Aarsagen dertil.

Forend man nu lod dem træde ind, blev der agtet for raadeligt, først at spørge dem om Steden, hvor de havde været, og hvad de der havde giort. De svarede kort, at de vare i to Dage komne derhen over, men fordi de saae, at Folket, da de bleve dem vaer, kom i stor Bevægelse, og holdt sig færdige at tage imod dem med Piile og Kaste-Spyd, saa torde de ikke der sætte Foed paa Landet, men de foere langs med Kusterne hen ad Nordsiden, omtrent 6 eller 7 Miile langt, hvor de da bleve vaer, at det, som vi holdte for at være fast Land, var kun en Oe. Strax derefter havde de fundet en anden Oe paa høyre Haand hen paa Nordsiden, og mange andre paa Vestersiden: Og da de havde besluttet at søge til Land, det maatte end koste hvad det vilde, saa foere de hen til een af de Oer, som laae paa Vestersiden, og ginge der dristig i Land. Folket der paa Oen befunde de at være meget høflige og omgængelige, og de havde foræret dem mange Rodder og nogle tørre Fiske, ja det loed, ligesom Qvinderne søgte deres Fornøyelse i at kappes med Mændene om at give dem Levnets Midler, endskiønt de maatte hente og bære dem en temmelig lang Vey paa deres Hoveder.

Der forbleve de i fire Dage, og spurde ved Tegn og Gebærder, saa godt som de kunde, hvad for Nationer der fandtes deromkring. Man gav

dem

dem derpaa at forstaae, at man agtede dem for grumme Folk, i det de vare vante at æde Mennesker; men hvad denne Nation angik, da aade de hverken Mænd eller Qvinder, undtagne Krigs-Fanger, med deres Kiød holdte de en Triumph-Fæst. Engellænderne spurde dem paa samme Maade, hvor længe det var, siden de havde holdt slig en Fæst. De gave tilkiende, at det var to Maaneder, i det de med Haanden viiste Maanen, og udstrakte to af deres Fingre. Derhos sagde de, at deres store Konge havde 200 Fanger, som han havde faaet i et Slag, og disse Fanger feedede man nu, indtil der med det første skulde holdes et stort Giestebud. Engellænderne syntes gierne at ville see disse Fanger, men de Vilde forstode dem uret, og meente, at de vilde gierne have nogle af dem at æde; og, da de havde peget med en Finger mod Vesten og siden hen mod Osten, gave de dem dermed at forstaae, at de i Morgen vilde føre nogle af dem med sig.

De holdte deres Ord, og førde virkelig 5 Qvinder og 11 Mænd med sig, hvilke de forærede dem, just paa selvsamme Maade, som naar vi drive Stude og Køer til en Søe-Havn at proviantere et Skib med.

I hvorvel mine Skielmer havde paa vor De ladet de største Kiende-Tegn see paa deres barbariske Gemyt, saa kunde dog den blotte Tanke, om at æde en Fange, bevæge dem saaledes, at det vendte dem Hiertet om i Livet, og tilmed vidste de ikke, hvordan de skulde forholde sig ved denne Leylighed. De saae ikke, hvad de

skulde

skulde giøre med disse arme Folk, og, dersom de ikke vilde tage mod en Foræring af saadan Værdie, saa maatte denne vilde Adel tænke, at de forsmaaede dem, hvilket de da torde maaskee agte for en stor Skam. Endelig besluttede Engellænderne at tage mod Foræringen, og gave derimod dem, som beviiste dem denne Gunst, een af deres Øxer, en gammel Nøgel, en Kniv, og 5 eller 6 Bosse-Kugler, hvilket var dem meget kiert, endskiønt de ikke vidste hvad man brugte deslige Ting til. Derefter bandt man de arme Fanger Hænderne paa Ryggen, og de Vilde bare dem selv i Baaden til dem.

Derpaa bleve Engellænderne nødde til strax i Øyeblikket at forlade Øen og sætte ud fra Strandbredden, paa det, ifald de havde tøvet længere der paa Landet, de ikke skulde for Høflighedsskyld, nødes til at slagte nogle af disse stakkels vilde Folk, sætte dem paa Spid og steege dem, og byde dem til Giest, som havde været saa ædelmodige og gode i at forære dem denne skiønne Forraad.

Da de nu paa denne Maade havde taget Afskeed fra Folket derpaa Øen, og givet dem alle Kiende-Tegn paa deres Taknemmelighed, og derhos giort alle de Complimenter, som man med Gebærder kunde viise, saa foere de bort igien, og vendte tilbage til den første Øe, hvor de gave otte Fanger Frihed, thi dem syntes, at de havde for mange, saa de siden maatte blive dem til Byrde.

Medens de vare paa Reysen, anvendte de all muelig Flid at giøre nogen Bekiendtskab med disse vilde Mennesker, men de kunde ikke paa nogen Maade komme saa vidt med dem, at de kunde begribe noget. Disse Folk bildede sig stadig ind, at de snart bleve deres Eyermænd til Spise, saa denne forud fattede Indbildning kom dem til at troe, at alt hvad man sagde dem, alt hvad man giorde til at opmuntre dem, alt hvad man gav dem, sigtede alleneste til denne bedrøvelige Ende.

Først begyndte man at løse deres Baand, hvorudover de skrege forskrekkeligen, i sær Qvinderne, ret ligesom der allerede var en Kniv i Struben paa dem. Thi, dersom det skulde gaae til efter deres Lands Skik, saa kunde de ikke slutte andet, end at man vilde i Øyeblikket dræbe dem.

Deres Frygt var ikke ringere, da man gav dem at æde. De bildede sig ind, det skeede, fordi man vilde holde dem ved god Hyld, paa det man siden kunde æde dem med desto større Lyst. Naar Engellænderne saae paa een af disse elendige Creaturer i sær, saa tænkte den samme strax, at man holdt ham eller hende for den feedeste og tienligste til at blive først slagtet. Ja, da de vare komne paa vor Øe, og bleve handlede med stor Lemfeldighed, saa formodede de dog, en Tidlang hver Dag, at de bleve deres Herrer enten til Middags- eller til Aftens-Maaltid.

Da nu de tre Landløbere havde fortaalt de-

res

res underlige Dag-Register, spurde Gouverneuren dem hvor deres nye Huus-Folk vare? Og da han fornam, at de havde ført dem i en af deres Hytter, og vare komne alleneste fordi de vilde begiere noget til Føde til dem, saa besluttede han at gaae derhen med alle Spanierne, og de tvende ærlige Engellænder, kort sagt, med den heele Colonie gik han derhen, ja toeg endogsaa Fredags Fader med.

De funde dem allesammen bundne i Hytten, thi deres Herrer havde agtet det fornødent at bruge denne Forsigtighed, paa det de ikke, medens de vare borte, skulde faae i Sinde at undvige med Baaden. De sadde paa Jorden gandske nøgne, som Hunde. Der vare tre Mands Personer, omtrent 30 til 35 Aar gamle, alle vel voxne, og syntes at være hurtige og stærke. Resten bestod i 5 Qvinder, iblant hvilke fandtes 2, som vare 30 eller 40 Aar gammel, 2 paa 25 eller 26 Aar, og en stor og vel voxen Pige paa 16 eller 17 Aar. Hvad deres Skabning og Legems Skikkelse angaaer, da vare de alle vel proportionerede, uden at de saae lidet sortbrune ud. Dog fandtes der to iblant dem, som, om de havde været ret hvide, kunde i London have passeret for smukke Qvinder. I deres Ansigters Skabning og Lineamenter fandtes der noget særdeles yndigt, og deres gandske Væsen var meget sædeligt, hvilket man i sær blev vaer, da de havde Klæder paa, endskiønt de ikke tilfulde kunde fremviise all deres Erbarhed og Yndighed.

Imidlertid syntes det at være imod Erbarhed, at man skulde staae og beskue saa mange nogne Personer, i sær vare Spanierne undseelige derved, hos hvilke der altid yttrede sig Maadelighed, Oprigtighed, Sagtmodighed og Blufærdighed. Derforuden bare de Medynk over dem, fordi de saae dem i saa bedrøvelig Stand og saa dødelig Uroe, som man nogensinde kand indbilde sig, thi de formodede hvert Øyeblik, at man vilde slæbe dem ud af Hytten, og slagte dem, deres Herrer til en nydelig Ret.

Paa det man nu kunde faae dem stilte tilfreds, saa befalede de den gamle Vilde, nemlig Fredags Fader, at han skulde gaae hen og see til om han kiendte nogen af dem, og om han forstod noget af deres Sprog. Den gamle Mand giorde det, saae meget nøye paa dem, men han kiendte ikke een eeneste af dem. Det var ogsaa forgieves, at han talede med dem, thi ingen forstod noget af hans Ord og Gebærder, undtagen een af Qvinderne.

Dette var alt nok til Spaniernes Hensigt, eftersom man derved kunde forsikkre disse arme Folk, at deres Herrer vare Christne, der vædmedes ved at æde Menneske-Kiød, og at de vist nok kunde troe, at man ikke slagtede dem.

Saa snart de havde faaet Underretning herom, giorde de mange ja vel tusinde pudseerlige og foranderlige Gebærder, hvormed de viiste, hvor særdeles glade de vare, hvilket da tillige gav tilkiende, at de vare af adskillige Nationer.

Den

Den Qvinde, som var Tolk, fik Befaling, at hun skulde spørge, om de vel vilde være Trælle, og arbeyde for de Mænd, som havde ført dem derhen at redde deres Liv. Derpaa begyndte de allesammen at dantse, og een tog et Stykke, en anden tog et andet Stykke, hvad de kunde faae fat paa, og bar det omkring i Hytten; hvormed de vilde give tilkiende, at de vare redebonne til at giøre deres Herrer allehaande Tieneste.

Men efterdi Gouverneuren frygtede, at disse Qvinder maatte give Anledning til nye Tvistigheder, ja maaskee blive Aarsag til nogen Blods Udgydelse, saa spurde han de tre Engellænder, "hvad de tænkte at giøre med disse Personer, "om de havde i sinde at bruge dem som Tieneste-"Piger eller som deres Qvinder?" Een af disse tre Engellænder svarede færdig og dristig: "Vi "ville bruge dem paa begge Maader." Spanieren derimod svarede: "Jeg har ikke i sinde at „hindre eder derfra, I have derudi eders Fri-„hed; men jeg troer, at det, for at undgaae U-„ordning, er billigt, at hver af eder tager kun „een af dem, og holder eder til dem alleene, u-„den at have nogen Samqvem med andre. Jeg „veed vel, at jeg har ikke Magt til at gifte eder „med hverandre, men alligevel synes det mig „fornuftigt, at I, imedens I ere her, lever „med den Qvindes Person, som I faaer til Deel, „ligesom hun virkelig var eders rette Egte-Hu-„strue, og at I holder hende saaledes i Agt, at „hun ikke faaer Vane til at giøre forargelig Ge-

..meenskab med nogen anden Mands Person." Denne Foreſtilling ſyntes dem alle ſaa retſindig og billig, at de uden ringeſte Modſtand ſamtykkede den.

Ja de tre Engellænder vare paa den Tiid ſaa ſagtmodige, at de ſpurde Spanierne, om de ikke havde Lyſt til at tage ſig nogle af dem. Spanierne ſvarede alle Nei. Nogle ſagde, de havde Qvinder hiemme i Spanien; andre ſagde, de vilde ikke have med nogen Qvinde at giøre ſom ikke var en Chriſten; kort ſagt: De erklærede ſig ſamtlige at deres Samvittighed var alt for øm til at have ringeſte Omgængelſe med ſlige hedenſke Qvinder; men jeg maa tilſtaae, at det var et Dyds Exempel paa ſtreng Ophold, deſlige jeg ikke har fundet paa alle Reyſer.

Men paa det jeg kortelig kand berette denne Handel, ſaa blev Slutningen denne, at de fem Engellænder foreenede ſig indbyrdes, at hver af dem vilde tage een af diſſe Qvindes Perſoner; og paa ſaadan Maade begyndte de en gandſke ny Leve-Maade. Men Spanierne og Fredags Fader bleve boende i min gamle Boelig. Denne Boelig havde de giort ſaa meget ſtørre, at de tre Slaver, ſom de havde faaet fangne, da de Vilde ſloges med hverandre paa Øen, havde ogſaa deres Huus-Rum derudi. Her var, ſaa at ſige, Coloniens Hoved-Stad, hvorfra de andre hentede deres Levnets Midler, og finge allehaande Bi-ſtand, efterſom Noden trængde paa.

Maaſkee der findes i denne gandſke Hiſtorie intet

intet forunderligere, end den lette Maade, som jeg har talet om, hvorledes disse 5 Kamerater, der hart ad vare alle lige forvovne, og vanskelige at styre, udvalde sig deres Qvinder. I sær er det forunderligt, at to af Engellænderne fattede ikke Yndest til een og den samme Qvindes Person, efterdi der fandtes iblandt Qvinderne to, som vare særdeles yndige og elskværdige frem for de andre. Dog hittede de paa et temmelig godt Raad til at forekomme Trætte og Strid; thi da de havde lukket disse 5 Qvinder inde i den eene Hytte, saa ginge de tilsammen ind i den anden Hytte, og kastede Lod derom, hvem der først skulde udvælge sig een. Det synderligste og mærkeligste herved var dette, at, da den, som Loden ramte paa, at skulle først udvælge sig een, var gaaen ind i Hytten, hvor de arme Creatur laae gandske nøgne, saa tog han just den, som med Rette holdtes for at være den sletteste og uanseeligste iblandt dem alle, thi hun var baade den grimmeste og den ældste, hvilket foraarsagede en stor Latter saa vel hos de fire andre Engellænder, som hos Spanierne. Men han, som efter Lodkastelsens Rettighed tog først, overvejede Sagen bedre, end alle de andre, og begreb derfore meget vel, at man ved dette Val skulde ey alleene plat hen see efter Yndighed, men ogsaa tillige, og meere, see hen til den Bistand, de kunde have af deres Qvinder i Huusholdning; og sandelig Tiden viiste, at han giorde snildelig, thi hans Qvinde lod see, at hun var den beste og nytteligste iblandt den heele Hob. Imid-

Imidlertid var denne Handel ikke ret lystig for de arme Fangne; thi, da de, som sagt er, vare allesammen indelukte, og man hentede een efter anden ud af Hytten, saa forsøgedes deres gamle Skrek des meere, i det de troede stadig, at de da i samme Øyeblik skulde slagtes og ædes. Hvorudover de, da den første Matros kom ind, og hentede den Ældste ud, skrege meget ynkelige, traade frem at omfavne hende, og at tage Afskeed fra hende. Dette giorde de med saa stor Beemodighed, at de vel kunde have bevæget det haardeste Hierte; og det var ikke mueligt, at Engellænderne kunde betage dem deres forud fattede Meening, nemlig, at man vilde strax aflive dem, førend man lod Fredags Fader komme til dem, som da gav dem Efterretning derom, at enhver af disse fem Mænd vilde tage een til sin Qvinde.

Da nu denne Ceremonie var forbi og de nytrolovede Qvinders Skrek havde lidet sat sig hos dem, begyndte Engellænderne at arbeyde og byggede med Spaniernes Hielp fem nye Hytter til deres Boliger, efterdi de andre, saa at sige, vare gandske fulde af deres Boehave, Haandverks-Tøy, og Levnets Midler. De tre liderlige og dovne Afskum havde udvalt den Sted, som laae længst borte fra mit Slot, og de to andre havde nedsat sig paa den Sted, som var nærst hos mit Slot, men dog alle hen mod Nord-Siden af Øen, saa de boede hver for sig adskilt, og der var paa min Øe en Begyndelse til tre adskillige Stæder.

At man nu her kand merke, hvor tungt det er for Menneskene at begribe Guds Forsyns Hemmeligheder, saa hændede det sig, at de to ærlige Engellænder finge just de to Qvinder til Deel, som havde de mindst gode Egenskaber; De tre Skielmer derimod, som vare dovne Kroppe, duede intet, og kunde hverken giøre andre eller sig selv noget til Gavn og Gode, kort sagt, de tre Affkum, som vare ikke engang saa meget værde, at nogen giorde sig Umage med at hænge dem, de finge endda skikkelige, flittige, forstandige Qvinder og kloge Huusholderske. Hermed vil jeg ikke sige, at de andre havde nogen ond Natur; thi de vare alle, den eene som den anden, venlige, taalmodige og sindige, og derhos viiste de saa synderlig en Lydighed, at man snarere skulde have anseet dem for Slavinder, end for Hustruer. Saa meget vil jeg kun sige, at de tvende, som her tales om, vare ikke saa duelige, ikke saa arbeydsome, og ikke saa reenlige, som de andre.

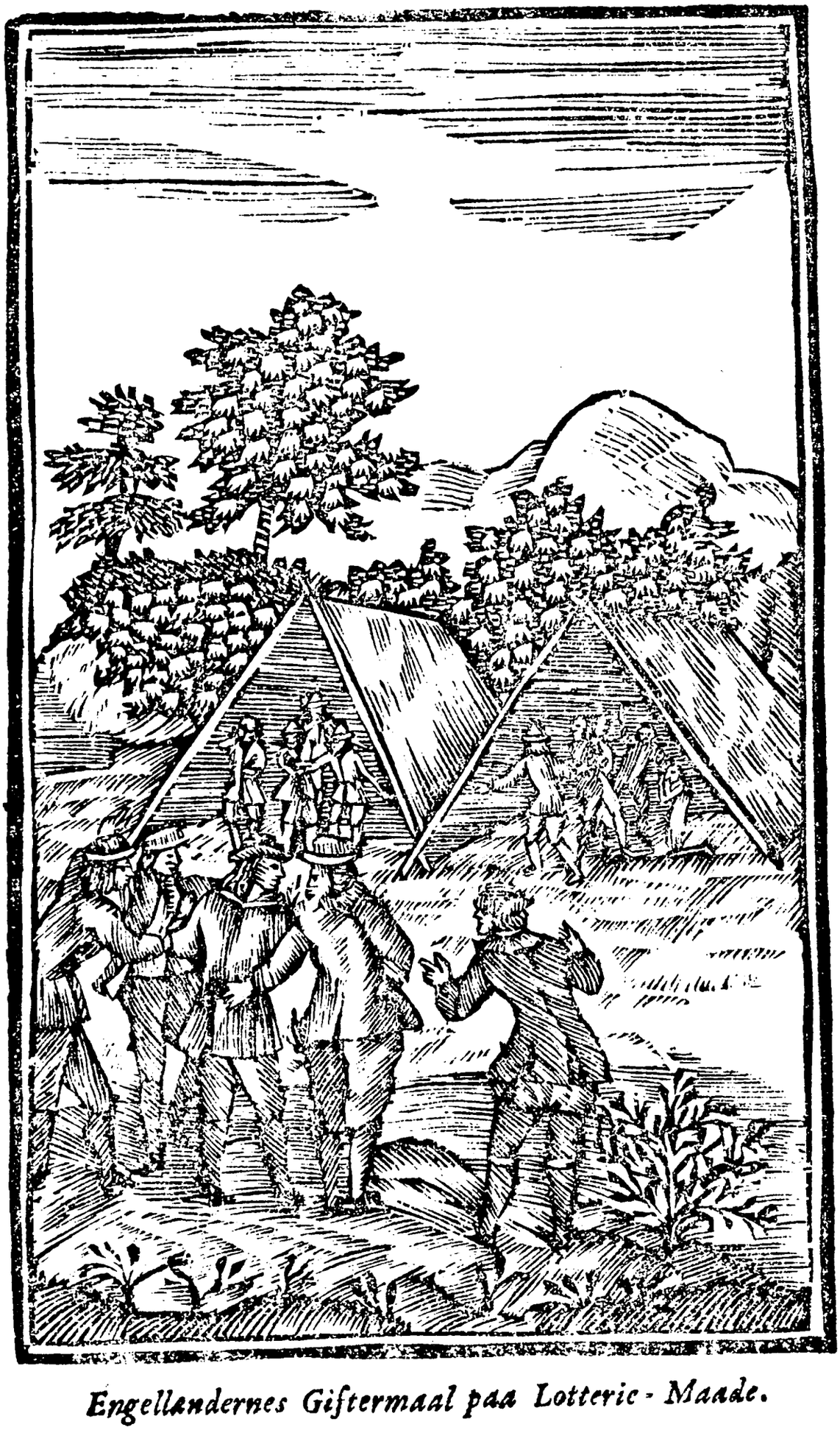
Her maa jeg, et flittigt Gemyt til Ære, og en doven og skiødeslos Naturell til Skam, endnu giøre en Anmerkning. Da jeg gik hen at besee de adskilte Plantager, og at betragte Maaden, som enhver liden Colonie brugte, saa befandt jeg, at de ærlige Engellænders Plantage overgik de tre dovne Slyngelers, saa de ingenlunde kunde lignes derimod. Vel havde de paa begge Sider dyrket saa meget Jord, som fornødent giordes til at saae Korn nok derudi, saa Fornuft og Natur

udkrævede ikke meere; men endda kunde man let see megen stor Forskiel, paa hvad Maade enhver Colonie havde begyndt at giøre deres Marker frugtbare, og at indhegne dem med Gierder.

De tvende ærlige Engellænder havde omkring deres Hytte plantet en utallig Mængde af Træer, hvilke voldte, at man hverken kunde komme der til, ey heller see dem, og endskiønt deres Plantage var to gange bleven lagt øde, eengang af deres egne Landsmænd, og anden gang af de Vilde, som man snart skal faae at høre, saa var det endda altsammen giort til rette igien, og sat i saa blomstrende Tilstand, som det nogensinde havde været. Deres Viin-Træer vare satte i Orden, ret ligesom de vare fødde i et Land, hvor saadanne gemeenligen findes, og Druerne deraf vare saa gode, som de ellers ikke fandtes paa Øen, endskiønt deres Viin-Stokke vare langt yngere, end de andres, og dette af de Aarsager, som jeg nu har anført. Derforuden havde de giort sig en sikker Sted i Skoven hvor den var tykkest, thi der havde de ved deres iidelige Arbeyde gravet sig en Kielder, som siden var dem meget nyttelig til at skiule deres Familie udi, da Barbarerne faldte ind paa dem. De havde plantet saa mange Træer der omkring, at man ikke kunde komme dertil anderledes end igiennem smaa Veye, hvilke ingen vidste at finde, uden de alleene.

Anlangede de tre Skielmer, endskiønt de, i Hensende til deres forrige beestiske Forhold havde nu meget betømmet deres nye Huusholdning,

og

Engellandernes Giftermaal paa Lotteric-Maade.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

og yttrede nu ikke meere saa stærke Kiende-Tegn paa deres oprørske og trætte-kiere Sind, saa blev der dog altid een Lyde til overs hos dem, nemlig, Dovenskab. Vel havde de baade saaet Korn og sat Gierder, men de havde fuldkommeligen stadfæstet disse Salomons Ord: "Jeg gik over en "lad Mands Ager, og forbi et daarligt Menne-"skes Viin-Gaard, og see, der var idel Nælder "paa, den var skiult med Tidseler." Da Spanierne komme hen at besee disse tre Engellænders Høst, saa kunde de neppe see den for Ukrud. Derforuden vare der mange Gab paa deres Gierde, som de vilde Bukke havde giort, i det de vare deels gangne derover, deels havde trængt sig igiennem at nappe Axene af, og endskiønt de havde nogenledes bødet derpaa, saa var det dog, som Ordsproget lyder, "at slaae Laas for Stald-"Dørren, naar Hæsten er bortstaalen."

Derimod saae man paa de andre tvendes Plantage allevegne Flid og lykkelig Fremvext; man fand hverken Ukrud blandt deres Korn, eller ringeste Hul paa deres Gierde. Hos disse blev dette andet Salomons Sprog opfyldt: Den flittiges Haand gior riig; Alting voxede og trivedes hos dem; de avlede i Overflødighed. De havde meere Qvæg, end de andre, meere Boehave, meere Handverks Tøy, og tillige meere Midler til at forlyste sig med.

Vel vare de tre førstes Qvinder meget nette og skikkelige, de toge ogsaa alting vel i Agt, hvad Huusholdningen inden Dørre angik, og, efterdi de

de af den eene iblandt de to ærlige Engellænder, som havde været Koks Maat eller Under-Kok paa Skibet, havde lært at lave Mad paa Engelsk Viis, saa gave de deres Mænd got og vel tillavet Mad at æde, i den Sted det var umueligt at faae de andre to Qvinder dertil afrettede, hvorudover bemeldte Under-Kok maatte selv handle og lave Maden til dem, og endda forsømte han ikke noget af sin anden Gierning. De andre tre giorde intet andet, end de løbe omkring paa Øen, at lede efter Turtel-Due-Æg, at fiske og jage, kort sagt, de passede paa alle Ting, undtagen de Ting, som vare fornødne. Men derimod levede de som Betlere, i den sted de andres Levemaade var behagelig og magelig.

Nu kommer jeg til et Sorge-Spil, som er gandske anderledes, end noget af det der tilforn er vederfaret Colonien og mig selv. Derom giver jeg her følgende tilforladelig og omstændelig Efterretning.

Det hændede sig engang aarle om Morgenen, at der landede fem eller sex Kaner fulde med Vilde, uden Tvivl i den sædvanlige Hensigt at holde der et Giestebud. Colonien var saa vant til deslige Hændelser, at de ikke meere bekymrede sig derom, men var kun betænkt paa, at skiule sig, eftersom de vare visse paa, at de Vilde, naar de ikke bleve dem vaer, ginge strax i deres Kaner igien, saa snart de havde fortæret deres Forraad, fordi de havde ikke ringeste Tanke derom, at der fandtes Indbyggere paa Øen. Den, som saae

dis-

disse Kaner lande, fornøyede sig dermed, at han gav alle Plantagerne Efterretning derom, paa det man kunde holde sig dult og indgetogen; alleneste een satte man paa Skildtvagt, som skulde give dem Efterretning, naar de Vilde vare farne bort igien.

Disse Anstalter vare uden Tvivl rigtige; men et uformodentlig Uheld giorde dem gandske unyttige, og havde nær blevet den heele Colonie til Ødelæggelse, i det de bleve røbte for Barbarerne. Saa snart de Vilde vare med deres Baade farne ud igien paa Havet, ginge Spanierne frem af deres lønlige Steder, og nogle iblant dem vare saa dristige, at de ginge hen og besaae den Sted, hvor de Vilde havde holdt Maaltid. Til deres store Forbauselse funde de der tre Vilde liggende paa Jorden i dyb Sovn. Formodentlig havde disse Vilde enten fyldt sig saa overmaade ved deres Giæstebud, at de ligesom andet Fæe vare faldne der udover i Sovn, og havde ikke vildet staae op, da deres Kamerater vare reyse-færdige; eller de maaskee vare blevne vildfarende ude i Skoven, og vare ikke komne tilig nok at følge bort med de andre.

Hvilket som helst det end var, saa vare dog Spanierne meget bekymrede derover, og Gouverneuren, som man i dette Tilfald spurde om Raad, vidste ligesaa lidet, som de andre, hvad man skulde giøre; thi Trælle havde de allerede saa mange som de behøvede, og, at tage Livet af dem uden nogen Aarsag, var dem ey heller sømmeligt.

Dis-

Disse arme Folk havde ikke giort dem ringeste Skade; de funde ey heller nogen Aarsag til en retmæssig Krig imod dem, hvorved de kunde have været berettiget til at omgaaes med dem som med Fiender. Her kand jeg ikke andet end give disse Spanier den Roes, som dem tilkommer, efterdi jeg, tvert imod alt det, der fortælles om den grumme Medfart, som denne Nation skal have forsvet i Mexico og Peru, havde i al min Livs Tid aldrig i noget Land eller blant nogen Nation seet 17 Mænd, der havde været saa skikkelige, saa maadelige, saa sindige, saa dydige, saa høflige og af saa god Naturel. Man saae dem ikke genegne til ringeste Grumhed, end ikke engang til en heftig Passion; og endda vare de i Almindelighed særdeles tappere og ædelmodige. Deres sagtmodige Temperament og den Magt, hvormed de herskede over deres Sinds Tilbøyelse, havde nokſom ladet sig tilkiende i deres Forhold mod de 3 balstyrige Engellænder, og i denne Fald gave de paa deres Fromhed og Retfærdighed saa skion en Prøve, som nogensinde kand optænkes.

Den naturlige Slutning, man kunde fatte, var at pakke sig tilside, og hermed at give disse Indianer Tid, indtil de vaagnede og ginge bort fra Øen. Men een Omstændighed giorde dette Raad til intet: Thi disse arme Folk havde ingen Canoe; og, naar de begyndte at vanke omkring paa Øen, saa kunde de blive Plantagerne vaer, og derved forvolde Coloniens Ødeleggelse.

Hvorpaa, da de saae, at disse Vilde bleve end-

endda ved at sove, de besluttede at vække dem op og tage dem til Fanger. Disse arme Folk bleve meget forbausede, da de saae sig paagrebne og bundne, og vare i Førstningen lige saa bange, som vore Engellænders Qvinder; Thi det synes, at disse Folk meene, at alle Nationer have selv samme Vane, som de, i at æde Mennesker; men man betog dem strax denne Skrek, og førde dem hen til een af Plantagerne.

Til al god Lykke bleve de ikke førdte til mit Slot, men man satte dem først hen i mit Lyst-Huus, som var det fornemmeste Land-Gods, og siden sendte man dem hen til de tvende Engellænders Boelig.

Der lod man dem nu arbeyde, endskiønt de havde ikke meget at flie dem at giøre, og i det man der gav ikke ret noye agt paa dem, fordi de enten brugte dem kun sielden, eller fordi de agtede dem ikke dygtige til at kunde ret lære Agerdyrkning, saa bleve de engang vaer, at een af disse tre var rømt bort; og al den Umage, man giorde sig at oplede ham, var forgieves.

Alt hvad de nogen Tid derefter kunde troe, var dette, at han havde fundet Leylighed at komme hiem igien til sit Folk, med nogle Vildes Kaner, som to Maaneder derefter havde været paa Øen efter deres Sædvane.

Denne Tanke satte en stor Skrek i dem; de sluttede deraf meget fornuftigt, at, naar denne Vilde kom igien iblant sine Landsmænd, saa gav han dem vist nok Efterretning om de Folk, som boe-

boede paa Øen, og om deres ringe Antall. Det Beste for dem var, at han ikke egentlig vidste, hvor mange Indbyggerne vare i Tallet, ey heller hvor mange Plantages der fandtes; han havde og aldrig hørt eller seet deres Skyde-Gevær, ey heller vidste han at finde nogen af deres sikkre Steder, saasom min Hule i Dalen, og den Kielder, som de to ærlige Engellænder selv havde gravet sig.

Den første Vished, de finge derom, at deres Formodning var rigtig, havde de deraf, fordi to Maaneder derefter komme der til Landet sex Kaner, i nogle vare der 7, i andre vare der 8 til 10 vilde Mennesker, hvilke roede hen ad den Nordre Kant af Øen, hvor de aldrig for pleyede at komme, og een Time efter Solens Opgang traadde de paa Land, een Miil fra de tvende Engellænders Bolig, hvor bemeldte Slave havde opholdt sig.

Havde heele Colonien boet paa den Side, saa havde det Onde ikke været just saa stort for dem, og saa var der, efter al Tykke, ikke een eeneste af Fienderne sluppen derfra; men for to Mænd alene var det ikke mueligt at drive 50 tilbage og at fegte lykkelig mod dem. De tvende Engellænder vare blevne dem vaer en fransk Miil ud i Havet, og saa gik der en god Stund bort, inden de komme til Land, og, da de nu traadde ud af deres Kaner en Miil borte fra deres Bolig, saa vilde der ogsaa Tid til, førend de kunde komme derhen. I det nu vore arme Engellænder havde Aarsag til at troe, at de vare robte af deres undvigte Slave,

saa

saa besluttede de strax at binde de andre to fast, og at befale to af de tre andre, som vare med Qvinderne forte til Øen, og havde givet deres Herrer nogle Kiendetegn til Troskab, at de skulde fore de to Nyekomne samt Qvinderne og alt Boehave, som de kunde bære, hen i bemeldte Kielder. Derforuden befalede de dem, at de der skulde holde disse to Vilde bunden om Hænder og Fødder, indtil nærmere Ordre.

Siden, da de saae, at alle de Vilde, som vare stegne ind paa Landet, ginge lige op mod deres Hytter, saa aabnede de deres Indhegning, hvor de havde deres tamme Giedder i Forvaring, og joge dem allesammen tillige med Kiddene ind i Skoven, paa det Fienderne skulde tænke, at de havde stedse været vilde. Men Slaven, som var deres Forere, havde saavel underrettet dem, at de derudover ikke kunde skuffes; thi de ginge lige op til de tvende Engellænders Bolig.

Efter at de nu, som sagt er, havde faaet deres Qvinder og Boehave i Sikkerhed, saa sendte de den tredie Slave, som var kommen med Qvinderne til Øen, hen til Spanierne, at han i en Hast skulde give dem Efterretning om deres foreståaende Fare, og begiere som snarest Hielp af dem. Engellænderne toge da deres Gevær, samt Krud og Kugler til sig, og begave sig ind ad den Side af Skoven, hvor Kielderen var, som de havde deres Qvinder forvarte udi. Noget derfra stode de stille, for at see, om det var mueligt, hvad for en Vey de Vilde ville gaae.

Medens de nu vare paa Veye at retirere sig, saa saae de paa en Brink, hvorledes den liden fiendtlige Armee gik lige hen til deres Hytter, og et Øyeblik derefter bleve de vaer, at der var sat Ild i dem paa alle Sider, hvilket smertede dem meget. Det var dem en ubodelig Skade, i det mindste i en lang Tid.

De bleve en Tidlang staaende paa denne Brink, indtil de saae, at de Vilde, ligesom en Hob vilde Dyr, spredde sig allevegne omkring, og søgte i hvert Hiorne at giøre Bytte, men i sær at oplede Indbyggerne, om hvilke de, som let var at see, havde tilfulde Kundskab.

Da Engellænderne saae dette, mærkede de, at de vare ikke sikkere paa den Sted, hvor de stode, eftersom det var gandske naturligt, at nogle af deres Fiender maatte komme ad den samme Vey; og, i Fald det skeede, saa kunde de komme saa Mandstærke, at de havde været for svage til at staae dem imod. Af denne Aarsag holdte de for raadeligt at gaae en halv Mill længere ind i Skoven, thi de tænkte, at jo meere de Vilde bleve adspredde hist og her, jo mindre blev hver Hob.

Den første gang holdte de stille hos Indgangen af et stykke Skov, som var tæt sammenvoxet, hvor de funde et stort og gammelt Træ, som var tykt med Løv og Greene, og inden i gandske huult, der satte de sig begge ind i det Forsæt, at ville der vente paa hvad Ende denne bedrøvelige Hændelse vilde faae for dem.

Der havde de ikke tøvet længe, førend de bleve

ve vaer, at der komme to Vilde lige hen ad samme Side, ret ligesom de havde seet dem, og vilde anfalde dem. Noget længere borte saae de tre andre, efter hvilke fulgte endnu fem, som ginge den samme Vey. Derforuden saae de endnu syv andre Vilde, som ginge ad en anden Vey; Thi heele Hoben løb omkring paa Den, ligesom Jægere, der vanke omkring i en Skov at jage Vildt op paa Spor.

De arme Engellænder vare da i en stor Angest, i det de vidste ikke, om det var bedre, at fegte med Hælene, eller at blive staaende. I en Hast overveyede de Sagen saaledes, at dersom Fienderne bleve saa ved, som de havde begyndt, at snue allevegne omkring, saa kunde de maaskee, inden Spanierne komme til Hielp, finde Kielderen, hvilket de agtede for den yderste Ulykke. De besluttede derfore at ophie dem; og skulde Hoben være dem for stærk, saa vilde de klavre op i Træet, hvor de da kunde forsvare sig, saa længe som de havde Krud og Kugler, om end ogsaa alle de Vilde, som vare komne paa Landet, omringede dem, med mindre de grebe til at sætte Ild i Træet.

Da de havde sat sig dette fore, overveyede de fremdeles, hvilket det beste maatte være, enten at skyde strax løs paa de to første, eller at bie, indtil de tre andre komme, for at faae de første splidte fra de fem, som fulgte efter de tre i Mitten. Dette sidste Anslag syntes dem at være det beste; hvorudover de besluttede at lade de to første gaae forbi, saa fremt de ikke bøde til at

gribe dem an. I dette Forsæt bleve de styrkede, ved det de saae, at de to Vilde skeyede lidt affides forbie Træet hen ad et andet stykke Skov; men de tre og de fem, som komme bag efter dem, rettede deres Vey lige hen paa dem, ret ligesom de havde havt vis Efterretning om den Sted, hvor dē toge deres Tilflugt.

Som nu den eene fulgte efter den anden, saa troede Engellænderne, som holdte det for raadeligt at skyde kun een efter en anden, at det var ikke umueligt at nedlægge de tre første med et Skud. Derpaa laddede den, som først skulde skyde, tre eller fire Kugler i sin Bosse-Pibe, og lagde den i et Hull paa Træet, hvor han kunde have vist Sigte og Skud; dog tsvede han, indtil de vare komne ham paa tredive Skrit nær, paa det han ikke skulde skyde feyl.

I det nu Fienderne kom nærmere, saa bleve de vaer, at den bortromte Slave var iblant de tre første, og da besluttede de strax, at han skulde ingenlunde undgaae dem, om de end begge skulde skyde strax efter hinanden; Derfore holdt den anden Engellænder sig ligeledes færdig, i Fald bemeldte Slave ikke faldt ved det første Skud. Men den første sigtede saa godt, at han ikke spildte sit Skud, thi han ramte to af dem, saa de stode aldrig meere op. Den første faldt strax død ned, fordi Kuglen foer ham lige igiennem Hovedet. Den anden, som var den undvigte Slave, stubbede ligeledes til Jorden, thi en Kugle var gaaen ham tvert igiennem Brystet, dog fandtes

der

der siden lidet Liv i ham. Den tredie var kun skudt i den eene Skulder, formodentlig af den samme Kugle, som var faren tvert igiennem Livet paa Slaven. Alligevel var han dødelig forfærdet, og der udover falden omkuld, saa han laae og hylede forskrekkeligen.

De fem, som komme bag efter dem, bleve i Førstningen staaende stille, meere af Forbauselse over Knaldet, end over Faren, som forestod dem. Formedelst Echo, som hørdes allevegne, havde Skoven giort dette Knald tusinde fold forfærdeligere, end det i sig selv var, helst ved det at Fuglene paa alle Sider toge til at flyve og flagre, og hver, efter sin Art, skreg og skræbede tillige. Kort sagt: denne gang gik det ligeledes til, som da jeg første gang skød min Bøsse los paa Den, efter at jeg var der strandet og landet.

Dog, da de Vilde saae, at alting blev igien stille, og de ikke vidste, hvad det havde at betyde, saa ginge de længere frem, uden at lade sig merke, at vare de bange; men da de komme til den Sted, hvor det var gaaet deres Kamerater saa ilde, saa stimledes de alle omkring den Vilde, som var skudt i Skulderen, talede med ham, og formodentlig spurde ham om Aarsagen til hans Ulykke, ey vidende, at de vare samme Fare undergivne.

Uden Tvivl svarede denne dem, at en Ild-Straal med et forskrekkeligt Torden-Slag var kommen ned fra Himmelen, og havde slaget begge hans Kamerater ihiel, men kun qvæstet ham

selv. I det mindste var dette Svar gandske naturligt; Thi som han ingen havde seet i Nærværelsen hos sig, og havde aldrig for hørt et Bøsse-Skud, end sige at han skulde have fundet Virkning deraf, saa var det haun tungt at giøre nogen anden Giøning derover. De, som spurde ham, vare lige saa uvidende som han, tilmed havde de ikke tøvet der, og paa saa rolig er Maade betragtet deres Kameraters Skiebne, dersom de havde ventet desligе Ulykke.

De tvende Engellænder giorde det meget ondt, saasom de selv sagde mig, at de saae sig nødde til at tage Livet af saa mange arme Mennesker, som ikke havde ringeste Tanke om den Fare, som saa nær svevede dem over Hovedet; dog, fordi de vare nødde dertil, for at sørge for deres egen Frelse, og, saa at sige, havde dem alle i deres Magt, saa besluttede de begge tillige at fyre løs paa dem, thi den første havde da havt Tids nok at ladde sin Bøsse paa nye. De aftalte da med hinanden, at de vilde sigte hver paa sin Side imellem dem, for at skrække dem desmeere, og, i det de skøde begge tillige, saa ramte de fire af Hoben, og den femte, endskiønt han ikke fik Skade, faldt tillige med de andre af Frygt ligesom død ned; hvor udover vore Folk tænkte, at de havde nedlagt dem alle.

Denne deres Meening kom dem til at gaae dristige ud af Træet, uden at ladde deres Bøsser paa nye; hvilket var meget uforstandigt giort. Men de bleve ikke lidet forbausede, da de komme

hen

hen til Steden, og funde der fire, som endnu havde Liv, iblant hvilke een var kun lidet qvæstet, og en anden var friſk og uſkad. Da de ſaae dette, bleve de nødde til at ſlaae dem for Panden med Boſſeſkæftet. Den bortromte Slave, ſom var Aarſag til all denne Ulykke, ſloge de førſt ihiel, og dernæſt en anden, ſom var ſkudt i Knæet. Derpaa faldt den Vilde, ſom ingen Skade havde faaet, paa Knæ for dem, udſtrakte ſine Hænder mod Himmelen, og med ynkelige Gebærder og Tegn mumlede noget, ſom de ikke kunde forſtaae, men ſaa meget ſluttede de deraf, at han bad om Livet.

De gave ham ligeledes ved Tegn at forſtaae, at han ſkulde ſætte ſig ned hos et Træ; og, efterſom een af Engellænderne havde juſt et Stykke Reeb hos ſig, ſaa bandt han ham dermed Hænder og Fødder. I denne Tilſtand lode de ham ligge, og ginge, det ſnareſte de kunde, efter de to førſte, fordi de frygtede, at de maatte finde Kielderen, hvor deres Qvinder og all deres øvrige Formue var giemt. Engang finge de Siun paa dem, men langt borte. Dog bleve de glade, da de ſaae, at de ginge paa en Vey, ſom løb igiennem en Dal ned ad Hav-Siden, tvert over for den Sted, hvor deres Kielder og Giemme var, ſom de frygtede for, at de maaſkee maatte finde. Da de nu vare tilfreds med denne Kundſkab, ſaa vendte de tilbage igien hen til Træet, hvor de havde ladet deres Fange ligge. Men de funde ham ikke meere der. Rebet,

hvormed han var bunden, laae paa Jorden hos Træet, og de andre Vilde havde fundet og løst ham. De vare da i lige saa stor Forvirring som tilforn, i det de hverken vidste, hvad for en Vey de skulle gaae, ey heller hvor Fienden var, eller hvor stærk han var. De fattede derfore den Slutning at gaae til Kielderen, for at see, om alting var der i god Tilstand, og dernæst at lette deres Qvinders Skrek, thi disse, endskiønt de vare selv Vilde, frygtede meget for deres Lands-Mænd, eftersom de kiendte deres Natur alt for vel. Da de vare komne derhen, bleve de vel vaer, at Indianerne havde været der i Skoven, gandske nær hos bemældte Sted, men dog havde de ikke fundet den. Og det var ikke at undre paa, thi Træerne vare der saa tykke med Løv og og saa tætte sammensatte, at det var umueligt at komme der igiennem uden en Veyviiser, som kiendte Gangene; og som vi tilforn have hørt, saa vidste den, der anførte Indianerne, lige saa lidet deraf, som de.

Vore Engellænder funde da alting i den Stand, som de ynskede; alleneste at deres Qvinder vare meget forfærdede. Paa samme Tiid saae de 7 Spanier komme dem til Hielp. De ti andre og Fredags Fader havde slaaet sig sammen og giort en liden Hær, for at beskytte den Avlsgaard, som jeg kalder mit Lyst-Huus, hvor de havde deres Korn og Qvæg i Forvaring; men de Vilde vare ikke komne saa langt. Hos de syv Spanier fandtes den Slave, som Engellæn-

derne

derne havde sendt dem, iligemaade den Vilde, som de havde ladet ligge bunden hos Træet. Der saae de, at ikke hans Landsmænd, men Spanierne havde løset ham, hvilke, da de vare komne til Steden, og havde der fundet syv døde Kroppe, samt denne stakkels Fange, saa havde det agtet det for godt, at tage ham med sig. Dog var det fornødent at binde ham paa ny, og lade ham giøre Selskab med de to, som vare blevne tilbage, da den tredie, som var Aarsag til alt det Onde, rømte bort.

Fangerne begyndte efter Haanden at blive dem til Tynge, tilmed frygtede de, at de maatte romme bort; hvorudover de engang besluttede at tage Livet af dem allesammen, eftersom de stadig troede, at den Kierlighed, de vare dem selv skyldige, nødde dem hertil. Dog vilde den Spanske Gouverneur ikke samtykke derudi; men befalede at føre dem hen i min gamle Hule, og lade der to Spanier holde Vagt hos dem og give dem nødtorftig Ophold, indtil man fand paa et andet Middel. Dette giorde man, og de bleve den gandske følgende Nat bundne og fængslede.

Da de to Engellænder saae Spaniernes Hielpe-Tropper, bleve de derover saa modige, at de vilde ikke lade det blive derved. Saa toge de da fem Spanier med sig; og, efterdi de allesammen havde 5 Bøsser, en Pistol, og to gode Glavind, saa ginge de strax afsted, at lede og jage efter de Vilde. De begave sig først hen til det Træ, hvor de havde nedlagt de Vilde,

og der saae de strax, at der siden den Tiid vare komne andre derhen, som havde nogenledes giort sig Umage, at ville tage deres Kamerater med sig, som vare ihielskudte, thi der fandtes to af dem slæbte et temmelig stykke Vey bort; men omsider havde de dog maattet afstaae fra deres Forsæt. Derfra rykkede de frem til den Høy, hvor de første gang havde deres Post, og hvor de med stor Smerte saae deres Huuse satte i Brand. Den Misfornøyelse havde de at de saae Steden endnu røge, men een eeneste af deres Fiender bleve de vaer. Derpaa besluttede de, at de med all mueligst Forsigtighed vilde gaae hen til deres ødelagde Plantager; men da de Undervejs komme Soen saa nær, at de kunde see Strandbredden, saa bleve de vaer, hvorledes de Vilde skyndede sig i deres Fartøye, jo før jo hellere at komme bort fra denne Øe, hvor de havde været saa ulykkelige.

I Førstningen fortrød det dem, at de havde ladet dem reyse bort uden at hilse dem endnu engang med en dygtig Musquet-Salve; men i det de med bedre Eftertanke overbeyede Sagen, saa vare de glade, at de bleve dem qvit.

Men ikke desmindre, efterdi disse arme Engellænders Huuse og Plantager vare da anden gang ødelagde, og all Frugten af deres Arbeyde var dem berøvet, saa foreenede alle de andre sig, at de vilde hielpe til at bygge dem deres Bolig op igien, og gisre dem all muelig Bistand. Ja endogsaa deres tre Landsmænd, som hid-

hidindtil aldrig havde viist nogen Tienstagtighed, og som vidste intet af all denne Handel, fordi de boede paa den østre Side af Øen, komme og tilbode dem deres Hielp, arbeydede ogsaa i mange Dage for dem med stor Venskab. Og paa saadan Maade vare disse arme Engellænder inden kort Tiid igien i den Stand, at de kunde have deres Underholdning for sig selv.

To Dage derefter havde Colonien den Fornoyelse, at de saae tre af Indianernes Koner flydende hos Strandbredden, og funde, lidet derfra, to druknede Mennesker, hvilket gav dem Anledning til at troe, at deres Fiender havde havt en Storm paa Havet, og at nogle af Fartoyene vare kuldslagne. Denne deres Meening blev stadfæstet ved det at de i den samme Nat, da deres Fiender droge bort, havde paa Øen merket en stærk Blæst.

Dog, endskiønt nogle vare omkomne af Uveyret, saa bleve der endda nok til overs, som kunde gi[illegible] deres Landsmænd Efterretning om hvad de havde giort, og hvad dem var vederfaret, og saa formaae dem til et nyt Angreb, da de vel torde komme med saa stor Magt, at det ikke skulde mislinge dem.

Men derimod er det vist, at de vare ikke i Stand til at føye nogen egentlig Omstændighed til den Beretning, som deres Anførere havde givet om Øens Indbyggere; thi selv havde de intet Menneske seet: Og, siden bemeldte deres Hopmand var omkommen, saa var det ikke umueligt

at

at de begyndte at tvivle, om det ogsaa var sandt, som han havde berettet. I det mindste havde de ikke seet eller fundet noget, som kunde stadfæste, at det var sandt.

Der gik da vel sex Maaneders Tiid forbi, førend man paa Øen hørde tale om noget nyt Anslag af de Vilde, og mine Folk begyndte at haabe, at Indianerne havde glemt den Skade, de havde faaet, eller at de dog havde ladet all Forhaabning falde til at oprette Skaden formedelst et nyt Forsøg. Men da de tænkte, at de levede nu i Fred, saa kom der uformodentlig en stor Flode, bestaaende i det mindste af 28 Kaner, fulde med vilde Folk, som havde Buer og Pile, Strids-Kolver, Træ-Sabeler, og andre deslige Vaaben. Deres Antal var saa stort, at heele Colonien blev gandske bange for dem. Efterdi de nu hen mod Aften stigede paa Land hos den østre Side af Øen, saa havde vore Folk den samme gandske Nat frist til at raadføre sig med hverandre, hvad de skulle gi[illegible] gribe til. Men i det de vidste, at deres Sikkerhed bestod gandske derudi, at man var ikke bleven dem vaer, saa troede de, at de havde saa meget vigtigere Aarsag til at holde sig i Skiul, efterdi deres Fiender vare langt fleere end de.

I denne Meening besluttede de strax at rive de tvende Engellænders Huuse ned, og at drive deres Qvæg ind i Hulen, thi de formodede, at de Vilde uden Tvivl droge lige hen ad denne Side, der at begynde deres forrige Spil, endskiønt

skiont de vare komne til Land meere end to Miile borte fra disse tvende ulykkelige Engellænders Bolig.

Dernæst førde de alt det Qvæg bort, som var i mit gamle Lyst-Huus, og hørde Spanierne til; kort sagt, de skaffede, saa meget mueligt var, til Side alt hvad som kunde give Anledning til at troe, at Øen var beboet. Dagen derefter stillede de sig aarle med all deres Magt uden for de tvende Engellænders Plantage, der at opbie Fiendens Komme med dristigt Mood.

Det tildrog sig just ligesom de tænkte: De Vilde lode deres Fartoye ligge hos den østre Kant af Øen, og ginge op med Strandsiden lige hen til forbemeldte Sted, i Tallet omtrent 250, saa vidt som vore Folk kunde skionne derom.

Vor Armee var derimod kun liden, og endda var dette det verste, at de havde ikke Gevær nok at bevæbne sig med, saasom fornødent giordes.

Manskabet belob sig til:

17 Spanier,
5 Engellænder,
1 Fredags Fader,
3 Slaver, som vare komne med de Vilde til Øen, og havde viist sig meget troe.
3 Andre Slaver, som tiente Spanierne.

---

29 i Tallet.

Til at bevæbne dette Mandskab, fandtes der:

11 Bøsser,
5 Pistoler,

3 Jagt-

3 Jagt-Flinter,
5 Andre Flinter, som jeg tog fra de oprø-riske Matroser, da jeg giorde dem vær-gelose.
2 Sabeler,
3 gamle Hellebarder,

29 Stykker i alt.

Men paa det de kunde bruge dette Gevær saa godt som mueligt være kunde, saa gave de Sla-verne intet Skyde-Gevær, men bevæbnede enhver af dem med en Hellebarde, eller med en Strids-Hage og en Øxe. Der vare ogsaa to Qvinder med, hvilke man umueligen kunde holde fra at følge deres Mænd i Slaget. Dem gav man de Buer og Pile, som Spanierne havde faaet i det Slag, som to adskillige Hobe af Indianer hav-de for nogen Tid tilforn holdt mellem sig indbyr-des. Derforuden gav man hver af disse Amazo-ner en Øxe.

Den Spandske Gouverneur, som jeg saa ofte har talt om, var Generalissimus, og Wilhelm Atkins, som, naar det kom an paa at giøre Ondt, var vel et hurtigt Menneske, men dog derhos en tapper Mand, commanderede næst ham. De Vilde ginge løs paa vore Folk, ligesom Løver; men det verdste derhos var, at Steden, hvor vo-re Folk havde posteret sig, kunde ikke komme dem til ringeste Fordeel, uden alleneste dette, at Wil-helm Atkins, som ved denne Leilighed giorde stor Tieneste, laae med 6 Mænd, ligesom en Forvagt,

skiult

skiult bag nogle Busker, og havde Befaling at lade de første af Fienderne passere forbi, siden at skyde ret midt i Hoben, og saa i all muelig Hast at pakke sig derfra. Derpaa skulde han tage en Omvey igiennem Skoven, og sætte sig bag Spanierne, som havde en Rad Træer til Værn for sig. I det nu de Vilde rykkede frem med smaa Hobe uden Orden, saa lod Atkins omtrent 50 af dem gaae forbi, og da han saae, at den øvrige Deel bestod i en tyk, men u-ordentlig Hob, saa lod han 3 af sine Folk skyde los iblandt dem, hvilke havde laddet deres Bøsser med 6 eller 7 Kugler, omtrent saa store, som de man bruger til Pistoler. Det er umueligt at sige, hvor mange de nedlagde og saarede, og end mindre kand man beskrive, hvor forfærdede Fienderne bleve.

De bleve meget bange og forbausede, da de hørde saadant et usædvanligt Knald, og saae deres Folk falde deels døde, deels qvæste, uden at kunde begribe Aarsagen dertil; og end meere Skrek og Forvirring paakom dem, da Atkins selv og de andre tre Mænd skøde atter blant hoben, hvor den var tykkest, og knap en Minut derefter losnede de første tre, som imidlertid havde ladet deres Bøsser paa ny, det tredie Skud paa dem.

Havde Atkins og hans Mandskab da strax forføyet sig bort, som ham var befalet, eller de andre havde været ved Haanden, at kunde have blevet ved at skyde, saa maatte de Vilde uden Tvivl have tabt, thi den Skrek, som var i dem, kom fornemmelig deraf, fordi de troede, det var Guder,

der, som med Torden og Lyn-Ild sloge dem ihiel. Men ved det at Wilhelm tovede der at ladde sit Gevær igien, saa førde han dem ud af den Vildfarelse. Nogle af de bageste i Fiendens Hob bleve ham vaer, og komme hen og faldte bag ind paa ham, og, endskiønt Atkins skød to eller tre gang imellem dem, og nedlagde endda en Snees Mænd, saa blev han dog selv blesseret. Een af hans Engelske Folk blev med Piile igiennemskudt, og samme Ulykke ramte, kort derefter, baade en Spanier, og een af de Slaver, som vare komne til Øen med Engellændernes Qvinder. Denne var en særdeeles dapper Karl; han havde fegtet desperat, saa han alleene havde fældet 5 af Fiendens Hær, skiønt hans Gevær var ikke andet end et Spyd og en Øxe.

Efterdi nu vore Folk vare paa saadan Maade i Knibe, og havde derhos mistet 3 Mænd, saa rykkede de tilbage hen mod en Høy inde i Skoven, og Spanierne, efter at de havde losnet 3 Salver, giorde ligeledes.

Fiendens Antal var forskrekkeligt, og de fegtede saa desperat, at endskiønt der vare hen mod 50 af dem skudte ihiel, og i det mindste lige saa mange qvæste, saa trængde de dog ind paa vore Folk, og bekymrede sig lidet om Faren, men skiød idelig Pile i Mængde ind paa dem. Ja man merkede at deres Blesserede, som endnu kunde fegte, bleve derudover des grummere, og vare meere at frygte for end de andre.

Da vore Folk begyndte at rykke tilbage, saa fo-

lode de deres Døde ligge paa Vall-Steden, og de Vilde handlede grœsseligen med disse Kroppe, i det de, ligesom rette Barbarer, hvilket de ogsaa i Gierningen vare, sloge Arme, Beene, og Hoveder i Stykker paa dem med deres Kolber og Træ-Sabler.

Da de saae, at vore Folk havde vendt dem Ryggen, vare de ikke betænkte paa at forfølge dem, men de, efter deres Vane, stillede sig i en Kreds, og giorde, til Seyers Tegn, to gange et stort Fryde-Skrig. Dog blev kort derefter deres Glæde noget mindre, da mange af deres qvæste Folk faldte til Jorden, og døde, fordi at der var rundet saa meget Blod af deres Blessurer.

Efter at nu Gouverneuren havde faaet sin lille Armee samlet paa en liden Bakke, saa meente Atkins, endskiønt han var haardt blesseret, at man skulde drage frem igien, og med all Magt sætte ind paa dem paa ny. Men Gouverneuren svarede: "I seer jo, Monsieur Atkins, hvor fortvivlet deres qvæste Mandskab fegter; vi ville lade dem i Roe indtil Morgen, thi da ere de alle blevne stive af deres Blessurer, og af det meget Blod, som er rundet af dem, befinde de sig da alt for svage, at de skulde kunde vove en Dyst med os paa ny, saa vi paa vor Side kand desto bedre komme til Rette med Resten. Ja J, min Herre, svarede Atkins med en trodsig Fromodighed, J har godt ved at sige det, men hvor Pokker meener J, det vil blive med mig? Mon det ikke vil gaae mig ligesom de Vilde?

saa duer jeg jo intet; og derfore vilde jeg gier-, ne springe i Bugt med dem, medens jeg endnu„ er varm. I taler som en behierted Mand„ Monsieur Atkins, svarede Spanieren, og I„ har i Gierningen viist, at I er en tapper„ Mand; I har giort alt hvad I burde; og Mor-„ gen ville vi fegte for Eder, dersom I ikke bliver„ saa tilpas, at I kand være med os. Lader os„ tove indtil Morgen, jeg troer, det bliver vel det„ klogeste Raad.„

Ikke desto mindre, efterdi Maanen om Nat-ten skinnede da meget klar, og de vel vidste, at de Vilde løbe omkring i Fleng ved den Sted, hvor deres Døde og qvæste laae, saa besluttede de siden at vilde falde ind paa dem, naar det blev Nat; thi de troede vist nok, at det skulde gaae godt af for dem, naar de kun kunde komme til at skyde en Salve blandt dem førend de bleve dem vaer. Leylighed havde de god nok til at sætte det-te i Verk; thi een af Engellænderne, ved hvis Huus Fegtningen var begyndt, vidste et godt Middel til at forraske dem. Han lod vore Folk drage en Omvey igiennem Skoven hen ad Ve-ster-Kanten, og siden vendte han sig til den Søn-dre Kant, og førde dem saa nær hen til den Sted, hvor den største Hob af de Vilde havde leyret sig, at, førend Fienden saae eller hørde dem, saa skøde otte af vort Mandskab med fuld Ladning ind paa dem, og ramte ret godt. En halv Mi-nut derefter, hilsede otte andre dem paa samme Maade, og strøede saa mangfoldige store Hagel mel-

mellem dem, at der faldt en temmelig Hob af dem, deels døde, deels qværste, og, medens dette varede, var det ikke Fienderne mueligt, at de kunde merke, hvor det kom fra, eller hvor de skulde flye hen.

Men da vore Folk havde i mueligste Hast ladet deres Gevær paa ny, saa deelte de sig i tre Hobe, med det Forsæt, at gaae paa eengang tillige løs paa Fienden. I hver liden Hob fandtes der 8 Personer, thi de vare tilsammen 24., naar man regnede de tvende Qvinder med, som (at jeg dog her skal mælde lidet om dem) fegtede med all optænkelig Grumhed.

Skyde-Geværet, samt Hellebarderne og Kaste-Spydene deelte de lige mange til hver af de tre Hobe. Og, i hvor gierne de vilde lade Qvinderne blive tilbage, saa sagde de dog at de vilde følge og døe med deres Mænd. Efter at de nu paa denne Maade havde stillet sig i Slagtordning, saa ginge de ud af Skoven, og skrege det stærkeste de kunde. De Vilde stode vel stille, men de geraadede i yderste Forbauselse, da de hørde vore Folk raabe paa tre Sider tilliige. De havde Hierte nok i Livet til at fegte med os, dersom de kun havde seet os, thi, saa snart vi ryktede frem, skøde de mange Pile paa os, af hvilke een ramte Fredags gamle Fader, dog ikke ret farlig. Men vore Folk lode dem ikke længe Frist, men, saa snart de fra alle tre Hiørner havde fyret løs paa dem, saa trængde de ind paa dem, blandede sig imellem dem, og brugte Hænderne

saa rappe med deres Bøsser bagvendte, med deres Sabeler, Øxer og Stridshager, at Fienderne begyndte forskrekkelig at hyle, og toge til at løbe, en paa denne, en anden paa hin Side, og tænkte ikke paa andet, end hvorledes de kunde komme saa grumme Fiender af Syne.

Vore Folk bleve omsider ret keede af at slaae ihiel, og det er ikke at forundre sig over; thi de havde da i tvende Skermydseler i det mindste nedlagt og dødelig blesseret 180 Mænd. De andre løbe af Skrek over Høye og Dale, det stærkeste de kunde.

Efterdi nu vore Folk skiøttede ikke om at forfølge dem, saa søgte de alle ned til Strand-Bredden, hvor de vare komne til Land. Men dermed havde deres Ulykke ikke endda Ende, thi i samme Nat blæste der en Storm, som kom fra Havet og bar ind paa Landet, saa de kunde ikke legge ud fra Øen. Stormen varede den gandske Nat, og, da Floden voxede, bleve deres Kaner drevne saa langt op paa Stranden, at det vilde have kostet alt for stor Umage, at faae dem ud igien i Vandet, og nogle stødte saa haardt paa Sand-Grunden, og nogle sloges af Blæsten og Bølgerne saa stærk tilhobe, at de vare derudover blevne deels lekke, deels sønderknuside.

Endskiønt vore Folk havde en stor Glæde over deres Seyer, saa bleve de dog Resten af Natten ikke stille, men de, saa snart de havde vederqvæget sig med hvad de kunde faae at æde og drikke, besluttede at gaae hen til den Kant af Øen, hvor de Vilde opholdte sig. Deres Vey

fuldt

faldt da just hen over Vall-Pladsen, hvor de saae mange af deres ulykkelige Fiender endnu ved Live, dog uden Forhaabning at komme til rette igien. Dette var et ynkeligt Siun for velartede Hierter, thi et ret ædelt Sind glæder sig dog aldrig over sine Fienders Ulykke, endskiont det, i Følge af den naturlige Lov, seer sig tvunget til at udrydde sine Fiender.

De havde ey heller behov at bekymre sig meere over disse arme vilde Menneskers Pine, thi deres Slaver grebe strax fat paa deres Øxer, og giorde en Ende paa deres Elendighed.

Endelig komme de til den Sted, hvor den bedrøvede Rest af de Vildes Hær var; samme bestod omtrent endnu af 100 Mænd. De sadde paa Jorden, og havde Hagen paa Knæet, men Hovedet understyttede de med begge Hænder.

Da vore Folk vare omtrent to Bosse-Skud fra dem, befalede Gouverneuren, at man skulde skyde to Musqueter los uden Kugler, paa det man kunde giøre Allarm iblant dem, og see, hvordan de vilde anstille sig. Hermed havde han i Sinde at erfare, om de vare sindede at fegte paa ny, eller om Modet var plat faldet hos dem over deres Nederlag; og ligsom han da merkede deres Sind, derefter vilde han rette sig.

Denne List lykkedes; thi saa snart de Vilde havde hørt det første Skud, og seet Ilden af det andet, saa sprunge de af Skræk op, og flyede ind ad Skoven, hylende paa en synderlig Maade, som vore Folk endnu ikke havde hørt, end

mindre kunde giette hvad det skulde betyde. I Forstningen havde vore Folk hellere seet, at Veyret var blevet stille, saa deres Fiender kunde have kommet ud ad Søen igien; men, da betænkte de ikke, at deres Bortreyse kunde have været Aarsag til et nyt Anfald, eller at de kunde maaskee have kommet igien med saa stor Magt, at man umueligen kunde have staaet imod, eller ogsaa de maatte have kommet saa ofte, at Colonien, som da ikke kunde giøre andet end drive disse Giester bort, maatte omsider døe af Hunger. Wilhelm Atkins, som, endskiønt han var blesseret, vilde ikke blive borte fra Partiet, gav iblant dem alle det beste Raad. Hans Meening var, at betiene sig af Fiendernes Skrek, og at ødelegge deres Fartøye, saa de derved bleve hindrede, at de aldrig kunde komme til deres Fædreneland igien.

Dette overveyede de længe med hverandre; nogle satte sig imod denne Meening, af Frygt, at dette Forslag maatte komme de fortvivlede Barbarer til at skiule sig i Skovene, hvilket siden nødde dem til at fange dem ligesom vilde Dyr paa Jagt; derforuden vilde det hindre dem fra deres Arbeyde, fordi de da finge nok at giøre med at holde Vagt over deres Qvæg, deres Plantager og Agerdyrkning, og endda levede de stedse i Uroe.

Atkins svarede: Det var bedre at drages med hundrede Mænd, end med hundrede Nationer; og der var intet andet Raad, end man

fik

sik at see til, hvorledes man kunde legge baade Fartøyene og Fienderne øde, saa fremt man ikke selv vilde være udryddet. Kort sagt: han forestillede dem hvor gavnligt hans Meening var, saa de omsider alle samtykkede med ham. De ginge da strax til Verk dermed, og, saa snart de havde faaet noget tørt Brænde sanket i Hob, forsøgte de at tænde Ild paa nogle af Fartøyene; men de vare alt for vaade. Ikke desmindre fordervede Ilden Overdeelene deraf saaledes, at det var ikke mueligt at bruge dem.

Da Indianerne saae vore Folkes Hensigt, komme der nogle af dem ud af Skoven, og, i det de nærmede sig, faldte de paa Knæ og raabte: Oa, Oa, Waramoka; talede ogsaa andre Ord, som vore Folk ikke forstode: Men siden de saaledes knælede, saa skeede deres Raab uden Tvivl til den Ende, at de vilde bede vore Folk at skaane deres Caner, og at lade dem fare frit bort.

Men vore Folk troede stadeligen eengang for alle, at dette var det eneste Middel til at frelse deres Colonie, naar de hindrede, at ikke een Kiæft kom hiem igien; thi de vare visse paa, at, dersom ikkun een eneste undkom, som kunde fortælle sine Kameraters bedrøvelige Hændelse, saa vare de vist nok Dødens. Derfore gave de disse Barbarer et Tegn, at der var ingen Naade for dem at vente, og derpaa bleve de ved deres Forsæt, og ødelagde alle de Fartøye, som Stormen havde skaanet. Da de Vilde, som

vare i Skoven, saae dette Spectakel, begyndte de skrekkeligen at hyle, hvilket vore Folk grandt kunde høre, og derpaa toge de til at løbe omkring paa Øen, ligesom ravgalne Folk. Derover bleve da vore Folk meget forvirrede, fordi de vidste ikke hvad de skulde giøre, at de kunde blive disse elendige Mennesker qvit.

Spanierne selv med all deres Klogskab betragtede ikke, at, dersom de forde de Vilde til Fortvivlelse, de da maatte sætte Vagter ved deres Plantager. Vel havde de sat deres Hiorde i Sikkerhed, og Indianerne var det umueligt hverken at finde Hoved-Staden paa Øen, jeg vil sige mit gamle Slot, ey heller min gamle Hule i Dalen, men til Ulykke bleve de den store Avlsgaard vaer, nedbrøde den i Grund, ødelagde Indhegningen saa vel som Sæden paa Marken, traadde Kornet ned med Fødder, rustede Viin-Træerne op med Rod, og fordervede Druerne, som vare mestendeels modne; kort sagt: De giorde en usigelig Skade, ihvorvel det kom dem ikke selv til Baade.

Vel vare vore Folk i Stand til at gribe dem an allevegne, hvor de funde dem; men paa hvad Maade de skulde fordrive dem, derom vare de meget bekymrede. Naar de funde nogle faa, saa forfulte de dem kun forgieves; thi, siden de vare saa raske paa Fødderne, saa kunde de lettelig undløbe; og vore Folk, naar de vare kun faa, torde ikke gaae ud at gribe dem, paa det de ikke skulde blive omringede, og af Mængden overvundne.

Det

Det beste var, at de havde intet Gevær; deres Buer kunde de ikke bruge, fordi de hverken havde Pile ey heller Materialier ved Haanden, hvor af de kunde giøre nye; og der var ingen iblant Hoben, som havde skarpt eller hvæsset Gevær.

Den store Nød, de vare udi, var sandelig ynkelig, men den Tilstand, Colonien var sat udi, var ey heller meget bedre. Thi, endskiønt vore skiulte Tilflugts Steder bleve uskadde, saa var dog vor Proviant mestendeels ødelagt; vor Høst var fordervet, og det eneste Middel, som endnu var til overs til Ophold, bestod i det Øverg, som gik i Dalen hos Hulen; derforuden fandtes der paa samme Side et lidet stykke Land med Korn, samt Wilhelm Atkins og hans Staldbroders Plantager, thi den tredie af disse Engellænder omkom i den første Fegtning, af en Pil, som foer ham ind i Tindingen og igiennem Hovedet.

Merkværdigt er det, at det rainte just paa det udædiske Menneske, som gav den arme Slave det grumme Hug med Øxen, og som siden giorde det Forslag at ville dræbe alle Spanierne.

Efter min Meening vare disse Folk da i en meere bedrøved Tilstand, end jeg nogensinde var, siden jeg fandt Middel til at saae Riis og Hirse, og da, det efter haanden lykkedes for mig at giøre Giedder tamme. De havde da omtrent hundrede stykker Ulve paa Øen, som opaade alt hvad de kunde overkomme; men man kunde umueligen faae fat paa dem.

Det første, de kunde indbyrdes forenes om, var, at de vilde drive Fienderne hen i Sydvest, til den længst bortliggende Kant af Øen, paa det at, i Fald andre Vilde satte mid lertiid til Land paa Øen, de da ikke skulde faae disse at see. Fremdeeles besluttede de, stedse at svække deres Antall, at dræbe saa mange af dem, som de kunde komme efter; og, var det mueligt, at de kunde faae dem tæmmede, saa vilde de lære dem at saae og dyrke Jorden, og saaledes holde dem til at leve af deres eget Arbeyde.

Da de nu alle havde samtykket dette, satte de heftig efter dem, og forfærdede dem saaledes med deres Bøsser, at det blotte Knald giorde Indianerne saa bange, at de faldte til Jorden. Der kom saa stor Rædsel over dem, at de løbe jo længere og længere bort; deres Tall formindskedes fra Dag til Dag, og omsider bleve de nødde til at skiule sig i Skovene og i Huler, hvor mange laae og døde af Sult, hvilket man kunde see paa deres Kroppe, som man siden fandt.

Disse arme Menneskers Elendighed opvakte hos vore Folk en stor Medynk, i sær hos den Spanske Gouverneur, som var en Mand, der havde et ædelmodigt Hierte. Han giorde det Forslag for de andre, at man skulde see til, man kunde fange een af de Vilde, hvilken man kunde give Coloniens Meening tilkiende, og sende ham hen iblant sine Landsmænd, paa det man kunde faae dem til saadant et Forliig, som kun-

de

de satte de Vildes Liv og Coloniens Rolighed, som var siden det sidste Indfald bleven forstyrret, igien i Sikkerhed.

Det varede en Tidlang inden de kunde naae deres Øyemerke; men siden, da Sult og Mangel havde svækket dem, saa fik man fat paa een af dem. I Førstningen var denne Vilde af hans Ulykke saa forsagt, at han vilde hverken æde eller drikke; men da han saae, at man handlede lemfældig med ham, og at man var saa god at give ham hvad han til Ophold behøvede, uden at giøre ham ringeste Fortred, saa forgik ham omsider Skrekken, og han efterhaanden gav sig tilfreds.

De førde Fredags Fader til ham, som ofte talede med ham, og forsikkrede ham, at man var redebon, ey alleene at opholde ham, men ogsaa alle hans Landsmænd Livet; Ja, at man vilde indrumme dem en Deel af Øen dog med den Vilkor, at de skulde blive paa deres egne Grendser, og aldrig skride derover for at tilføye Colonien ringeste Skade. Derhos lovede han dem, at man skulde give dem Korn til at besaae deres Marke med, og man vilde imidlertid give dem Brød, indtil de komme saa vidt i Stand, at de kunde bage noget for sig selv. Derforuden befalede han ham, at han skulde gaae hen at tale med sine Landsmænd, og derhos sige dem, at, dersom de ikke vilde tage mod saadanne gode Vilkor, saa skulde de allesammen omkomme.

De ulykkalige Vilde, som formedelst deres

Elen-

Elendighed vare særdeles ydmygede, og formindskede indtil omtrent 37, toge mod forslaget uden videre Betænkning, og begierede, at man vilde give dem noget til Ophold. Derpaa ginge der 12 velbevæbnede Spanier og to Engellænder samt 3 Slaver og Fredags Fader hen til den Sted, hvor Indianerne da vare. Slaverne bare en god Deel Brød, nogle Kager af Riis, som vare tørrede ved Solen, og tre unge levende Giedder. Man befalede dem, at de skulle leyre sig hos en Høy, og æde med hverandre, hvilket de og giorde med all Taknemmelighed, og siden den Tiid holdte de hvad de havde lovet, og det saa ubrødelig, som nogen kunde forlange. De ginge aldrig uden for deres Egn, uden naar de vare nødde til at komme hen for at begiere Proviant, eller at spørge om Raad, hvorledes de skulde indrette deres Agerdyrkning. Og de levede endnu paa selvsamme Sted, da jeg kom til Øen igien, og besøgte dem.

Man havde lært dem, hvorledes de skulde saae Korn, bage Brød, malke Giedder, ꝛc. og der fattedes dem intet uden Qvinder, saa kunde der snart blive et ordentligt Folk af dem. Man havde anviist dem een Deel af Øen, som var bag til omgivne med Klipper, og for til strekkede den sig ud mod Havet. Samme Deel laae paa den Side, som vendte hen i Syd-Øst, og de havde saa mange frugtbare Marke, som de behøvede; Markene strekkede sig hen mod halv-anden Miil i Breeden, og omtrent fire Miile i Længden.

Bo-

Vore Folk lærde dem at giøre Træ-Spader og Skovle, ligesom jeg fordum havde forfærdiget dem for mig selv, og de forærede heele Hoben tolv Øxer og tre Knive. Med dette Værktøy giorde de sig deres Arbeyde lettere, og levede i all den Stilhed og Uskyldighed, som man kunde begiere.

Da nu saaledes denne Krig var til Ende, havde Colonien fuld Rolighed for de Vilde, indtil jeg to Aar derefter kom derhen at besøge dem. Alligevel komme der stundum nogle Kaner med Vilde at holde deres umenneskelige Maaltider; men som de vare adskillige Nationer, og formodentlig havde aldrig hørt noget om det, som var vederfaret de andre, saa ledte de ikke paa Den efter at finde de andre Vilde, og, om de end havde giort det, saa havde det dog været meget uvist, at de nogensinde havde fundet dem.

Saa har jeg nu givet en oprigtig og fuld Beretning om alt hvad mærkværdigt der er vederfaret min Colonie, medens jeg var borte. De havde giort Indianerne meget sædelige og skikkelige, og de besøgte dem ofte, men derimod forbøde de Indianerne under Livs Straf at komme til dem igien, paa det de ikke skulde forraade dem.

Endnu er dette mærkværdigt, at vore Folk havde viist de Vilde, hvorledes de skulde giøre Kurve og andet deslige flettet Arbeyde. Af saadanne Slags vidste de at forfærdige de rareste Ting, man havde seet med Øyne, saasom Saalde, Timser, Fugleburer, Borde, Mad-Kurve,

ve, Stole, Sengestæder ꝛc., thi de vare særdeles nemme og sindrige, saa snart man kun havde underviist dem, hvorledes det skulde giøres.

Min Ankomst var for disse arme Folk en stor Hielp, thi jeg forsynede dem i Overflødighed med Knive, Saxer, Spader, Skovle, Stik-Tveger, kort sagt, med alt Haandverks-Tøy, som de kunde bruge. De vidste strax at føre sig det til Nytte, og de vare saa vittige og flittige, at de giorde sig heele Huuse af flettet Kurve-Arbeyde, hvilket, endskiønt det saae pudseerligt ud, var dog meget tienligt imod Heede og allehaande Utøy.

Dette Paafund behagede mine Folk saa vel, at de lode de Vilde hente til at giøre lige saadant Arbeyde for dem; og da jeg gik hen at besee de tvende Engellænders Colonie, saa faldte mig deres Hytter langt borte i Øyne, ligesom to store Bie-Kubber. Angaaende Wilhelm Atkins, som nu begyndte at blive skikkelig, flittig og arbeydsom, han havde giort sig saadan en kunstig Hytte af Kurvemager-Arbeyde, at man ikke vel skulde kunde troe det. Den havde 120 Skrit i Omkreds, og Væggene vare saa tætte, som den beste Kurv. De bestode i 32 Afdeelinger, som vare meget tykke og 7 Fod høye. I Mitten var en anden Hytte, som havde omtrent 22 Skrit i Omkreds. Men denne var meget stærkere og tykkere end den yderste. Figuren var ottekantet, og under hvert af de otte Hiørner stod en god Støtte. Oven paa alle disse Støtter havde han sat store Stykker af samme

me Arbeyde, hvilke vare sammennokkede med Træ-Nagler. Disse Stykker havde 8 Bielker til Fundament, hvilke giorde Over-Hvælvningen af den heele Bygning, og vare fast sammenbundne med hinanden, endskiønt han, i steden for rette Spiger, havde kun nogle Hage-Som, som han havde fundet paa at giøre af det gamle Jern, jeg havde efterladt der paa Øen.

Sandelig denne Karl lod i mange Ting see en stor Kunst i at kunde finde paa noget, endskiønt han aldrig havde havt Leylighed til at legge sig derefter. Han giorde sig ey allene en Smidde-Esse med to Træ Blæse-Bælger, og meget gode Kull, men ogsaa en Anbolt af middelmaadig Størrelse, hvortil han havde taget Materien af en stor Jernstang; hvilket gav ham da Leylighed til at giøre Hager, Kroge, Som, Skoder, Klinker og Dør-Hængseler.

Men jeg faaer at vende mig til hans Bygning igien; Efter at han havde faaet Over-Hvælvningen af hans inderste Hytte i Stand, saa fyldede han de aabne Rum imellem Bielkerne med Kurvemager-Arbeyde, hvilket var flettet saa godt, som mueligt skee kunde. Dette bedekkede han med et andet Verk, flettet af Riis-Halm; og over alt dette lagde han endda Blade af et vist slags Træ, som vare meget brede, hvilket holdt Regnen lige saa godt ude, som om Taget havde været dækket med Tegl eller Skieversteen. Alt dette giorde han selv, Kurvemager-Arbeydet undtaget, hvilket de Vilde havde flettet for ham.

Den

Den yderste Hytte var ligesom en Longang, og fra de 32 Vraaer eller Afdeelinger ginge der Bielker ind paa Stotterne, som stode under Hvælvningerne, 22 Fod borte fra Omkredsen, saa at der mellem den yderste og inderste Væg var en Spadseregang, omtrent 20 Fod bred.

Just med samme Kurvemager-Arbeyde deelede han den heele inderste Hytte i 6 Værelser, og den var nettere flettet og bedre udarbeydet, end den anden. Paa enhver af disse 6 Værelser, som vare hinanden gandske lige paa Loftet, var der en Dør, som man gik igiennem ind til den mellemste Hytte, og en anden Dør som gik til det yderste Gallerie, hvilket var ligeledes adskildt i 6 lige Deele, og saa beqvemme, at man ey allene kunde boe der udi, men ogsaa giemme noget der.

Disse sex Værelser toge ikke den heele Omkreds bort, og de andre Værelser, som vare i den yderste Hytte, fandtes i denne Orden: Saa snart man var kommen ind igiennem den yderste Dør, saa havde man lige for sig en liden Gang, som førde ind til Dørren af det inderste Huus; paa hver Side af Gangen var en Væg af flettet Arbeyde, med en Dør paa, igiennem hvilken man kom ind i et slags Magazin som var 20 Fod breed og 40 Fod lang; og derfra atter i et andet, som var ikke fuldt saa lang. Saa der fandtes i den yderste Hytte 10 skienne Værelser, iblant hvilke man kun kunde komme ind i de sex igiennem Værelserne fra den inderste Hytte, hvor af disse vare ligesom Cabinetter. De fire andre, som jeg nu har

har sagt, vare ligesom store Magaziner, to paa den eene, og to paa den anden Side af Gangen, som var giort saa magelig, at man kunde komme fra den yderste Dør ind i det inderste Huus.

Jeg troer, at man aldrig har hørt tale om deslige Kurve-Arbeyde, ey heller om nogen Hytte, der har været giort med saa sto Nethed og saa ordentlig.

I denne store Bie-Kubbe boede tre Familler, nemlig Atkins, hans Kamerat og den tredie Engellænders Kone, han som i den sidst ommeldte Krig mistede Livet, og havde efterladt dem hans Enke og tre Børn til Tynge.

Dog handlede de andre ret vel med denne Familie, og gav Enken med hendes Børn alt hvad de behøvede, saasom Korn, Melk, Rosiner, &c. Naar de slagtede en ung Gied, eller fandt en Skildpadde, saa fik hun og hendes Børn altid deres Deel deraf; saa de levede temmelig vel, endskiønt, som allerede sagt er, der fattedes meget, at de vare saa flittige som de andre to Engellænder, der giorde en Colonie for sig selv i sær.

I alle Engellændernes Forhold fandtes der en besynderlig Omstændighed, hvilken jeg ikke vil gaae forbi. Religion var hos dem en gandske ubekiendt Sag. Vel paamindede de hinanden temmelig ofte, at der var en GUd til, i det de efter Søe-Folkes Vane bandede og svore; men slige Bander og Eder vare intet mindre end Vidnesbyrd, om sand Andagt og Gudsdyrkelse, og endskiønt deres Qvinder vare gifte med Christne,

saa var dog deres Oplysning derfore ikke et Haar større. Hvad Religionen angaaer, da levede de selv i megen stor Vankundighed, og derfore kunde de ey heller give deres Qvinder nogen Afbildning eller Underviisning derom. Alt det Lys, som Qvinderne ved Giftermaalet havde faaet, bestod derudi, at deres Mænd havde lært dem temmelig at tale Engelsk, som ogsaa deres Børn, hvilke vare i Tallet omtrent 20: thi saa snart Børnene begyndte at ville snakke, saa vænte de dem til at sige alting paa Engelsk, i hvorvel de i Førstningen, ligesom deres Mødre, førde det paa en pudseerlig Maade frem.

Iblant alle disse Børn var der, da jeg kom til Øen igien, ikke een eeneste over 6 Aar gammel. Det var knap 7 Aar siden Engellænderne havde ført disse vilde Qvinder til Øen. Men de vare alle frugtbare, dog een meere end en anden. Den Qvinde, som Under-Kokken af Skibet havde faaet, havede da siette gang til Barsel. Man saae ingen iblant dem, som jo var sagtmodig, høflig, arbeydsom, sædelig og altid rede til at hielpe deres Med-Søstre til rette, ja de vare deres Herrer saa særdeles underdanige og lydige, at jeg kun i en gandske egentlig Forstand kand kalde dem deres Mænd. Der fattedes dem intet andet, end at de skulde underviises i Christendom, og retmæssig giftes; Dog naaede de ogsaa dette ved min Omhyggelighed, eller i det mindste ved det at jeg kom til Øen og giorde Anstalt dertil.

Efterdi jeg har nu forestillet Coloniens Histo-

rie

rie i Almindelighed, og i sær de fem rebelliske Engellænders Forhold; saa rester endnu, at beskrive nogle Omstændigheder, som fornemmelig angaaer Spanierne, hvilke vare den stærkeste Deel af mine Undersaatter; og er deres Historie meget besynderlig for nogle merkværdige Particularitæters skyld.

Ved mange Samtaler, som vi holdte med hverandre, gave de mig fuld Efterretning om den Tilstand, som de havde været udi iblant de Vilde. De sagde reent ud, at de havde ikke engang været betænkte paa at søge ved flittigt Arbeyde nogen Hielp imod deres Elendighed, og, om de end havde været i Stand til at naae deres Magelighed, saa vare de dog af deres Ulykkes Byrde saa sær nedtrykte og saa dybt komne i Fortvivlelse, at de uden vidre Eftertanke havde besluttet, at de vilde dse af Hunger.

En meget adstadig og forstandig Mand iblant dem sagde til mig, at han vel merkede, at de havde havt uret, fordi en viis Mand bør ikke give sig tabt for sin Elendigheds skyld, men forsge alle de Middel, som Fornuften veyleder ham til, og føre sig dem til Nytte, for at lindre sin nærværende Ulykke, og derimod søge at undgaae den tilkommende. Sorrig og Græmmelse, sagde han "fremdeeles, er den daarligste og unyttigste Sinds "Tilbøyelse, der kand findes; thi den seer kun "hen til forbigangne Ting, hvilke man ikke kand "kalde tilbage, og hvor imod er gemeenligen in"tet Middel. Den seer sielden eller aldrig hen

"til det Tilkommende, og i den sted, den skulde be-
"vege os til at tænke paa Middel, hvorved vor
"Ulykke kunde faae Ende, saa gior den snarere
"Ulykken større, end sige at den skulde giøre den
"taaleligere." Derpaa fremførde han et Spansk Ordsprog, hvilket jeg umuelig kand anføre Ord for Ord, men jeg har forfattet det saaledes:

**Naar Sind og Hierte er af Græmmelse be-
sværet,
Da bliver ey vor Nød formindsket men
formeeret.**

Derneſt vendte han ſine Betragtninger hen paa den Magelighed, ſom jeg havde fordum fun-det i min Eenlighed, ſamt paa den idelige Flid og Omhu, hvorved jeg havde vidſt at hielpe mig ud af en Tilſtand, ſom var langt bedrøveligere end nogenſinde deres, i en bedre Tilſtand, ſom var langt lyksaligere, end deres var, end ogſaa paa den Tid, da de alle ſamtlige vare komne til Øen.

Han ſagde mig fremdeles, at han med ſtor Forundring havde merket, hvorledes Engellænder kunde bedre ſkikke ſig i deres Ulykke, end andre Folk, ſom han nogenſinde havde ſeet, og at hans Nation ſaavel ſom den Portugiſiſke vare de aller-ulyksaligſte Folk, naar de ſkulde drages med Gien-vordighed; thi naar de havde giort ſig all den Umage, de vare vante til, for at redde ſig af Ulykken, og de da ſaae, at det var kun forgieves, ſaa vidſte de intet nærmere at gribe til, end For-tvivlelſe, hvorudi de bleve ſtedſe hængende, og hav-

havde ikke saa megen Sinds Standhaftighed, at de kunde finde paa ringeste Anslag, som var bequemt til at raade Bod paa deres Ulykke.

Jeg svarede ham, at der var saa stor Forskiel mellem deres og mit Fald, fordi de vare komne til Land, og havde ingen fornødne Ting til deres Ophold. Min Ulykke havde vel denne Besværlighed i Følge, at jeg var gandske alleene, men derimod havde den Hielp, som Guds Forsyn sendte mig til Haande, i det den drev det strandede Skib saa nær ind til Landet, været kraftig nok til at oprette end ogsaa det allersvageste Menneskes Mod. „Min Herre, svarede Spanieren, dersom vi hav„de været i Eders Tilstand, saa havde vi aldrig „hentet halvt saa meget af fornødne Ting fra „Skibet, som I har vidst at faae berget til Land. „Vi havde aldrig havt den Forstand at giøre en „Flode, at føre det til Land paa, eller at styre „den foruden Seigl og Roer ind til Øen. Dette „havde ingen af os faaet i Sinde, end sige at „vi skulde kunde have begyndt og fuldendt det. Derpaa bad jeg ham at spare sine Complimenter, og i den sted blive ved at fortælle, hvorledes de vare komne til Land paa den Sted, hvor de saa kummerlig havde slidt deres Tid. Han sagde mig, at de, til deres Ulykke vare komne til Land paa en Øe, hvor der fandtes Folk, men intet til Føde, og at, dersom de havde havt saa megen Forstand at gaae ud ad Søen igien, og hen til een lidet derfra beliggende Øe, saa havde de der fundet Proviant, men ingen Folk. Thi efterdi Spani-

erne fra Hellig Trefoldigheds De søgte ofte derhen, saa havde de besat Den med Bukke og Svin; derforuden fandtes der Turteldver og Strand-Fugle i saa stor Overflodighed, at, om de end inte Brød havde fundet der, saa kunde de dog aldrig lide Mangel for Kiød. Derimod paa den Sted, hvor de landede, havde de intet havt andet end nogle Urter og Rodder uden Smag og Saft, med hvilke de Vilde havde dog af Mildhed forsynet dem skiønt det skeede kun sparsomt, fordi disse godhiertige Folk vare ikke i Stand at bespise dem bedre, med mindre de havde villet æde Menneske-Kiød ligesom de.

Hernæst fortaalte Spanierne mig alle de Middel, de havde anvendt for at faae deres godhiertige Vilde førte til bedre Skik og Sæder, og at formaae dem til at antage fornuftigere Meeninger og Sædvaner, end de vare, som de havde arvet af deres Forældre. Dette syntes for de Vilde meget underligt, at Folk, som vare komne til dem, alleneste for at faae Livs Ophold, vilde tage sig den Frihed at sætte dem i rette, som gave dem det de skulde leve af. Efter deres Meening var det ikke ret, at man understod sig at vilde bilde Folk noget ind eller føre dem paa andre Tanker, uden saa var, at man kunde leve dem foruden.

De, nemlig Spanierne, havde ogsaa været ofte i yderste Nød, i det de undertiden finge slet intet til Ophold. Den, hvor deres ulykkelige Skiebne havde ført dem hen til, var beboet af Vil-

Vilde, hos hvilke Ondt og Godt galdt ligemeget, og vare derfore i større Armod og Elendighed, end andre Folk, som fandtes i denne Deel af Verden. Derimod vare disse Vilde ikke saa barbariske og grumme, som de, der havde meere Magelighed.

Ikke desto mindre funde mine Spanierne i den bedrovelige Tilstand, de vare udi, et øyensynligt Beviis paa Guds Forsyns Viisdom og Godhed, som regierer alle Tilfælde. Thi dersom de, drevne af den Elendighed og Mangel, som blev dem for svær, havde villet oplede et bedre Land, saa havde just denne Forsigtighed fort dem fra den Vey, at frelse sig selv formedelst mit Forslag og Tilbud.

De Vilde, saasom de fremdeeles fortaalte mig, havde ogsaa til Giengield for deres Godvillighed, begieret af dem, at de skulde drage med dem i Krig. Nu havde de vel Bosser, og dersom de havde ikke været saa ulykkelige, i at miste deres Krud og Kugler, saa havde de ey alleene kundet giøre deres Værter en anseelig Tieneste, men ogsaa holdt deres Respect ved lige baade hos Venner og Fiender: Men, fordi de, som sagt er, havde hverken Krud eller Kugler, og ikke desmindre vare tvungne til at følge med deres Beldædere i Fegtning, saa vare de i Trefningerne større Fare undergivne, end de Vilde selv. De havde hverken Bue eller Pile, og vidste derhos ikke at omgaaes med det slags Gevær, som deres Venner kunde give dem. Saaledes maatte de da

legge Hænderne i Skiedet, og staae blotte for Fiendernes Kaste-Spyde og Pile, indtil saa længe at de tvende Armeer begyndte at bryde ind paa hverandre. Da kunde de visselig giøre stor Tieneste; thi med 3 Hellebarder, som de havde, og med deres Bosser, i hvilke de havde sat spidsige Stykker Træ i Piben, ligesom Bajonetter, kunde de undertiden splidte heele Hobe ad. Dog skeede det tidt, at de bleve af en stor Mængde Fiender omringede, saa det var stort Under, at de finge ikke større Skade af de mangfoldige Pile, de skøde ind paa dem. Omsider lærde de at bedekke deres gandske Legeme med brede Træ-Skiolde, som vare overdragne med Huder af visse vilde Dyr, hvis Navn de ikke vidste at nævne. Alligevel ramte dog engang denne Ulykke paa dem, at de Vilde med deres Strids-Kolver sloge 5 af dem til Jorden, hvilket gav Fienden Leylighed til at faae een af dem fangen; og det var just den Spanier, som jeg til min Fornøyelse havde revet ud af sine Overvinderes grumme Kloer. I Forstningen meente hans Medbrødre, at han var slagen ihiel i Fegtningen, thi ellers havde de, saa mange som der vare, gierne vovet deres Liv for at befrie ham.

Paa den Tid, da de 5 Spanier vare blevne nedslagne, havde de øvrige ringet sig trindt omkring dem, og vigede ikke et Fied fra dem, forend de vare komne til sig selv igien. Derpaa havde de allesammen stillet sig i en liden Batallon, og slaaet sig igiennem flere end tusinde Vilde,

de, thi alt hvad som satte sig imod dem, hugge-de og stødte de ned for Fode, og derudover skaf-fede deres Venner en fuld Seyer, men dem selv var det kun en slet Fornøyelse, fordi de havde mi-stet deres Kammerat.

Heraf kand man slutte, hvor stor deres Glæ-de har været, da de finge deres Ven at see igien, hvilken de troede at have for længe siden været opædt af det slemmeste slags grumme Dyr, nem-lig, de Vilde. Denne Glæde blev end meget større, da de hørde, at der var en Christen i Nærværelsen, som havde giort det Anslag at red-de dem af deres Ulykke, og derhos fandtes i Stand til at kunde fuldføre det.

De beskreve mig ogsaa paa det allerbeveglig-ste den store Forundring de faldte udi over de Hielpe-Midler, som jeg sendte dem, i sær over Brødet, thi de havde da i mange Aar ikke seet Brød. De havde tusinde og atter tusinde gan-ge velsignet det, som en Næring, der var kom-men til dem fra Himmelen, og, i det de aade det, havde de befundet, at det iblandt alle andre Hier-te-Stærkninger kunde best vederqvæge. Mange andre Ting, som jeg havde sendt med til deres Ophold, havde næsten virket lige saa stor Glæde hos dem.

I det nu mine Spanier fortaalte mig dette, saa kunde de vel finde paa Ord til at fremføre deres Tanker om alt dette, men den Glæde kun-de de ikke med Ord forestille, som var bleven op-vakt hos dem, da de saae et Fartøy komme ro-

ende med Folk, som vare alle redebonne at hente dem bort fra den ulykkelige Øe, og at vise dem den Sted og den Person, hvorfra denne Hielp var kommen til dem. Kun saa meget sagde de mig, at de selsomme Bevegelser, som en saa uformodentlig Befrielse havde da sat dem udi, kunde ikke meget skielnes fra en Afsindighed; thi deres Sinds Tilbøyelse, som næsten qvalde alle Sielens Kræfter, havde banet sig adskillige Veye at bryde ud, nu hos den eene paa een Maade, nu hos den anden paa en anden Maade, som var gandske tvert imod den første: nogle vare faldne i Besvimelse, andre havde grædt, og nogle vare en Tidlang blevne slet taabelige.

Denne Afbildning bevegede mig sær, og erindrede mig om Fredags umaadelige Fornøyelse, da han fandt sin Fader, iligemaade om de Franskes store Glæde, som bleve reddede fra deres opbrændte Skib, og komme inden Borde hos mig; saint ogsaa om Folket paa det andet Skib, der ved min Bistand bleve befriede, at de ikke alle døde af Hunger; og i sær erindrede det mig, hvorledes jeg selv var til Mode, da jeg gik ud af den Ørk, som jeg havde levet 28 Aar udi. Saaledes kand vi best legge en andens Sorg og Glæde paa Hiertet, gemeenligen efter den Maade, som vi erkiende vor egen.

Efterdi jeg nu har forestillet den Tilstand, som jeg fandt min Colonie udi, saa er det Tid, at jeg melder noget omstændeligt om det, som jeg

giorde

giorde Colonien til beste, og i hvad for Tilstand jeg forlod den, da jeg gik igien bort fra Den. Disse Folk, ligesom jeg, meente, at de bleve efterdags frie for de Vildes Anfald, og, om de end komme to gange saa mandstærke som tilforn, saa vare de dog i Stand, at slaae dem af Marken. Derfore havde de da paa deres Side intet at frygte. Men jeg havde en langt vigtigere Punct at afgisre med den Spanier, som jeg kalder Gouverneur; det bestod derudi, at de skulde alle blive paa Den. Min Hensigt var ikke, at jeg vilde føre nogen af dem bort med mig; ey heller var det billigt, at bevise nogle denne Gunst, og at lade Resten blive der, fordi det havde da foraarsaget stor Grœmmelse iblandt dem, om jeg havde formindsket deres Tal.

Jeg sagde derfor til dem alle, at jeg var kommen, for at sætte dem fast paa Den, men ingenlunde for at hente dem derfra; i den Hensigt havde jeg anvendt store Bekostninger at forsyne dem med alt hvad som giordes fornodent til deres Ophold og Sikkerhed. Derforuden førde jeg saadanne Personer til dem, som vare ey alleene skikkede til at kunde forøge deres Tal, men ogsaa til at giøre dem stor Tieneste; thi de vare Haandverks-Folk, og dygtige til at forfærdige tusinde haande fornødne Ting, som hidindtil fattedes Colonien. Men forend jeg overleverede dem alt hvad jeg havde fordt med mig til dem, spurde jeg enhver i sær, om de havde ryddet all deres gamle Fiendskab udaf Hiertet, og om de vilde give

hver-

hverandre deres Hænder derpaa, og love, at holde noye Venskab tilhobe, og at drage oprigtig Omhu for heele Selskabets almindelige Beste.

Wilhelm Atkins svarede paa en frimodig og velmeent Maade, at de havde haft Ulykke nok til at spørge dem, og derforuden havde Usamdrægtighed saa længe regieret iblandt dem, at de vel engang maatte blive gode Venner: Han paa sin Side lovede at leve og dø med de andre; det skulde være langt fra ham, at han vilde bære Had til Spanierne, men han snarere tilstod at have forskyldt verre, end de havde giort imod ham; thi dersom de havde været i hans Sted, og han igien i deres Sted, saa havde de ikke sluppet saa let derfra; tilmed var han reede at bede Spanierne om Forladelse for sine Daarligheder og unmenneskelige Forhold, dersom de vilde have det saa. Hernæst ønskede han af sit gandske Hierte, at være og blive i Venskab med dem; og paa hans Side vilde han ingen Leylighed forsømme i at vise det i Gierningen, at han var deres Ven: For Resten var han tilfreds, at han endnu ikke i 20 Aar fik sit Fæderneland at see. Hvad Spanierne angaaer, da sagde de, at det var vist nok, at de i Forstningen havde giort Atkins og hans Staldbrødre Varrie-løse, og jaget dem bort fra sig udaf deres Egn, for deres onde Forholds skyld, men nu hiemstillede de det til min Eftertanke, om de ikke havde havt Aarsag til at giøre det. Derimod havde Atkins i det store Slag, som man holdt med de Vilde, ladet see saa megen Tap-

per-

perhed, og siden viist saa store Kiendetegn til at ville søge det heele Selskabs Beste, at man havde glemt alt det forrige, og de agtede ham saa vel som andre, hvo det ogsaa maatte være, værdige til at blive forsynet med Gevær, og med alt hvad han behøvede. De havde ogsaa ladet allerede see, hvor særdeeles fornøyede de vare med ham, i det de havde givet ham Commando næst deres Gouverneur. Til ham og til alle hans Landsmænd havde de fuld Fortroelighed, thi ved alt det, som kand bevege Mennesker til at troe hverandre, havde de tilfulde viist, at man kunde lide paa dem. Kort sagt, i med Fornøyelse forsikrede de mig, at der skulde intet være dem meere Magt paaliggende, end at søge og fremme den gandske Colönies Beste.

Efter disse Erklæringer, som syntes fulde af Oprigtighed og Venskab, bad jeg dem allesammen den anden Dag til Giest, og da gav jeg dem et prægtigt Maaltid. Til samme Maaltid at berede, lod jeg Skibs-Kokken og hans Kamerat komme til Land, og disse tvende gav jeg Under-Kokken til Hielp, som var paa Den. Fra Skibet førde man 6 Stykker Oxe-Kiød, 4 Stykker Flesk, en stor og dyb Porcellains Skaale at lave Punch udi, samt alle de fornødne Ting, som man pleyer at bruge dertil, derhos 10 Bouteiller rød Vin fra Bourdeaux, saa og mange Flasker Engelsk Øl. Alt dette var mine Giester saa meget kierere, fordi de ikke havde smagt saadant i mange Aar.

Spa-

Spanierne gave til dette Giestebud fem unge Giedder, hvilke Kokkene stægte, og sendte tre deraf vel tildekkede ud paa Skibet, at Skibs-Folket kunde giøre sig noget til gode med det ferske Kiød, medens mine Indbyggere paa Øen forlystede sig med det salte Kiød, som var kommet fra Skibet.

Efter at jeg nu havde med dem, og de med mig nydet den nærværende tillavede Mad og Drikke med Fornøyelse, saa lod jeg den heele Ladning, som jeg havde beskikket for mine Indbyggere, føre til Land; og, at der ikke skulde yppes Tvistighed imellem dem angaaende Deelingen, saa befalede jeg, at enhver skulde tage lige meget af alt det, som kunde tiene dem til Klæder. Først deelede jeg ud til dem saa meget Lærret, som enhver behøvede til fire Skiorter, og siden, da Spanierne bade mig indstændig derom, gav jeg dem endda Lærret til to Skiorter, saa hver af dem fik sex. Intet i Verden kunde meere have fornøyet dem, thi det var saa længe siden de havde baaret Linnet paa deres Krop, at de mæren ikke meere vidste, hvordan det saae ud.

Af det tynde Engelske Tøy, hvorom jeg tilforn har talet, beskikkede jeg, at der skulde giøres en Klædning til hver, ligesom en Trøye eller Kittel, fordi jeg troede, at saadan slags Dragt, som ikke sad dem snevert paa Kroppen, passede sig best for dem, eftersom der i Egnen var stærk Heede. Paa samme Tid forordnede jeg, at man skulde give dem atter nye, saa snart disse vare opslitte.

Næ-

Næsten samme Befaling gav jeg angaaende Skoe, Strymper, og Hatte til dem.

Mig er det umueligt at beskrive den Glæde og Fornøyelse, som yttrede sig hos alle disse arme Folk, baade af deres Ansigter og Gebærder, da de saae, hvor stor Omhu jeg bar for dem, og hvor stor Umag og Bekostning jeg havde giort, for at forsyne dem med saa mange gavnlige og bequeme Ting. De sagde mig, at jeg var deres rette Fader, og saa længe de paa denne fra deres Fæderneland saa langt bortliggende Sted havde saadan en Correspondent som jeg var, saa tænkte de ikke paa, at de levede i en Ørken. Derpaa erklærede de sig alle, at de aldrig vilde forlade Den uden min Samtykke.

Dernæst fremstillede jeg for dem de Folk, som jeg havde ført med mig, i sær Skredderen, Smidden, de tvende Tømmermænd, og min Kunstner, som vidste at giøre alle Ting. Skredderen, for at vise hvor alvorligen han var dem tilgedan, begyndte strax at arbeyde, og med min Tilladelse syede først en Skiorte til hver af dem. Medens han arbeydede derpaa, underviiste han Qvinderne, hvorledes de skulde bruge en Syenaal til at sye og stoppe, og holdt dem saaledes til Arbeyde, at de under hans Tilsyn maatte forfærdige deres Mænds Skiorter og alle de andres.

Angaaende Tømmermændene, da giøres de ikke behov at sige, hvor gavnlige disse vare for min Colonie. De nedbrøde strax det Boeskab, som jeg slet og ret havde giort, og i den Sted for-

forfærdigede de inden kort Tiid meget nette Borde, Stole, Sengestæder, og saadant meere.

Men for at viise dem, hvorledes Naturen kand giøre Kunstnere, saa førde jeg mine Tommermænd hen, og lod dem besee Atkins Huus. De tilstode begge, at de aldrig havde seet deslige Exempel paa noget Menneskes Dygtighed; og, da een af samme Tommermænd havde en liden Stund ret betragtet det, vendte han sig til mig, og sagde: „Sandelig det Menneske be„høver ikke vor Hielp, ham fattes intet andet end „Haandverks-Tøy.„

Da jeg hørde disse Ord, huskede jeg paa at lade de Redskaber hente, som jeg havde ført med mig. Derpaa deelede jeg ud til hver Mand en Stiktvege, en Skovl, og en Jern-Rive, at bruge i steden for Ploug og Harve. Derforuden gav jeg enhver liden Colonie i sær en Spade, en Roefoed, en stor Øxe, og en Saug, og tillod den at tage sig nye af det almindelige Magazin, naar disse vare opslidte eller bleve sønderbrudte.

Hvad Søm, Spiger, Jernpiger og Bolte, Hengseler, Hammere, Knive, Saxer, og deslige Ting angik, da forordnede jeg dem, at de maatte tage saa meget deraf som de vilde; thi jeg troede, at de toge ikke meere end de havde behov, og at de aldrig vare saa daarlige, at de med Villie forderved eller sønderbrøde noget Redskab.

Over den Forraad af Vaaben, Krud og Kugler, som jeg førde til dem, kunde de ikke an-

andet end være meget fornøyet: Thi nu vare de i Stand, ligesom jeg fordum, at kunde have en Bosse paa hver Axel, naar de ginge ud, og at kunde imodstaae tusinde Vilde, naar de kun til deres Fordeel havde en beleylig Sted at stille sig til Modværge paa, hvilket stod dog altid i deres Magt.

Den unge Karl, hvis Moder døde af Hunger, samt Pigen havde jeg ogsaa ført til Land med mig. Denne var en ung, venlig, velopdragted og from Pige, og hendes Forhold forskaffede hende Ynde st hos alle. Paa Skibet havde hun ikke været synderlig fornøyet, fordi der fandtes ingen Qvindes Person uden hun alleene, dog havde hun med stor Taalmodighed skikket sig i hendes Modgang.

Da hun fik at see den Ordning, som holdtes paa min Øe, og dernæst fornam, at der var allevegne en fornøyelig og blomstrende Tilstand, samt derhos overveyede, at hun havde slet intet at giøre i Ost-Indien, saa bad hun mig, at jeg vilde lade hende blive paa Øen, og antage hende som et Medlem i min Familie. Den unge Karl bad mig ligeledes derom, og jeg med Fornøyelse saae det gierne. Jeg afdeelte da til dem et lidet Stykke Land, hvor man byggede dem tre Hytter, med flettet Arbeyde paa den Maade, som Atkins havde bygt sit Huus.

Disse tre Hytter vare saaledes sammenbundne, at hver havde sine Værelser, og den som var i Midten, kunde de paa begge Sider bruge

til Magazin og Spise-Kammer; de tvende Engellænder befunde det for raadeligt at forandre deres Boelig, og at flytte nærmere hen til disse nykomne. Og paa saadan Maade blev Øen stedse deelt i tre Colonier. Spanierne samt Fredags Fader og den første Slave bleve altid i mit gamle Slot under Høyen, hvilket med all Rette burde holdes for Hoved-Staden i mit Rige. De havde giort det saa meget større, at de kunde alle magelig faae Rum derinde, skiønt de levede der gandske skiulte; og jeg er vis paa, at der er aldrig funden nogen Stad liggende i en Skov saa sikker for alle Anfald. Der kunde vel tusinde Mennesker i en heel Maaned have vanket omkring paa og igiennem Øen, og skulle dog ikke finde den, med mindre de havde Efterretning derom, at den virkelig var der. Træerne deromkring stode saa tætte tilsammen, og Greenene vare saa sammensnoede, at man maatte have hugget dem af, dersom man endelig vilde have seet Slottet. Derforuden var det snart umueligt at blive de tvende smaa Stier vaer, paa hvilke Indbyggerne selv ginge ind og ud. Den eene var oven hos den lille Bugt, meere end 200 Favne fra Boligen. Den anden, som var end meere lønlig, gik hen over Høyen, op ad en Stige, saasom jeg ofte tilforn har sagt. Til Overflod havde de endda oven for Høyen plantet et meget tykt Krat, omtrent et Aggerskifte stort, og der var ikke ringeste Aabning, uden en gandske liden Smut-Huule imellem to Træer, hvor man gik igiennem til samme Side.

Den

Den anden Colonie bestoed af Wilhem Atkins hans Familie, iligemaade af hans Staldbroders og deres afdøde Kamerats Familier, samt den unge Karl og Pigen. Ikke desto mindre boede de to Tømmermænd og Smidden i samme Colonie; denne Smid var for alle Indbyggerne saa meget nytteligere, fordi han ogsaa forstod sig paa at giøre Bøsser, og var derfore dygtig til at holde Skydegeværet stedse i god Tilstand: De havde ogsaa min Konstner hos sig, som kunde giøre alting; han alleene var dem saa god som 20 Haandverks-Folk. Samme var ey alleene et meget sindriigt Hoved, men tillige ogsaa munter og lystig, saa man fandt saa vel Ydighed som Nytte hos ham. Førend jeg gik bort fra mit Kongerige, havde jeg den Fornøyelse at giifte ham med ovenmældte Pige, som var et dydigt og skikkeligt Menneske. Endelig var den tredie Colonie de tvende redlige Engellænders Familie.

Efterdi jeg her taler om Giftermaal, saa vil jeg ikke forsømme her at anføre de Samtaler, jeg havde med den Franske Præst, angaaende de ringe Ceremonier, som Engellænderne havde brugt ved deres Giftermaal.

Sandt nok er det, at han var Romersk-Catholsk, og derfore er jeg bange, at jeg skal støde Protestanterne for Hovedet, om jeg taler vel om hans Characteer og hans Gudsfrygt. Han var ey alleene en Papist, men ogsaa en Præst, og dertil en Fransk Præst.

Dog skulle disse Egenskaber ikke afholde mig fra at give ham den Berømmelse, ham tilkommer; thi han var en adstadig og alvorlig Mand, og, i Henseende til hans udvortes Sæder og Skikkelighed, en sand Christen: Hans Levnet var exemplarisk, og hans gandske Forhold kunde tiene ærbare Folk til Efterfølgelse. Jeg tænker, at ingen skal finde noget at dadle paa den Roes, jeg tilegner ham, alligevel han var en Catholique, som efter min Meening, og maaskee efter mange af mine Læseres Skionsomhed' tog feyl.

Den første Samtale, jeg holdt med ham, efter at han havde faaet Tilladelse af mig at følge med til Indien, behagede mig meget vel. Samme angik Religionen, og han talede kun derom med all Beskedenhed og Høflighed.

Min Herre! sagde han til mig, i det han giordé Kors for sig, „I har ved Gilds Velsig„nelse ey alleene reddet og opholdt mig Livet; „men I har desforuden tilladt mig at giøre den„ne Reyse med eder. I har været saa god at ag„te mig som eders Ven, og I har tilladt mig at „tale frit med eder. Af min Klædedragt kand „I see, hvad slags Religion jeg er af, og eders „Religion kand jeg giette af eders Fædreneland. „Min Pligt udkræver, at jeg ved all forefalden„de Leylighed skal giøre mig all Umage for at „faae Menneskerne førte til den Catholske Kirkes „Samfund, og at give dem Kundskab om den „Religion, hvilken alleene jeg holder for at være

„den

"den rette. Men siden jeg her betragter mig "som een af eders Betientere, saa tvinge mig e= "ders Velgierninger, og Høflighеds ja Billig= "heds Regler forbyde mig at begynde eller giøre "noget uden eders Tilladelse. Derfore, min „Herre, giør jeg mig aldrig saa dristig, at jeg „giver mig til at disputere om nogen Religions „Punct, hvorom vi ikke begge have een slags „Meening, med mindre J selv befinder det „for godt."

Jeg svarede ham, at jeg i hans Forhold fandt ey alleene Beskedenhed, men og Klogskab, at jeg vel var een af dem, som man i hans Kirke holdt for Kiettere, men han var dog ikke den første Romersk=Catholske, jeg havde givet mig i Samtale med, uden at bryde ud i saa stærk J= ver, hvorved deslige Samtaler kunde hindres eller endes med grove og unyttige Ord; at han kunde være forsikkret, at hans Meeninger skulde aldrig forandre noget af den Høyagtning, som hans gode Egenskaber havde virket hos mig, og om det end skeede, at vore Samtaler om deslige Materier forvoldte nogen Misfornøyelse, saa vilde jeg dog stræbe, at saadant ikke skulde yttre sig for min Skyld.

Han svarede mig, at det efter hans Meening var en let Sag, at undgaae alle Stridigheder, som kunde flyde af vore Samtaler; at det var ikke hans Agt at vilde omvende dem, han tale= de med; og han bad mig, medens vor Samta= le stod paa, meere at betragte ham som en rede=

lig Mand, end som en Munk. Men dersom jeg vilde tilstede ham undertiden at tale med mig om Religions Sager, saa vilde han meget gierne giøre det, og da var han forsikkret derom, at jeg med Fornøyelse taalede at høre ham forsvare sine Meeninger, saa godt som han kunde. Men uden min Samtykke vilde han aldrig vende sin Tale derhen.

Fremdeles sagde han mig, at han baade som Præst og som en blot Christen vilde intet forsømme af det der kunde være til Equipagens Nytte og Skibets Fordeel i Almindelighed; og endskiønt hverken han kunde bede med os, ey heller vi med ham, saa havde han dog i det mindste den Trøst at bede for os ved alle Leyligheder.

Saadan Hensigt pleyede gemeenligen vore Samtaler at have, og jeg fandt, at denne geistlige Mand var ey alleene et vel optugtet Menneske, men ogsaa et velartet Hierte, og, om jeg tør sige det, han havde god Forstand og var vel lærd.

Han fortalte mig sit Livs Løb, og de særdeles Tilfælde, som havde mødt ham. Iblant ge mange Hændelser, som vare paakomne ham i de faa Aar, han havde anvendt paa Reyser, var, efter min Meening, hans sidste Reyse mest merkværdig, i det han paa samme Reyse havde været nødt til at gaae fem gange paa et andet Skib, og endda var der ikke et af de fem Skibe kommet til den Sted, hvorhen det var bestemt.

Hans

Hans første Agt havde været at ville gaae til den De Martinique; (q) til hvilken Ende han begav sig om Borde paa et Skib, som i St. Malo (r) laae seylfærdig at gaae did. Men efterdi Uveyr nødde dem til at løbe ind i Tajo; (s) saa stødte Skibet paa en Sandbanke, og man maatte da tage all Ladningen af det. I denne forvirrede Tilstand havde han fundet et Skib, som strax vilde seyle til Madera. (t) Med dette Skib fuldte han da afsted; men fordi Capitainen maa ikke have været en ret dygtig Søe-Mand, og tog feyl i sit Dag-Register, saa havde han ladet Skibet komme fra sit rette Løb hen til Final, (u) hvor han af en lykkelig Hændelse fandt Leylighed at sælge sin Ladning, som bestod i Korn-Vahre. Denne Lykke gav ham Anledning til at forandre sit Forsæt, saa han besluttede, at han ikke vilde gaae til Madera, men til den De May at ladde Salt, og dermed seyle ad Terra nova.

Ved slige Omstændigheder havde min geistlige Mand intet andet kundet giøre, end følge Skibets Skiebne, og Reysen var endda gaaen lykkelig indtil Bankerne, hvor man, som tilforn

(q) Martiniqve, er een af de Caribiske Øer, som hører Frankrige til, beliggende i America.

(r) 'St Malo, er en god Skibs-Havn i Frankrige, beliggende i den Province Bretagne.

(s) Tajo, er den store Flod, som flyder midt igiennem Portugal ud i det Atlantiske Hav.

(t) Madera, er en af de Canariske Øer i Africa, Portugal tilhørende.

(u) Final, er en fast Stad og Havn i Italien hos det Ligustiske Hav.

mældt er, fanger Stokfiske. Men ved det han fandt der et Fransk Skib, som var bestemt at føre Levnets Midler hen til Qvebec i den Hoved-Provints Canada i America, og at gaae derfra til Den Martiniqve, saa meente han, der var nu Leylighed for ham at fuldføre sit første Forsæt. Men, da Skibet var kommet til Qvebec, dode Capitainen, og Skibet derover blev der liggende. Da han nu saae, at hans Forsæt blev til intet, hvor han end vendte sig hen, saa begav han sig paa det Skib, som skulde have gaaet ad Frankrige, men blev midt i Havet opbrændt; og vi havde derpaa taget ham inden Borde paa et Skib, som var bestemt til Ost-Indien. Saaledes vare der da fem Reyser efter hinanden gangne over styre for ham, hvilke vare, saa at sige, Deelinger af een eeneste Reyse, ikke at tale om hvad der endda siden mødte ham.

Men paa det jeg ikke skal giøre alt for store Omsvøb formedelst en andens Hændelser, som have intet Fællesskab med mine, saa kommer jeg nu igien til det som tildrog sig paa min De for min Geistlig Mands skyld. Som han nu i all den Tiid, jeg var paa Den, havde Herberg hos os, saa kom han engang en Morgenstund til mig, just da jeg stod færdig at ville besøge de Engellænderes Colonie, som laae længst borte paa Den. Han sagde med stor Alvorlighed til mig, hvorledes han i nogle Dage havde med Utaalmodighed ventet paa Leylighed at tale med mig, i den Forhaabning, at det, som han havde at

sige

sige mig, skulde ikke mishage mig, saasom det kom overeens med min Hensigt i Almindelighed, nemlig til min Colonies Velfærd, og at saadant kunde vel drage Himmelens Velsignelse derhen, hvilken Velsignelse Colonien endnu ikke nod saasom han ynskede det.

Efterdi jeg nu forundrede mig ikke lidet over Slutningen af hans Tale, saa svarede jeg ham temmelig overilende: „Hvorledes kand I sige det, „min Herre, at vi ikke nyde Himmelens Vel„signelse, da dog Gud har paa saa underlig „Maade hiulpet os, og saa uformodentlig red„det os, saasom I kand slutte af den Beretning, „jeg har givet eder derom?„

Han svarede mig baade paa en færdig og høflig Maade saaledes: „Dersom I vilde have „opbiet Enden af min Tale, saa skulde I ikke „have havt Aarsag at blive vred paa mig, og at „agte mig saa uforstandig, at jeg skulde tvivle „om den underlige Bistand, som Gud har be„naadet eder med. Jeg haaber, at I selv er i „Stand til at nyde Himmelens Gunst, fordi „eders Hensigt er i sig selv meget god, men om „den end var bedre, saa kunde der dog findes „nogle iblant eders Folk, hvis Gierninger ere ik„ke just saa reene. I veed jo, at der i Israels „Borns Historie var een eeneste Achan, som „stilte alt Folket ved Guds Velsignelse, og saa„ledes opirrede ham til Vrede, at 36 Israeliter „maatte føle Guds Nidkierhed og Hevn, enddog „de ikke vare skyldig i den Ondskab, som blev giort.„

Hans Tale rørde mig særdeles, og jeg sagde til ham, at hans Forestilling var saa billig, og hans Hensigt syntes mig saa oprigtig og gudelig, at det giorde mig hiertelig ondt, at jeg havde forstyrret ham derudi, kunde derfore ikke andet end anmode ham, at han vilde være saa god at blive ved med sin Tale. Men efterdi jeg var forsikkret, at der hørde nogen Tid til det, han havde at sige mig, saa sagde jeg ham hvad jeg havde i sinde, nemlig at jeg vilde gaae hen og besee Engellændernes Plantager, og derfore giorde ham det Forslag, om han vilde følge med, og Underveys aabenbare mig sin Meening. Han svarede, at han ogsaa meget hellere var tilfreds dermed, siden det, han havde at sige mig, angik just Engellænderne. Derpaa begave vi os paa Veyen, og jeg bad ham høyligen, at han kun vilde tale frit ud med mig.

„Forend jeg begynder paa min Materie, „sagde han til mig, „ville J, min Herre, tillade mig, at legge her nogle Principia ligesom til „Grund af min heele Tale. Endskiønt vi i nogle „besynderlige Meeninger stemme ikke overeens, „saa blev dog alt, hvad jeg har at sige eder, u„den Frugt og Nytte, dersom vi ikke skulde kom„me overeens i de almindelige Hoved-Lærdom„me. Jeg veed vel, at vi, desverre, ikke stem„me overeens i Lærdommen, besynderlig i det, „vi her have at tale om; men derimod staaer „dette fast, at vi i Hensende til visse gamle „Sandheder, bør aldeles være overeensstem-

„men-

„mende. Vi troe paa begge Sider, at der er „een Gud til, og fordi denne Gud har foreskre„vet os Love, hvorefter vi skulle indrette vor „Guds Tieneste og Vandel, saa skulle vi ikke „vove det, med fri Forsæt at fortorne ham ved „at forsømme hvad han befaler, eller ved at gis„re hvad han forbyder os. Over alt dette maa „vore Religions besynderlige Puncter være be„skafne, som de være vil, saa tilstaae vi dog „dette som en u-imodsigelig Sandhed, at Guds „Velsignelse følger ikke gierne paa hans Lovs „frivillige og dumdristige Overtrædelse. Enhver „god Christen er derfore pligtig at gisre alt hvad „han kand til at vekke alle dem op af deres syndige „Sove-Syge, som leve sikker hen, og bekymre „sig hverken om Guld eller hans Lov. Eders „Engellænder ere Protestanter, men, endskiont „jeg er Catholisk, saa kand dog deres Meenin„ger, som ikke komme overeens med mine, der„fore ikke gisre mig fri fra den Sorrig, jeg bor „have for deres Siæle, og jeg er i min Sam„vittighed forbunden til at drive derpaa, at de, „saa meget mueligt er, ikke leve i aabenbare „Fiendskab med deres Skabere, helst om I vil „tillade mig at blande mig i en Sag, som for„nemmelig angaaer eder.'

Endnu var det ikke mueligt at jeg kunde giette hvad han sigtede til; og alligevel kunde jeg ikke andet end Bifalde hans Hoved-Lærdomme, samt takke ham, fordi han vilde tage Deel i det som os angik; og derhos bad jeg ham at sige

mig

mig sin Meening noget tydeligere, paa det jeg, som en anden Josva, kunde afvende Forbandelsen fra os.

" Vel an, min Herre, " sagde han, „saa „vil jeg da bruge den Frihed, som I har givet „mig. Her ere, som mig synes, tre Ting, som „have sat Skiel eller Skiellerums-Veg mellem „eders Flid og Himmelens Velsignelse, og som „jeg af Kierlighed til eder og eders Undersaatter „gierne vilde see forandrede. Jeg er vis paa, „min Herre, at I falder paa samme Meening „som jeg, saa snart jeg faaer nævnet de tre Ting, „i sær naar jeg overbeviiser eder, at det er let at „at raade Boed paa alle disse Forhindringer, e„der til stor Fornøyelse. Først, min Herre, har „I her fire Engellænder, som have hentet sig „Qvinder iblant de Vilde, og avlet mange „Børn med dem, da de dog ikke ere viede sam„men hverken efter Guds eller Menneskers Lov. „Deraf følger da, at de maa betragtes som „saadanne, der hidindtil have levet i Ureenhed. „I vil vel svare mig, min Herre, at, da dette „skeede var der ingen geistlig Mand ved Haan„den, som kunde være tilstæde ved de Ceremo„nier, som udkræves til et retmæssigt Gifter„maal, og at der ey heller var at faae hverken „Blæk, Pen eller Papir til at forfatte og un„derskrive en Giftermaals Contract; ja jeg har „ligeledes Efterretning om det som den Spanske „Gouverneur har fortaalt eder, samt om de Vil„kor, med hvilke han har tilladt, at denne For„bin-

„bindelse maatte skee. Men den Forsigtighed,
„som han har brugt, først i at lade dem gaae i
„Vall, siden i at nøde dem til at enhver af dem
„skulde kun holde sig til een Qvinde, gior endda
„intet retmæssigt Giftermaal, fordi Qvinderne
„have da ikke været lige og eens sindede med
„Mændene, men Mændene have kun indbyrdes
„været forligte derom, for at undgaae Fiendskab
„og Trette."

"Derforuden bestaaer Giftermaals væsentli-
„ge Egenskab ey alleene i Mandens og Qvin-
„dens Samtydighed paa begge Sider, men og-
„saa i en formelig og lovmæssig Pligt, som tvin-
„ger begge contraherende Deele at kiende hver-
„andre stedse for Mand og Qvinde. Denne
„Pligt forbinder Manden, saa længe som den
„første Contract staaer fast, at afholde sig fra
„alle andre Qvinder, og at forsørge sin Qvin-
„de saa vel som hendes Børn med alt hvad For-
„nødenhed udkræver, forstaae, saa vidt som hans
„Formue kand strekke til. Samme Contract
„tvinger derimod Qvinden paa hendes Side
„til at efterleve og opfylde selvsamme eller desli-
„ge Vilkaar."

"Hvad nu disse Mænd angaaer, som her ta-
„les om, saa er der intet som hindrer dem fra at
„betiene sig af den første Leylighed, saa vel til
„at gaae bort fra deres Qvinder og Børn, som
„at forlade dem i Elendighed, og at gifte sig
„med andre. Kand man da sige, min Herre,
„at Guds Ære lider ikke ved slig uretmæssig

„Fri-

Frihed? Troer I, at, saa længe som denne u-
„tilladelige Magt varer, Gud da skal velsigne
„eders Flid og Umage, i hvor god end eders
„Hensigt dermed kand være? Mon det ikke være
„vist og sandt, at disse Folk, som ere eders
„Undersaatter, og eders Villie aldeles undergiv-
„ne, leve med eders Tilladelse i aabenbare
„Horerie?

Jeg tilstaaer, at jeg blev forfærdet over denne Sag, saa snart min Ordens-Mand havde med sine Beviisligheder opladt mig mine Øyne; jeg begreb strax, at det havde været let at forekomme, enddog der var ingen geistlig Person paa den Tid at faae overværende. Man torde kun have giort en mundtlig Contract i nogle Vidners Nærværelse, stadfæstet den formedelst et viist Tegn, om hvilket man eendrægteligen kunde have foreenet sig, og forpligtet Mændene og Qvinderne, aldrig at forlade hinanden, men begge tillige at have vaaget Øye over deres Børn, og dette havde da i Guds Øyne uden Tvivl været et retmæssigt Giftermaal; Følgelig var det en Skiødesløshed, som ikke kunde undskyldes eller sees igiennem Fingre med, at man ikke havde tænkt paa saa let et Middel.

Jeg meente at ville stoppe Munden paa min unge Præst, i det jeg sagde, at alt dette var skeet i min Fraværelse, og at disse Folk havde nu allerede levet saa lang Tid tilsammen; i Fald nu deres Forbindelse indbyrdes kunde ikke kaldes andet end Horerie, saa var der intet Middel derimod.

Men

Men han svarede mig: "Jeg beder, at J vil "forlade mig min Dristighed! jeg seer vel, J har "ret til at forsvare, at J kand ikke være skyldig i "det, som her er skeet i Eders Fraværelse; men "sinigre kun ikke for Eder selv, jeg beder Eder der= "om, og tænk ikke, ligesom J ingenlunde var plig= "tig til at raade Bod paa alt hvad her er usom= "meligt og uretmæssigt, og at sætte det paa en "anden Fod. For det som er skeet maa J skyde "Skylden paa hvem J vil, men alt hvad som "herefter er ulovligt, lasteligt og syndefuldt, kom= "mer til at ligge Eder paa Halsen, fordi J er "Herre over dem, og det staar til Eder at raade "Bod paa alt hvad som kand rettes og bedres i "denne Sag.

Jeg tilstaaer, som jeg og skammer mig der= ved, at jeg var saa dum, at jeg endda ikke forstod min Munk, men bildede mig ind, at hans Hen= sigt var, jeg skulde skille dem ad, derfore svare= de jeg ham, at, dersom jeg angik mine Sager saaledes, det da var det rette Greb til at forstyr= re heele Colonien.

"Ney, ney, min Herre, svarede han mig, det "er ikke min Meening, at J skal skille disse Par "fra hverandre, men at J skal mage det saa, at de "retmæssig gifte sig tilsammen; og efterdi det vil= "de falde vanskeligt at faae dem til at troloves og "give Ja paa Egteskab efter min Maade, i hvorvel "samme er gyldig efter Eders Fædernelands Love, "saa agter jeg Eder for Gud og Menneskerne be= "foyet til selv at forrette det formedelst en Contract,

„som

"som kand underskrives af Mændene og Qvinder-
"ne, i alle de Vidners Nærværelse, som findes
"paa denne Øe. Jeg tvivler ikke, at jo saadant
"et Giftermaal skal holdes for retmæssigt hos alle
"Europæiske Folk.

Jeg faldt i stor Forundring, da jeg fandt i hans Tale saa megen sand Fromhed, en saa oprigtig Nidkierhed, og saa ædelmodig en Upartiskhed i Henseende til hans Kirkes Fordeel, ja saa brændende en Attraa for disse Menneskers Velfærd, som han dog ikke engang kiendte, end sige, at han skulde have ringeste Samfund med dem. Jeg kand sige, at jeg har aldrig seet en større og simmere Kierlighed. I det jeg nu i sær havde lagt Merke til det, han sagde, angaaende det Middel jeg skulde finde paa, selv at gifte dem, og jeg vel vidste, hvor vidt samme var gyldigt, saa sagde jeg til ham, at jeg var eenig med ham i alt hvad han nu havde sagt, at jeg takkede ham for hans Kierlighed, og at jeg vilde forestille mine Engellænder Sagen. Dog saae jeg ikke, at de skulde finde ringeste Scrupel om at lade sig af ham selv trolove, i det de vidste, at det var i Engelland lige saa gyldigt, som om en Anglicaniſk Præst viede dem sammen. Af det Følgende skal man faae at see, hvorledes denne Sag løb af.

Herneſt trængte jeg ind paa ham, og bad ham at sige mig den anden Besværing; derhos takkede jeg ham for den Oplysning, han havde givet mig ved den første Artikel.

Han sagde til mig, at han vilde giøre det med sam-

samme Oprigtighed, fordi han var forsikret om, at jeg tog det ikke ilde op.

Materien til denne anden Straffe-Prædiken var Engellændernes Skiødesløshed, som ikke kunde undskyldes, i det de havde levet med deres Qvinder i 7 Aar, lært dem at tale og læse Engelsk, havde ogsaa merket, at der var Eftertanke og Forstand hos dem, men havde dog ikke været betænkte paa at lære dem eet Ord om den Christelige Religion, om een eeneste Guds Væsen, og om Maaden at dyrke ham paa, end sige, at de skulde have grundig underviist dem, og ført dem fra deres Afguderie, som var saa grov og urimelig en Sag, og ledet dem til bedre og rigtigere Tanker.

Han holdt denne Skiødesløshed for en stor Misgierning, som de ey allene skulde giøre Regnskab for for Guds Domstoel, men de maaskee ogsaa af retfærdig Straf torde ikke fremdeeles finde Leylighed til at oprette hvad de havde forsømt; thi Gud kunde let bortrykke dem deres Qvinder, hvilkes Salighed han havde betroet dem.

„Jeg er forsikret, sagde han med stor Ivrig„hed, at, dersom de havde været tvungne til at „leve iblant de Qvinder, hvorfra de have faaet „deres Qvinder, saa havde disse Afgudsdyrkere „giort sig større Umage for at bevæge dem til Die„velens Tieneste, end de have draget Omsorg for „at lære deres Fangne at kiende Gud. Og, sag„de han fremdeeles, endskiønt vi ere ikke af een „slags Religion, saa burde vi dog, som Christne, „glæde os ved at see Dievelens Trælle undervii„ste

„ste i Christendommens almindelige Lærdomme,
„at faae dem til at bekiende een Gud, at troe een
„Frelser, een Opstandelse, et tilkommende Liv,
„hvilket er jo Lærdommen, hvorudi vi alle stemme
„overeens. I det mindste vare de da den sande
„Kirke nærmere, end de nu ere, da de bedrive of-
„fentlig Afguderie og tiene Dievelen.

Efterdi jeg nu ikke længere kunde imodstaae den inderlige Affection, som denne ærlige Mands oplyste Dyd virkede hos mig mod hans Person, saa favnede jeg ham i mine Arme, og sagde til ham: „O! hvor har jeg været langt borte fra
„den rette Bekiendelse om det, som er det Væsen-
„ligste i de christelige Dyder, og bestaar i Kierlighed
„til JEsu Christi Kirke og min Næstes Salighed.
„Sandelig, jeg har hidtil Dags ikke vidst en sand
„Christens Characteer og Kiendetegn. Tal ikke
„saa, min kiere Herre, svarede han mig, I har
„ingen Skyld i all denne Skiødesloshed. Det er
„sandt, svarede jeg, men jeg har ikke, saasom I,
„lagt deslige Ting paa Hierte. Det er endnu Tid,
„svarede han, at raade Bod paa dette Uhæld, vær
„derfor ikke saa hastig, at fordomme eder selv.
„men hvad skal jeg giøre, sagde jeg til ham, I veed,
„at min Reyse kand ikke sinkes. Vel an, svare-
„de han, vil I tillade mig at tale med disse arme
„Folk? Hiertelig gierne, sagde jeg til ham, og
„jeg vil med min Myndighed understøtte alt hvad
„I siger til dem. Hvad dette angaaer, svarede
„han, da maa vi overlade dem til JEsu Christi
„Naade. Vor Pligt er kun at underviise, at

„for-

„formane og at opmuntre dem; naar I vil være „saa god og lade mig raade, og GUD er saa naa„dig, at velsigne min svage Flid og Idræt, saa „tvivler jeg ikke om at føre disse vankundige Sie„le ind i Christendommens Skiød, og at faae det „maget saaledes, at de antage de Hoved-Artikler, „hvorudi vi alle komme overeens. Ja jeg haaber „end ogsaa, at dette skal lykkes mig, medens I „endnu er her paa Øen.

Derpaa bad jeg ham skride til den tredie Punct, hvorom han havde tilbudet sig at ville ligeledes give mig Efterretning. „Denne Punct „angaaer det selv samme, sagde han til mig, nem„lig Eders stakkels vilde Folk, som efter Krigs„Ret, saa at sige, ere blevne Eders Underdanere. „Men denne Regel burde antages af alle Christne, „af hvad for en Sect de end kunde være, nemlig at „vor hellige Religions Kundskab skulde ved alle „muelige Midler, og ved alle optænkelige Leylig„heder udbredes.

"Af denne Aarsag og efter dette Principium "sender vor Kirke Missionarier til Persien, Indi"en, China, og vore Prælater selv paatage sig "farlige Reyser, og at boe blant Barbarer og "Mordere, for at lære dem at kiende GUD, og at "føre dem i den christlige Kirkes Skiød. Her har "I, til deslige Kierligheds Gierning at øve, Ley"ligheden i Haanden: I kand føre 36 eller 37 ar"me vilde Mennesker fra Afguds Tieneste og til "GUD deres Skabere og Igienløsere. Kand I "vel forsømme at øve saadant et Gudfrygtigheds

"Middel, og at giøre en god Gierning, som vel er Umagen værd, at en Christen anvender sin gandske "Livs Tid derpaa.

Af Forundring over disse Ord blev jeg stum, og jeg havde en stor Fornøyelse af at see for mine Øyne et ret Exempel paa christelig Nidkierhed; denne ærlige Mands besynderlige Meeninger maatte ellers være hvordan de være vilde, det lader jeg staae ved sit Værd. Jeg tilstaaer, at saadan en Tanke var aldrig kommen mig i Sinde, og, dersom han ikke havde været, saa havde jeg maaskee i all min Livs Tid ikke faaet saadan Tanke; Thi jeg ansaae disse Vilde som nogle lumpene Slaver, hvilke vi kunde have brugt paa denne Maade, at, naar vi havde havt noget at giøre, vi da kunde benytte os af deres Tieneste, og, naar vi ikke behøvede dem længere, vi da kunde være betænkte paa at skille os af med dem, og føre dem andensteds hen, endskiønt de komme aldrig meere til deres Fædrene-Land igien.

I det nu mine Tankers Forvirring varede saa længe, at jeg ikke var i Stand at svare et Ord paa hans Tale, saa mærkede han min Uroe, saae derfore stivt og alvorlig paa mig, og sagde: "Det "skulde giøre mig hiertelig ondt, dersom jeg have "de talet ringeste Ord, som kunde fortørne Eder. "Jeg svarede ham: Jeg er sandelig ikke vred paa "nogen, uden paa mig selv. Jeg skammer mig "ved, at jeg aldrig har forestillet mig dette, og "fordi jeg ikke veed, hvortil den Kundskab kand "tiene, som i nu meddeeler mig derom.

I veed,

I veed, sagde jeg fremdeeles, i hvad for en "Stand jeg nu er. Skibet, som jeg er paa, er "bestemt ad Indien. Der ere visse Kiøbmænd, "som have udrustet det, og derfore var det en me- "get stor Ubillighed, om man her tovede længere "dermed, efterdi man veed, at de Levnets Midler, "som Skibs-Folket fortærer, og den Sold, de faae, "forer Kiøbmændene i ufornødene Bekostninger. "Vel er det saa, at jeg har betinget mig at maat- "te blive her i 12 Dage, og at, i Fald jeg tove- "de længere, jeg da vilde betale for hver Dag 3 "Pund Sterling; men om jeg end ogsaa vilde be- "tale dette, saa er det mig dog ikke tilladt at for- "hale Tiden længere end i 8 Dage. Derfore er "det mig umueligt at angribe saa priseligt et Fo- "rehavende, med mindre jeg vilde taale, at man "lod mig paa nye blive paa Den, og jeg vilde sæt- "te mig i Fare, i Fald Skibet kom til Ulykke paa "Reysen, da at forblive her min gandske Livs Tid "i samme Tilstand, som Guds Forsyn paa saa "underlig Maade reddede mig fra.

Han tilstod mig, at det vilde koste meget, om jeg vilde fuldbyrde dette Verk, men han hiemstil- lede det til min Samvittighed, om saa mange Personers Salighed ikke var Umagen værd, at jeg vovede derpaa alt hvad jeg i Verden havde. Men efterdi mit Hierte var ikke saa rørt af den- ne Sandhed, som hans, saa sagde jeg til ham: "Jeg er overeensstemmende med Eder, min Her- "re, at det er noget særdeles priseligt, at være et "Instrument i Guds Haand, til at omvende 37

"Hedninger til Christi Kundskab. Men I er en "geistlig Mand, Eders Kald i sær driver Eder af "Naturen dertil; og jeg undrer mig paa, at, i "den sted I formaner mig dertil, I da ikke selv "er betænkt paa at paatage Eder det.

Ved denne Tale blev han staaende stille, traadde frem til mig, og, i det han giorde en dyb Reverentz, sagde til mig: "Jeg takker Gud og Eder, "min Herre, at jeg bliver saa offentlig kaldet til "saa ypperligt et Verk. Dersom I meener, at "I, for den Tilstands skyld, som I er udi, kand "ikke giøre det, og I vil betroe mig dertil, saa vil "jeg med største Fornøyelse begynde derpaa, og "jeg vil troe, at all den Ulykke, som har mødt mig "paa min Reyse, er bleven mig fuldkommeligen "godtgiort i det jeg seer mig beskikket til saa prise"ligt et Verk.

Medens han sagde dette, syntes mig af hans Ansigts Geberder, at han var ligesom henrykt; hans Øyne tindrede, hans Kinder vare røde, og han skiftede Farver, ligesom man seer, at det gaaer med et Menneske, der bevæges af mange slags Affecter. Jeg taug en liden Stund stille, fordi jeg kunde ikke finde paa nogen bequem Talemaade til at fremføre mine Tanker; jeg var høylig falden i Forundring over det jeg saae hos et Menneske saa megen Nidkierhed og Oprigtighed, ja en Nidkierhed, der var saa meget større end den almindelige Nidkierhed, som findes hos Folk af hans Profession, ja strækkede sig videre end alle andre Christnes Nidkierhed.

Da jeg nu havde ponſet lidet herpaa, ſpurde jeg ham i Alvorlighed, om dette var hans rette Meening, og om han virkelig havde beſluttet hos ſig ſelv, at ville maaſkee i ſin gandſke ovrige Livs Tid blive i denne Orken, alleneſte for at omvende diſſe Folk, og om han torde vove dette, uden at have vis Forhaabning, at ogſaa dette Verk ſkulde lykkes for ham.

Derpaa ſvarede han mig eftertrykkelig: "Hvad er det, I kalder at vove ſig? Siig mig, "jeg beder Eder, i hvad for en Henſigt meener I, "at jeg har beſluttet at følge med Eder til Indien? "Det veed jeg ikke, ſagde jeg til ham, uden ſaa "er, det ſkeer til den Ende, at I kand komme til "at prædike Evangelium for Indianerne. I ram- "te det ret, ſvarede han mig, og derſom jeg kand "omvende 37 Menneſker, og faae dem til at troe "paa Chriſtum, tænker I da, at jeg har ikke vel "anvendt min Tid, om jeg end ſkulde begraves "her paa Den? Saa mange Sieles Salighed er "ey allene værd, at jeg vover mit Liv, men ogſaa "at 20 andre af min Profeſſion opofrede deres "Liv derfore. Ja, ſandelig min Herre, jeg vilde "altid love Chriſtum JEſum og den heilige Jom- "frue Maria, derſom jeg kunde være det ringeſte "Inſtrument til Salighed for ſaa mange Siele, "om jeg ſaa end aldrig ſkulde ſee mit Fædrene- "Land meere. Men ſiden I vil giøre mig den "Ere og bruge mig til dette hellige Verk, hvor- "fore jeg alle mine Livs Dage ſkal bede for Eder; "ſaa haaber jeg, I negter mig ikke een Naade,

"som jeg vil begiere af Eder, nemlig at I vil la-
"de mig beholde Fredag hos mig, paa det han
"kand staae mig bi i at være min Tolk; thi I
"veed selv, at, uden jeg faaer een til at udtyde
"mine Ord, vil det falde mig umueligt at holde
"Samtale med disse arme Folk.

Jeg blev meget forbauset over denne Begie-ring, fordi jeg af mange Aarsager ikke kunde be-slutte at skille mig af med denne troe Tiener. Han havde paa alle mine Reyser været min Staldbro-der; han var ey allene meget oprigtig, men ogsaa elskede mig ret hiertelig, og jeg havde besluttet at anvende en ansselig Summa til at sætte ham i Stand med, i Fald han overlevede mig, som for-modentlig var. Og som jeg derforuden havde ladet ham antage den protestrende Religion, saa kom han da i Fare, at han ikke meere vidste, hvad han skulde holde sig til, naar man havde giort sig Umage for at føre ham paa andre Tanker. Jeg var vist forsikret, at, i hvor meget man end snak-kede for ham, saa troede han aldrig, at hans go-de Herre var en Kiætter, som skulde blive fordomt. Ja deslige nye Underviisninger kunde have været Middel til at giøre ham vaklende, saa han hav-de faldet fra det, han havde lærdt, og igien til sit forrige Afguderie.

Men een Tanke, som pludselig faldt mig ind, giorde mig rolig. Jeg sagde til min Ordens-Mand, at jeg kunde ikke oprigtig sige, at jeg var rede til at slippe Fredag, af hvad Aarsag det end være kunde, endskiønt jeg naturlig Viis burde ik-

ke

ke at undslaae mig for at opofre en Tiener til dette Kierligheds Verk, for hvis Skyld han selv satte sit Liv i vove. Hvad som meest holdt mig derfra, var, at jeg stadig troede, at Fredag aldrig blev tilfreds med at gaae bort fra mig, og at jeg ikke, uden stor Ubillighed, kunde tvinge ham der til, thi det vilde agtes for en stor Haanhed, om jeg jog et Menneske bort fra mig, som billig og ordentlig havde forpligtet sig til, aldrig at forlade mig.

Dette Svar giorde ham meget forvirret; umueligt var det for ham, at give disse arme Folk sine Tanker tilkiende, eftersom hans Sprog var ligesaa uforstaaeligt for dem, som deres var for ham. For at raade Bod derpaa, sagde jeg til ham, at Fredags Fader havde lært det Spanske Sprog, hvilket han og selv forstod; og denne gamle Mand kunde han da bruge til Tolk.

Med denne Efterretning var han meget vel tilfreds, og nu var der intet, som kunde afvende ham fra sit Forehavende; men Guds Forsyn vendte Sagen anderledes, saa det gik an ved et andet Middel.

Da vi vare komne ved Engellændernes Bolig, lod jeg dem alle samle; og da jeg havde stillet dem for Øyne, alt hvad jeg havde giort mod dem, til at lette deres Vilkor, og at hielpe paa deres Tilstand, at deres Levnet ikke skulde falde dem alt for moysomt og kedsomt; hvorfore de og viiste stor Taknemmelighed, saa begyndte jeg at tale med dem om det forargelige Levnet, de for-

de. Jeg sagde til dem, at en geistlig Mand af mine gode Venner havde allerede betragtet det, og han kaldede deres Forhold syndigt og ugudeligt. Dernæst spurde jeg dem, om de vare gifte eller ey, da de havde foretaget sig denne skammelige Forbindelse? De svarede mig, at to af dem vare paa den Tid Enkemænd, og de andre endnu ledige Karle. Jeg blev ved at spørge dem, om de med god Samvittighed havde kundet haft Omgængelse med disse Qvinder, at kalde dem deres Hustruer, og avle Børn med dem, da de ikke vare retmæssig trolovede og gifte.

De svarede mig, ligesom jeg formodede, at der fándtes paa den Tid ingen, som kunde vie dem tilsammen; men de havde forpligtet sig for Gouverneuren, at de vilde tage dem, som retmæssige Hustruer; og, efter deres Meening, var da dette Giftermaal ligesaa retmæssig, som om det var blevet sluttet i en Præstes Overværelse, med alle behørige Ceremonier.

Jeg svarede dem, at de, i Hensende til Gud, vare vist nok virkelig gifte, og efter Samvittigheds Pligt forbundne til at agte deres fangne Qvindes Personer, som deres retmæssige Hustruer. Men som de ikke vare gifte efter verslige Love, saa kunde de, naar de vilde, lee ad saadant et Giftermaal, og forlade deres Qvinder og Børn, hvilket kunde da sætte deres ulykkelige Familier i en ynkværdig Tilstand; Derfore kunde jeg intet anvende paa dem, uden jeg blev overbeviist derom, at deres Hensigt var god, men jeg fik at vii-

viise all min Mildhed mod deres Born. Jeg sagde fremdeeles til dem, at dersom de ikke forsikkrede mig om, at de vare reede til at lade sig vie til disse Qvinder, saa kunde jeg ikke lade dem leve sammen i saadan syndig og forargelig Omgængelse, eftersom det kunde ikke andet end afvende Guds Velsignelse fra dem. Atkins tog derpaa Ordet for de andre, og svarede mig, at de elskede deres Qvinder lige saa høyt, som de vare fødde i deres Fæderneland, og at intet kunde bevæge dem til at forlade dem; hvad ham selv i sær angik, da, om man end tilbød ham, at ville føre ham igien til Engelland, og give ham Commando over det beste Orlogs Skib i den heele Flode, vilde han dog ikke tage mod det, med mindre man tillod ham at tage sin Familie med sig; og, dersom der fandtes nogen Præst paa Skibet, saa vilde han hiertelig gierne i det samme Øyeblik lade sig copulere.

Det var just det jeg vilde have: Præsten var da ikke hos mig, men dog ikke langt borte. Jeg svarede Atkins, at jeg virkelig havde en geistlig Mand med mig, og at jeg den anden Dag vilde lade dem vie sammen; derfore kunde han kun imidlertid tale med sine Kamerater derom. "Mig "angaaende, svarede han, jeg behøver ingen Tid "til at overveye det, jeg er reede, naar Præsten "er færdig, og jeg er vis paa, at alle mine Ka"merater ere ligeledes sindede som jeg.„ Derpaa sagde jeg ham, at Præsten, som var min gode Ven, var en Franzoß, og, at han forstod ik-

ikke et Ord af det Engelske Sprog, men jeg vilde fortolke alt hvad han sagde. Atkins tænkte ikke engang derpaa, om Præsten var en Papist eller en Protestant, hvilket var det jeg meest frygtede for. Derpaa skildtes vi ad, jeg begav mig hiem igien til min Præst, og Atkins gik til sine Kammerater, at giøre Aftale med dem om denne Sag.

Svaret jeg havde faaet af mine Folk, fortællede jeg min Ordens-Mand, og jeg bad ham, at han skulde ikke tale med dem derom, forend Sagen var i Stand, at den kunde blive sluttet.

Men forend jeg kunde komme bort fra deres Plantage, komme de samtlige til mig, og sagde, at de havde noye overveyet min Forestilling; de vare ret glade, at jeg havde en geistlig Mand med mig, og de vare reede, saa snart jeg fandt det for godt, at fornøye mig, og paa tilbørlig og ordentlig Viis at lade sig vie. Thi det var langt fra, at dem skulde paakomme ringeste Lyst til at forlade deres Qvinder, og, da de udvalde dem, havde de havt reen og oprigtig Hensigt. Derpaa befalede jeg dem, at de anden Dagen skulde alle komme til mig, og imidlertid give deres Qvinder Efterretning om et retmæssigt Ægteskabs Natur, nemlig, at de derved skulde blive forsikkrede om at beholde deres Mænd, og saa turde de ikke være bange at de skulde forlade dem, hvad der end maatte paakomme.

Det var ikke vanskeligt at forklare denne Sag for Qvinderne, og at sige dem, hvor smukt og her-

herligt det var. Dagen derefter komme de til mig i mit Kammer, og derpaa agtede jeg det for raadeligt at lade min Ordens-Mand komme frem. I sin Klæde-Dragt saae han hverken ud som en Anglicanisk ey heller som en fransk Præst. Han var klædt i en lang sort Kiortel, omgiordet i Midten med et slags Baand, saa han saae ikke ulig en Geistlig i lette Klæder.

Derforuden tvivlede de ikke derpaa, saa snart de saae hans Gravitæt, og dernæst merkede, at han giorde sig Scrupel over at copulere disse Qvinder, førend de vare blevne døbte, og havde antaget den Christelige Religion. Denne hans Samvittigheds Ømhed opvakte hos dem en særdeeles Ærbødighed mod hans Person. Hvad mig angaaer, da begyndte jeg at frygte, at han maatte gaae for vidt med sine Scrupeler, og slet ikke vie dem sammen. Forgieves var det, at jeg vilde føre ham paa andre Tanker, han imodstod mig med dristigt Mod, dog med Høflighed; og paa det sidste vilde han ingenlunde gaae videre, førend han fik talt saa vel til Mændene, som til Qvinderne derom. I Førstningen faldt det mig tungt, at samtykke derudi, men omsider bifaldt jeg det, fordi jeg saae, at hans Hensigt var oprigtig.

Han sagde dem strax i Begyndelsen, at jeg havde givet ham Efterretning om deres Tilstand og Forehavende, og han vilde gierne forneye dem derudi at copulere dem, saasom de ønskede det. Men førend han giorde dette, fik han først at ta-

le

le noget alvorligt med dem; og derpaa sagde han "til dem: "Efter Selskabets ordentlige Love ha- "ve I hidindtil levet tilsammen i en utiladelig "Omgængelse med hverandre, og der er intet, som "kand giøre Ende paa Eders syndige Forhold, u- "den enten en retmæssig Sammenføyelse eller en "Skilsmisse. Men her findes endnu en anden "Vanskelighed, som angaaer Christendommens "Love, og det er mig ikke tilladt at vie Christne "sammen med vilde Folk, Afgudsdyrkere og Hed- "ninger, som ikke ere blevne døbte. Jeg seer ik- "ke, at I have Tid til at overtale Eders Qvin- "der til at lade sig døbe og antage Christendom, "hvorom de maaskee aldrig have hørt tale, hvil- "ket da volder, at de umueligen kand blive døbte.

"Jeg troer, sagde han fremdeeles, at I selv "ere kun meget slette Christne, og at I have gand- "ske liden Kundskab om Gud og hans Veye: "Derfore frygter jeg høyligen, at I have ikke "sagt eders arme Qvinder ret synderligt meget "derom. Er det saa, saa falder det mig umue- "ligt at copulere Eder, dersom I ikke love mig, "at I ville anvende all Eders Flid og Idrat paa "at overtale Eders Qvinder til at antage vor hel- "lige Religion, og at I ville underviise dem saa "vidt som I kand; thi det strider aldeeles tvert "imod Evangelii Hoved-Lærdomme, at sammen- "binde Christne med Vilde; og mig skulde det "giøre hiertelig ondt, om jeg skulde besvære min "Samvittighed med slig en Sag.„

De horde paa denne Tale med stor Opmerk-

som-

somhed, og jeg fortolkede dem den Ord for Ord saa vidt som jeg kunde. Naar jeg selv lagde noget dertil, for at vise dem at Præsten havde Ret i det han sagde, saa var jeg meget vaersom i at skille hans Ord fra mine. De svarede mig, at denne ærlige Mand havde Ret, i det han beskyldede dem, at de selv vare kun slette Christne, og at det var i sig selv sandt, at de aldrig havde talet med deres Qvinder om Religionen. "Gode Gud, sagde Wilhelm Atkins, hvorlunde "skulde vi underviise vore Qvinder i Religionen, "vi forstaae selv intet deraf. Derforuden, om "vi end vilde tale med dem om Gud, om JEsu "Christo, om Himmelen, og om Helvede, saa "komme vi dem kun til at lee; og de torde da vel "sporge os, om vi selv troede alt dette? Dersom "vi svarede dem, at vi virkelig troede det, og at "vi ere visse paa, at Himmelen er for de From"me, og Helvede skal blive de Ondes Deel, saa "maatte de sporge, hvorledes det vilde gaae os, "vi som ere saa store Skalke. Seer J, min "Herre, der er allerede meere, end behoves til "at giore dem vor Religion vœmmelig, saa snart de "kun horde tale derom. Man skal selv have Re"ligion, naar man vil underviise andre derudi. "Jeg svarede ham: Atkins, jeg frygter, at alt, "hvad J nu har sagt, er meere end sandt; men "dog hindrer det ikke, at J jo kand give eders "Qvinde nogen Afbildning om Religionen; J "kand jo vel sige hende, at der er een Gud, og "en bedre Religion til end hendes; at der er et

al-

"allerhøyeste Væsen, som har skabt alle Ting,
"og kand giøre alting til intet; at det belønner
"de Fromme og derimod straffer de Onde; og at
"samme ypperste Væsen skal domme os alle efter
"vort Forhold. I maa være saa vankundig som
"I være ville, saa maa dog Naturen selv have
"lært Eder disse Sandheder, og jeg er forsikkret,
"at I er aldeeles overbeviist herom.

"I har Ret, sagde Atkins, men hvor kand
"jeg endnu være saa dristig og sige min Kone alt
"dette? Hun vil strax svare, at i alt dette er der
"ikke et Ord sandt.

"Ikke et Ord sandt, svarede jeg ham trodsig,
"hvad vil I sige dermed? Ja, min Herre, han
"vil sige, at alt dette kand ikke være, og at det
"er umueligt at Gud kand være retfærdig i at be-
"tale og straffe, fordi jeg ikke er bleven straffet,
"og for længe siden overantvordet Dievelen, jeg,
"som har ladet see saa mange Kiende-Tegn paa
"Ondskab, end ogsaa for min Kone selv, og for
"alle de Personer, som jeg her haver havt nogen
"Omgængelse med. Hun begriber aldrig, hvor-
"ledes Gud kand endnu lade mig leve, eftersom
"jeg stedse har faret frem paa en Maade, som
"har været lige tvert imod det, jeg skal forestille
"hende som en Dyd og en Regel. Sandelig,
"Atkins, jeg frygter hoyligen at I har Ret;„
og i det jeg vendte mig til min geistlig Mand,
og dernæst var meget begierlig at vide hvorledes
vor Samtale vilde løbe af, saa kundgiorde jeg
ham Wilhelms Svar.

Her

"Hør dog, min Herre, sagde han til mig, "sig til Atkins, at jeg veed et sikkert Middel, som "kand giøre ham til en dygtig Prædiker for hans "Kone, det er, at han selv skal omvende sig: thi "man maa selv føle sand Anger og Ruelse hos "sig, om man vil med Nytte prædike for andre "om Omvendelse. Naar han med et ret sønder-"knuset Sind kand anseе sine forrige Synder, "saa bliver han dygtigere end nogen anden til at "omvende sin Kone. Og da skal han kunde o-"vertale hende, at Gud, i Henseende til det go-"de og det onde, er en retfærdig Dommer; "men at han er et barmhiertigt Væsen, hvis u-"endelige Godhed og Taalmodighed lenter med "den Skyldiges Straf, og giver ham Tid at ta-"ge sin Tilflugt til hans Naade; at han vil ikke "en Synders Død, men at han skal omvende "sig og leve; ja at han taaler, at det i en lang "Tid lykkes for de vederstyggeligste Misdædere i "deres onde Gierninger, og at han forbeholder sig "at straffe dem i sin Tid; at dette er et aaben-"bare Beviis paa et tilkommende Liv, at ofte de "dydigste Personer faae ikke deres Belønning ey "heller de onde Skalke og ugudelige Mennesker "deres Straf, førend i den anden Verden. "Denne Betragtning skal give ham en naturlig "Anledning til at faae hans Kone til at fatte den "Lærdom om Opstandelsen og den yderste Dom. "Jeg siger endnu engang, at han skal omvende "sig selv, og saa er jeg ham god for at han faaer "ogsaa sin Kone omvendt.„

All denne Discours forklarede jeg for Atkins, som hørde derpaa med en synderlig Opmerksomhed, og syntes at blive særdeeles rørt deraf, i det han neppe kunde tøve at svare, indtil jeg kom til Ende dermed. "Alt dette veed jeg, min Herre," sagde han hidtil mig, og jeg veed end meere; men" jeg kand ikke være saa uforskammet at tale med" min Kone herom, fordi jeg veed, at Gud, min" Samvittighed, og min Kone selv vidne imod mig," at jeg har hidindtil levet, ligesom jeg aldrig havde" hørt tale om Gud, om et tilkommende Liv, og" deslige Materie. Hvad I sige angaaende min" Omvendelse, Ach! = = =" hermed sukkede han meget dybt, og jeg saae, at Taarene stode ham i Øynene.

"Ach, min Herre! begyndte han paa ny, der-" med er det ude, man skal ikke tale meere derom." Atkins, sagde jeg til ham, hvad forstaaer I" med disse Ord: Dermed er det ude? Jeg veed" vel, hvad jeg forstaaer dermed, svarede han" mig, jeg vil sige, at det er ikke meere Tid, og" det er, desværre, alt forsandt."

Jeg udtydede for Præsten hvert Ord, Atkins nu havde sagt, og denne nidkiere Munk, som, u-agtet sin Kirkes besynderlige Meeninger, var saa omhyggelig for andre Folkes Salighed, at man rimeligt maatte slutte, hans Omhyggelighed var lige saa stor for sin egen, kunde ikke bare sig for at græde. Men da han var kommen til sig selv igien, bad han mig spørge Atkins, om det angrede ham, at hans Omvendelses Tid var for-

forloben, eller om saadant gik ham til Hierte, og om han alvorlig ynskede, at han maatte tage feil herudi. "Hvad er det for et Spørsmaal?" sagde Atkins med stor Sinds Bevægelse. "Hvor" er det mueligt, at et Menneske kand være for-" nøyet at befinde sig i en Stand, som ikke ander-" ledes kand endes end med evig Straf. Det er" saa langt fra, at jeg skulde glæde mig derover," at jeg jo meere frygter, at Fortvivlelse faaer en-" gang saa megen Magt med mig, at jeg skiærer" Struben af mig, for at giøre Ende paa den" Frygt, som forvolder mig saa dødelig Uroe."

Munken, som jeg fortaalte disse Atkins be-drøvelige Ord, blev en liden Stund staaende i Tanker; men da han havde betænkt sig, sagde han til mig: "Dersom han vist befinder sig i" denne Tilstand, saa forsikkre ham, at han har" endnu Tid at omvende sig, og at JEsus Chri-" stus skal virke Anger i hans Hierte. Sig ham" derhos, at ingen bliver salig, uden ved JEsu" Christi Værdskyld og Død, som skaffer ham" Adgang til Naadens Throne, og derfore er det" aldrig forsilde for dem, som oprigtig tage deres" Tilflugt derhen. Meener han, at en Synder" kand nogensinde formedelst sine Misgierninger" skille sig saa langt fra Guds Barmhiertighed," at han ikke meere skulde kunde naae den? Kie-" re! siig ham fremdeeles, at om det end var" sandt, at Guds Naade, naar den ofte har til-" budet sig forgieves, endelig, saa at sige, blev" keed deraf, og aldeeles dvælede, saa er det dog"

"aldrig for silde at bede og paakalde derom, og "at Evangelii Tienere have en almindelig Befa- "ling at prædike i JEsu Christi Navn Guds "Naade for alle dem, som sørge og ere ret an- "gergivne."

Da nu Atkins havde meget alvorlig og agt- som hørt paa mig, svarede han intet, men sag- de til mig, at han vilde gaae hen og tale med sin Qvinde, og derpaa gik han strax. Imidlertid holdt jeg selv samme Tale til de andre, og merke- de, at de vare aldeeles vankundige i Religions Sager, ikke et Haar anderledes, end jeg var, da jeg forlod min Faders Huus at strippe om- kring i Verden. Alligevel hørde de alle med Agt- somhed paa mig, og lovede mig vist, at de vilde tale med deres Qvinder, og intet forsømme, at de kunde faae dem til at antage Christendommen. Da jeg derpaa sagde Præsten deres Svar, saae han paa mig, smilede, rystede med Hovedet, og sagde: "Vi som ere Christi Tienere, vi kand "intet andet giøre, end underviise og formane; "og, naar Folk antage vor Undervisning, og love "at følge dem, saa have vi giort alt, hvad vi "kand giøre, og vi maa da være tilfreds med de- "res Løfter. Men troe mig, min Herre, denne "Atkins forrige Misgierninger maa være hvordan "de være ville, saa tænker jeg dog, at han er den "eeneste blandt Hoben, som oprigtig fortryder "sine Synder. Jeg tvivler ikke om de andre, "men jeg holder for, at dette Menneske angrer "ret sit forbigangne Levnets Vildfarelser. Der- fo-

fore er jeg vis paa, at, dersom han vil tale med" sin Kone om Religionen, saa begynder han først" at omvende sig selv; thi man lærer selv aldrig" bedre, end naar man giør sig Umag for at lære" andre. Jeg har kiendt et Menneske, som le-" vede meget ilde, og havde kun gandske liden" Kundskab om Religion. Samme blev en me-" get god Christen, ved det han giorde sig Flid" med at omvende en Jode. Naar denne arme" Atkins engang begynder at tale med sin Kone" om JEsu Christo, saa vil jeg vedde min Hals" derpaa, at hans egen Tale skal kiendelig røre" ham, og at han virkelig omvender sig; hvoraf der da kunde følge meget Godt.

Eftersom de andre Engellænder havde tilsagt ham at ville giøre deres Flid til at omvende deres Qvinder, saa copulerede han dem imedens Atkins var gaaen bort at hente sin Qvinde. Da det nu dvælede noget længe, saa blev Præsten begierlig at vide, hvor dog Atkins maatte være gaaen hen, og, i det han vendte sig til mig, sagde han: "Min Herre, jeg beder Eder storligen," lader os gaae her ud af Eders Labyrinth, og" spadsere lidet; jeg er vis paa, at finde den arme" Atkins paa en Sted i Samtale med sin Kone, for at lære hende noget om Religionen." Jeg var vel tilfreds dermed, og jeg førde ham ad en Vey, som var kun mig bekiendt, hvor Træerne stode saa tykke, at det uden til var vanskeligt at see hvad der skeede inden fore hvor vi vare. Da vi vare komne til Hiørnet af Skoven, saae

vi Atkins og hans Kone siddende under Skyggen af Buskerne, hvor de talede alvorligen med hverandre. Dette gav jeg min Ordens-Mand tilkiende, og vi stode da en Tid lang og saae med Agtsomhed paa dem, om vi kunde merke og slutte af deres Geberder hvad det var, de talede med hverandre.

Vi bleve vaer, at han med fingeren viiste hende Solen, alle Himmelens Kanter, Jorden, Havet, Skoven, ja pegede paa sig selv og paa hans Kone. "Der seer I, sagde Præsten til mig, "at han præker for hende: uden Tvivl sagde han "hende nu, at vor Gud har giort Himmelen, Jor"den, Havet og saa fremdeeles."

Strax derpaa saae vi, at han stod op, faldt ned paa Knæ, og opløftede sine Hænder mod Himmelen; vi formodede, at han talede gandske høyt, men vi vare saa langt borte, at vi ikke kunde ret høre eller forstaae noget deraf. Da nu dette havde vaeret en Minut, satte han sig igien hos sin Qvinde, og begyndte paa ny at tale med hende. Vi saae dem meget opmerksomme, men om de talede eller ey, vidste vi ikke. Imidlertid da hendes Mand laae paa Knæ, merkede jeg, at Taarene trildede Præsten ned af Kinderne, og neppe kunde jeg selv bare mig for Graad. Men det giorde os meget ondt, at vi ikke kunde komme til at høre nogle Ord af hans Bon.

Endda vilde vi ikke træde nærmere hen til dem, paa det vi ikke skulde forstyrre ham, men vi fornøiede os over nogle visse Geberder, hvor

af

af vi nokſom kunde forſtaae Indholden af deres Samtale. Efter at han, ſom ſagt er, havde paa ny ſat ſig ned hos hende, ſaa blev han ved at tale med hende paa en meget hiertrørende Maade, og undertiden kyſte han hende. Atter ſaae vi, hvorledes han tog ſit Torreklæde, og torrede ſin Kones Øyne, og ſaa med ſærdeeles Glæde kyſte hende paa ny. Derefter ſaae vi, at han reyſte ſig i en Haſt op, rekkede hende Haanden, at hun ſkulde ligeledes ſtaae op; og, da han havde ført hende nogle Trin frem, knælede han atter med hende, og blev ſaa ſiddende i nogle Minuter.

Over dette Syn kunde Præſten ikke længere tvinge ſig; men raabte høyt: "O hellige Paulus, hellige Paulus, der bede de begge til Gud." Jeg var bange at Atkins ſkulde høre det, og derfore bad jeg ham høyligen, at han vilde tvinge ſig endnu lidet, paa det vi kunde faae Enden at ſee af dette deres hiertrørende Forhold. Jeg havde aldrig i min Livs Tid ſeet nogen, der havde været baade bequemmere og angenemere til at bevege Hiertet. Vel tvang min Præſt ſig, men han gav dog med alle ſine Gebærder tilkiende, at han var ligeſom gandſke undrykt af Glæde, da denne arme Hedenſke Qvinde var paa Veye, at antage vor hellige Religion. Snart græd han, ſnart oplsftede han ſine Hænder mod Himmelen, nu giorde han Kors for ſig, nu ſukkede han og læſte nogle korte Bønner, at takke Gud, fordi han ſaae ſaa aabenbare Prøve derpaa, at vor Hensigt fik ſaa underlig Fremgang. Undertiden ta-

lede han sagte, undertiden høyt, og hans Taksigelse skeede snart paa Latin, snart paa Fransk, og ofte klukkede han saa i Graad, at han ikke tydelig kunde tale.

Jeg bad ham atter høyligen, at tvinge sig, paa det vi med Opmerksomhed kunde eftergrandske alt hvad vi saae for vore Øyne. Heele Acten var endda ikke til Ende; thi, da de havde reyst sig op igien, saae vi, at Atkins atter med alle Kiendetegn paa en meget stor Nidkierhed talede til sin Qvinde. Af hendes Gebærder sluttede vi, at hun var ved disse hans Taler bleven meget rørt; hun opløftede hendes Hænder, lagde dem korsviis paa Brystet, og gebærdede sig ellers saaledes, som et beveget Hierte og et opmerksomt Gemyt pleyer at giøre. Alt dette varede en halv Time, og derpaa ginge de bort, saa vi da maatte holde inde med vor Nysgierrighed.

Imidlertid talede jeg med min Munk og sagde til ham, at det, som vi nu havde seet, behagede mig meget vel; og, endskiønt jeg, i Henseende til slig hastig Omvendelse, var just ikke alt for letroende, saa troede jeg dog, at alting gik her oprigtig til; Mandens og Qvindens Vankundighed maatte end være beskaffen, hvordan den være vilde, saa ventede jeg dog en lykkelig Ende paa saa lykkelig en Begyndelse. "Hvad veed man, "sagde jeg, om ikke disse to kand med deres Un"derviisning og Exempel befodre nogle andres "Omvendelse.

"Nogle andres? svarede han mig hasteligen,

"ja

"ja alles, saa mange som de ere. Troe mig kun, "naar disse tvende Vilde (thi Manden har ikke "meget mindre været vild end Qvinden,) over- "give sig til JEsum Christum, saa lade de aldrig "af at arbeyde paa de andres Omvendelse; Thi "den sande Religion lader gierne sit Lys skinne, og "den, som virkelig er bleven en Christen, lader ik- "ke een eeneste Hedning blive i sin Vildfarelse, "naar han har Haab om at faae ham fort der "ud af. Jeg tilstod ham, at hans Meening var grundet paa et meget christeligt Principium, og at det var Beviis paa en stor Nidkierhed og et ædelmodigt Hierte. "Men, min kiere Ven, vil "J tillade mig at giøre Eder her een eneste Van- "skelighed? Jeg finder intet at dadle paa den "Nidkierhed at faae disse Folk udreven fra Heden- "skabet og forflyttet til den christelige Religion. "Men hvad Trost kand J faae heraf? thi, efter "Eders Meening, blive de dog altid uden for den "Catholske Kirkes Grendser, og alligevel holder J "for, at der er ingen Salighed at haabe uden for "dem, som ere indlemmede i den Catholske Kirke. "Naar de nu end ere blevne omvendte til den "protesterende Religion, saa agtes de endda hos "Eder for lige saa fordømmelige Kiættere, som "Hedningerne.

Derpaa svarede han mig med stor Oprigtig- hed og christelig Kierlighed saaledes: "Min Her- "re, jeg er Catholsk, en Præst af den hellige Be- "nedicti Orden, og jeg holder med alle den Rom- "ske Kirkes Lærdomme; men jeg siger Eder, uden

"at giøre Eder ringeste Compliment, og uden at
"betragte den Tilstand, jeg befinder mig her udi,
"at jeg ingenlunde anseer Eder som et Menneske,
"der aldeles er udelukket fra Guds Naade. At
"I ikke kand blive salig, det siger jeg aldrig, end-
"skiønt man i Almindelighed troer det iblant os.
"Det være langt fra, at jeg skulde saa kort ind-
"skrenke JEsu Christi Barmhiertighed, og troe,
"at I jo ved Veye, som ere os ubekiendte, kand
"blive førte ind i Kirkens Skiød; og jeg er vis
"paa, at I bære samme Kirlighed for os. Ja,
"jeg beder Gud uafladeligen, at I maa komme
"til Kirken igien, men paa hvad Maade og ved
"hvad Middel det kand skee, det er noget som jeg
"overlader til det uendelige alviise Væsen. Imid-
"lertid troer jeg, at I tilstaaer, at jeg, som en Ca-
"tolique, veed at giøre en vigtig Forskiel mellem
"en Protestant og en Hedning, mellem een, som
"paakalder JEsum Christum, skiønt paa saadan
"en Maade, som jeg ikke agter ret overeensstem-
"mende med den sande Troe, og mellem en Vild,
"en Barbar, som hverken kiender Gud eller Chri-
"stum ey heller nogen Igienløser. Skiønt I ik-
"ke er inden for Kirkens Grendser, saa er I den
"dog nærmere, end de, som aldrig have hort ta-
"le derom. Af denne Aarsag glædede jeg mig,
"da jeg saae dette til allehaande Laster og Uteer-
"ligheder hengivne Menneske giøre sin Bøn til
"Frelseren; og, i hvorvel jeg agter ham ikke for
"at være aldeles oplyst, saa er jeg dog forsikret,
"at Gud, fra hvilken all god Gierning kommer,

"skal

"skal fuldende det, og engang i sin Tid lede ham "til Sandheds fulde Erkiendelse; og, dersom det "lykkes ham, at faae sin arme hedenske Qvinde "til den christelige Religion, saa kand jeg aldrig "troe, at han selv bliver fortabt. Derfore er min "Glæde grundet, naar jeg seer, at nogen nærmer "sig til den sande Kirke, enddog han ikke saa snart, "som jeg vilde ønske, kommer der ind. At fuld"komme denne Gierning, er noget som man bor "hiemstille til GUd, han skal fuldende det altsam"men, naar han finder det for godt. Dette skul"de være mig en usigelig stor Glæde, dersom alle "de Vilde vare ligesom denne gode Qvinde, om "de end i Forstningen skulde alle blive Protestan"ter; og jeg troer stadelig, at HErren vor GUd, "naar han først har begyndt at oplyse deres Sind, "skal give dem meere og meere Lys her oven ned, "og omsider lade dem komme i sin Kirkes Skied.

Jeg stod i største Forundring over denne fromme Papistes Oprigtighed, og da faldt mig strax ind, at dersom slig Maadelighed og Beskeedenhed regierede i Almindelighed hos alle Mennesker, saa kunde vi alle være catholske Christne, der maatte end være saa stor Forskiel paa vore besynderlige Meeninger som der være vilde, og at denne Kierligheds Aand skulde snart lede os til eet slags Principia.

Ligesom han troede, at deslige Taalighed kunde giøre os alle til Catoliquer, saa sagde jeg til ham, at jeg meente, at dersom alle hans Kirkes Lemmer havde saadan en Kierlighed, saa bleve de snart allesammen til Protestanter. Her standse-

de

de vi i vor Discours, thi vi indlode os aldrig i Religions Tvistigheder med hverandre.

Ikke desto mindre vilde jeg dog forvirre og bryde ham lidet med den Taalighed, han talede om; hvorudover jeg tog ham ved Haanden, sigende: "Min kiere Ven, hvad I nu har sagt, synes mig meget godt om; men sandelig, dersom "I prækede slig Lære i Spanien eller Italien, I "undgik aldrig Inqvisitionens Klør.

Det kunde vel saa være, sagde han til mig, "men jeg troer ikke, at saadan en Strenghed, som "Inqvisitionen bruger, gior deres Folk til bedre "Christne. En alt for stor Kierlighed agtes al"drig hos mig for et Kiætterie.

Efterdi Atkins og hans Kone vare ikke meere paa denne Sted, saa havde vi ey heller noget at bie efter. Thi ginge vi igien tilbage, og vi funde dem allerede at vente efter os. Da jeg saae dem, spurde jeg Præsten, om han meente, at vi skulde lade os merke dermed, at vi havde seet dem i Busserne. Ney, sagde han, men jeg vil give mig i Tale med Atkins, og see, hvad han af egen Drift vil aabenbare for os. Vi lode ham da komme ind til os, forbydende, at ingen fleere, end vi tre, maatte være tilstede, og da havde vi nu følgende Samtale:

Robinson Crusoe. Jeg beder Eder, Atkins, siig mig, hvorledes er I bleven opfød? hvo var Eders Fader?

Wilhelm Atkins. Min Fader var en gandske anden Mand, ja en langt meere ærlig og op-

rig-

rigtig Mand, end jeg nogensinde bliver i min Livs Tid; han var en geistlig Mand, min Herre.

Rob. Cr. Hvordan har han opfødt Eder?

Wilh. Atk. Han forsømte ikke at føre mig paa Dydens Vey, men jeg, ligesom et galt vildt Dyr, som jeg ogsaa var, jeg foragtede hans Befalinger, og skiottede intet om hans Refselse.

Rob. Cr. Salomon har rettelig sagt, at den, som foragter Tugt, er ligesom et Fæe.

Wilh. Atk. Ach, min Herre! jeg har alt formeget lignet de allergrummeste Bester, thi jeg har myrdet min egen Fader. Ach, min Guld! lader os tale noget meere herom, min Herre, jeg har dræbt min egen Fader!

Præsten, som jeg fortolkede hvert Ord, traadde ved disse sidste Ord tilbage, blev saa bleeg, som et Liig, og skreeg høyt: "O himmel! en Fader-"Morder.

Rob. Cr. Jeg haaber, Atkins, at det, som I nu siger, skal man ikke forstaae efter Bogstaven. Skulde I vel have omkommet Eders Fader?

Wilh. Atk. Vel er det saa, at jeg ikke har stukke ham ihiel, men jeg har forkortet hans Dage, i det jeg betog ham all hans Trøst, og giorde all hans Fornøyelse til Gift og Galde. Jeg har taget Livet af ham, min Herre, i det jeg med den skamligste Utaknemmelighed har belønnet den stærkeste Kierlighed, som nogensinde en Fader kand have baaret til sin Søn.

Rob. Cr. Giv Eder tilfreds, Atkins, jeg har

ikke

ikke givet mig i Tale med Eder, fordi jeg vilde trykke den Bekiendelse af Eder, som I nu har giort, jeg beder Guld, at han vil give Eder sand Anger og Fortrydelse saavel over denne Synd, som over alle Eders andre Synder. Jeg har kun spurt Eder derom, fordi jeg merker, at, endskiønt I er ikke overmaade oplyst, I dog ikke glemmer at have en Afbildning om Religion og Sæde-Lære, og at I veed meere deraf, end I hidindtil har sat i Verk.

Wilh. Atk. Denne Bekiendelse har I ikke trykket af mig, min Herre, men min Samvittighed har giort det. Naar vi begynde at see tilbage paa vore forrige Synder, saa findes der ingen Synd, som trykker og rører os meere, end det som vi have begaaet imod vore Forældre, der have været saa gode mod os. Jeg siger, der findes ingen Synd, som forvolder saa dyb Eftertanke, og som betynger Hiertet saa hart.

Rob. Cr. I Eders Tale, Atkins, er der noget saa Hiert-rørende, at jeg kand ikke høre derpaa uden Bedrøvelse.

Wilh. Atk. Hvi skulde I bedrøve Eder, min Herre? Slige Tanker, som mine, kand jo ikke andet end være fremmede for Eder.

Rob. Cr. Ney, Atkins, ney! All denne Strandbredde, hvert Træ, hver Høy paa denne Øe, er vidne til den forskrekkelige Uroe, som har været paa mig over det jeg kom ihu den Utaknemmelighed, jeg i min Ungdom har viist imod min Fader, der bar lige saa kierlig Omhue for mig,

som

som Eders Fader nogensinde kand have baaret for Eder. Jeg har paa samme Maade dræbt min Fader, som I Eders Fader, min gode Atkins; men jeg frygter for, at Eders Anger langt overgaaer min Fortrydelse.

Herom havde jeg gierne vildet tale meere, dersom jeg kunde have dolget min Smerte. Det syntes mig, ligesom Atkins Anger overgik min Fortrydelse saa meget, at jeg ikke var i Stand til at holde denne Samtale længere ud. Jeg saae, at denne Mand, som jeg havde ladet hente for at give ham gode Lærdomme, han rørde og bevægede mig med sin Tale, hvilket jeg naturlig viis ikke havde ventet.

Den unge Præst, som jeg forklarede all denne Samtale, blev derudover meget bevæget. "Der "seer I, sagde han til mig, har jeg ikke sagt Eder "det tilforn, at dette Menneske, saa snart han om"vendte sig, kunde prædike for os? Jeg forsikrer "Eder, min HErre, at, dersom han bliver ved i "denne Omvendelse, saa gisres det ikke behov, at "jeg forbliver her, thi han gior da alle Dens Ind"byggere til Christne. Jeg vendte mig atter til "Atkins, og sagde: Men, Wilhelm, hvorfra kom"mer det nu just i det Øyeblik, at Eders Synder "bevæge mig saa sær?

Wilh. Atk. Ach, min Herre! I har givet mig et Verk under Hænder, det har trænget sig igiennem mit Hierte. Jeg har nu talet med min Kone om Gud og Religionen, for at bevæge hende til Christendommen, og hun har selv holdt en

Præ-

Prædiken for mig, hvilken jeg aldrig glemmer, saa længe jeg lever.

Rob. Cr. Eders Kone har ikke prædiket for Eder, min kiere Atkins; men Eders Samvittighed har overbeviist Eder med de selvsamme Beviisligheder, som I har fremfort for Eders Kone.

Wilh. Atk. Det er sandt, min Samvittighed har saa tydelig og eftertrykkelig overbeviist mig, at jeg umueligen længere kunde staae imod.

Rob. Cr. Siig os dog, Wilhelm, hvad der nu tildrog sig mellem Eder og Eders Kone; jeg veed allereede noget deraf.

Wilh. Atk. Ach, min Herre! det er mig ikke mueligt at giøre Eder rigtig Underretning herom; Thi, endskiønt jeg er bleven rørt derved, saa kand jeg dog ikke finde paa Talemaader at forklare mig med, saasom jeg skulde. Nok er det, at jeg blev rørt deraf, og har fattet det stadige Forsæt, at bedre mit Levnet.

Rob. Cr. Nu, Atkins, siig os kun noget deraf, hvormed begyndte I Eders Samtale? denne Hændelse er sandelig meget rar; dersom Eders Kone har fort Eder til saa priseligt et Forsæt, saa maa hun virkelig have prædiket godt for Eder.

W. Atk. Jeg begyndte ved vores Loves Beskaffenhed angaaende Ægtestand, at de sigte til at sammenføye Mand og Qvinde formedelst uopløselige Baand. Jeg sagde hende, at uden desligе Love kunde der ikke vedligeholdes Ordning i Selskab: Thi ellers maatte Mændene forlade deres Familier, og uordentlig beblande

sig

sig med andre Qvinder, hvilke kunde forvirre alle Successioner, og giøre alle Arvedeele uvisse.

R. Cr. Hvad? Wilhelm! I taler som en Doctor Juris. Men kunde I faae det saa vidt, at hun forstod, hvad Arvedeele og Familier ere? De Vilde, siger man, vide ikke engang hvad det er, og de gifte sig tilsammen, uden at giøre Forskiel paa Slægtskab. Ja man har forsikkret mig, at en Broder iblant dem tager sin Søster, en Fader sin Dotter, og en Søn sin Moder til Qvinde.

W. At. Jeg troer, min Herre, at det er berettet eder vrangt. Min Kone har i det mindste sagt mig, at hendes Nation har Afskye for deslige Giftermaal, og at de aldrig gifte sig i de Slægtskabs Grader, som I har nævnt, endskiønt de ikke just, som vi, giøre sig Samvittighed derover, i Henseende til de Grader, som strekke sig længere ud.

R. Cr. Nu, hvad svarede hun eder?

W. At. Hun sagde, at hun holdt disse Love for at være meget gode, og bedre end de, der vare i hendes Land.

R. Cr. Men har I forklaret hende, hvad Ægteskab egentlig er?

W. At. Ja, just dermed begyndtes vor Samtale; thi jeg spurde hende: Om hun vilde være giftet med mig paa vor Maade? Hvad er det for en Maade, sagde hun til mig? Den Maade svarede jeg, som Gud har indsat, angaaende Ægtestand. Dette Svar gav Anledning til

den besynderligste Samtale, som en Mand nogensinde kand have havt med sin Kone.

Her følger nu Wilhelm Atkins Samtale med hans Kone, just saaledes som jeg skrev det efter hans Mund, da han aabenbarede mig det.

Wilhelms Qvinde: Af Gud indsat! hvorlunde? har I da ogsaa en Gud i eders Land?

W. At. Ja visselig, min Hierte, Gud er i hvert Land.

Qvind. Ney, ingenlunde, eders Gud er ikke i mit Land; vi have den store gamle Gud Benamukee.

W. At. Ach! min kiere Kone, jeg kand ikke nokſom forklare eder hvad Gud er. Han er i Himmelen, han har giort Himmel og Jord, og alt hvad der er udi.

Qv. Kand vel være at han har giort heele Jorden, men mit Land har han ikke giort.

Men i det Atkins begyndte at smile over det hans Kone meente, at Gud havde ikke giort hendes Land, saa blev hun vred derfore, og sagde:

Qv. Hvi spotter I mig? Hvi leer I? Dette er, som mig synes, ikke noget at lee ad.

W. At. I har Ret, mit Barn, jeg vil ikke meere lee.

Qv. Saa siger I da, at eders Gud har giort alting?

W. At. Ja, min Hierte, Gud har giort den gandske Verden, baade eder og mig; kort sagt: han har skabt alle Ting. Han er den ecneste sande Gud, og der er ingen anden Gud til; han lever evig i Himmelen.

Qv.

Ov. Og hvi har I ikke forlænge siden sagt mig dette?

W. At. I har aldeles Ret, men hid til Dags har jeg været en ugudelig Krop: Jeg har ey alleene forsømt at tale med eder om Gud, men jeg har selv levet, ligesom jeg kiendte ham ikke.

Ov. Hvad, I har den store Gud i eders Land, og I kiender ham ikke? I tilbede ham ikke? I gior ham intet til Velbehag? det er ikke mueligt?

W. Atk. Dette er endda vist, endskiønt vi ofte leve, ligesom der var ingen Gud i Himmelen, og ligesom hans Magt strekkede sig ikke ned paa Jorden.

Ov. Men hvi tillader Gud saadant? hvorfor lader han eder ikke leve bedre?

W. Atk. Det er vor egen Skyld.

Ov. Men I siger, at han er stor, at han har en stor Magt, at han kand slaae Eder ihiel, naar han vil, hvi slaaer han da ikke eder ihiel, naar I ikke tiener ham, men gior det Onde?

W. Atk. Han havde visselig for længe siden kundet slaae mig ihiel, og jeg burde ogsaa have ventet det, thi jeg har ikke været værd, at jeg skulde leve; men han er barmhiertig, og straffer os ikke altid, naar vi forskylde det

Ov. Vel an da, har I takket eders Gud for den Godhed han har for eder?

W. Atk. Ach! desverre, jeg har lige saa lidet takket ham for hans Barmhiertighed, som jeg har frygtet ham for hans Magts skyld.

Ov. Er det saa fat, saa er eders Guld ikke Guld, jeg kand ikke troe det. Han er stor, han har Magt, og han slaaer eder ikke ihiel, naar I fortørner ham?

W. Atk. Skal da, mit Hierte, mit onde Forhold holde eder fra at troe paa Guld? O hvor ulykkelig er jeg! jeg er en Christen, og mine Misgierninger hindre Hedninger fra at blive Christne.

Ov. Men hvorlunde kand jeg troe, at I har en stor og stærk Guld der oppe, og I gior dog alligevel intet godt? Saa maa han da ikke kunde vide hvad I gior.

W. Atk. I farer vild. Han veed alting; han hører os; han seer hvad vi giøre; han kiender vore Tanker, endskiønt vi ikke tale.

Ov. Det kand ikke være; han hører ikke, naar I bander, og hvert Øyeblik siger: **Gud fordømme mig.**

W. Atk. Jo visselig hører han det altsammen.

Ov. Men hvor bliver da hans store Magt?

W. Atk. **Han er barmhiertig**; det er alt hvad jeg kand sige eder; og just dette beviiser, at han er den sande Guld. Han har ingen Affecter saasom Menneskerne, og for denne eeneste Aarsags skyld skeer det, at hans Vrede ikke fortærer os, naar vi synde imod ham.

Atkins sagde os, at han var meget bange, da han foreholdt hans Kone, at Guld seer og hører alle Ting, og at han kiender alle vore skiulte Tanker, i det han betænkte, hvorledes han, u-agtet denne Sandhed, havde giort, saa mange onde Gierninger.

Ov.

Ov. Barmhiertig! hvad vil I sige dermed?

W. Atk. Han er vor Skabere og vor Fader. Han har Medlidenhed med os, og forskaaner os.

Ov. Hvad! Han er ikke vred paa Eder, han slaaer eder ikke ihiel, naar I giør Ondt? Saa er han da selv ikke god, eller ogsaa han har ingen Magt.

W. Atk. Han er u-endelig god, min kiere Kone, han er u-endelig stor, og kand straffe os. Ja han viiser ogsaa tidt Exempel paa sin Retfærdighed og Hevn, naar han lader Syndere omkomme midt i deres Overtrædelser.

Ov. Og endda har han ikke ladet eder omkomme. Derfore maa han vel have givet eder Efterretning derom, at han vilde ikke slaae eder ihiel, og I maa have forligt eder med ham, paa det I kunde giøre Ondt, uden at han skulde blive vred paa eder som paa andre Mennesker.

W. Atk. Ney, langt fra, mit Hierte, jeg har af en falsk Fortrøstning paa hans Godhed syndet dristig, og han havde handlet gandske retfærdig, dersom han havde ladet mig omkomme, saasom det ofte vederfares andre Syndere.

Ov. Saa er han da særdeles god mod eder; men hvad har I sagt til ham, at takke ham derfore?

W. Atk. Intet, min kiere Kone, jeg er en ugudelig og en grov Skalk, der er fra Top til Taa besmittet med den allerskammeligste Utaknemmelighed.

Ov. Men I siger jo, han har giort eder, hvi[illegible]r han da ikke giort eder bedre?

W. Atk. Han har giort mig, ligesom han har skabt alle andre Mennesker, men jeg har fordervet mig selv, jeg har misbrugt hans Godhed, og det er min egen Skyld, at jeg er kommen til denne høyeste Grad i Ondskab.

Ov. Jeg vilde, I kunde mage det saa, at Guld kiendte mig; jeg vilde ikke fortørne ham, jeg vilde ikke giøre Ondt.

W. Atk. I vil sige, mit Hierte, at I ønskede, jeg kunde mage det saa, at I maatte kiende Gud; thi Gud kiender eder nok, og der er ikke een eeneste af eders Tanker, som han jo veed.

Ov. Saa veed han da ogsaa, hvad jeg nu siger eder. Han veed, at jeg attraaer efter at kiende ham. Ach! hvo kand mage det saa, at jeg maa lære at kiende den, som har skabt mig?

W. Atk. Mit Hierte, det giør mig hiertelig ondt, at jeg ikke er i Stand til at oplyse eder herudi. Guld skal selv lære eder at kiende ham; jeg vil nu bede ham, at han selv vil undervise eder, og forlade mig det, at jeg har giort mig uværdig og udygtig til at lære eder.

Atkins, som det gik nær til Hiertet, at han ikke kunde fyldestgiøre hans Qvindes brændende Attraa efter at kiende Guld, faldt derudover ned paa sine Knæ hos hende, og bad Guld, at han vilde oplyse dette formørkede Sind formedelst Evangelii saliggiørende Kundskab, og tilgive ham sin Synd, og beviise ham den Naade at

brug

bruge saa uværdigt et Redskab til denne ulyksalige hedenske Qvindes Omvendelse. Efterat han saaledes i nogle Øyeblik havde lagt paa Knæ, reyste han sig op, og satte sig ned igien hos sin Kone; og da blev Samtalen igien begyndt paa følgende Maade:

Qv. Hvi faldt I paa Knæ? Hvorfore bad I? Hvad betyder alt dette?

W. Atk. Min kiere Kone, jeg knælede ned, paa det jeg kunde ydmyge mig for den, som har skabt mig; Jeg sagde til ham: O! ligesom eders Gamle giøre mod den falske Gud Benamukee; jeg vil sige, jeg giorde min Bøn til Gud.

Qv. Og hvi har I sagt O til ham?

W. Atk. Jeg bad ham, at han vilde oplade eders Forstands Øyne, paa det I kunde kiende ham og være ham tækkelig.

Qv. Kand han ogsaa giøre dette?

W. Atk. Ja vist, han kand giøre alting, ingen Ting er ham umueligt.

Qv. Og han hører alt hvad I siger til ham?

W. Atk. Visselig. Han har befalet os at bede, og han har lagt den Forjættelse dertil, at han vil bønhøre os og give os hvad vi bede af ham.

Qv. Har han befalet eder at bede? Naar har han befalet eder det? Har han da selv talt med eder?

W. Atk. Ney, min Kone, han har ikke selv talet med os, men han har aabenbaret sig for os paa mangeslags Maader. I fordum Tiid talede han med nogle hellige Mænd med meget ty-

delige Ord, og regierede dem med sin Aand, til at sammenskrive alle hans Love i een Bog.

Ov. Jeg forstaar eder ikke; hvor er denne Bog?

W. Atk. Ach! mit Barn, jeg har, desverre, ikke denne Bog; men jeg haaber, at jeg finder den engang, og saa vil jeg lære eder at læse det.

Ved denne Leylighed var det, da vi saae at han faldt sin Kone om Halsen og kyste hende, men var derhos meget bedrøvet, fordi han havde ingen Bibel.

Ov. Men hvordant vil I mage det, at jeg skal begribe, at GUD selv har anviist disse Mænd til at skrive denne Bog?

W. Atk. Ved selvsamme Regel, formedelst hvilken vi vide, at han er GUD.

Ov. Nu vel an, ved hvad for en Regel, ved hvad for et Middel veed I, at han er GUD?

W. Atk. Fordi han forordner os intet, og befaler os intet, som jo er godt og ret, intet, som jo sigter til at giøre os fuldkommen gode og fuldkommen lykkalige, og fordi han forbyder os alt hvad som i sig selv er ondt, eller hvoraf der følger ondt.

Ov. Ach! jeg vilde gierne begribe alt dette, jeg gad gierne seet alt hvad I nu har sagt. Han lærer alt hvad som er godt, han forbyder alt det som er ondt, han belønner det Gode og straffer det Onde, han har giort alle Ting, han giver alle Ting, han hører mig, naar jeg siger O til ham, han vil ikke slaae mig ihiel, naar jeg vil være god; naar jeg vil giøre Ondt, saa kand han slaae mig ihiel, han kand ogsaa forskaane

mig

mig, og alligevel er han den store Gud. Ey vel an, jeg troer at han er den store Gud; jeg vil, mit Hierte, tillige med eder sige O til ham.

Denne Tale havde fornemmelig bevæget Atkins Hierte. Derfore var han falden paa Knæ med hende at bede Gud med høy Røst, at han vilde oplyse hende med sin Hellig Aand, og formedelst sin Forsyn føye det saaledes, at han maatte finde en Bibel, paa det han kunde læse den med sin Kone, og fremme det saa vidt, at hun derved kunde komme til den sande Religions Kundskab.

Iblant andet, som de havde talt tilsammen efter denne Bøn, havde han maattet love sin Kone, at, siden han, efter sin egen Bekiendelse, havde levet sin gandske Livs Tid hen i idelige Synder, som kunde opirre Gud til Vrede, han nu vilde bedre sit Levnet, og ikke meere forstørne Gud, paa det han ikke skulde rykkes bort ud af Verden og hun ikke derudover skulde miste det Middel til at kiende Gud bedre; kort sagt, paa det han ikke selv skulde blive evig fortabt, saasom han havde sagt hende, at det efter Døden vilde gaae de Ugudelige.

Denne Fortælling bevegede os meget paa begge Sider, i sær den unge Munk. I Henseende til Atkins og den Begyndelse, som var skeet med hans Kone til Christendom, var han meget glad, men derhos var han ogsaa bedrøvet, fordi han ikke forstod det Engelske Sprog, at han selv kunde have talet med denne Qvinde, som

var falden paa saa gode Tanker. Da han nu havde eftertænkt Sagen noget nærmere, vendte han sig til mig, og sagde, at der var endnu noget meere at giøre med denne Qvinde, end at copulere hende med Atkins. I Førstningen forstod jeg ham ikke, men han forklarede sig og sagde til mig, at han troede, man fik at døbe hende.

Jeg var tilfreds dermed, men i det han saae, at jeg skyndede mig afsted, for at foranstalte, hvad hertil behøvedes, saa sagde han til mig: „Kun langsom, min Herre, tøv lidet; vel er det „min Meening, at man skal døbe hende; hen„des Mand har beveget hende, saa hun har be„sluttet at antage Christendom, han har giort „hende rigtige Afbildninger om een Guds sande „Væsen, om hans Magt, om hans Retfærdig„hed og om hans Naade: Men førend jeg gaaer „vidre, maa jeg vide, om han har sagt hende „noget om JEsu Christo, om den Salighed, „som han har forhvervet os ved sin Død, om „Troen, om den Hellig Aand, om Opstandel„sen, om den yderste Dom, og om det tilkom„mende Liv.

Derpaa kaldede jeg ad Atkins, og spurde ham derom; men han begyndte at græde, og sagde, at han vel havde talet noget derom, men kun saa løseligen; at han var saa grov en Synder, og at hans Samvittighed foreholdt ham hans ugudelige Levnet med saa stor Eftertryk, at han skielvede naar han kun tænkte derpaa, at det Videnskab, hans Kone havde om hans onde Lev-

net,

net, maatte opvække hos hende en Foragtelse imod alle disse hellige og vigtige Lærdomme. Men han var dog vist forsikkret, at hendes Hierte var saa rede til at antage alle disse Sandheder, at, dersom jeg selv vilde tale med hende, det da ikke blev mig vanskeligt at overtale hende derudi, og at jeg hverken spildede Tid eller Umage derpaa. Derpaa lod jeg hende komme ind, og, efterat jeg havde sat mig mellem hende og Præsten, for at være Tolk, saa bad jeg ham, at han vilde begynde med hende. Han giorde som jeg begierede, og jeg er forsikkret, at i disse sidste Tider har aldrig en papistisk Præst holdt slig en Prædiken; som jeg og sagde til ham, at jeg fandt hos ham alt det Lys, all den Nidkierhed, og all Oprigtighed, man kunde finde hos en sand Christen, uden nogen Blanding med hans Kirkes Vildfarelser, og at han syntes at være ligesom de gamle Romerske Bisper vare, forend den Romerske Kirke tilegnede sig høyeste Magt over Samvittighederne. Kort sagt: Det lykkedes for ham at bevege denne arme Qvinde dertil, at hun antog Kundskab om Frelseren og hans Igienløsning, ey alleene med Forbauselse og Forundring, ligesom hun i Førstningen havde antaget Videnskab om Gud og hans Egenskaber, men ogsaa med Glæde, med Troe, og med saadan Oplysnings Grad, at man skulde neppe kunde indbilde sig det, end sige, at man ret skulde kunde forestille det. Da han lavede sig til at døbe hende, bad jeg ham, at han vilde forrette denne Ceremonie med nogenledes Forsig-

tig-

tighed, paa det man ikke skulde merke, at han var Catholsk, eftersom det kunde have opvakt U-eenighed imellem alle disse Folk, helst da de endnu havde kun gandske svage Afbildninger om deslige Materie. Han svarede mig, at, saa som han havde her intet indviet Capelle, og ingen anden Ting ved Haanden, som var fornøden til hans Kirkes Ceremonie, saa vilde han indrette sine Sager saaledes, at jeg ikke engang selv skulde merke, at han var en Catholique, dersom jeg ikke havde vidst det tilforn. Han holdt Ord; og, efterat han sagte talende havde fremført noget paa Latin, øste han et heelt Fad fuldt med Vand paa Qvindens Hoved, sigende derhos med høy Røst paa Fransk: Maria (thi efter hendes Mands Begiering gav jeg, som Faddere, hende dette Navn,) jeg døber dig i Navn GUd Faders, GUd Søns og GUd den Hellig Aands.

Deraf var det ikke mueligt at giette, af hvad for Religion han var. Vel gav han hende siden Velsignelsen paa Latin; men Atkins bildede sig ind, at det var Fransk, eller maaskee han gav ikke Agt derpaa.

Da denne Ceremonie var til Ende, copulerede han dem, og vendte sig siden til Atkins, og formanede ham paa en meget bevegelig Maade, at han skulde ey alleene blive ved sit gode Forsæt, men ogsaa føre saa helligt et Levnet, som kunde stemme overeens med den Oplysning, som havde yttret sig i hans Samvittighed. Han sagde ham fremdeles, at all hans Anger og For-

try-

trydelse blev kun forgieves, dersom han ikke virkelig afsagde alle sine Synder. Han forestillede ham ogsaa, at, efterdi Gud havde beviist ham den Naade, at bruge ham som et Redskab til hans Kones Omvendelse, saa skulde han vel vogte sig, at han ikke vanærede denne Guds Naade. Og dersom han blev skiødesløs derudi, saa skulde han see eller erfare, at en hedensk Qvinde blev salig, men den, som havde været Redskab til hendes Salighed, blev fortabt.

Foruden dette formede han en stor Hob andre herlige Formaninger dertil, og, efterat han havde befalet dem begge under Guds Barmhiertighed, lyste han atter Velsignelse over dem; herudi brugte han mig stedse som sin Tolk, og saaledes blev den heele Ceremonie endet. Jeg kand sige, at denne Dag var den behageligste Dag for mig, som jeg i min gandske Livs Tid har oplevet.

Hvad min Munk angaaer, da var han med sine gudelige Hensigter endnu ikke til Ende; hans Tanker vare endnu stedse henvendte paa at faae de 37 Vilde omvendte, og han havde hiertelig gierne bleven paa Øen, for at fremme dette Verk: Men jeg lod ham see, at hans Forsæt kunde ikke sættes i Verk, og at jeg maaskee turde finde paa et Middel til at faae det fremmet, saa det giordes ikke behov, at han gav sig i Arbeyde der med.

Da jeg nu saaledes havde fort Sagerne i Orden paa min Øe, giorde jeg mig strax rede at

gaae

gaae til Skibs igien. Men imidlertid kom den unge Engellænder, som jeg havde taget til mig af det udhungrede Skib, og sagde, at han havde fornummet, at jeg havde en geistlig Mand hos mig, ved hvilken jeg havde ladet de andre Engellænder copulere med de vilde Qvinder. Derhos sagde han, at han vidste at stifte et andet Giftermaal imellem to Christne, som vel ikke skulde være mig imod. Jeg saae strax, at det angik hans afdøde Moders Pige, efterdi hun var den eeneste Christen Qvindes Person, som fandtes paa Øen. Derpaa formanede jeg ham, at han ikke skulde overile sig i saa vigtig en Sag, alleneste for at raade Bod paa Eenlighed, som han maaskee syntes at maatte leve udi her paa Øen. Jeg sagde ham fremdeles, hvorledes jeg baade af ham selv og af Pigen havde erfaret, at han havde ey alleene en anseelig Formue, men og saadanne Venner, som kunde hielpe ham frem i Verden. Derforuden, sagde jeg, var denne Pige ey alleene fattig, men ogsaa hendes Alder passede sig ikke vel med hans, efterdi hun var allerede 27 til 28 Aar gammel, og han derimod var neppe 18 Aar; han kunde nu ved min Forsorg snart komme ud af denne Ørken og hiem til sit Fædreneland, hvor det vist nok vilde angre ham, at han havde været saa overilende i sit Vall, hvilket da kunde giøre dem begge ulykkelige.

Jeg vilde endnu have sagt ham deslige meere, da han smilende faldt mig ind i min Tale, og med Beskedenhed sagde mig, at jeg tænkte feyl,

og

og at han havde ikke sligt i Sinde, efterdi han allerede befandt sig i saa bedrøved en Tilstand, som kunde blive langt verre, om han greb til saa galt et Giftermaal. Fremdeles sagde han, at han var høyelig fornøyet over mit Forehavende, i det jeg vilde føre ham til sit Fæderneland igien; men efterdi min Reyse torde, efter all Formodning vare længe, og var meget farlig, saa udbad han sig for sin Person ingen anden Naade, end at jeg vilde give ham nogle Slaver, og alt hvad fornødent giordes til at anlegge en Plantage. Paa denne Maade vilde han med Taalmodighed vente paa Leylighed at drage igien til Engelland, i den Fortrøstning, at jeg glemte ham ikke, naar jeg var kommen tilbage. Endelig sagde han, at han kun vilde sende Breve med til hans Venner, og derudi mælde hvor stor Godhed jeg havde beviist ham, og paa hvilken Sted jeg havde ladet ham blive; dernæst lovede han mig, at, saa snart jeg vilde hente ham fra Øen, han da vilde afstaae mig hans Plantage i hvor meget den end kunde være værd.

Denne liden Tale var, for en Karl af denne Alder, sat i god Orden, og han var mig desto kiærere, efterdi han viist forsikkrede mig, at bemeldte Giftermaal gik ham ikke selv an. Jeg gav ham all muelig Forsikkring, at jeg vilde besørge og levere hans Breve, naar jeg kom vel og lykkelig til Engelland, derhos at jeg ville aldrig glemme den kedsommelige Tilstand, jeg forlod ham udi, og dernest at anvende alle muelige Middel til at udføre ham derfra.

Ikke

Ikke desto mindre var jeg meget nysgierrig for at vide, hvad for et Giftermaal det var, han vilde have talet om; hvorpaa han berettede mig, at det angik Susanna (saa hedde Pigen) og min Konstler, som vidste at giøre alting.

Dette behagede mig særdeles vel, fordi Partiet syntes mig at være meget godt paa begge Sider. Dette unge Menneskes Egenskaber har jeg allerede beskrevet. Hvad Pigen angaaer, da var hun skikkelig, ærbar, stille og from; hun havde Forstand og Yndighed nok, talede vel, og var stedse i rette Tid rede at svare paa en sømmelig og høflig Maade, naar det end skulde være, og aldrig utilbørligen overilede hun sig med at blande sig i noget, som ikke kom hende ved; hun var meget duelig til at giøre allehaande Arbeyde, og derhos forstod hun saa godt at holde Huus, at hun kunde have været Huusholderske for den heele Colonie. Hun vidste meget artig at omgaaes med allehaande Personer, og derfore kunde hun let vinde Yndest hos alle Øens Indbyggere.

Vi giftede dem endnu den samme Dag, og, ligesom jeg ved denne Ceremonie var hende i Faders Sted, saa gav jeg hende ogsaa hendes Udstyre. Thi jeg anviiste hende og hendes brudgom et temmelig anseeligt Stykke Land, hvor af de skulde giøre en Plantage. Dette Giftermaal og den Forestilling, som den unge Karl giorde mig, at jeg skulde give ham et lidet stykke Land til Eyendom, gav mig Anledning til at uddeele den heele Øe iblant Indbyggerne,

gerne, saa hver kunde have sit, og paa det all Leylighed til Kiv og Trette kunde forekommes.

Denne Commission gav jeg Atkins, som var adstadig, beskedentlig, og en god Huusholder, kort sagt, som var nu bleven en redelig Mand, meget from og gudfrygtig; og, dersom jeg tør understaae mig til at kiende i en Sag af denne Beskaffenhed, saa tør jeg sige, at han var ret omvendt.

Han forrettede denne Commission med saa stor Klogskab, at enhver var tilfreds dermed, og de bade mig samtlige, at jeg vilde under min Haand skriftlig stadfæste Deelingen. Jeg lod det strax forfatte, og i det jeg specificerede Grændserne af enhver Plantage, saa gav jeg hver af dem Hævd og Odels-Rettighed for dem og deres Arvinger, forbeholdende mig selv øverste Herredømme over heele Øen; saa befalede jeg derhos, at de skulde give en vis Jordskyld og Land-Gield af hver Plantage, hvilken skulde efter elleve Aars forlob leveres til mig, eller til den af mine Arvinger, som kræved den, og fremviiste en troværdig Copie af denne Forfatteise. Angaaende deres Regierings Form og Love, da sagde jeg dem, at i den Fald kunde de, lige saa vel, som jeg selv, giøre gode Anstalter og Ordninger, og at jeg kun ønskede, at de paa nye vilde tilsige mig at leve med hverandre som gode Venner og gode Naboer.

Der er endnu en besynderlig Sag tilbage, som jeg ikke med Billighed kand fortie. Ligesom alle Indbyggerne paa min Ø levede ligesom i en Republiqve, og havde meget at giøre, saa syntes det latterligt, at 37 Vilde skulde være relegeret hen i et Hiørne af Øen, hvor de neppe kunde forhverve deres Livs Ophold, end sige at de skulde kunde hielpe noget til det almindelige Beste. Denne Betragtning gav mig Anledning til at foreslaae det for den Spanske Gouverneur, at han med Fredags Fader skulde gaae derhen og tilbyde dem at begive sig til de andre Indbyggere, og der enten at arbeyde for sig selv, eller tiene de andre for Klæder og Føde, men ingenlunde som Slaver. Thi jeg vilde aldeeles ikke tillade, at man førde dem i Trældom, efterdi sligt havde da været imod den Capitulation, som de havde giort, da de overgave sig.

Dette Forslag toge de an med Glæde, og forlode strax deres Boliger. Der var kun tre eller fire af dem, som besluttede at ville dyrke deres egene Marker; Alle de andre vilde hellere uddeeles iblandt de adskillige Familier, som vi havde oprettet.

Alle Colonier vare nu kun deelte i to. Der var Spaniernes Colonie, som boede i mit Slot, og hvis Plantage strekkede sig hen ad Øster-Siden, langs med den lille Bugt indtil min Avls-Gaard. Engellænderne levede paa den Side af Øen, som vendte mod Nord-Øst, hvor Atkins og hans Kamerater havde i Begyndelsen sat sig ned,

ned, og deres Grændser strækkede sig fra den Sondre og Sydvestlige Side bag ved Spaniernes Plantager. Enhver Colonie havde endda et stort Stykke øde Land, som dei Nods Fald kunde ligeledes dyrke, saa at der paa denne Side var ingen Materie til Avind og Ueenighed.

Den Østre Deel af Øen havde man ladet øde, paa det de Vilde kunde gaae og komme derhen, og man havde besluttet, ikke at blande sig i deres Sag, naar de kun lode Indbyggerne med Fred. Man tør ikke tvivle, at de jo ere komne ofte derhen, ligesom tilforn, men jeg har aldrig hørt sige, at de bode til at giøre mine Colonier ringeste Skade.

Den gang faldt mig ind, at jeg havde giort min Munk all Forhaabning om at faae de 37 Vilde omvendte uden hans Hielp, og det paa en Maade, som han skulde være tilfreds med. Derfore viiste jeg ham, at denne Sag var allereede paa god Vey; thi naar disse Folk bleve saaledes deelte iblandt de Christne, saa var det let at faae dem til at fatte vor Religions Hoved-Lærdomme, saafremt kun enhver af deres Huusbonder vilde anvende all sin Flid til at naae en god Fremgang derudi.

Herudi stemmede han med mig overeens, "men, sagde han, hvorledes skal man faae dem "dertil, at de arbeyde derpaa med Flid?' Jeg svarede ham, at man fik at forpligte dem dertil, i det man lod dem forsamle, eller og man gik til hver i sær, og talede med ham derom.

Det beqvemste Forslag syntes ham at være dette, at man talede med enhver i sær derom, og derpaa deelede vi dette Verk imellem os. Han paatog sig at gaae til Spanierne, som alle vare Papister, og jeg skulde tale med Engellænderne, som alle vare Protestanter. Vi forpligtede disse saavel som hine dertil, at de, i hvad de lærde de Vilde, ingenlunde skulde vise dem nogen Forskiel imellem Catholiqver og Protestanter, men lade det være nok at underviise dem i den Christelige Religions Hoved-Puncter; saasom at lære dem, hvad Guds Væsen, Christi Fortieneste, og desligest var. De lovede os dette, og forpligtede sig, at de vilde aldrig tale med hverandre om Stridighederne i Religionen.

Da jeg kom i Atkins Huus, eller, som jeg har sagt, i hans Bie-Kube, saae jeg med Fornøyelse, at min Kunstners eller Machinemageres unge Kone, og Atkins Kone vare blevne fortroelige Veninder med hverandre, og at samme fromme Qvinde havde faaet det Verk til Fuldkommenhed, som Manden havde begyndt. Endskiønt der vare kun fire Dage forlobne siden Atkins Kone blev dobt, saa var hun dog allerede bleven saa god en Christen, at jeg aldrig i min Livs Tid har hørt tale om saa hastig en Omvendelse, og at det i en kort Tid er kommen saa vidt. Strax om Morgenen, da jeg tænkte paa denne Besøgelse, kom jeg just ihu, at, endskiønt jeg havde givet dem alt hvad de brugte, saa havde jeg dog glemt at give dem en Bibel, hvorudi jeg, som

jeg

jeg bekiender, sørgede mindre for dem, end min gode ærlige Enke havde fordum sørget for mig, i det hun tillige med en Ladning af 100 Pd. Sterlings Værdi sendte mig tre Bibeler og en almindelig Bønne-Bog, og drog Omsorg for, at alt dette blev mig rigtig leveret i Brasilien.

Hvad denne ærlige Enke paa den Tid giorde, strækkede sig langt videre, end hun selv tilforn havde seet. Thi disse Bibeler tienede nu disse Folk til Underviisning og Trøst, thi de brugte dem bedre end jeg paa den Tid giorde.

Een af disse Bibeler havde jeg i min Lomme, da jeg kom i Atkins Huus, hvor jeg merkede, at de tvende Qvinder talede med hverandre om Religions Sager. 'Ach! min Herre," sagde Atkins, saa snart han saae mig, "naar Gud vil forlige sig med Syndere, saa veed han vel at finde Middel dertil. Der har min Kone fundet en "ny Prædiker; jeg veed, at jeg var ligesaa u"værdig som udygtig til at legge Haand paa saa'dant et Verk, og der er nu denne unge Kone, "som synes at være sendt os fra Himmelen hid ned. "Hun er i Stand til at omvende en heel De fuld 'med Vilde.'

Den unge Kone blev ved disse Ord rød, stod op og vilde gaae bort; men jeg bad hende blive der, sigende til hende, at hun havde paataget sig et ypperligt Verk, saa jeg af gandske Hierte ynskede, at Gud vilde velsigne hendes Idræt.

Vi talede sammen en Tidlang om denne Materie, og, da jeg saae, at de havde ingen Bog,

saa drog jeg Bogen op af min Lomme, sigende: 'Atkins, see, her er Hielp for Eder, og jeg tviver 'ikke, at I jo tage derimod med Fornøyelse.' Den arme Mand var over denne Forære saa forvirret, at han i nogle Minuter kunde ikke faae eet Ord frem. Men, da han var kommen til sig selv igien, tog han Bogen med begge sine Hænder, vendte sig til sin Kone og sagde: "Har jeg "ikke sagt Eder, min Hierte, at Gud kand hø"re vor Bøn, enddog han er her oven til i Him"melen? Her er den Bog, som jeg har begieret "af ham, da vi begge faldte paa Knæ i Busker"ne. GUD har bønhørt os, han har sendt os "den." Efter at han havde endet denne Tale, blev han saa overmaade glad, at han græd, medens han takkede Gud derfor.

Hans Kone blev særdeeles forbauset, og hun var snart falden til en Vildfarelse, som ingen af os havde ventet. Hun troede stadig, at GUD havde efter hendes Mands Begiering sendt denne Bog lige ned fra Himmelen, og hun holdt det for en umiddelbar Gave, som dog var kun en middelbar Virkning af Guds Forsyn, der lige saa høyt bør agtes. Det stod kun til os, om vi vilde have styrket hende i denne Tanke; men den Sag syntes mig alt for alvorlig, at jeg skulde tillade, at hun faldt til slig Irring. Derfore talede jeg til den unge Kone, og sagde, at man i dette Stykke maatte ikke bilde denne nyelig omvendte Qvinde noget ind; og jeg bad hende, at hun vilde vise hendes gode Veninde, at man med

Sand-

Sandhed kand sige, Gud hører vor Bøn, naar vi af hans Forsyn, paa en naturlig Maade faae det vi have bedet ham om, og at vor Bøn sigter aldrig til at begiere Underverk af Gud.

Denne unge Kone forrettede denne Commission ret vel og lykkelig; der var da i denne Sag intet helligt Bedrægerie, og sandelig, dersom man ved saadan en Leylighed vilde bruge sligt, saa kom det mig for, som en Sag, der allermindst kunde undskyldes.

Nu kommer jeg igien til Atkins Glæde, som jeg dog ikke ret kand udsige. Der kunde sandelig aldrig noget Menneske have været taknemmeligere, i hvad man end ogsaa havde skienket ham, end han var for denne Bibel, som jeg forærede ham; og aldrig har nogen af bedre Aarsag glædet sig over saadan Gave. Denne Mand, som havde været een af de groveste Skalke i Verden, stadfæstede med sin Bedring denne visse Regel: At Forældre tør aldrig ved at tvivle paa, at jo de Undervisninger og Formaninger, som de give deres Børn, skulde dog engang i sin Tid frugte, skiønt de nu agte intet derom, men ere ligesom følesløse. Naar det siden engang behager Gud at røre saadanne Menneskers Hierter, saa yttrer Kraften af deres Optugtelse sig i deres Siele, og de Lærdomme, som de have faaet i deres Ungdom, virke da, efter Ønske, hos dem til det Gode. De Formaninger, som, saa at sige, i en lang Tid have lagt i Dvale oplives da, og giøre særdeeles Virkninger.

Saaledes gik det med den arme Atkins. Han var ikke iblandt de best oplystes Tal; men da han blev kaldet til at underviise en Person, som vidste mindre end han, saa fattede han tilsammen af hans Faders Lærdomme, saa meget som han kunde huske, og betiente sig deraf med stor Nytte.

I sær kom han ihu, at hans Fader havde sagt ham hvor ypperlig en Bog Bibelen var, og at den førde Guds Velsignelse over heele Familier og heele Nationer. Dette var en Sandhed, hvis aabenbare Rigtighed han aldrig havde begrebet førend ved denne Leylighed; thi eftersom han vilde underviise Hedninger og Vilde Folk, saa kunde han ikke undvære Hielp af Bibelen.

Den unge Kone var ligeledes meget glad ved at see denne Bibel, eftersom hun behøvede den paa samme Tid. Vel havde hun saa vel som hendes unge Herre een paa Skibet iblant deres andre Sager, som man endnu ikke havde fort til Land; men nu behøvede hun een, for at betiene sig straxs deraf.

I hvor mange Ting jeg har anført om denne unge Kone, saa kand jeg dog ikke andet, end jeg jo faaer at mælde endnu en besynderlig og opbyggelig Omstændighed om hende. Jeg har tilforn fortaalt, i hvor yderlig Nød hun var, da hendes Madmoder døde af Hunger i det ulykkelige Skib, som vi mødte midt i Havet.

Da jeg engang talede med hende om den slette Tilstand, som hun da befandt sig udi, spurde jeg hende, om hun kunde give mig en Afbil-

bilding der paa, hvorledes hun i denne Tilstand var til Mode, og om hun kunde ret betegne og føre mig til Gemytte hvad det var at dse af Hunger. Hun sagde ja, at hun meente vel at kunde betegne mig det; og derpaa giorde hun mig denne Omstændelige Beskrivelse:

"Efter at vi den meeste Tid af Reysen havde "udstaaet meget af Mangel paa Levnets Midler, "saa blev os omsider intet meere til overs, end "lidet Zukker, lidet Viin og noget Vand. Paa "den første Dag, da jeg fik intet at æde, befandt "jeg, at min Mave var hen ad Aftenen gandske "tom, hvorved jeg fornam Vrid i Livet; men da "Natten faldt paa, mærkede jeg, at jeg blev gand"ske søvnig, saa jeg gabede og strekkede mig sted"se. Jeg drak da et Glas Viin, og lagde mig "paa en Seng, og, da jeg havde sovet omtrent "3 Timer, befandt jeg mig noget forfrisket; "men, da jeg havde igien vaaget i 3 Timer, "saa fornam jeg, omtrent Klokken 5 om Morge"nen, selv samme Mave-Piine, og da vilde jeg "sove paa nye; men jeg kunde umueligen faae "mine Øyne til at slumme, fordi jeg var meget "mat, og hævde ellers mange Qvalmer, hvilket "varede saa ved den anden Dag igiennem med "mange Forandringer: Snart mindede Hun"ger mig, snart fik jeg ondt med Klogelse, ret li"gesom een, der har taget en Vomitif ind. Hen "mod Aften lagde jeg mig igien paa Sengen, da "nod intet meere til Ophold, end et Glas Vand. "Efter at jeg var falden i Søvn, drømte jeg, at

"jeg var i Barbados, hvor jeg fandt nok af al-
"lehaande Levnets Midler paa Torvet til falds,
"kiøbte deraf rigelig ind, og med god Appetit
"aad Middags Maaltid tillige med min Mad-
"moder. Da denne Drom var til Ende, troe-
"de jeg, at min Mave var saa fuld, ligesom jeg
"havde spiiset; men da jeg var opvaagnet, be-
"fandt jeg alting gandske tom omkring Maven,
"og det var ligesom jeg strax skulde have opgivet
"min Aand. Den gang drak jeg vort sidste Glas
"Viin med noget Zukker derudi, fordi Zukkeret
"har dog nogen Næring hos sig; men fordi jeg
"havde intet i Maven, som Viinen kunde tære
"paa, saa drev den mig en Hob Dunster op i
"Hiernen; og man har sagt mig, at, da jeg
"harde drukket dette Glas Viin, var jeg i lang
"Tid ligesom et Menneske, der af overmaade
"Drukkenskab føler intet, og sandser hverken
"Dag eller Dor.

"Heele Natten derpaa laae jeg og dvalede
"hen i Dromme, som slet ingen Sammenhæng
"havde, meere slummende end sovende, indtil den
"tredie Dag, saa vaagnede jeg op, og var me-
"get sulten; og jeg veed ikke, i fald jeg havde
"været Moder, og havde havt eet af mine Børn
"hos mig, om jeg da kunde have tvunget mig,
"længere, at jeg jo havde givet mig til at æde
"deraf. Denne Galenskab varede omtrent i
"3 Timer, i hvilken Tid jeg, (som min unge
"Herre siden har sagt mig) var ligesaa ravga-
"len som de, man sætter i Daare-Kiste. Medens

Rase-

'Raseriet var over mig, faldt jeg, enten fordi
"Skibet tog Overhaling eller fordi min Fod gleed
"fra mig, nœsgrus ned paa Gulvet, og stødte
"mit Ansigt saaledes paa min Frues eller Mad-
"moders Sengested, at min Nœse tog stærk til
"at blede. Alt som nu mit Blod løb, saa mind-
'skedes baade min Galenskab og min Hunger,
"som var Aarsag til Raseriet.

'Siden fik jeg ondt paa nye, og min Klogel-
"se kom ligeledes igien, men det var mig umue-
"ligt at kaste noget op, fordi jeg havde slet in-
"tet i Maven. Af det, der var rundet saa me-
"get Blod af mig, blev jeg saa svag, at jeg be-
'svimmede, og man holdt mig for at være død;
"men jeg kom dog til mig selv igien, og udstod
"saadan Mave-Piine, som jeg umueligen kand
"forestille Eder. Da det stundede mod Natten,
"kom der en stærk Hunger paa mig, saa jeg, ef-
"ter min Indbildning, havde saa stor Begier-
'lighed til at æde, som en frugtsommelig Kvin-
'de, der er i Lyst.

'Jeg drak endnu et Glas Vin med Zukker,
"men min Mave kunde ikke taale denne Sødme,
"hvor udover jeg maatte strax spye det ud igien.
'Dette bevœgede mig til at tage bart Vand,
"og det beholdt jeg i Livet. 'Derpaa lagde jeg
'mig til Engs, og bad GUD af mit Hiertes
"Grund, at han vilde forløse mig fra saa ulykke-
"ligt et Liv; og ved det jeg gav mig tilfreds, i
"Haab at blive snart bønhørt, saa faldt jeg en
'liden Stund i Slum. Da jeg vaagnede op igien,

„troe-

"troede jeg, at jeg droges med Døden, fordi "mit Hovet var saa tungt og forvirret af Dun- "sterne, som stigede mig op af Maven. Da be- "falede jeg GUd min Siæl, og ønskede kun, at "der maatte een forkorte min Pine, og slenge mig "i Havet.

"I all den Tid laae min Frue hos mig, li- "gesom een, der strax vil døe, men hun bar hen- "des Elendighed med større Taalmodighed, end "jeg, og i denne Tilstand gav hun hendes Søn "den sidste Mundfuld Brød, hun havde. Han "vilde ikke tage derimod, forend hans Moder "nogle gange havde befalet ham, at han skulde "æde det, og jeg er vis paa, at, saa lidet som det "var, saa opholdt det ham dog Livet.

"Hen mod Morgenstunden slummede jeg hen "igien, og da min Søn var forbi, begyndte jeg "at græde, hvorpaa der fulgte en stærk Mindel- "se af Hunger. Jeg stod gandske rasende op, og "dersom jeg i den ynkeligste Tilstand, som nogen "kand indbilde sig, havde fundet min Madmoder "død, saa troer jeg vidst, at jeg havde ædet et "stykke af hendes Kiød med ligesaa stor Appetit, "som om det ellers havde været af et Dyr, der "er beskikket os til Livs Ophold. To eller tre "gange havde jeg i Sinde at rive et Stykke af "min egen Arm; og da jeg fik Bekkenet at see, "hvor udi mit Blod Dagen tilforn var rundet, "saa greb jeg fat derpaa, og slugede Blodet i saa- "dan Hast i mig, ret ligesom jeg havde været "bange for at nogen skulde snappe det fra mig.

„Dog

"Dog saa snart jeg havde faaet det i Maven,
"saa paakom mig en Væmmelse alleneste ved det
"jeg tænkte derpaa, hvorudover min Hunger blev
"en Tidlang borte. Derpaa drak jeg endnu et
"Glas Vand, hvilket vederqvægede mig, og gior-
"de mig i nogle Timer rolig. Dette var nu den
"fierde Dag, og i denne Stand blev jeg liggen-
"de indtil hen mod Natten. Derpaa komme al-
"le de mange slags Anstød, som Hungeren havde
"forvoldet, over mig, saa det varede af og til i 4
"Timer; Snart var jeg afmægtig, snart søvnig;
"snart klogedes Maven stærk, snart græd jeg;
"undertiden begyndte jeg at rase, og imidlertid
"formindskedes mine Kræfter meget. Dog lagde
"jeg mig ned igien, og tænkte intet andet, end
"at jeg maatte dse inden Dag.

"Samme gandske Nat fik jeg ikke Søvn i
"mine Øyne, og min Hunger var bleven til en
"vedvarende Sygdom, som bestod i forskrekkelig
"Bugvrid, hvilket kom af Vinde, der rumlede
"omkring i mine ledige Tarme, med usigelig Ri-
"ven og Sliden. Jeg blev i denne bedrøvelige
"Tilstand indtil den anden Morgen aarle, da jeg
"over min unge Herres Graad og Klage blev for-
"skrækket og bedrøvet, i det han lod mig vide,
"at hans Moder var død. Efterdi jeg nu ikke
"kunde aarke at staae op af Sengen, saa reiste
"jeg Hovedet lidet op, og blev vaer, at min Frue
"drog endda Aande, alligevel der var kun gand-
"ske lidet Livs Tegn hos hende.

"Jeg havde da en usigelig stærk Krampe i

„Ma-

"Maven, samt en overmaade Appetit, og saadan "en Smerte, ret ligesom jeg skulde have dødt i "samme Øyeblik. I denne forskrekkelige Tilstand "hørde jeg Matroserne af all Magt skrige, et "Seigl, et Seigl. De sprunge og løbe omkring "i Skibet, ligesom Folk, der vare fra Forstanden.

"Mig var det umueligt at staae op af Sengen; "min arme Frue kunde end mindre, og min unge "Herre var saa syg, at jeg hvert Øyeblik tænkte, han "skulde døe. Derfore var det umueligt, at vi "kunde lukke Kammer-Dørren op, og faae nøye "Efterretning derom, hvad all denne Allarm skul- "de betyde. I to Dage havde vi da ikke talet "med nogen af Folket paa Skibet. Da man sid- "ste gang besøgte os, havde man sagt os, at der "fandtes ikke een eeneste Bid Brød meere i Ski- "bet, og siden tilstode Matroserne, at de holdte "os alle for at være døde.

„I denne elendige Tilstand vare vi, da I „sendte Eders Folk til os at redde vort Liv, og I „veed bedre, end jeg selv, hvorledes det stod til „med os, da I besøgte os.

Disse vare omtrent denne Kones egne Ord, og mig synes, det er ikke mueligt at give en rig- tig Beskrivelse paa alle de Omstændigheder, der findes hos et Menneske, som er færdig at døe af Hunger. Jeg er saa meget forsikret derom, helst efterdi den unge Karl fortalte mig omtrent desli- ge besynderlige Omstændigheder om den Tilstand, han havde været udi. Dog er dette vidst, at hans Beretning var ikke saa nøye og saa bevæge-

lig;

lig; derhos synes det, at han ikke havde udstaaet saa meget, eftersom hans gode Moder havde forlænget hans Liv ved det hun satte hendes eget Liv til, og at alt hvad Pigen havde til Fordeel frem for hendes Madmoder til at kunde udstaae saa stor en Elendighed, bestod derudi, at hun var ung, frisk, og af stærk Natur.

Paa den Maade, som mig denne Historie blev fortalt, er det vidst, at, dersom disse arme Folk ikke havde mødt vores eller et andet Skib, saa havde de allesammen inden faa Dage maatte omkomme, med mindre de vilde have ædt hverandre. Og tilmed kunde dette bedrøvelige Middel ikke have strekket til for dem, eftersom de vare endnu over 500 Miile fra Land.

Nu er det Tid at giøre Ende paa dette Omsvøb, og at jeg derimod giver mig til at berette, hvorledes jeg førde alle Ting i Ordning paa Øen.

Herhos er at merke, at jeg for mange Aarsagers skyld, holdt det ikke raadeligt, at sige mine Folk noget om den store Baad, som jeg havde ladet tømre, og i Stykke-viis taget med mig paa Skibet i Beredskab, i Tanke at lade den føye sammen igien paa Øen.

Saa snart jeg var kommen til Øen, faldt jeg paa andre Tanker formedelst den Uenighed, som var imellem de adskillige Colonier, thi jeg kunde forsikre mig, at, naar der yttrede sig ringeste Misfornøyelse mellem dem, saa betiente de sig af dette Fartøy, og skiltes fra hverandre. Maaskee de havde ogsaa brugt dette til Søe-Roverie,

og

og paa saadan Maade var min Øe bleven til et Røver-Hull, i den sted jeg vilde giøre det til en Colonie af skikkelige og fromme Folk. Jeg havde ey heller i Sinde at lade dem beholde hverken de tvende Metal-Stykker, eller de to smaa af Overløbet, hvilket min Fætter havde taget med paa Skibet over det sædvanlige Tal. Jeg agtede dem derforuden at være stærke og bevæbnede nok til at imodstaae en Fiendes Angrib, og mit Øyemerke var ikke at sætte dem i Stand, at de kunde tragte efter at erobre noget, fordi dette maatte omsider styrte dem i yderste Ulykke. For alle disse Aarsagers skyld lod jeg baade Baaden og Stykkerne blive i Skibet, i Tanke at føre dem saadanne Ting til Nytte paa en anden Maade.

Dette er nu alt hvad jeg havde at sige om min Colonie. Jeg forlod dem i en blomstrende Tilstand, og kom om Borde igien den = =, efter at jeg havde tøvet paa Øen i 25 Dage, og lovet mine Folk, som havde besluttet at forblive der saa længe, indtil jeg hentede dem derfra, at jeg vilde sende dem atter Hielp fra Brasilien, naar jeg fandt Leylighed dertil. I synderlighed lovede jeg dem, at jeg vilde sende dem noget Fæe og Qvæg, saasom Koer, Faar, Sviin og deslige; thi hvad de to Koer og den Kalv angaaer, som jeg tog med mig fra Engelland, den maatte vi slagte midt paa Havet, fordi Reysen varede saa længe, og vi havde intet meere Foer til dem.

Dagen derefter ginge vi til Seigls, hilsende

Colo-

Colonien med fem Canon-Skud, og derpaa naaede vi efter 22 Dages Forlob til Brasilien ind i Alle Helgens Bugt, hvor imidlertid der modte os ikke noget merkværdigt, undtagen een eeneste besynderlig Sag.

Paa den tredie Dag, efter at vi vare seiglede fra Den, havde vi godt Veyr; Havet var stille, og Floden gik med Magt hen ad Oft-Nord-Oft, da blev vi lidet fordrevne fra vor Fart, og vort Folk raabte tre gange: Land mod Osten; men det var os umueligt at vide, om det var det rette Land eller Der. Hen mod Aften saae vi Havet hen under Land-Siden gandske skiult med noget sort, som vi ikke egentlig kunde skielne hvad var; men da vor Substitut var stegen op i den store Mast med en Kikkert, begyndte han at raabe, at det var en heel Armee. Jeg vidste ikke hvad han vilde sige med sin Armee; hvorudover jeg sagde, at han primede. „Bliv ikke vred, „min Herre, sagde han, det er en Flode, jeg „vil være Eder Mand derfor; der ere fleere end „tusinde Canoer samlede, og jeg kand see, at de „sætte lige hid paa os.„ Jeg blev over denne Tidende lidet forbauset, saavel som ogsaa min Fætter, Capitainen, hvilken, efterdi han paa Den havde hort saa forskrekkelige Ting om de Vilde, og tilmed havde aldrig været i disse Far-Vande, vidste ikke, hvad han skulde tænkte derom. Han raabte to eller tre gange, at vi kunde ikke vendte andet, end at de aade os op. Jeg tilstaaer, da jeg saae, at Havet var stille, og at

Floden drev os ind ad Strand-Siden, saa blev jeg bange. Ikke desto mindre satte jeg Mod i ham, og raadede ham strax til at kaste Anker, saa snart han saae, at vi ingenlunde kunde undgaae Fegtning med disse Barbarer. Da det nu blev stedse stille, og denne Flode var gandske nær hos os, befalede jeg, at man skulde lade et Anker falde, og give Seiglene sammen. Paa samme Tid forsikrede jeg Skibs-Folket, at man havde intet at frygte for af de Vilde, uden at de maatte sætte Skibet i Brand; men for at holde dem derfra, fik man at besætte begge Baadene med vel bevæbnet Mandskab, og giøre dem fast gandske nær ved Skibet, den eene for den anden bag. Efter at dette Middel var samtykt for godt, lod jeg dem, som vare i Baaden, tage en Hob Vand-Spande til sig, at, i fald Barbarerne satte Ild paa Skibet uden til, de da dermed kunde slukke Branden.

I denne Posture, opbiede vi Fienden, og det varede ikke længe, inden vi havde dem gandske nær hos os; jeg troer ikke, at en Christens Øye har nogensinde seet forfærdeligere Syn. Vel havde vor Substitut regnet feyl, thi i steden for 1000 Canoer vare der kun omtrent 126; men derimod vare de saa beladne, at der i mangen een fandtes hen ~~mod~~ 70 Personer, og i de allermindste vare der i det ringeste 7 Mand.

De roede dristig frem, og syntes ligesom de havde i Sinde at omringe Skibet paa alle Sider; men vi befalede vore Baade, at de skulde ikke lade dem komme alt for nær. Den-

Denne Befaling indviklede os selv, imod vor Agt, i en Trefning med disse vilde Folk. Fem eller sex af deres stærkeste Canoer komme saa nær til den største af vore Baade, at vore Folk gave dem et Vink med Haanden, de skulde holde sig tilbage. Dette forstode de meget vel, giorde det ogsaa, men just i det de vendte tilbage, skiøde de omtrent 50 Kaste-Spyde ind paa os, og saarede een af vore Folk farlig.

Ikke desto mindre raabte jeg til Folket i vore Baade, at de skulde ikke skyde; og jeg lod slenge en stor Hob Fieler ud til dem, som de kunde bedekke sig med imod de Vildes Pile, i fald de komme igien, og skøde ind paa dem.

Omtrent en halv Time derefter kom den heele Skare sættende ind paa os bag ved Baaringen af Skibet, uden at vi i Forstningen kunde giette deres Hensigt. De komme os saa nær, at jeg let kunde kiende, at der iblant vare nogle af mine gamle Venner, jeg vil sige, af de Vilde, med hvilke jeg ofte havde været i Slagsmaal. Et Øyeblik derefter rykkede de atter et Stykke tilbage, indtil de allesammen vare lige over for den eene Side af vort Skib, saa roede de stærk til, paa det de kunde komme til os. De rykkede sandelig saa nær til os, at de kunde høre os tale; og da befalede jeg alt Mandskabet at holde stille, indtil de anden gang skøde deres Piile ud, men imidlertid skulde de have deres Skyde-Gevær i Beredskab.

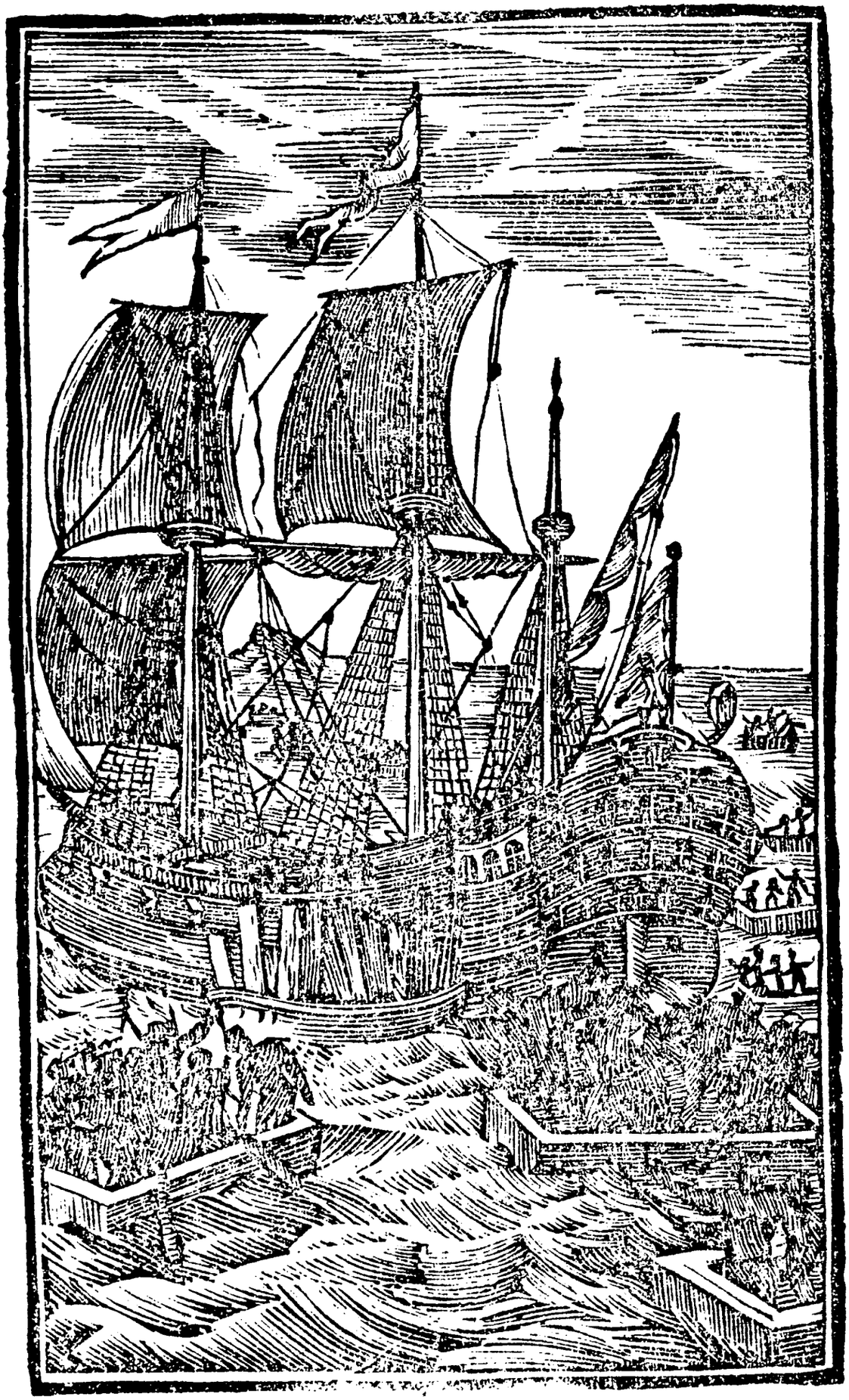
Jeg befalede derhos Fredag, at han skulde

gaae op paa Overlobet, og tale med dem, og derneſt ſpørge hvad deres Hensigt var. Jeg veed ikke, om de forſtode ham, men dette huſker jeg grandt, at 5 eller 6 af dem, ſom vare i de nærmeſte Canoer, viiſte os den bare Rumpe, ret ligeſom de venlig vilde bede os at kyſſe dem bag. Om dette ſkulde kun være et Forhaanelſes Tegn, eller om de derved ønſkede os ud til Fegtning, og gave de andre Signal til Angrib, det veed jeg ikke; men ſtrax derpaa raabte Fredag, at nu vilde de i dette Øyeblik til at ſkyde; og til denne ſtakkels Karls ſtore Ulykke lode de over 300 Piile flyve ind paa Skibet, af hvilke ingen blev qvæſtet, uden alleneſte min troe Tiener Fredag; Hans Legeme blev igiennemboret med tre Piile midt for mine Øyne; thi han var den eeneſte, de kunde ſee.

Det giorde mig ſaa hiertelig ondt, da jeg miſtede denne min gamle troe Følge-Svend, at Smerten over hans Død drev mig til en ſtærk Hevngierrighed. Jeg befalede da ſtrax, at man ſkulde ladde 5 Stykker med Kartetſker og 4 med Kugler, og vi gave dem ſaa godt et Lav, (x) at de viſt nok kunde huſke det, ſaa længe de levede. De vare ikke længere fra os end paa et halvt Anker-Tovs Længde, og vor Konſtabel ſigtede ſaa viſt, at 4 af deres Canoer bleve kuldkaſte med et eneſte Skud.

Den

(x) Et Lav, det er at ſkyde med alle Canoner fra een Side.

FREDAGS Död.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Den bagvendte Compliment, de giorde os, var ikke Hoved-Aarsagen til min Vrede, thi ingen af os vidste, hvad de dermed meente, og alt hvad jeg havde i Sinde at giøre dem til Straf for deres Uhøflighed, var, at jeg vilde lade løsne 4 eller 5 Stykker ladde med løst Krud, for at skræmme dem. Men da jeg saae de mange Piile komme flyvende som Hagel ind paa os uden Aarsag, og derneſt betragtede den arme Fredags Død, han som vel fortiente at jeg baade ærede og elskede ham, saa troede jeg, at mig baade for Gud og Menneskene tilkom den Ret at giøre Modværge og giengielde Vold med Vold; og den gang havde sandelig intet været mig kierere, end om jeg kunde have skødt alle deres Fartøye i Grund.

Nok er det, at det Lav, vi gave dem af vore Stykker, forrettede en forskrekkelig Execution. Jeg kand ikke egentlig sige hvor mange af dem vi skøde ihiel; men dette er vist, at man har aldrig blandt nogen Hob Folk seet slig Forskrekkelse, som der var. Tretten eller fiorten af deres Kanoer vare deels sønderknuſede, deels kuldkaſtede og skudte i Grund, og saa mange af de Mænd, som havde været i disse Canoer, og ikke vare blevne skudte ihiel, de søgte at redde sig ved at svømme.

De andre vare af stor Skrek komne fra Forstanden, og tænkte ikke paa andet end at flye, bekymrende sig slet intet om deres Kamerater, hvilkes Canoer vare enten reent skudte i Grund, eller ellers forderved af vore Stykker. Deres

Forliis maa sluttelig have været stort; dog finge vi ikke fat paa nogen af dem, undtagen een eeneste, som en Times Tid efter at Fegtningen var til Ende, laae endnu og svømmede i Havet.

Deres Flugt skeede saa hastig, at de inden 3 Timer vare os plat af Syne, undtagne 3 eller 4 Canser, som uden Tvivl vare blevne lekke, og kunde derfore ikke komme saa hastig afsted, som den store Hob.

Den Karl, vi finge til Fange, var over hans Ulykke saa forbauset, at han vilde hverken tale eller æde, og vi troede alle, at han havde i Sinde at vilde svelte sig til døde. Dog hittede jeg paa et Middel til at faae ham hans Maal igien, i det jeg lod ligesom jeg vilde lade ham slenge ud igien i Havet, hvor man havde fundet ham, dersom han ikke vilde lukke Munden op og tale. Ja, da han blev ved i sin Haardnakkenhed, saa lod jeg ham virkelig kaste over Borde, og man roede fra ham. Men han svømmede alt bag efter Baaden, indtil man tog ham ind igien, og da blev han anderledes til Sinds, og begyndte at tale, men saadant et Sprog, som ingen iblant os kunde forstaae et eeneste Ord af.

Derpaa, saa snart Vinden blæste god, lettede vi vort Anker og ginge til Seigls igien. Hver Mand var glad, at vi vare slupne fra denne Handel, undtagen jeg; jeg var høylig bedrøvet over det jeg havde mistet Fredag, og jeg havde gierne vendt tilbage igien til Den, der at hente en anden, som havde været skikket til at tiene

mig

nig; men det var en umuelig Sag, thi vi maatte følge vor Vey. Imidlertid begyndte vor Fange at begribe nogle Engelsk Ord, og at blive vant hos os. Vi spurde ham da, hvad for et Land han tillige med sine Kamerater var kommen fra? men vi kunde umueligen forstaae et Ord af hans Svar. Han talede paa saa huul og selsom Maade igiennem Halsen, at det syntes ikke engang som han gav nogen ret tydelig Lyd fra sig; og vi meente alle, at man kunde fuldkommen godt, utale dette Sprog, naar man tog et haardt Bidsel i Munden. Vi kunde ikke merke, at han betiente sig enten af Tænder, Læber, Tunge eller Ganen; Hans Ord lydede ligesom de mange slags Toner, der høres af et Valdhorn. Ikke desmindre lærde han nogen Tid derefter at tale lidet Engelsk, og da gav han os at forstaae, at den Flode, som havde angrebet os, var af deres Konger bestemt til at holde et stort Slag. Vi spurde ham, hvor mange Konger de da havde? han sagde, de vare fem Nationer, og havde ligesaa mange Konger, og at deres Forehavende var at gaae hen og angribe to fiendtlige Nationer. Vi spurde ham fremdeles, hvorfore de havde nærmet sig ind til os? og vi erfarede af ham, at i Forstningen havde de kun i Sinde at ville betragte saa underlig en Ting, som vort Skib syntes for dem at være.

Alt dette fremførte han i et langt slettere Sprog, end Fredags Sprog var, da han begyndte at tale Engelsk. Her faaer jeg endnu at

mælde et Ord om dette arme Menneske, min tro Fredag. Vi beviiste ham den sidste Ære med all muelig Statz; Vi lagde ham i en Kiste, og, da vi havde slengt ham ud i Havet, toge Afskeed fra ham med 11 Canon-Skud. Saadant Endeligt fik den beste og priisværdigste iblandt alle mine Betientere.

I det vi nu fortsatte vor Reyse med god Vind, saa finge vi Land at see den 12 Dag efter denne Hændelse, da vi vare ved den 5te Grad af Syd-Breden; Det var det fornemste Land af heele America, som strekker sig mest i Nord-Ost. Vi seiglede hen i Syd-Ost-Ost-Ost, thi i fire Dage kom Vallen og Strand-Siden os ikke af Syne; efter disse 4 Dages Forløb seiglede vi forbi den Odde i Havet, som kaldes Promontorium Sti Augustini, eller den Hellige Augustini Odde, og tre Dage derefter kastede vi Anker i Alle Helgens Havn, som er den Sted, hvorfra all min Lykke og Ulykke var kommen.

Aldrig var et Skib kommet derhen, som havde der mindre at giøre; og endda var det neppe, vi fik Lov at have nogen Correspondens med Landets Indbyggere: Hverken min Consort, der i samme Land var i stor Anseelse, ey heller begge mine Factorer, ey heller Rygtet om den underlige Maade, hvorledes jeg var kommen ud af min Orken, kunde faae mig denne Gunst udvirket. Endelig da min Consort erindrede sig, at jeg tilforn havde givet 500 Moidorer til Prior for Augustiner-Klosteret, og 200 Moidorer til de

Fa-

Fattige, fik han det saa vidt hos denne Geistlige Mand, at han gik til Gouverneuren, og bad ham om Tilladelse, at jeg, Capitainen, og andre 8 Mænd maatte komme til Land. Man tilstod os dette, dog med den Vilkor, at vi ingen Vahre maatte føre til Land, og ingen maatte føre noget bort uden udtrykkelig Bevilling.

Denne Vilkor passede de paa med stor Strenghed, saa jeg havde all optænkelig Umage, inden jeg fik ført til Land 3 Pakker fiint Toy, Klæde og Lærret, som jeg havde taget med mig, alleneste for at forære min Consort det.

Samme var en meget ædelmodig Mand, som meente det meget godt, endskiønt han ligesom jeg, havde i Førstningen kun havt lidet. Han vidste ikke, at jeg havde fort Foræring med mig til ham, alligevel sendte han mig Viin, Sukker og syltede Vahre, for meere end 30 Moidorer til Skibet, foruden Tobak, og nogle skionne Guld-Medailler. Min Foræring var ikke af mindre Værdi, end hans, og kunde intet andet, end være ham kierkommen. Derforuden gav jeg ham deslige Vahre for meere end 100 Pd. Sterling, dog i en anden Hensigt, og hernæst bad jeg ham, at han lod min Baad gisre til rette, paa det jeg kunde bruge den til at oversende, hvad jeg havde lovet min Colonie. Inden faa Dage blev det forrettet, og som min Chalouppe var da gandske udtaklet, saa gav jeg Styremanden saadan Underretning om at finde min De, at han umueligen

kunde gaae feyl ad den; han fandt den ogsaa, som jeg siden fik at vide af min Consortes Breve.

I en gandske kort Tid blev min Chalouppe, forsynet med den Ladning, som jeg havde tiltænkt mine Folk, og een af vore Matroser, som havde været med mig paa Øen, tilbød sig at ville gaae med Baaden, og sætte sig ned i min Colonie, saa fremt jeg ved et Brev vilde befale den Spanske Gouverneur, at skaffe ham Klæder, Land, og fornødent Redskab, paa det han kunde anlegge en Plantage, hvilket han meget godt forstod, fordi han tilforn havde været Plantere i Mary-Land (y), og havde derforuden være Boucanier (z).

Jeg opmuntrede ham til dette Forsæt, og samtykkede ham alt hvad han begierede af mig, forærede ham derhos den Slave, som vi havde fanget i den sidste Skermyssel. Dernæst gav jeg den Spanske Gouverneur Befaling, at han skulde af alt, hvad han behøvede, lade ham faae lige saadan en Portion, som han havde uddeelt til de andre.

Da

(y) Mary-Land, er et Stykke af Virginien i America, Engelland tilhørende.

(z) Boucanier er et slags Folk i America, som forsamle sig i Skovene, jage der, og, naar de have fanget mange Dyr, saa hugge de dem i Stykker, legge dem paa Træ-Risler og stege dem. Siden sælge de Huderne, og Pengene, som de faae derfore, drikke de op i Viin. Kort sagt: det er liderlige Kompaner. Men her betyder det en Fri-Herre i Vest-Indien.

Da Baaden var færdig at gaae ad Søen, sagde min Consort til mig, at der fandtes en Plantere, som han kiendte, hvilken var en brav Mand, men havde været saa ulykkelig, at han var falden i Kirkens Unaade. "Aarsagen dertil, "sagde han, veed jeg ikke ret egentlig, men jeg "holder ham for en Kietter, og han har maattet "stikke sig i Skiul, at Inqvisitionen ikke skulde "faae Fingre paa ham. Det blev ham hiertelig kiert, dersom han ved denne Leylighed kunde med sin Kone og sine to Døttre komme til at undflye; og dersom I vil give ham Middel og Adgang til at anlegge en Plantage paa Eders Øe, saa vil jeg give ham nogle Penge at begynde med; thi Inqvisitions Betienterne havde beslaget ham all "hans Formue med Arrest, saa han har intet til "overs andet end nogle Meubler og to Slaver. "Skiønt jeg hader hans Principia, saa skulde det "dog giøre mig ondt, om han faldt i Inqvisitio"nens Hænder, thi da blev han vist nok brændt "levende."

Jeg var i Øyeblikket tilfreds dermed, og vi dølgede denne arme Mand med hans Familie i vort Skib, indtil Baaden var færdig at seyle, og da laddede vi alle hans Sager derudi, og siden førde ham selv hen i Chalouppen, saa snart den var kommen uden for Bugten.

Matrosen, som havde resolveret sig til samme Reyse, var herlig glad, fordi han havde faaet saadan en Stalbroder. Omtrent vare de begge lige riige: De havde noget fornødent Redskab

til

til at begynde en Plantage med, og det var og alt hvad de eyede af Værdie. Ikke destomindre havde de nogle Sukker-Rør, samt fornødne Materialier at føre sig dem til Nytte med, og man forsikkrede mig, at den Portugisiske Plantere, som de holdte for en Kietter, forstod ret til gavns alt hvad der hørdte til deslige Plantninger. Det vigtigste, som jeg sendte mine Undersaatter, bestod i tre Malke-Koer, fem Kalve, 22 Sviin, 3 Soer med Griise, 2 Hopper og en Stodhæst.

At jeg ogsaa kunde giøre mine Spanier noget til Behag, saa sendte jeg dem derforuden tre Portugisiske Qvinder, og bad, at de skulde give dem Mænd, og omgaaes med dem paa en lemfældig Maade. Jeg havde vel kundet sende dem fleere, men jeg vidste, at min forfuldte Portugiser havde to Døttre hos sig, og at der fandtes kun fem Spanier som kunde gifte sig, thi de andre havde Qvinder hiemme i deres Fæderneland.

Denne gandske Ladning kom ubeskad til min De, og man tør ikke ved at tvivle, at jo mine Undersaatter annammede den med all Fornøyelse. Dens Indbyggere vare nu, med dette Tillæg indberegnet, hen mod 70 i Tallet, foruden de smaa Børn, af hvilke der fandtes en stor Hob, saasom jeg siden, da jeg var kommen tilbage fra mine Reyser, har erfaret af Breve, som jeg fik over Portugal til London.

Nu har jeg ikke et Ord meere at sige om min De; og hvo som vil læse Resten af mine optegnede Historier, han giør sindeligen, om han ikke

mee-

meere tænker derpaa, og kun giver med Flid Agt paa en gammel Mands Daarligheder, som ikke er bleven klogere, hverken af sin egen eller af andre Folkes Ulykke: En gammel og svag Mands, siger jeg, hvis Sinds Tilboyelse hverken er bleven trætnet ved 40 Aars Elendighed og Ulykke, ey heller fornoyet ved en lykkelig Velstand, som end ogsaa overgaaer hans Forhaabning.

Lige saa lidet var jeg nød til at gaae ad Indien, som et Menneske, der er frie og ikke skyldig i nogen Misgierning, har behov at gaae til Stokmesteren i Newgate, og bede ham, at han vil sætte ham hos de andre Fanger, og lade ham sulte ihiel.

Og efterdi min Øe var mig saa kier, saa kunde jeg jo have taget et lidet Skib, og seylet lige derhen; jeg kunde have laddet det med alle de Ting, som jeg forde over paa min Fætters Skib, og taget med mig et Patent fra Regieringen, for at giore mig til Eyedoms Herre over min Øe, naar jeg kun havde givet Stor-Britannien øverste Herredomme. Dernæst kunde jeg have ført derhen baade Skyde-Gevær, Krud og Kugler, Slaver og Plantere, som ogsaa i Kongens af Engellands Navn bygt der et Castell, og anlagt der en bestandig og blomstrende Colonie. Siden skulde jeg have giort som en forstandig Mand, og sat mig ned der paa Øen, sendt mit lidet Skib med en god Ladning Riis tilbage, hvilket let kunde have skeet inden 6 Maaneder, og derhos bedet mine Correspondenter, at ladde det paa ny

med

med alt hvad som kunde være mine Undersaatter til Nytte og Behag. Men Ulykken var, at jeg havde ikke deslige fornuftige Hensigter, og af saa vigtige Fordeele, som jeg kunde finde ved saadan en Indretning, blev jeg ikke bevæget; jeg var besat af en Lob Djevel, der havde syet mig Bisse-Læder i Skoene, saa jeg skulde og kunde ikke andet, end stryge Verden igiennem. Sandt er det, at jeg giorde mig stor Betænkning om at giøre mine Underdanere til gode af min egen Magt, uden at dependere af nogen Potentat, kort sagt, jeg vilde ligne de gamle Patriarcher, hvilke vare Konger over deres Familier: Videre strekkede sig ikke mine Hensigter. Ja jeg var ikke engang betænkt paa at give min Ø e et Navn, men jeg forlod den ligesom jeg havde fundet den, eftersom den ikke egentlig tilhørede nogen. Jeg oprettede ey heller nogen Regierings Form iblandt mine Folk: Thi ihvorvel jeg som Fader og Velgiører havde noget at sige ved deres Forhold, saa naaede min Magt dog ikke videre, end jeg maatte bede og formane dem derom, og de vare ikke anderledes pligtige til at lyde mig, end saa vidt som Erbarheds og Sømmelighedens Regler udkrævede det. Det var endda som det var, dersom jeg kun havde blevet hos dem; og saa var maaskee alting gaaet godt til: Men da jeg lod dem sidde der, og kom aldrig til Øen igien, saa kunde det ikke andet være, end jo alting maatte geraade i U-orden. Og som jeg siger, saa gik det; hvilket jeg siden fornam af et Brev fra min

Con-

Consort, som paa ny havde sendt en Baad did. Dette Brev fik jeg først 5 Aar efterat det var skrevet, og jeg saae deraf, at Sagerne i min Colonie havde kun slet Fremgang; at mine Folk vare meget keede af at blive paa Øen; at Atkins var død; at 5 Spanier vare dragne derfra; at de havde havt en liden Skermyssel med de Vilde, endskiønt de ikke havde lidt stor Skade; kort sagt: De havde høylig bedet ham at skrive mig til, at jeg dog maatte komme mit Løfte ihu, at hente dem derfra, og skaffe dem den Fornøyelse, at de kunde døe i deres Fædreneland.

Mine Reyser og min ny Ulykke lode mig ikke Tid, hverken til at tænke paa dette Løfte, eller paa noget andet, som angik Øen, og de, som ville vide mine øvrige Tilfælde, tør kun følge mig paa en ny Daarligheds og Ulykkes Bane. I det mindste kand de deraf lære, at Gud straffer os ofte med at bønhøre vor Begiering, og at han lader de største Bedrøvelser ramme paa os, i det han lader os faae det vi meest ønske.

Derfore skal intet Menneske smigre for sig selv, tænkende, at han har en sund Forstand, naar det gielder om at udvælge en vis Leve-Maade. Mennesket er et Creatur, som seer ikke ret langt. Hans Sinds Tilbøyelser ere ikke hans beste Venner, og hans beste Meeninger ere gemeenligen hans verste Raadgivere.

Alt dette siger jeg her, ved det jeg overveyer den stærke og umættelige Attraae til at vanke omkring i Verden, som jeg har merket hos mig fra mi-

mine unge Aar, og ved det jeg derhos betragter den Ulykke, som denne Tilbøyelse, der var saa naturlig, at den syntes at være mig medfød, har styrtet mig udi.

Paa en Historisk Maade er det mig let at fortælle og tilkiendegive denne Tilbøyelses Virkninger med de Omstændigheder, som have fort samme i Bevegelse; men Guds Forsyns hemmelige Hensigter, naar den tillader os at følge i blinde saadanne underlige Tilbøyelser, kand kun begribes af dem, som ikke tilforn med Agtsomhed have betragtet denne Guds Forsyns Veye, og draget sig gudelige Lærdomme af Guds Retfærdighed og deres egene Vildfarelser.

Dog, jeg har talet vidtloftig nok om mit latterlige Væsen og Forhold. Nu er det Tid, at jeg kommer til min Historie igien. Jeg havde givet mig til Skibs at fare til Indien, jeg kom ogsaa derhen. Men, forend jeg taler vidre om denne min Reyse, faaer jeg at give her Efterretning, hvorledes jeg jeg blev nødt til at skilles fra min unge Munk, som havde viist mig saa stærke Prøver paa sin Gudfrygtighed; thi efterdi han fandt der et Skib, som strax vilde seyle til Lissabon, saa bad han mig om Tilladelse, at han maatte gaae med samme: Det syntes da, ligesom det var beskikket over ham, at han aldrig skulde fuldende sine Reyser. Jeg var tilfreds dermed, og jeg havde giort vilselig, om jeg havde fuldt med ham.

Men jeg havde fattet et andet Forsæt, og

Gud

Gud vender alting til det Beste. Var jeg gaaen med denne Præst, saa havde jeg ikke faaet saa stor Mængde af Materie, til at viise Taknemmelighed mod Gud, og man havde aldrig faaet noget at høre om den anden Deel af Robinson Crusoes Reyser og selsomme Tilfælde.

Fra Brasilien seylede vi lige til Cap de bonne Esperance. (a a) Hidindtil var vor Reyse temmelig lykkelig, skiønt vi undertiden havde Modvind og noget Uveyr; men min store Ulykke paa Havet var til Ende, min tilkommende Modgang skulde nu møde mig paa Landet, paa det man kunde see, at Landet kand ligesaa vel tiene os til Straf som Havet, naar Gud saa vil, han som retter alle Tings Omstændigheder efter sine Hensigter.

Ligesom vort Skib var kun alleneste bestemt til Handling, saa havde vi en Super-Cargo (b b) eller Tilsyns-Mand med os, som skulde anordne alting, naar vi vare komne til Capo di bonna Speranza. Alting var betroet hans Omhyggelighed og Klogskab, og Hænderne var ham ik-

S ke

(a a) Cap de bonne Esperance, dermed forstaaes all den store Odde af Africa, som ligger nederst, hvor der ret ligesom begyndes Indgang til Ost-Indien. Paa denne Odde have Hollænderne anlagt en Hoved-Fæstning. Der tøve gemeenligen de til Ind en seylende Skibe noget, for at forsyne sig med fornøden Levnets Midler ꝛc.

(b b) Super-Cargo, er den som har Tilsyn med Vahrene, og skal giøre Reederne eller Evermændene Regnskab for hvad der bliver solt og kiøbt.

ke bundne i noget, uden hvad Ligge-Dagene angik, som Skibet havde at blive i hver Havn.

Derfore havde jeg ikke behov at blande mig derudi. Denne Super-Cargo eller Inspector og min Fætter Capitainen raadførde sig med hverandre, hvad der skulde foretages enten i een eller anden Tilfælde.

Vi tøvede ikke længere ved Cap, end fornødent giordes til at hente ferskt Vand og andre fornødne Ting, men vi skyndede os, saa meget som mueligt var, at naae til Kusten af Coromandel, fordi vi havde Efterretning, at et Fransk Orlogs Skib paa 50 Stykker, og to andre store Koffardie-Skibe vare seylede ad Indien. Jeg vidste, at vi havde Krig med de Franske, og derfore var jeg bange; men til vor Lykke ginge de deres Vey frem, saa vi siden hørde intet tale om dem.

Jeg vil ikke forvirre min Fortælling med Beskrivelse om de Steder, hvor vi vare, om Dage-Register over Reysen, om Compassets Forandringer, om Høyde og Brede, om Vindene, som pleye at blæse paa visse Tider af Aaret, om Havnenes Situation, og andre besynderlige Omstændigheder, thi sligt keedes man kun ved, helst siden Reysen har varet saa længe, og dem, som just ikke agte at giøre deslige Reyser, er det til ingen Nytte.

Det er nok at nævne det Land og de Havne, hvor vi have opholdt os, og at sige hvad mærkværdigt der har tildraget sig. Først lagde vi os ind til

Den

Den Madagascar; (cc) der var et grumt og forræderst Folk, meget vel forsynet med Buer og Lantzer, hvilke de med stor Færdighed vidste at bruge. Ikke destomindre vare vi der i nogen Tid sikkre: De omgikkes høflig med os, og for Sager af ringe Værdie, som vi gave dem, saasom Knive, Saxer og desligest, førde de os elleve unge Nød, som vel vare kun smaa, men dog feede og gode; vi brugte een Deel deraf til Mad, medens vi laae der, Resten saltede vi til Forraad paa Skibet

Vi maatte tøve der i nogen Tid, efterat vi havde forsynet os med Levnets Midler, og jeg, som var nysgierrig at see med mine egne Øyne hvad der passerede i alle Verdens Hiørner, hvor Skiæbnen førde mig hen, kom til Land, saa snart jeg kunde. Engang om Aftenen ginge vi til Land paa den østre Side af Øen, og Indbyggerne, som ere meget tallrige, komme i hobe-tal omkring os, og med Opmerksomhed betragtede os. Dog, efterdi de hidindtil havde været høflige mod os, saa meente vi at være uden Fare. Vi huggede derfore kun tre Greene af, og satte dem nogle Skrit fra os ned i Jorden, hvilket i samme Land betydede ey alleene et Freds og Venskabs Tegn, men det bevegede ogsaa Øens Indbyggere til at giøre ligeledes paa deres Side, dermed at give tilkiende, at de toge mod Fred. Saa snart denne Ceremonie er til Ende, er det dem ik-

(cc) Madagascar, regnes for den største af de Øer, som ligge omkring Africa.

ke tilladt, at gaae over eders Greene, og I kand ey heller gaae inden for deres Greene, uden at forkynde dem Krig.

Saaledes er enhver bag sine Grendser i fuld Sikkerhed, og det Rum, som findes mellem begge, bruges til et Torv, hvor man paa begge Sider handler frit. Naar man gaaer derhen, maa man ikke bære Gevær med sig, og selv Folket i Landet, førend de komme nær til, stikke deres Lanzer i Jorden; men bryder man forliget, og giør dem nogen Vold, saa springe de strax til deres Gevær, og bruge Magt imod Magt.

Da vi engang om Aftenen vare komne til Land, hændede det sig, at Indbyggerne paa Den forsamlede sig i større Antall, end de pleyede; dog gik alting til med den sædvanlige Høflighed. De førde os mange Levnets Midler, som de byttede bort hos os for nogle slette Vahre, og deres Qvinder forsynede os med Melk og med nogle Rødder, hvilket vi med Fornøyelse toge imod; kort sagt: Alting var roligt, og vi besluttede at blive den gandske Nat paa Landet, da vi vilde slaae vor Leyer i en Hytte, som vi havde giort af nogle Greene.

Jeg veed ikke hvad det var, som holdt mig derfra, men nok er det, jeg var ikke saa vel tilfreds, som de andre at blive der hele Natten igiennem paa Landet; og, eftersom jeg vidste, at vor Baad laae kun et Steenkast fra Strand-Bredden for Anker, med to Mænd at vogte den, saa lod jeg den eene af dem komme i Land at hug-

ge

ge nogle Greene af, dermed at dekke over os i Baaden; og, efterat jeg havde udbredet Seylet, lagde jeg mig derpaa, og havde dette Grønne over mig til Lye.

Omtrent Klokken to over Midnat hørde vi een af Baads-Folkene forfærdelig skrige, bedende os, at vi for Guds skyld dog vilde komme med Baaden, om vi ellers ikke vilde have alle vore Folk ihielslagne. Paa samme Tid hørde jeg fem Bosse-Skud, og siden atter to gange fem; jeg siger fem Skud, thi de havde ikke fleere Skyde-Gevær med sig end fem. Man seer nokſom heraf, at, efterdi de maatte skyde saa tidt, disse Barbarer forfærdes ikke saa meget for Knaldet, som de andre, med hvilke jeg havde at giøre paa min Øe.

Da nu all denne Allarm havde pludselig opvakte mig, lod jeg Chalouppen roe ind, og efterdi jeg saae 3 Bosser for mig, saa besluttede jeg med mine to Matroser at gaae til Land, og komme vore Folk til Hielp.

Inden kort Tid vare vi hos Land-Bredden, men det var os umueligt at fuldføre vort Forehavende, thi vore Matroser, som bleve fuldte af 3 eller 400 af disse Barbarer, sprunge som snareſt ud i Søen, for at komme til os. De vare i Tallet 9, og havde kun 5 Bosser. Vel vare de andre forsynede med Pistoler og Sabeler, men dette Gevær havde kun lidet nyttet dem.

Syv af dem reddede vi med stor Møye, iblant hvilke der vare tre ilde qvæste. Medens vi

ſtræbede at faae dem ind til os i Baaden, saa vare vi i samme Fare, som de, thi Barbarerne skøde en stor Hob Kaste-Spyd paa os, saa vi bleve nødde til at forskandse os paa samme Side med vore Roerbænke, og med nogle Fiæler, som af en Hændelse, eller rettere sagt, ved Guds Forsyns Virkning fandtes der.

Dog sigtede disse Folk saa vist, at, dersom Allarmen var skeet om Dagen, saa havde de giennemboret os med deres Pile, med mindre vi havde holdt os gandske bedekte. I den Tid de skøde en stor hob Kaste-Spyd ud paa vor Chalouppe, kunde vi ikke see grant, fordi Maanen skinnede ikke ret klar. Ikke desmindre, da vi havde igien laddet vore Bøsser, skøde vi iblandt dem, og deres Skrig kundgiorde os nokſom, at vi havde ramt mange af dem. Dette kyſede dem ikke, at de jo bleve i Slagt-Ordning hos Strand-Siden indtil om Morgenen, uden Tvivl i den Hensigt, at de vilde bedre faae Mon med os, saa snart de kunde see os.

Hvad os angaaer, da vare vi tvungne til at blive i denne Tilstand, ey vidende, hvorledes vi skulde mage det, at faae vort Anker lettet og seyle afsted; thi vi kunde ikke komme til at vøre os dermed, uden vi stode ret op, og da havde det været dem saa let at fælde os, som det kunde være snart giort for os med vore Bøsser at skyde en Fugl ned fra en Green.

Alt, hvad vi kunde giøre, var at give Skibet Tegn, at vi vare i Fare; og, endskiønt det laae

laae en Miil borte fra os, saa begreb dog min Fætter strax da han hørde Bøsse-Skuddene, og saae igiennem hans Kikkert at vi skøde ind ad Landet, at der var Uraad paa færde; hvorudover han, det snareste han kunde, lettede Anker, og kom saa nær til os, som mueligt var. Derpaa sendte han os den anden Baad, besat med 10 Mænd; men vi raabte hen ad deres Side, at de skulde ikke komme nærmere, og vi tillige gave dem kortelig vor Tilstand tilkiende. Derpaa tog een af vore Matroser fat i Enden af et Reb, og svømmede mellem begge Chaloupperne, saa de vilde Barbarer ikke kunde see ham, ey heller ret blive vaer, ved hvad for et Middel han kom om Borde til dem, som kunde rive os ud af denne Fare. Derpaa kappede vi vor Anker fra os, og lode os af den anden Baad støbe stille afsted, indtil vi vare komne saa langt ud, at Pilene ikke kunde naae os.

I all denne Tiid havde vi lagt os ned bag vort Skiærm, som vi havde giort af Fiælene. Saa snart vi vare ikke meere mellem Skibet og Strand-Bredden, gav Capitainen Barbarerne et fuldt Lav, som giorde et forskrekkeligt Nederlag blandt dem, thi han havde ladet mange af Stykkerne ladde med Cartetsker.

Da vi vare paa Skibet igien, og uden Fare, saa havde vi Tid til at undersøge Aarsagen til all denne Allarm og denne pludselige Ruptur paa de vildes Side. Vor Super-Cargo eller Inspector, som ofte havde været i denne Egn,

forsikkrede os, at man endelig maatte have giort noget, som de Vilde vare blevne vrede for, thi ellers havde de aldrig grebet os an, efterdi de have annammet os som Venner. Endelig blev det opdaget, og man erfarede, at en gammel Kierling var gaaen over vore Greene, at vilde sælge os Melk; samme havde en ung Pige med sig, som baer Urter og Rødder til fals. Een af vore Matroser vilde tage denne Pige med Vold, hvorudover Kierlingen, som maaskee enten var Pigens Moder eller Slægt, giorde en stor Allarm. Ikke destomindre vilde dog Matroserne ikke slippe sin Fangst, men tragtede at faae Pigen hen af Syne fra den gamle Qvinde midt ind i Buskerne. Kierlingen løb derpaa strax hen til hendes Landsmænd, og gav dem Efterretning om denne Beskæmmelse, hvorpaa de da, inden tre Timer, havde faaet all denne Hær samlet.

Een af vore Folk var strax bleven dræbt med et Kaste-Spyd just som han gik ud af Hytten, vi havde giort af Greene. Alle de andre havde slaget sig igiennem, undtagen den som var Aarsag til Ulykken, thi han maatte dyre bøde den Lyst, han havde nødt hos den sorte Matresse.

I en lang Tid vidste vi ikke hvor han var kommen hen. Vi roede i to gandske Dage med vor Baad omkring hos Strandsiden, endskiønt Vinden blæste god, og vi giorde allehaande Tegn, hvoraf han kunde kiende, at vi biede efter ham, men all vor Umage var forgieves; vi agtede ham forloren, og havde han liidt noget

for

for sin Daarskab alleene, saa havde det Onde ikke været af saa stor Betydenhed.

Alligevel kunde jeg ikke være tilfreds dermed, jeg maatte vove det, og gaae anden gang til Land, for at see, om jeg ikke kunde erfare hvorledes det var gaaet denne Skalk. Jeg besluttede at giøre det om Natten, paa det jeg ikke skulde være paa nye i Fare for at blive anfalden af de Sorte. Men jeg var gandske taabelig i det jeg vovede at tage en Hob balstyrrige Matroser med mig, uden at forskaffe mig Commando over dem, hvilket voldte, at der skeede ey alleene en ulykkelig men derhos en syndig Gierning.

Inspecteuren og jeg udleedte iblandt heele Eqvipagen 20 af de mandigste Karle, og vi ginge til Land paa selvsamme Sted, hvor Indianerne havde forsamlet sig da de faldte ind paa vore Folk med saa stor Grumhed. Mit Forsæt var, at jeg vilde see, om de vare borte fra Ballsteden, og at overrumple nogle af dem, om det ellers kunde lade sig giøre, paa det man kunde have dem at ranzonnere bemældte Matros med, i fald han endnu levede.

Da vi om Aftenen Klokken 10 vare komne til Land uden Lygter, deelede vi vore Folk i to Hobe, af hvilke jeg commanderede den eene, og Baadsmanden, som har Anker og Tove under sin Tilsyn, commanderde den anden Hob. I Forstningen saae og hørde vi ingen, og vi rykkede saaledes frem, at der blev meget Rum mellem vore tvende smaa Armeer. Hen mod den

Sted, hvor Actionen var skeet, saae vi i Forstningen intet, fordi det var mørk Nat; men nogle Øyeblik derefter faldt bemældte Baadsmand omkuld, ved det at han snublede over et dødt Legeme. Derpaa holdt han stille, indtil jeg kom til ham, og vi besluttede da at tøve der saa længe, indtil Maanen gik op, hvilken maatte komme over Horizonten, inden en Time var til Ende. Da saae vi hvor mange vi havde henrettet af Indianerne; 32 laae der paa Jorden, iblandt hvilke endnu 2 gispede. Nogle havde mistet en Arm, andre et Been, andre var Hovedet afskudt; og vi formodede, at de havde taget dem med sig, som vare saaledes qvæste, at de kunde heeles.

Efterat vi havde seet dette, havde jeg i sinde at gaae til Skibs igien, men meer bemældte Baadsmand lod mig sige, at han vilde med sine Folk gaae hen at besøge Staden, hvor disse Indianske Hunde boede, og derhos bad han mig at følge med ham derhen, thi han tvivlede ikke, at vi jo kunde giøre der anseeligt Bytte, og faae Efterretning om Thomas Jeffery; saaledes var Matrosens Navn, vi havde mistet.

Havde de bedet mig om Tilladelse at forsøge dette Forsæt, saa veed jeg vel, at jeg havde udtrykkelig befalet dem ei gaae til Baaden igien, men de lode mig kun vide hvad de havde i sinde, og bade mig, at jeg vilde giøre ligesom de. Endskiønt jeg nu vidste, at sligt Foretagende, hvorved man kunde miste et Hob Folk, var et Skib

til

til Skade, hvis eeneste Hensigt var kun at drive Handling og Kiøbmandskab; saa havde jeg dog ikke Fuldmagt at afværge dette; jeg kunde ikke giøre andet, end negte dem deres Begiering, saa vidt mig vedkom, at jeg ikke vilde følge med, og befalede derfore dem, som vare i mit Følgeskab, at de skulde gaae i Baaden igien.

Dog fandtes der 2 eller 3 af dem, som strax knurrede imod denne Befaling, sigende, at de, mig til Trods, vilde gaae derhen, thi jeg havde ingen Commando over dem.

Lader os gaae, Johan, raabte den eene, vil du komme? Jeg, for mig, gaaer visselig derhen. Johan svarede, at han var tilfreds dermed. Efter ham fuldte da en anden, og efter denne endnu een, saa de omsider alle forlode mig, undtagen een, hvilken jeg indstændig bad, at han vilde blive hos mig.

I Baaden var ingen bleven tilbage, uden een eeneste Skibs-Dreng. Saa vendte denne Matros, Inspectoren, og jeg tilbage til Chalouppen, og sagde til de andre, at vi vilde blive der og vogte Baaden, og dermed redde saa mange af dem, som vi kunde. Jeg foreholdt dem det endnu engang, hvor daarligen de handlede i det de vilde foretage sig slig en vovelig Gierning, og at det vel kunde gaae dem ligesom Jeffery.

De svarede mig som naturlige Matroser, at de vilde handle viiseligen, og at de vilde være Mænd for at udføre det med Ære. Det var kun forgieves alt hvad jeg forestillede dem, at de skulde

betænke Skibets Nytte, og at deres Forhold kunde hverken undskyldes for Guld eller Menneskene. All min Formaning gielde lige saa meget, som om jeg havde talet til den store Mast i Skibet, dog gave de mig gode Ord, og forsikkrede mig, at de i det længste inden en Time vilde komme tilbage igien. Indianernes Stad, var, som de sagde mig, kun en halv Miil fra Strandbredden, men de befandel, at den laae over to gandske Miile derfra.

De ginge da alle afsted, og, endskiønt deres Foretagende var i høyeste Grad urimeligt, saa maa man dog tilstaae, at de brugte all muelig Forsigtighed. De vare allesammen vel bevæbnede, thi foruden en Flint eller Musqvet havde endda e hver af dem en Pistol og en Bajonet. Nogle havde derforuden forsynet sig med Sabeler, og oft-bemældte Baadsmand og to andre havde Stridshager. Ydermeere havde de allesammen hos sig tretten Granater; kort sagt: Aldrig har meere dristige, forvovne og bevæbnede Folk foretaget sig saa grumt og urimeligt et Stykke.

Begierlighed til Rov og Forhaabning om at finde Guld var det, som drev dem afsted, men en Omstændighed, som de ikke havde ventet, giorde dem saa forbittrede, at de med Hevngierrighed holdte Huus som gloende Dievle. Da de komme til et lidet Antall Indianske Huuse, hvilke de havde anseet for Staden selv, bleve de vaer, at de vare langt fra deres Regning, eftersom der fandtes kun 13 Hytter, og at det var dem umue-

umueligt at vide Stadens Leylighed og Storrelse, som de tænkte at plyndre.

De raadførde sig længe med hverandre, hvad for en Slutning de skulde gribe til. Faldte de ind i denne Landsbye, saa maatte de dræbe alle Indbyggerne, at ikke een eeneste undkom, som kunde giøre Allarm i Staden, thi ellers maatte der komme dem en heel Armee paa Halsen; men lode de disse Folk i Roe, saa var det jo umueligt at finde Staden, og at fuldføre deres Anslag.

Ikke desmindre udvalte de dette Sidste, med det Forsæt, at de vilde lede efter Staden det beste de kunde. De ginge da et lidet stykke Vey frem, hvor de imidlertid funde en Koe bunden ved et Træ; og strax besluttede de, at denne Koe skulde viise dem Vey.

Slutningen skeede paa følgende Maade: Enten hører Koen hiem i Lands-Byen eller i Staden. Naar den bliver løset, saa søger den uden Tvivl hen til sin Stald. Vender den tilbage, saa have vi intet derimod at sige, thi den nytter os slet intet; men gaaer den frem ad, saa tør vi kun følge efter, og da fører den os ufeylbarligen derhen, hvor vi ville være. Derpaa huggede de Rebet midt over, og saae med Fornøyelse, at Koen gik for an. Kort sagt: Koen førde dem lige til Staden, og der saae de, at den bestod af 200 Huuse, af hvilke der i nogle fandtes mange Familier.

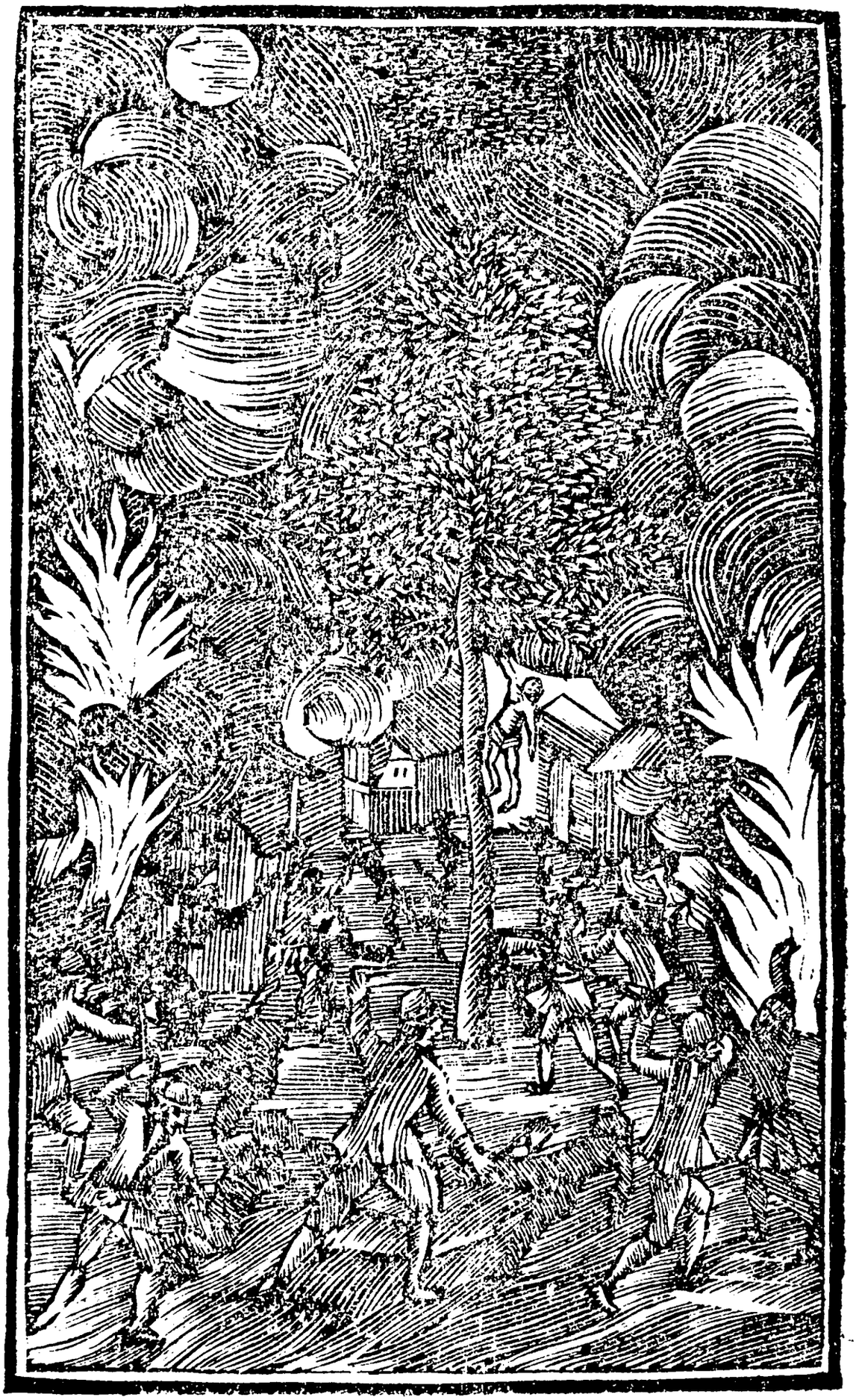
Alting var der i stille Roe, og hver Mand sov saa trygt, som de aldrig havde havt noget fiendt-

fiendtligt Anfald at frygte for. Der holdte de nu et nyt Krigs-Raad, og besluttede at deele sig i 3 Hobe, at sætte Ild paa 3 adskillige Steder af Byen, og naar Folket vilde gaae ud af deres Huuse, som stode i Brand, da at paagribe og binde dem. Var der nogen, som vilde giøre Modstand, saa vidste de vel hvad de skulde giøre. I det øvrige var deres Hoved-Hensigt at plyndre, og de havde ret besluttet at tage til Bytte det beste de kunde faae. Dog agtede de for raadeligt først at visitere heele Byen, og det gandske tavs, paa det de paa denne Maade kunde faae at vide, hvor stor Staden var, og deraf slutte, om deres Anslag kunde lykkes eller ey.

Da dette var forbi, besluttede de dristeligen at vove deres Lykke; men imidlertid de stode og satte Mood i hverandre, begyndte de tre forreste at raabe høyt, at de havde fundet Thomas Jeffery, hvilket kom alle de andre til at løbe hen til den Side. Der funde de da dette ulykkelige Menneske: Man havde skaaret Struben over paa ham, og hængt ham gandske nogen op ved en Arm. Digt derhos stod et Indianisk Huus, hvorudi der fandtes mange af de Fornemste i Staden, som havde været midt i Fegtningen, og af hvilke nogle vare blevne blesserede. Vore Folk saae at de vare vaagne, fordi de talede med hverandre, men de kunde umueligen vide hvor mange de vare.

Over det, de saae deres Kamerat saaledes medhandlet og ophængt, bleve de saa splittergal-

ne,

Mord og Brand til Madagaſcar, for at hevne Jefferys Död.

ne, at de svore hinanden at ville hevne sig derfore, og ikke spare nogen Indianer, som kom for deres Hænder: Og i selvsamme Øyeblik ginge de til Verk dermed. Efterdi endnu Huusene vare kun gandske lave og tækte med Halm, saa var det let at saae dem i Brand, og inden et Qvarteers Tid brændte heele Staden paa 4 eller 5 adskillige Steder tillige. I sær glemte de ikke den Hytte, hvor de vaagne Indianer fandtes, som jeg nylig mældede. Saa snart Ilden begyndte der at bryde ud, søgte de arme forfærdede Folk Dørren og vilde frelse sig, men der mødte dem en Fare, som var ikke mindre, og Baadsmanden med egen Haand huggede 2 af dem ned med sin Strids-Hammer. Efterdi det var et stort Huus, fuldt med mange Folk, saa vilde han ikke gaae ind og slaae dem alle ihiel, men han slengede en Granat ind, hvilken i Førstningen forskrekkede dem, men da den siden brast sønder, saa hørde man intet andet end ynkeligt Skrig og Raab.

De fleeste Indianer, som vare i dette Huus, bleve enten ihielslagne eller qvæste, 2 eller 3 undtagen, som paa nye vilde ud igiennem Dørren, men bleve der af Baadsmanden, og to andre Matroser med Bajonetter paa Flinterne annammede og ynkelig nedlagde. I dette Huus var endnu et andet Værelse, som laae længere tilbage; derudi var Kongen eller Generalissimus af denne Stad tillige med nogle andre. Vore Folk twang dem, at de maatte blive saa længe derinde,

ind-

indtil Huuſet, fortæret af Ilden, faldt dem paa Hovedet, og knuſede dem ſmaa.

Ved alt dette Blods Udgydelſe rørde de ikke et Bøsſe-Skud, fordi de vilde ikke opvekke fleere Folk paa engang, end de kunde være mægtige til at henrette; dog, da Ilden blusſede omkring, bleve de ſnart vaagne, saa Engellænderne bleve nødde til at holde ſig ſammen i ſmaa Hobe: Men efterdi Ilden fandt saa let brændende Materie for ſig, saa ſpredde den ſig i en gandſke kort Tid allevegne saaledes ud, at man hart ad ikke meere kunde gaae igiennem Gaderne og mellem Huuſene. Ikke deſto mindre maatte de følge efter Ilden, for at fuldføre dette grumme Anſlag med des ſtørre Sikkerhed, og saa ſnart Luen drev Indbyggerne ud af deres Huuſe, saa bleve de af mine raſende Folk ſlagne ihiel, hvilke, for at holde deres Grumhed i Gang, raabte ſtedſe til hverandre, at de ſkulde komme den ſtakkels Jeffery ihu.

Saa længe ſom dette varede, var jeg i ſtor Uroe, beſynderlig da jeg ſaae Ildebranden, hvilken, fordi det var mørk Nat, ſyntes at være kun nogle Skrit borte fra mig.

Da paa den anden Side min Fætter, Capitainen, ſom af hans Folk blev opvakt, ſaae denne Lue, blev han derover meget forbauſet, han kunde ikke giette Aarſagen dertil, men han frygtede for at jeg ſaa vel ſom hans Folk maatte være i ſtor Fare. Tuſinde Tanker løbe der ham omkring i Hovedet; og, endſkiønt han ikke gierne vil-

vilde, eller neppe kunde tage fleere Folk fra Skibet, saa resolverede han dog at springe i den anden Baad, og selv komme os til Hielp med 13 Mænd.

Han forundrede sig storligen, da han fandt ingen fleere i Chalouppen end mig, vor Super-Cargo, og kun een eeneste Matros og Skibs-Jungen. Endskiønt det var ham meget kiert at see os sunde og uskadde, saa var han dog ret begierlig at vide, hvorledes det stod til med de andre. Luen af Ilden blev jo større og større, og, da vi hørde vore Folk at skyde med deres Bøsser, saa kunde det ey andet være, end jo de idelige Bøsse-Skud vi hørde, giorde os meget nysgierrige at vide en Sag, som var os Magt paaliggende.

Capitainen sagde da til mig, at han vilde gaae hen og hielpe sine Folk, det maatte gaae hvor det gaae vilde. Jeg tragtede at holde h m derfra, forestillende ham samme Aarsager som de andre. Jeg foreholdt ham hans Pligt, hvorledes han baade burde sørge for sit Skib, og fremme Eyedoms Herrernes Nytte, tilmed skulde han betænke Reysens Langvarighed, og deslige meere, og jeg derhos tilbød mig, at jeg med mine tvende øvrige Folk vilde gaae derhen at indhente Kundskab, og tillige staae noget derfra at see til, hvorledes denne Handel vilde efter Formodning løbe af, og derpaa i en Hast give ham Efterretning der om.

Men det var ligesom jeg havde snakket noget

for en Dov: Min Fætter kunde lige saa lidet tage mod eller taale at høre fornuftige Raisons og Motiver, som alle de andre. Han vilde selv gaae derhen, svarede han mig, og det fortrød ham, at han havde ladet meere end 10 Mænd blive tilbage i Skibet. Han var ikke en Mand, der lod hans Folk omkomme af Mangel paa Hielp; han var sindet at undsætte dem, om han end skulde sætte baade sit Skib og sit Liv til.

Da jeg nu ikke kunde overtale ham at blive tilbage, saa maatte jeg selv følge ham. Han befalede to Mænd at roe om Borde med Pinassen, og hente endnu 12 af deres Kamerater, af hvilke de 6 skulde tage vaere paa Baaden, og de andre 6 imidlertid gaae til Staden. Saa vare der da kun 16 Mænd beordrede at blive paa Skibet, hvis gandske Eqvipage bestod kun af 65 Mænd, og af dem var allereede i sidste Action 2 blevne slagne ihiel.

Da denne Befaling var udgiven, ginge vi strax afsted, og efter Ilden, som tiente os til Veyviiser, marcherede vi lige hen til Staden. Over de mange Bosse-Skud, vi hørde langt fra, bleve vi forbausede, men, da vi komme nær til, og hørde Skriget af de ulykkalige Indbyggere, som man paa saa gruelig Maade tracterede, saa bleve vi end meere forfærdede.

Jeg havde endnu aldrig været tilstede, hvor en Stad var bleven udplyndret. Vel havde jeg hørt tale om Drogheda i Irrland, hvor Olivier Cromwel lod myrde alt Folket, Mænd, Qvinder

der og Børn; Jeg havde ogsaa læset Beskrivelse om Staden Magdeborg i Tydskland, hvorledes Grøven af Tylly, da han havde beleyret og med Storm indtaget den, lod nedhugge over 22000 Personer af alle slags Kion og Alder, og sætte Ild paa Huusene, saa der blev intet til overs uden Dom-Kirken alleene; Men mine egne Øyne havde aldrig seet sligt, og jeg kand umueligen afbilde det, eller forestille den Gruelse og Sinds Bevegelse, jeg fornam hos mig over denne forskrekkelige Gierning.

Da vi komme til Staden, saae vi intet Middel til at gaae ind i Gaderne. Derfore vare vi nødde til at gaae hen omkring Byen paa Siderne, og det første, som faldt os i Øye, var Aske-Dyngen af en Hytte, uden for hvilken vi ved Ildens Blus saae 4 Mænds og 3 Qvinders Kroppe liggende, og, som os syntes saa laae der endnu nogle andre inde i Luen. Kort sagt: vi mærkede strax Fodspor af saa barbarisk og umenneskelig en Grumhed, at vi umuelig troede, at vore Folk havde giort dette, og vi holdte dem for at burde udstaae den grummeste Død, dersom de virkelig vare Aarsag dertil.

Branden greb imidlertid alt videre omkring sig, og hvor Ilden kom, hørde vi idel Hylen og Skrigen, hvilket satte os i stor Skrek. Da vi vare gangne hen ad samme Side, saae vi tre nogne Qvinder med forfærdeligt Skrig at flye saa hastig, ret ligesom de havde havt Vinger; 16 eller 17 Mænd af samme Folk komme løbende sam-

me Vey, og havde 3 eller 4 af vore Engelske Slagtere bag efter sig, hvilke, da de ikke kunde naae dem, skøde efter dem med Bosserne, og ramte een af dem, saa han faldt og blev liggende lidet fra os. Da de arme Flygtige bleve os vaer, saae de os an for en anden Hob af deres Fiender, og hylede forskrekkeligen, i sær Qvinderne; thi de troede vist, at nu myrdede vi dem strax i Øyeblikket.

Blodet blev koldt i mig, da jeg saae dette græsselige Spectakel, og jeg troer, dersom vore 4 Matroser vare komne saa nær til os, at vi kunde have naaet dem, saa havde jeg ladet skyde løs paa dem. Imidlertid holdte vi os lidet til Side, for at give de arme Indianer tilkiende, at de turde ikke ved at frygte for os.

Derpaa nærmede de sig til os, og i det de opløftede Hænderne mod Himmelen, syntes det, ligesom de paa det ynkeligste vilde bede os at redde deres Liv.

Vi gave dem tilkiende, at dette var vor Hensigt, og derpaa samlede de sig alle til en Hob bag en høy Sted. Imidlertid befalede jeg alle mine Folk, at de skulde blive tilsammen, og ingen angribe, men tragte efter at faae fat paa een af vore Folk, paa det vi kunde erfare hvad for en Dievel der havde besæt dem, og hvad deres Hensigt var. Derhos sagde jeg dem, at, naar de finge fat paa deres rasende Kamerater, saa skulde de søge at bevege dem til at holde sig tilbage, og derhos forsikkre dem, at, dersom de tøvede

der,

der, indtil det blev Dag, saa bleve de omringede af meere end 100000 Indianer. Derpaa forlod jeg dem, og begav mig kun med 2 Mænd hen iblandt de arme flygtige Indianer.

Man kunde intet bedrøveligere Syn faae at see i Verden: Paa nogle vare Hænderne forbrændte; paa andre vare Fødderne gandske skrumpene og Huden sammensnerpet, af det de saa tidt havde maattet løbe igiennem Ilden; Een af Qvinderne, da hun søgte at undgaae Luen, var falden omkuld, saa hun derudover var bleven halv stegt paa Kroppen; paa 2 eller 3 Mænd kunde man tælle mange Skrammer i Ryggen og Laarene, som dem var hugne med Sabeler; een anden var der skudt en Kugel tvert igiennem, og han døde midt for mine Øyne. Gierne vilde jeg have veedst Aarsagen til denne grædselige Medfart, men jeg kunde ikke forstaae eet eeneste Ord af det, de sagde mig; alt hvad jeg kunde fornemme af deres Tegn, var, at de vidste ligesaa lidet deraf som jeg. Endelig fattede jeg det Forsæt at vilde vende til mine Folk igien, trænge igiennem Luen ind i Staden, og giøre en Ende paa dette Nederlag, i hvad det end og skulde koste.

Medens jeg stod og kundgiorde mine Folk mit Forsæt, og befalede dem at de skulde følge mig efter, saa saae vi fire af vore Matroser, og Baadsmanden for an, som affindige Mennesker, at løbe hen over deres Legemer, som de havde dræbt. De vare gandske besølede med Blod og Støv. Vi raabte det stærkeste vi kunde, at de

skulde komme til os, hvilket de og i samme Øyeblik giorde.

Saa snart Baadsmanden saae os, begyndte han ligesom i Triumph et Fryde-Skrig, og blev saa fornøyet over det han merkede, at vi vare komne ham til Hielp, at han raabte: "Ach! min "tappere Capitain! jeg er meget glad over det "jeg seer Eder, endnu ere vi ikke halvveys ferdi"ge med disse Dievle, med disse Helvedes Hun"de: Jeg vil dræbe saa mange af dem, som den "arme Jeffery havde Haar paa sit Hoved: Vi "have svoret, at vi vilde ikke spare een eeneste af "dem, men forfølge denne gandske vederstyggeli"ge Nation." Derpaa begyndte han gandske bister og fnysende at lobe afsted igien, og lod os ikke Tid til at sige ham et Ord.

Kort sagt: Jeg maatte skrige efter ham af fuld Hals, sigende: "Bliv her tilbage, du barbariske "Hund! Jeg forbyder dig under Livs Straf, at "du maa ikke røre een eeneste fleere af disse arme "Folk; og dersom du ikke bliver staaende stille, saa "skal du i Øyeblikket være skudt ihiel.

"Hvorledes er det fat, min Herre, svarede "han, I veed maaskee ikke hvad de have giort? "Vil I see Aarsagen, hvorfore vi handle saale"des med dem, saa kom kun her hid." Derpaa viste han mig den ulykkelige Jeffery hengende i et Træ. Jeg tilstaaer, at dette Syn kunde ikke andet end bevege mig til at samtykke deres Meening, at de jo havde Ret og Aarsag til at hevne sig, dersom de ikke havde giort formeget deraf;

og jeg kom ihu de Ord, som Jacob fordum sagde om sine Sønner Simeon og Levi: "Forbandet "være deres Vrede, thi den er Streng, og de- "res Hastighed; thi den er haard."

Over det bedrøvelige Syn, som vi nylig havde seet, fik jeg i samme Øyeblik noget nyt at tage vaere: Thi de, som vare hos mig, endogsaa min Fætter selv, bleve derudover saa forbittrede, at det faldt mig lige saa vanskeligt at holde dem i raade, som at styre Baadsmandens og hans Folkes Grumhed. Min Fætter sagde til mig, at han kun frygtede for at hans Folk vare ikke stærke nok, og for Resten meente han, at man skulde ikke forskaane een eeneste af disse Indianer, fordi de vare alle skyldige i dette græsselige Mord, og derfore fortiente de allesammen at døe som Mordere. Saa snart han havde sagt dette, rendte der strax otte af de sidst komne Matroser efter Baadsmanden, at giøre bart med Indianerne; og, da jeg saae, at hvad jeg giorde for at holde dem derfra, var altsammen forgieves, saa gik jeg bedrøvet tilbage; thi jeg kunde ikke længere taale at see paa dette Mord, ey heller at høre Skriget af de ulykkelige Mennesker, som bleve fældede ved vore barbariske Matrosers Hænder.

Jeg havde da kun Inspecteuren og de to andre hos mig, og jeg tilstaer, at jeg giorde meget taabeligt, i det jeg gik til vore Baade igien med saa faa Mænd. Dagen begyndte at skinne, og Allarmen, som var da udbredet i heele Landet deromkring, havde hos den liden Landsbye sam-

le hen mod 40 Indianer bevæbnede med Lanzer, Buer og Pile. Dog til min gode Lykke gik jeg feyl, og kom ikke til denne Bye, men tvert over Marken lige ned til Strand-Breden. Da jeg havde naaet Stranden, var det høy lys Dag; vi roede strax til Skibet med Pinassen, og, saa snart vi vare komne om Borde, sendte vi den til Landet igien, i Tanke at vore Folk kunde vel have den behov til at redde sig derudi.

Jeg saae da, at Ilden begyndtes at slukkes, og at Larmen holdt op; men en halv Time derefter fornam jeg en Salve af Bøsserne: og siden fik jeg at høre, at det var vore Folk, som da skode paa Indianerne, der havde forsamlet sig hos bemeldte lille Landsbye. Sexten eller sytten af dem, skode de ihiel, og satte Ild paa deres Hytter; men deres Qvinder og Børn giorde de ingen Skade. Da mine Folk komme ind mod Stranden med Pinassen, begyndte de, som vare blevne Overmænd i denne gruelige Gierning at indfinde sig hos Strand-Siden, dog uden Orden, hid og did adspredde, kort sagt, i saadan en Confusion, at et ringe Antal behiertede Karle, kunde iet have lagt dem ned.

Til Lykke havde de jaget Frygt i heele Landet, og Indianerne vare over saa uformodentligt et Anfald blevne saa bange, at Hundrede af deres tapperste Mænd havde ikke engang tordet give sig i Kast med 6 af vore Matroser. Paa den eene Side havde Ilden skrekket dem, og paa den anden Side havde vore Folkes Anfald forfærdet dem,

dem, saa de i den mørke Nat ikke vidste, hvor de skulde vende sig hen. Flyede de til en Side, saa stod der een af vore smaa Hobe og tog imod dem; vendte de tilbage, saa funde de atter en anden Hob; og i saadan Tilstand saae de Døden allevegne for sig. I all denne Allarm var der ikke een af vore Folk som fik Skade, uden to, af hvilke den eene havde brændt sin Haand, og den anden vredet sin Fod af Led.

Jeg var meget vreed paa den heele Equipage, men i sær paa min Fætter, Capitainen, som ey allene havde kun taget sin Pligt slet i agt, i det han satte heele Reysens Fremgang i vove, men ogsaa end meere opeggede sine Folk, i den sted han burde have stillet deres Grumhed. Da eg foreholdt ham saadant, svarede han mig med stor Ærbødighed, i det han sagde, at han var bleven bevæget over det han saae, hvorledes Jeffery var paa saa grum en Maade henrettet, og det havde saa skyndet ham til Hevn, at, endskiont han, som Commendant paa Skibet, burde ikke have ladet sig forlede dertil, saa var han dog, som et Menneske, den gang ikke mægtig til at tvinge sig selv eller ret overveye sit Folkes grumme Forhold. Hvad Matroserne angaaer, de skiottede lidet derom, enten deres Gierning mishagede mig eller ey, thi de stode ikke under min Commando.

Dagen derefter ginge vi igien til Seilgs, og følgelig vidste vi ikke hvor stor Skade vore barbariske Matroser havde giort iblandt disse In-

dianer. Vore Folk vidste ikke selv egentlig, hvor mange de havde dræbt, dog kunde man af adskilligt, som de fortalte derom, slutte, at de havde aflivet omtrent 150 Personer, saa vel Mænd, som Qvinder og Børn. Af Huusene var der ikke et eeneste blevet reddet fra Ilden.

Endskiønt vore Folk agtede deres Gierning at være meget retfærdig og billig, saa var jeg dog ingenlunde af deres Meening, men jeg sagde dem frit ud, at GUd kunde ikke velsigne vor Reyse, og at han vilde straffe dem for det Blod, de havde udøst, thi det var et forbandet Mord, de havde giort. Vel havde Indianerne henrettet Thomas Jeffery, men han havde giort det første Angreb og brudt Freden, i det han havde taget en Pige med Vold, som, stolende paa Tractaten, var kommen i vor Qvarteer.

Baadsmanden forsvarede sin Sag, og sagde, at, i hvor vel det syntes, at vore Folk havde brudt Freden, saa var det dog vist, at Indianerne havde begyndt Krigen, i det de skøde deres Piile ind paa os, og dermed uden nogen billig Aarsag ramte een af vore Folk, saa han døde. Efterdi vi nu havde fundet Leylighed til at hevne os derfore, saa var det os ogsaa tilladt at giøre det; og tilmed havde den liden Frihed, som Jeffery tog sig hos den unge Pige, ikke fortient, at man skulde myrde ham paa saa grum en Maade. Slutningen og Meeningen af Baadsmandens Forsvar var og blev denne: De havde ikke giort andet, end straffet disse Mordere; hvilket

ket var tilladt baade efter Guds Lov og verdslige Love.

Hvo skulde nu ikke troe, at slig en Hændelse burde have holdet os fra at gaae tiere til Land iblandt Hedninger og Barbarer? Men Ulykken er denne i Verden, at Folk blive ikke gierne kloge uden af deres egen Skade, og naar de med Skade og Fare have erfaret noget, saa er det først, at de lære at føre sig det til Nytte.

Vi vare bestemte at gaae ad Fiorden som løber ind hos Persien, og derfra til Kusten af Coromandel, og vort Øyemeed var kun under Veys at seigle til Surata. Vor Super-Cargos Hensigt var rettet ad Bugten af Bengala, og, dersom han ikke der fand Leylighed at handle, saa skulde han gaae ad China, og paa Hiem-Reysen komme igien til Bengala.

Den første Ulykke, som mødte og vederfoer os i den Persiske Bugt, hvor 5 af vore Folk, som ginge til Land paa den Kust, der hører til Arabien, bleve enten ihielslagne eller som Slaver bortførte af Folket der i Landet. Deres Kamerater vare ikke i Stand til at redde dem, fordi de havde selv nok at giøre, at de kunde berge dem i Baaden. Jeg sagde dem rundt ud, at jeg betragtede denne Ulykke som en Guds Straf. Men Baadsmanden, fortørnet derover, svarede, at jeg neppe med udtrykkelige Sprog af den Hellige Skrift skulde kunde godtgiøre det, jeg vilde straffe og bebreyde dem; og han anførde mig det Sprog, hvorudi der staaer, "at de paa

hvilke

"hvilke Taarnet i Siloa faldt, vare ikke større "Syndere end de andre Galilæer." Jeg tilstaaer, at jeg fandt intet u-imodsigeligt at svare ham, helst efterdi der iblandt dem, som vi paa den Tid mistede, fandtes ikke een eeneste, som havde været med i Blodbadet paa Den Madagascar. Denne Tale-Maade brugte jeg stedse, alligevel den klingede ikke vel i heele Equipagens Øren.

Fordi jeg ofte talede til dem og prædikede for dem om denne Materie, saa faldt det værre ud for mig, end jeg havde troet. Baadsmanden, som havde været Ophaf for all denne Handel, kom engang til mig, og sagde, at jeg havde stor Uret i det jeg altid rippede denne Sag op igien, og uden Aarsag rev dem deres Forhold i Næsen, hvorudover alt Skibs-Folket var nu misfornøyet derover, og keed af at høre det tiere, i sær han, som den jeg havde meest stukket efter, og givet den største Skrabe; Jeg var jo kun en Passagerer, som havde ingen Commando paa Skibet, og derfore maatte jeg ikke bilde mig ind, at jeg havde ringeste Rettighed til at sætte i rette paa dem, saasom jeg idelig giorde. "Thi, sagde han "fremdeles, hvad vide vi, om I ikke kand have "et ondt Anslag i Sinde imod os, og om I ikke "engang i sin Tid, naar vi ere komne hiem igien "til Engelland, stevner os ind for Ret og Dom "for denne Giernings skyld? Jeg beder Eder, "min Herre, at I efter Dags sparer Eders Di-"scours om denne Materie; Kommer I endnu "eengang og blander Eder i de Sager, som ere

"Eder

"Eder ikke vedkommende, saa vil jeg hellere forlade "Skibet, end jeg vil taale Eders idelige Snibber og Straffe-Prædikener.

Da jeg med Taalmodighed havde hørt ham, sagde jeg, at det Blodbad i Madagascar, hvilket jeg aldrig vilde eller kunde kalde anderledes, havde altid høylig mishaget mig, og jeg tilstod, at jeg havde altid talet frit derom, men dog ikke dermed sigtet meere paa ham end paa nogen anden. Vel havde jeg ingen Commando i Skibet, ey heller begierede at viise nogen Myndighed derudi, men jeg havde kun rundt ud sagt min Meening i de Ting, som vare os alle lige meget vedkommende; Ikke desmindre skulde han vide, at jeg havde en vigtig Andeel i Skibets Ladning, og derfore havde jeg u-imodsigelig Rettighed at tale med større Frihed, end jeg hidindtil havde giort, uden at være pligtig til at giøre ham, eller hvem det og være kunde, Regnskab derfore. Dette sagde jeg ham med stor Standhaftighed, og, eftersom han intet synderligt svarede mig derpaa, saa troede jeg, at Sagen var nu bilagt. Paa den Tid laae vi i Havnen for Bengala, (dd) og, efterdi jeg havde Lyst at besee Landet, saa fik jeg i Sinde at lade mig tillige med Inspecteuren nogle Dage efter vor Ankomst sætte til Land, for at forlyste os der i nogle Timer. Men hen mod Aften, da jeg lavede mig til at gaae igien om Borde, kom een af vore Matroser til mig, og sagde

(dd) Bengala, er et Kongerige i Ost-Indien under den store Mogols Gebet.

sagde, jeg skulde kun ikke umage mig at gaae til Stranden, thi Folket i Baaden havde faaet Befaling, at de ikke maatte føre mig til Skibet. Denne trodsige Compliment var ligesom et Tordenslag i mine Øren, hvorpaa jeg spurde denne Karl, hvem der havde befalet ham at sige mig saadanne urimelige Ting? og, da jeg fik høre, at det var Baadsmanden, sagde jeg til Matrosen, at han skulde sige den, som havde udsendt ham, dette til Efterretning, at han havde forrettet sin Commission, men jeg havde intet svaret derpaa.

Derpaa gik jeg strax hen til vor Super-Cargo, fortalte ham hvorledes var tilgaaet, og sagde til ham, at jeg saae forud, der vilde skee Oprør i Skibet, bad ham derfore, at han med en Indianst Baad vilde fare om Borde til Skibet, og berette Capitainen hvad mig nu var vederfaret. Denne Umage havde jeg vel kundet spare; thi det var allerede i Giære paa Skibet: Baadsmanden, Constabelen og Tømmermanden, kort sagt, alle Under-Officerer vare, saa snart de saae mig fare til Land i Baaden, stegne op paa Overløbet, og havde begieret at ville tale med Capitainen. Eftersom nu Baadsmanden var en veltalende Karl, saa havde man faaet ham dertil og givet ham Fuldmagt at tale for dem alle. Da han nu havde igientaget alt hvad vi havde talet tilforn med hverandre, saa sagde han Capitainen med faa Ord, at det var dem kiert, at jeg af egen Drift var gaaen til Land, thi ellers hav-

de

de de dog tvunget mig dertil; De havde vel forpligter sig til at tiene under hans Commando paa Skibet, og de fandtes endnu villige til at giøre det fremdeles med største Troskab; men dersom jeg ikke med gode Villie vilde forlade Skibet, og i fald han, ikke vilde tvinge mig dertil, saa havde de alle besluttet at ville gaae fra Skibet, og ikke følge længere med ham.

I det han nævnede det Ord Alle, vendte han sig om til Stor-Masten, hvor alle Matroserne stode forsamlede, og da begyndte de eendrægtelig gen at raabe: Ja, Alle, Alle. Min Fætter var en behierted Mand, og kunde snart finde sig i en Ting; og, endskiønt han blev gandske forbauset over denne uformodentlige Discours, saa svarede han dog paa en sagtfærdig Maade, at han vilde tage Sagen i Betænkning, dog kunde han herudi intet beslutte, førend han havde talet med mig.

Derpaa betiente han sig af adskillige Grunde, for at viise dem, hvor ubillig deres Forestilling var, men forgieves; de gave alle hverandre deres Hænder i hans Nærværelse, og svore, at de vilde alle gaae til Land, saa fremt han ikke udtrykkelig tilsagde dem, at han ikke vilde tillade, at jeg nogensinde skulde sætte Fod igien i Skibet.

Dette var noget hart for ham, som var mig saa megen og saa stor Tak skyldig, og derhos ikke vidste, hvorledes jeg vilde skikke mig i denne Handel. Herneſt tænkte han, at han vel kunde afven-

afvende den Streg paa en anden Maade, hvor udover han brugte større Myndighed, og med drifftig Mod sagde til dem: De maatte vide, at jeg var een af de fornemmeste Interessenter i Skibet, og at det var latterligt og urimeligt, at man, saa at sige, vilde jage mig ud af mit eget Huus; Dersom de forlode Skibet, saa skulde de komme til at betale det dyre, dersom de nogensinde understode sig at komme igien til Engelland; Hvad ham selv var angaaende, da vilde han hellere vove derpaa alt hvad den heele Reyse kunde indhente, ja hellere plat miste Skibet, end gisre mig saadan en Skam; og derfore kunde de nu udvælge og gisre hvilket de helst vilde. Derefter foreslog han dem, at han vilde selv gaae til Land med Baadsmanden, og see til, hvorledes man kunde bilægge denne Sag.

Dette Forslag forkastede de alle eendrægteligen, og sagde, at de vilde intet meere have med mig at gisre, hverken paa Landet eller i Skibet, og saa fremt jeg kom meere inden Skibs Borde, saa vilde de vist nok gaae til Land. "Nu vel "an, svarede Capitainen, naar I ere alle af den"ne Meening, saa vil jeg gaae hen, og tale med "min Fætter allene." Dette giorde han, og kom just paa den Tid, da man giorde mig den latterlige Compliment, som jeg har sagt. Jeg var meget glad, da jeg saae ham, thi jeg var bange, de skulde tage ham fangen, og gaae bort med Skibet, hvilket da havde nødt mig til at blive der i Landet uden Penge, uden Gods og andre

Sager,

Sager, som jeg havde taget med mig, følgelig i en elendigere Tilstand, end den var, som jeg tilforn befandt mig udi paa min Øe.

Men til Lykke vare de ikke gangne saa vidt med deres Dumdristighed; og, da min Fætter fortællede mig, at de havde sporet, at de ville allesammen gaae bort, dersom jeg kom igien i Skibet, saa sagde jeg ham, at han skulde ikke bekymre sig stort derfore, thi jeg havde nu resolveret at blive paa Landet. Dette alleneste skulde han drage Omsorg for, at jeg kunde faae mit Gods samt en god Sum Penge, saa vilde jeg vel finde paa Middel og Raad at komme til Engelland igien.

Endskiønt det giorde min Fætter hiertelig ondt, at han maatte forlade mig der, saa saae han dog vel, at der var ingen anden Udvey. Derfore gik han om Borde igien, og sagde til sine Folk, at hans Fætter vilde fyldestgiøre deres Begiering, og man skulde kun føre mig mit Gods til Land. Denne Tale stillede dem tilfreds, og de bleve lydige som tilforn. Ingen var bekymret uden jeg, fordi jeg vidste ikke, hvad jeg skulde gribe til.

Jeg befandt mig gandske alleene paa den længst bortliggende Sted i Verden, thi jeg var 3000 Miile længere borte fra Engelland, end da jeg levede paa min Øe. Vel er det sandt, at jeg kunde gaae til Land igiennem den store Mogolds Gebet indtil Surata; (ee) derfra kunde

(ee) Surata, er en berømt Handel-Stad i Ost-Indien, hvor Skibe fra Europa søge flittig til.

jeg komme til Soes indtil Baisora, (ff) som ligger hos den Persiske Hav-Viig; og saa fandtes der vel Leylighed med Caravanerne (gg) at komme igiennem de Arabiske Ørkener indtil Aceppo og Sanderona; (hh) derfra var det mig da let at reyse igiennem Italien til Frankrige. Dersom man regnede alle disse Reyser tilsammen, saa beløb det sig til den fulde Linie igiennem Jorderiges Kreds, og maaskee meere.

Dog var der endnu een Resolution til overs, nemlig jeg maatte have biet efter de Engelske Skibe, som skulde komme fra Achim paa den Øe Sumetra, som ligger omkring hos Asia; men ligesom jeg da var kommen derhen, og havde intet med det Engelske Øst-Indiske Compagnie at giøre, saa vilde det og have faldet vanskeligt for mig at komme derfra igien uden dets Samtykke. Og skulde jeg faae Tilladelse at komme derfra igien, saa kunde det ikke skee paa anden Maade, end ved Skibs-Capitainens Gunst, eller ogsaa formedelst Ynde hos Compagniets Factorer, og jeg havde ikke ringeste Kiendskab hverken til disse eller hine.

Me-

(ff) Baisora, er ligeledes en stor Kiøbstad, beliggende i Asia i det øde Arabia.

(gg) Caravaner, er en Samling af nogle 100 Passagerer og Kiøbmænd, som følges ad for Sikkerhed skyld, efterdi der findes meget Røver-Pak paa Veyene i Arabien.

(hh) Aleppo og Sanderona, ere to importante Handel-Stæder, beliggende i det Landskab Soria i Asia, som hører Tyrken til.

Medens jeg droges med denne Kummer, havde jeg den Fornøyelse, at jeg saae Skibet seigle bort, og jeg kom ikke med. Dette var kandskee endnu aldrig tilforn vederfaret en Mand, der befandt sig i saadan Stand, som jeg, med mindre at Skibs-Folket var blevet oprørisk, og havde sadt dem til Land, som ikke vilde samtykke i deres Forsæt og Gierning.

Det, som trøstede mig lidet, var, at min Fætter havde ladet mig beholde to Personer hos mig, nemlig den som var Skriver hos Cassereren i Skibet, og den som var Capitainens egen Tiener; Den første skulde være som min Staldbroder, og den anden skulde være min Tiener. Jeg leyede mig Værelse hos en Engelsk Kone, hvor der laae mange Engelske og Franske Kiøbmænd og Italienske Jøder i Herberg. Der nød eg megen god Pleje, og, paa det man ikke kunde sige, at jeg var for hastig i at resolvere mig til nogen nye Reyse, saa blev jeg der liggende i 9 Maaneder, for at overveye rettelig, ved hvad for et Middel jeg best og sikkerst kunde komme hiem igien.

Jeg havde Engelske Vahre hos mig af et temmeligt stor Værdie, og derforuden en god Sum Penge. Min Fætter havde leveret mig 1000 Stykker von Achten, og et Credit-Brev paa en langt vigtigere Summa, hvilken jeg kunde opbøre, naar jeg vilde, i fald jeg havde den behov; saa jeg torde ikke ved at lide Mangel for Penge.

Mine Vahre soldte jeg strax med stor Fordeel;

og, paa det jeg kunde faae mit Forehavende sat i Verk, som jeg havde i Begyndelsen af Reysen i Agt og Øye, saa kiøbte jeg mig en skion Hob Diamanter; og paa saadan Maade anvendte jeg min Formue paa smaa Ting, som vare lette at føre, og kunde ikke hindre mig paa Reysen.

Efter at jeg nu længe nok havde tøvet der, og jeg ikke kunde finde Behag i alle de Forslag, man havde giort mig, angaaende Middel til at komme til Engelland igien, saa hændede det sig, at en Engelsk Kiøbmand, som laae i samme Huus, hvor jeg var, og med hvilken jeg havde giort fortroelig Venskab, kom engang en Morgenstund ind i mit Kammer, og sagde til mig: "Min kie-
"re Landsmand, jeg kommer hid at kundgiøre Eder
"et Forslag, som behager mig meget vel, og det
"kunde maaskee ligeledes være Eder anstændigt,
"naar I med Opmerksomhed faaer betragtet det.
"Vi ere paa begge Sider, I formedelst en Hæn-
"delse, og jeg ved mit eget Vall, komne her paa
"en Sted i Verden, som ligger meget langt bor-
"te fra vort Fædrene-Land; dog i et Land, hvor
"der er meget at vinde for Folk, der forstaar sig
"paa Handling, saasom vi. Dersom I har Lyst
"at legge 1000 Pund Sterling til andre 1000
"Pund, som jeg agter at anvende paa Kiøbmand-
"skab, saa ville vi fragte det første Skib, som
"staar os an; I skal være Capitain, og jeg Kiøb-
"mand, saa ville vi giøre en Reyse paa China.
"Hvi Pokker skulle vi her legge Hænderne i Skiø-
"det? Alting løber omkring, alting bevæger sig

i Ver-

"i Verden, alle jordiske og himmelske Corpora "have at giøre; hvi skulde da vi leve saa skam- "melig hen i Ørkesloshed? Der findes, saa at "sige, kun alleneste blandt Menneskerne dovne "Dag-Tyve, og jeg seer ikke, at vi have behov "at blive i denne foragtelige Classe.

Denne hans Forestilling stod mig meget vel an, og saa meget meere, siden den skeede med saa store Kiendetegn til Venskab og Oprigtighed; og, efterdi jeg ansaae min Tilstand uvis, saa voldte det ogsaa meget, at jeg vilde legge mig efter Kiøbmandskab, hvilket var ellers ikke just det Element, som best passede sig for mig; Men at reyse, det var det beste af hans Forslag, som ramte mig ret til Behag efter min Naturs Tilbøyelse; thi naar nogen vilde giøre mig Forestilling om at følge med for at see en Deel af Verden, som var mig endnu ubekiendt, det syntes mig at kunde aldrig skee i Utide.

Dog gik der nogen Tid forbi, inden vi kunde finde et Skib, som var efter vort Tykke, og da vi havde fundet et, var det endda vanskeligt for os at faae saa mange Engelske Matroser, som vi behøvede til at regiere dem, som vi vilde tage an af Indianerne der paa Landet, hvilke vi kunde faae nok af uden stor Umage. Ikke desto mindre toge vi strax "en Substitut an, saint en Baads- "mand, som har Tilsyn med Ankere og Tove, og "en Constabel, hvilke vare allesammen Engellæn- der, herneest en Hollandsk Tømmermand, og tre

"Portugisiske Matroser," hvilke vare da nok til at vogte paa vore Indianske Matroser.

Der findes saa mange Beskrivelser om Reyser til China, at det vilde blive meget langvarigt, for Læseren, om han her fandt en noye Efterretning om de Lande, hvor vi løbe ind, og om de Indbyggere, som beboede dem. Det maa derfore vere nok, naar man mælder, at vi strax ginge til Achem paa Den Sumatra, og derfra til Siam, hvor vi byttede nogle af vore Vahre bort imod Opium og Arac, fordi vi vidste, at det første Slags af disse Vahre var i høy Priis i China, og besynderlig paa den Tid, da dette Kongerige havde Mangel derpaa. Kort sagt: Paa denne første Fart naaede vi til Juskan, gjorde der en meget god Reyse, paa hvilken vi anvendte 9 Maaneder, og ginge med dette Forsøg meget fornoyede tilbage til Bengala.

Jeg har taget dette til Merke, at mine Landsmænd høylig forundre sig over den store Lykke, som de fra Compagniet udsendte Betientere pleye at giøre i samme Lande, og at de i en stakket Tid forhverve der 60, 70 og undertiden 100000 Pund Sterling. Men dette er ikke saa forunderligt for dem, som betragte, i hvor mange Havne vi have fri Handling, eftersom Indbyggerne søge der med største Begierlighed alt hvad som kommer fra fremmede Lande; og det som endnu meere er, fordi man kand der kiøbe en stor Mængde af Vahre, og sælge dem andensteds med stor Vinding.

Men

Men det maa nu staae ved sit Værd: Jeg for min Part forhvervede meget paa denne Reyse, og jeg fik derhos saa megen Videnskab i Handling, at jeg kunde giøre endnu større Profit; ja dersom jeg havde været 20 Aar yngere, saa havde jeg med Fornøyelse blevet der, eftersom jeg var vis paa at kunde der giøre min Lykke; men nu var jeg allerede over mine 60 Aar, havde derneſt Formue nok, og tilmed var jeg ikke reyst fra mit Fædre-Land for at forhverve fleere Midler og Penge, men meere for at fornøye den urolige Attraa, jeg havde til at løbe omkring i Verden. Denne Attraa kalder jeg med god Føye urolig; Thi naar jeg var hiemme, havde jeg ingen Roe, førend jeg kom paa Flugt igien, og naar jeg vankede omkring, saa havde jeg en heftig Attraa efter at see mit Fødeland igien. Saa var da Vinding juſt ikke den bevægende Aarſag hos mig, eftersom jeg var riig, og ikke gierrig af Natur. Jeg troede derfore, at jeg havde ikke forhvervet meget ved min Fart, og der var intet, som snarere kunde faae mig afsted, uden alleneſte den Begierlighed, som var hos mig til at see nye Lande. Mit Øye var ligesom det Øye, hvorom Salomon siger, at det seer sig aldrig mæt; og mine Reyser opmuntrede kun min Nysgierrighed til nye Fart, i den sted de skulde fornøye den. Jeg var kommen i en Deel af Verden, hvorom jeg havde hørt meget tale, og jeg havde i Sinde der at beſee alt hvad man holdt for det merkværdig-

ste, paa det jeg kunde sige, at jeg havde betragtet alt hvad som er værdt at see i Verden.

Men min Staldbroder havde gandske andre Tanker. Dette siger jeg ikke, fordi jeg vil ligesom lade mig merke dermed, at hans Tanker vare ikke saa fornuftige som mine; jeg tilstaaer tvert imod, at hans Tanker vare langt rigtigere, og meere overeensstemmende med en Kiøbmands Hensigter, hvis Klogskab bestaar fornemmelig derudi, at han kand holde sig til de Ting, som give meest Vinding.

Denne ærlige Mand tænkte kun paa det Visse og Nyttelige, og han havde været tilfreds, om han altid skulde have faret een og den selvsamme Vey frem og tilbage, og taget Herberge i visse Giæstgiver-Gaarde, ret ligesom en Post-Hest, naar kun han, efter Kiøbmænds Talemaade, "kunde have fundet sin Regning derved; derimod var jeg ret en Landstryger, der fik strax Keede til en Ting, naar jeg saae det meere end eengang.

Derforuden havde jeg en særdeles Attraa at komme nærmere til mit Fædrene-Land, og jeg vidste ikke, hvorledes jeg skulde mage det, at faae denne Fornøyelse. Medens jeg nu droges med mine egne tvivlsomme Tanker, kom min Ven, som altid var betænkt paa noget nyt, og giorde mig det Forslag, at vi skulde foretage os en anden Reyse hen ad de Øer, hvorfra man henter Specerier, der at kiøbe en heel Ladning af Nelliker. Hans Meening var at gaae til de Manilli-

ske

ske eller Philippiniske Der, hvor Hollænderne have den fornemste Handling, skiønt en Deel af dem høre Spanierne til.

Dog holdte vi det ikke raadeligt at fare saa langt bort, thi vi havde ikke stor Lyst til at vove os hen paa de Steder, hvor Hollænderne have fuld Haand og Hævd og Herredømmet allene, saasom paa den De Java og Ceilon ꝛc. ii Alt hvad der meest sinkede vor Fart, var kun mit Vegelsind; men saa snart min Ven havde faaet mig overtalt, saa bleve ogsaa Tilrustningerne snart færdige. Efterdi jeg nu havde intet bedre at giøre, saa befandt jeg, at der var større Fornøyelse i at løbe hid og did omkring, forventende at vinde noget vist for Umagen, end i at daase og ligge ørkeslos, hvilket var, efter min naturlige Tilbøyelse, just den bedrøveligste og ulykkeligste Stand, som findes kunde. Jeg besluttede da at fare til Øerne; og derpaa seiglede vi til den De Borneo, og til mange andre, som jeg nu ikke kand huske at nævne; og denne vor Reyse, hvilken lykkedes lige saa vel for os som den første, varede kun i 5 Maaneder.

Vore Specerier, som fornemmelig bestode i Nelliker og Muskater, solte vi til Persianske Kiøbmænd, som vilde føre dem med sig ind ad

(ii) Java og Ceilon &c. ligge omkring hos Asia; og fra disse Øer føres den største Mængde af Specerier, saasom Canel-Bark, Nelliker, Muskater ꝛc. ꝛc.

den Persiske Søe; vi fortientefem Daler paa een, og følgelig havde vi stor Profit deraf.

Da vi nu giorde Regnskab med hverandre, saae min Ven paa mig, smilede, og sagde: „Er „nu dette ikke bedre, end naar man løber som „en Dagdriver fra et Sted til et andet, gloer og „gaber paa Hedningers daarlige Adfærd? „Sandt at sige, min Ven,„ svarede jeg ham, „jeg begynder at blive en Partisan af Handling; „men I maa ikke tage ilde op hvad jeg nu siger „eder: Naar jeg engang i sin Tid kand over„vinde min Følesløshed, saa vil jeg, saa gam„mel som jeg er, endnu trætne eder, og giøre „eder keed af at løbe om med mig; og saa vil „jeg være eder Mand for, at I faaer ikke Roe „et Øyeblik.

Kort efter vor Tilbagekomst kom der et Hollandsk Skib, omtrent 200 Tønder dr.egtigt, seylende til Bengala; samme Skib var bestemt at visitere Kusterne, og ikke at løbe frem og tilbage fra Europa til Asia, og fra Asia til Europa. Man snakkede os fore, at Skibet var nødt til at løbe ind til Bengala, fordi at alt Folket vare blevne syge, og Capitainen havde ikke havt Mandskab nok til at holde Søen, og at bemældte Capitain, eftersom han havde forhvervet Penge nok, havde Lyst til at gaae til Europa igien, og at han havde ladet sig forlyde, at han var sindet at vilde sælge sit Skib.

Jeg fik Nys derom forend min Consort, og jeg, som havde stor Lyst til dette Kiøb, løb hiem

at

at fortælle ham det. Han betænkte sig en Tidlang, thi han var en Mand, der ikke overilede sig i noget af hvad han skulde beslutte.

„Dette Skib er lidet for stort,„ sagde han til mig, „men vi faaer dog alligevel have det.„

Derpaa kiøbte vi Skibet, betalede det ogsaa, og toge det til os. Matroserne, som fandtes derpaa, besluttede vi at beholde, og at føre de andre, som vi allerede havde, inden Borde til dem; men pludselig ginge de derfra, da hver havde faaet, ikke sin Hyre eller Maaneds Sold, men sin Andeel af de Penge, som vi betalede for Skibet. Vi vidste en Tid lang ikke hvor de vare komne hen, men omsider finge vi at høre, at de havde taget Vey ad Agra, hvor den store Mogol residerer, og havde i sinde at reyse derfra til Surata, paa det de der kunde komme med et Skib hen ad den Persiske Soe.

I lang Tid var der intet der fortrød mig saa meget, som at jeg ikke reyste med dem; thi det havde været ret Mad for mig at kunde have giort saadan en Reyse med saa stort et Selskab, hvorafjeg baade havde havt Forlystelse og tillige kunde været uden Fare. Derforuden havde jeg faaet seet mig om der i Verden, og var derhos kommen nærmere til mit Fædreneland; men denne Bedrøvelse forgik mig faae Dage derefter, da jeg fik at høre, hvad for Herrer disse Hollænder vare. Den Karl, som de kaldede Capitain, var kun Constabel. De havde været et Steds paa Land, hvor Indianerne havde angrebet dem

og

og slaaet den rette Commendant paa Skibet samt 3 Matroser ihiel. Derpaa havde disse artige Companer, som vare i Tallet elleve, overlagt med hverandre, at de vilde gaae bort med Skibet; hvilket de ogsaa giorde, og lode Styremanden og 5 Mænd, om hvilke vi siden skulle faae noget at høre, blive tilbage paa Landet.

Enten det nu var saa, eller ikke, saa troede vi, at vi havde fuld god Rættighed til Skibet, saa vi kunde kaldes dets Eyere, enddog vi vel merkede, at vi ikke noksom havde forsket efter, hvad Rættighed disse Skalke havde til at sælge det, førend vi sluttede Kiøb med dem. Havde vi ret tilspurt dem og frittet dem ud, som sig burde, saa havde de, formodentlig, robt sig selv, i det de maaskee havde sagt hverandre imod, ja godt og vel om ikke hver af dem havde fautet i sine egene Ord. Vel viiste de os en Cession eller skriftlig Afstaaelse, hvorudi var nævnt een ved Navn Klosterhoven; men jeg bilder mig ind, at dette var altsammen digtet, i hvor vel vi paa den Tid, da vi sluttede Contracten, havde ingen Aarsag til Mistanke og at tvivle derom.

Da vi nu saae, at vi vare Eyendoms Herrer af saa stort et Skib, saa hyrede vi fleere Engelske og Hollandske Matroser, og besluttede at giøre en anden Reyse ad Sønden hen til de Philippiniske og Molukkiske Øer, der at kiøbe Nelliker.

Men paa det jeg ikke skal sinke Læseren med Ting, som der er ikke meget merkeligt udi, og

jeg

jeg derimod har endnu mange merkværdige Ting at fortælle; saa vil jeg med faa Ord sige, at jeg var der i Landet i 6 Aar, og med stor Fordeel kiøbte og solte, og at jeg i det sidste Aar tillige med min Consort besluttede at giøre en Reyse med vort Skib til China, naar vi først havde solt Riis i Kongeriget Siam.

Paa denne fart bleve vi for Modvindes skyld tvunge til at seyle en Tidlang hid og did i de Sunde, som skiller de Molukiske Øer fra hverandre, og neppe vare vi slupne der ud fra, forend vi merkede, at vort Skib var blevet paa et Sted lek; og i hvor meget vi giorde os Umage for at finde, hvor Skaden var, saa var det os dog umueligt. Dette Uheld nødde os til at søge Havn; og min Consort, som kiendte disse Lande bedre end jeg, raadede Capitainen til at løbe ind i Floden Cambodia. Jeg siger Capitainen, thi efterdi jeg ikke vilde paatage mig Commando over to Skibe, saa havde jeg beskikket vor Styremand Hr. Thompson til Capitain derover; Floden, som jeg nu har talet om, er paa den Nordre Side af den Bugt, som gaaer til Siam.

Medens vi laae der, og ginge hver Dag til Land, for at hente friske Levnets Midler, saa hændede det sig engang om Morgenen, at der kom en Mand til mig, som i en Hast talede til mig med Dristighed. Samme Mand var Under-Constabel paa et Engelsk-Indisk Skib, som i samme Havn laae for Anker hos Staden Cam-

bo-

bodia. Han talede Engelsk med mig: „Min „Herre, sagde han, I kiender mig ikke, og al„ligevel har jeg noget at sige eder, som er eder „meget nær vedkommende og magtpaaliggende.„

I det jeg noye betragtede ham, troede jeg i Førstningen, at jeg kiendte ham, men jeg tog feyl. „Dersom det er noget som gaaer mig an „og ligger Magt paa, svarede jeg ham, saa I „hverken kand vinde eller tabe noget derved, hvad „beveger eder da at aabenbare mig det? Jeg, sva„rede han, beveges dertil formedelst den store „Fare, som svæver eder over Hovedet, og I „veed ikke det ringeste deraf at sige. Jeg, svare„de ham: All den Fare, jeg kand være udi, be„staaer ikke i andet, end i det at mit Skib er "blevet lek, men jeg har nu i sinde at Kielhale "det, for at eftersee hvor Skaden monne være og "at raade Boed derpaa. Min Herre, min Her"re, sagde han, dersom I vidste hvad jeg veed, "eller hvad jeg vil sige eder, saa gior I det ikke, "og er I klog, saa tænker I ikke engang derpaa. "Veed I vel, at Staden Cambodia er ikke langt "herfra, og at digt derhos ligge 2 store Engelske "og 3 Hollandske Skibe? Nu vel an, svarede "jeg ham, hvad skader mig dette? hvordan er "det I taler, min Herre, sagde han, er det vii"seligt giort af en Mand, der, saasom I, gaaer "ud paa Lykke og Fromme, at løbe ind i en Havn, "førend han tilforn har efterforsket hvad for Ski"be der monne ligge for Anker, og om han er i

"Stand

"Stand at kunde slaaes med dem? Jeg skulde "tænke, I veed vel, at det Partie er ulige."

Over denne Discours blev jeg slet intet bange, thi jeg forstod ikke hvad han meente dermed. Jeg sagde derfore til denne Mand, at han skulde forklare sin Meening noget tydeligere, og at jeg saae ingen Aarsag til at frygte mig for de Engelske og Hollandske Compagniers Skibe, eftersom jeg besvigede ingen Told, og drev ingen forbudden Handel. Baade smilede han ad mig og saae lidet suurt paa mig, sigende: "Ja, ja, min "Herre, det er meget vel; eftersom I troer, at "I er sikker og uden Fare, saa maa I gierne bli"ve liggende; dog gior det mig hiertelig ondt, at "I, stolende paa eders indbildte Sikkerhed, for"kaster et gavnligt Raad. Vær forsikkret, at, "dersom I ikke i dette Øyeblik letter Anker, saa bli"ver I strax angreben af 5 Baade fulde med "Folk, og, faaer man eder fangen, saa hænger "man eder op som en Søe-Rover uden "Forskaansel. Jeg meente, min Herre, at I "skulle have viist eder meere skiønsom, og at jeg "skulde være bleven bedre antagen hos eder for "saa vigtig en Efterretning. Mit Svar herpaa "var dette: Jeg har aldrig været utaknemmelig "mod dem, som have giort mig nogen Tieneste; "men det falder mig plat umueligt at begribe Aar"sagen til det Anslag, som man, efter eders Si"gelse, har giort imod mig. Ikke desmindre vil "jeg føre mig eders Raad til Nytte, og, efter"di man har i sinde at handle saa grueligen med

"mig

"mig, saa vil jeg strax gaae hen og befale mine "Folk at gaae til Seyls, saa snart de faaer stoppet "Lekken, hvor Vandet trænger ind, eller om det "ikke hindrer os fra at holde Søen. Men, min "Herre, skal jeg da gribe til denne Slutning, u- "den at vide ret Sagens Omstændighed, og "kand J ikke give mig nogen Oplysning herudi? "Jeg veed kun en Deel deraf, sagde han til mig, "men jeg har en Hollandsk Matros i følge med "mig, han kunde give eder Efterretning derom, "dersom Tiden tillod det. Og jeg troer ikke, at "det kand være eder saa aldeles uvitterligt; thi "hør, nu vil jeg kort sige eder, hvordan det hæn- "ger sammen: J har været med Skibet i Su- "matra, hvor Indbyggerne sloge Capitainen og "3 af hans Folk ihiel og J er undviget med "Skibet for at seyle paa Fribytterie. See, det- "te er Grunden til heele Sagen; og det bliver "vist nok, at man uden nogen Forskiel eller Per- "sons Anseelse, straffer eder som en Soe-Rover. "J veed vel, at Koffardi-Skibe giøre ikke lang "Processs med Kapere, naar de have faaet Fingre "paa dem.

"Nu taler J godt Engelsk, sagde jeg til ham, "nu forstaaer jeg eder, og jeg takker eder. End- "skiont vi ere ikke skyldige i den Misgierning, "hvorom J nu taler, og vi paa en retmæssig "Maade ere blevne Eyere af Skibet, saa vil jeg "dog bruge min Forsigtighed, at undgaae den U- "lykke, som eders Tale truer mig med. Vil J "bruge eders Forsigtighed, min Herre? svarede

"han

"han mig trodselig, derudi taler I kun meget "slet. Den beste Forsigtighed er her, at I, det "snareste I kand, sætter eder i Sikkerhed for "Faren. Dersom I har eders Liv kiert, og I "tænker at ville frelse alle eders Folk, saa skal I "ikke dvæle, men skynde eder at vinde Anker op, "saa snart det bliver høyt Vande; saa kand I "have Floden til eders Fordeel, og allerede væ"re et godt Stykke ude i Soen, førend de kand "komme hid. De maa betiene sig af Floden, "ligesaa vel som I; og, eftersom de ere 20 En"gelske Miile herfra, saa kand I være 2 gand"ske Tydske Miile forud fra dem; og vil Vinden "blæse noget stærk, saa tør deres Baade ikke for"følge eder i den aabne Soe.

"Min Herre, sagde jeg, I beviiser mig en "stor Tieneste, hvad vil I, at jeg skal giøre til at "lade eder see min Taknemmelighed derfore? "han svarede: I troer maaskee ikke tilfulde, at "det er sandt, som jeg siger, og kand skee I er "ikke saa meget overbeviist derom, at I har ret "Lyst til at vederlegge mig min Tieneste? Dog, "dersom det er eders Alvor, at I meener hvad "I taler, saa har jeg noget at forestille eder. "Man er mig i det Skib, med hvilket jeg er kommen "fra Engelland, 19 Maaneders Sold skyldig, og "min Kamerat Hollænderen, har lige saa meget "til gode; Vil I betale os dette, saa ere vi rede "at følge og vove os med eder, uden at begiere "noget meere, dersom intet hændes os, som kand "overbeviise eder derom, at det er sandt, hvad jeg

"har berettet, og dersom noget vederfares os,
"som kand stadfæste vore Ord, saa ville vi hiem-
"stille det til eder selv, hvorledes I da finder det
"for godt at vederlegge os Umagen."

Dette samtykkede jeg strax, og lod mig i samme Øyeblik tillige med dem føre ud til Skibet. Neppe var jeg kommen saa nær, at man fra Skibet kunde raabe til mig, saa stod allerede min Consort, som var bleven om Borde, paa Overløbet, og forkyndede mig, at de havde fundet Lekken, og den var digtet. "Guld være Lov
"derfor, sagde jeg til ham, men lad dem i Hast
"vinde Anker op. Og hvorfore dette, svarede
"han mig, hvad vil I sige dermed? Her er nu
"ikke Tid at spørge derom, sagde jeg, lad alt
"Folket som er inden Borde, gaae til Arbeyde,
"og strax lette Ankeret, sætte Seyl til, og ikke
"tøve et Øyeblik."

Skiønt han faldt i største Forundring over denne Befaling, saa raabte han dog strax til Capitainen, og kundgiorde ham dette; og endskiønt Floden var endda ikke voxen ret høy, saa havde vi dog denne Fordeel, at Vinden blæste god fra Landet, saa vi ginge under Seyl. Derefter lodjeg min Consort komme ind i Cajytten til mig, og der sagde jeg ham alt hvad jeg vidste af denne Historie, men de tvende ny ankomne Matroser fortalte os Resten.

Medens der nu hørde Tid til at fortælle dette, saa kom der een af Folket, som paa Capitainens Vegne sagde os, at 5 Baade, stærk be-

besatte med Folk, forfuldte os, hvoraf vi da tydelig saae, at den Efterretning, vi havde faaet, var meere end alt for vel grundet. Derpaa lod jeg alt Skibs-Folket kalde sammen, og gav dem tilkiende, hvorledes man havde giort Anslag at ville tage vor Skib, og handle med os som med Soe-Rovere, og derhos tilspurde jeg dem, om de vare sindede at forsvare sig. Derpaa svarede de alle villige og glade, at de vilde leve og døe med os,

Efterdi nu min Meening var, at man fik at værge sig, saa længe der var Liv og Blod i os, saa vilde jeg vide af Capitainen, hvorledes vi skulle mage det, at vi paa beste Maade kunde slaae fra os. Han sagde, at det var best at man sparede at skyde paa Fienden med Stykkerne, saa længe som man kunde undvære det, for at viise Respect mod dem; dernæst fik man at give dem gode Salver af Musqveterne, og, dersom de, dette uagtet, nærmede sig endda til Skibet, saa blev det, det beste Raad, at vi forsøgede os under Overlobet, hvilket de af Mangel paa fornødne Redskaber, kunde umueligen slaae i Stykker. Vi da tillige befalede vor Constabel at sætte hos Roeret 2 Stykker ladde med Kartetsker, dermed at forsvare Overlobet i Nødsfald; og i denne Positur ventede vi paa Baadene, seylende imidlertid med den gode Bør, vi havde, alt længere ud i den aabne Soe. Vi kunde grant see Chaloupperne borte fra os i en vis Form; de vare overmaade store, besatte med meget Mandskab,

og seylede stærkt til, paa det de kunde naae os. Der vare 2 iblant dem, som vi med vore Kikkerter kunde kiende paa Bygningen at være Engelske. Samme seylede langt forud fra de andre, og nærmede sig vel digt til os. Da vi nu saae, at de snart kunde naae os, losnede vi et Canon-Skud med løst Krud, for at give dem Tegn at vi vilde tale med dem, og tillige lode vi et hvidt Flag vaye. Men de bleve alt ved at sætte efter os, med alle de Seyl, de kunde føre; og da vi saae dem saa nær, at vi kunde naae dem med vore Stykker, saa hidsede vi et rødt Flag op, og losnede et Canon-Skud med Kugel paa dem. Men de, agtende intet derom, satte lige ind paa os, hvorudover, da de komme saa nær, at vi kunde tale med dem igiennem Raaberen, saa raabte vi til dem, og gav dem Efterretning, at det skulde bekomme dem ilde, dersom de holdte nærmere paa os.

Men det var kun at tale til døve Folk. Da vi nu merkede at de giorde sig all Umage at komme ind under vor Bagstavn, og derfra da at gribe Skibet an; saa, efterdi jeg var forsikret om, at de forlode sig paa deres efterfølgende Magt, lod jeg Skibet seyle lige imod dem, og saa snart jeg saae, at de vare lige over for os i Meed befalede jeg at losne 5 Canon-Skud paa dem, af hvilke Skud det eene tog heele Bagdeelen bort af den bageste Chalouppe; hvilket nødde Matroserne til at tage alle deres Seyl ind, og søge frem ad paa Pligten, at de ikke skulde sunke.

Den-

Denne Hilsen ſtrekkede eller hindrede ikke den næſte Baad fra at ſeyle ſin Vey lige ſtærk. Imedens vi giorde os færdige til at give denne ſin Deel i ſær, ſaa ſeylede een af de 3 efterfølgende Baade hen til den, ſom vi nyelig havde saa ynkeligen tilreedt, og tog alt Mandſkabet der ud af. Alligevel raabte vi anden gang til den nærmeſte Baad, og tilbøde dem Stilſtand, paa det vi kunde tale med hverandre, og faae Aarſagen at vide til deres Anſlag og Medfart. Men der var atter intet Svar at vente: Baaden ſøgte kun at komme under Bagdeelen af Skibet, hvorudover vor Conſtabel, ſom godt forſtod ſit Haandverk, hilſede dem med 2 Canon-Skud, men intet af diſſe ramte. Dette bevegede dem, ſom vare i Baaden, at ſkrige af fuld Hals, ſvingende deres Huer og Hatter over Hovedet. Conſtabelen ſom ſtrax lavede ſig til paa ny, tøvede ikke længe, førend han ſkød igien, og ramte bedre; og, endſkiønt Baaden blev fri, ſaa ſtrøg dog det eene ſkud lige ind iblandt Matroſerne, og giorde en forſkrekkelig Skade. Tre andre Kugler ſom vi ſtrax derpaa ſkienkede dem, knuſede næſten heele Baaden, og tog Roret ſamt et Stykke af Bagdeelen bort, hvilket da ſatte dem i ſtor U-ordning. Men paa det vor Conſtabel kunde giøre bart med dem, ſaa gav han endnu Fyr paa dem med to andre Canoner, hvilke redede dem ſaaledes til, at Baaden begyndte at ſiunke og mange Matroſer laae og plaſkede i Vandet.

Derpaa lod jeg ſtrax Pinaſſen udruſte, hvil-

ken vi hidindtil havde beholdt tæt hos Skibet, og gav vore Folk Befaling, at de skulde hindre, at ingen af vore Fiender druknede, ja at de skulde tage saa mange af dem, som de kunde faae fat paa, og strax komme igien om Borde med dem. Thi vi saae, at de andre Baade skyndede sig, det beste de kunde, at nærme sig til os.

Vore Folk giorde som jeg befalede dem. De fik tre af dem, iblandt hvilke var een, som nesten var druknet, og kostede os megen Umag, førend vi kunde faae ham til sig selv igien. Saa snart vi havde faaet dem ind i Skibet, seylede vi stærkt til, paa det vi kunde naae ud ad den rumme Søe, og vi saae, at, da de tre sidste Baade vare komne til de to andre, befunde de det for raadeligt at lade denne Jagt (kk) fare, og vende tilbage.

Efter at vi lykkelig vare undkomne fra saa stor en Fare, som jeg havde ikke ringeste Aarsag til at vente, saa besluttede jeg at forandre vor fart, paa det Ingen skulde kunde giette, hvor vi agtede at gaae hen.

Da vi nu intet vidre havde at frygte for saa spurde vi vore tvende ny ankomne Skibs-Folk om Aarsagen til alt dette Anslag, som man havde giort imod os, og Hollænderne aabenbarede os all denne Hemmelighed. Han sagde, at den, som havde solt os Skibet, var en forbandet slem Skielm,

(kk) Jagt, er paa dette Sted Forfølgelse. Den Talemaademaade, at lade Jagten fare, er det samme, som lade af at forfølge.

Skielm, som havde bemægtiget sig det, efter at Capitainen (hvis Navn han sagde os, men jeg nu ikke kand huske) var tillige med tre af hans Matroser bleven slagen ihiel af Folket paa Øerne, Han selv var af samme Eqvipage, og havde revet sig los af Barbarernes Hænder, derpaa med 3 andre søgt ind i en Skov, hvor han i nogen Tid maatte skiule sig. Siden var han gandske alleene sluppen der ud fra paa en underlig Maade, i det han svømmede til en Baad af et Hollandsk Skib, som paa den Tid var kommen fra China, og havde lagt sig der hos Soe-Kanten for Anker, for at hente friskt Vand.

Da han nogen Tid havde været i Batavia, vare der 2 Mænd af samme Skib ankomne, som paa Reysen havde forladt deres Stalbrødre; disse 2 Mænd havde fortaalt, at Constabelen, som var rømt bort med Skibet, havde i Bengala solt det til en Bande Fribyttere, hvilke, siden de havde begyndt at krydse omkring, havde allerede opsnappet et Engelsk og to Hollandske Skibe, som vare ladde med kostbare Sager.

Over denne sidste Deel af hans Tale bekymrede vi os meget, endskiønt vi vidste, at det var aldeeles usandfærdigt; vi saae klarligen, at dersom de, der saa hidsige forfulgte os, havde faaet Fingre paa os, saa havde der ikke været Redning for vort Liv. Det havde været forgieves, om vi vilde have forsvaret vor Uskyldighed for saadanne Folk, der tilforn vare saa skrekkelig indtagen af Mistanke om os, og for saadanne Folk, siger jeg,

som baade vare blevne vore Anklagere og vore Dommere tillige. Vi torde ikke ved at have ventet andet, end alt hvad Grumhed kand komme Folk til at giøre, der ikke kand holde deres Sinds Tilbøyelser i Raade.

Denne Betragtning gav min Consort Anledning til at troe, at det beste Raad var, vi vendte tilbage igien til Bengala, uden at løbe ind i nogen Havn. Der kunde vi retfærdiggiøre os, idet vi viste, hvor vi havde været, da meer bemælte Skib var kommet der ind, af hvem, og paa hvad Maade vi havde kiøbt det, og naar Sagen var bleven afhandlet for Ret og Dom, saa kunde vi være visse paa, at man ikke strax hængde os op, og siden først fældede Dom over os.

I Førstningen var jeg af samme Meening som min Consort, men jeg forkastede den, da jeg nøyere havde eftertænkt det; thi eftersom vi vare paa hin Side af Bugten, som gaaer til Malacca, saa kunde vi ikke vende om til Bengala igien, uden at geraade i største Fare. Rygtet om vor formeente Misgierning, og den Skiermyssel, vi havde holdt med dem, som forfulgte os med Baadene at vilde gribe os, kunde ikke andet end have giort Allarm allevegne deromkring. saa det var ikke at tvivle paa, at jo alle Engelske og Hollandske Skibe passede paa os undervegs. Derforuden kunde det synes, ligesom man vilde flye, naar vi vendte tilbage, og det havde da været nok til at fordømme os paa letsindig Viis uden Forhør og Eftergrandskning. Disse Betragtninger aaben-

benbarede jeg for den Engellænder, som havde tilkiende givet mig den Sammenrottelse, som var giort imod os, og han befandt, at min Eftertanke herudi var meere end rigtig nok.

Derpaa besluttede vi at søge ad Kysterne af Tunqvin, og siden til Soe-Kanterne af China, hvor imidlertid vi vilde blive ved vort Forsæt at drive Kiøbmandskab, men derhos see til, at vi paa en Sted kunde sælge vort Skib, og med et andet Fartøy drage til vort Land igien. Dette Anslag syntes os at være til vor Sikkerhed det beste, og vi seylede mod Nord-Nord-Ost, i det vi vendte os 50 Miile længere fra Kysten, end ellers den sædvanlige Vey var.

Denne Slutning førde os i nogle Ulejligheder. Paa denne Høyde funde vi Vindene altid imod os, fordi de gemeenligen blæste af Ost-Nord-Ost, hvilket voldte, at vor Reyse varede meget længe, og til Ulykke vare vi kun slet forsynede med Levnets Midler. Derforuden var det at frygte for, der maatte nogle af de Skibe, hvilkes Baade havde angrebet os, og som vare bestemte til selvsamme Stæder, løbe for os ind i denne Havn, eller ogsaa et andet Skib, som havde faaet Efterretning om det, som nyelig var skeet, maatte med all muelig Halstarrighed forfølge os.

Jeg tilstaaer, at jeg var da meget bedrøved, og jeg troede, at jeg var da i den slætteste Tilstand, som jeg nogensinde havde befundet mig udi. Jeg havde ingen bedragelig Gierning begaaet, end sige at jeg skulde kunde kaldes en Tyv og Soe-

Røver. Alt mit onde Forhold fra min Ungdom op havde bestaaet derudi, at jeg havde været min egen Fiende, og dette var den første gang i min Livs Tid, at jeg stod i Fare at blive af det ringeste slags Folk tracteret som en Misdæder. Jeg var gandske uskyldig, men saae ingenlunde Middel og Raad til at bevise Prøver paa min Uskyldighed.

Da nu min Consort merkede, at jeg var i dyb Melancholie, ihvorvel han var i Førstningen ligesaa bekymret, som jeg, saa begyndte han at sætte Mod i mig; og, i det han beskrev mig de adskillige Havne, som fandtes paa denne Hav-Side, sagde han til mig, at hans Meening var, at vi skulde søge vor Tilflugt i Cochinchina, eller i Bugten af Tunquin; derfra kunde vi nåae til Macoa, som er en Bye, der fordum har hørt Portugiserne til, og hvor der hid til Dags opholdt sig en stor Deel Europæiske Familier, og i sær Missionarier, som vare komne did i den Hensigt, at de derfra vilde begive sig til China.

Denne Slutning bleve vi ved, og efter en meget langvarig Reyse, paa hvilken vi lidde stor Mangel for Levnets Midler, finge vi omsider Kysten af Conchinchina at see, og vi raadførde os med hverandre, at vi vilde løbe ind i en liden Fiord, hvor der alligevel var Vand nok for vort Skib; derhos havde vi besluttet, enten at roe omkring med vor Pinasse, eller at gaae paa Land, for at erkyndige os, om der laae nogle Skibe deromkring i Havnene.

Den

Den Forsigtighed, vi brugte, at løbe ind i denne lille Fiord, giorde, at vi komme lykkelig igiennem. Thi endskiønt vi i Forstningen saae ingen Skibe i Vigen for Tunqvin, saa bleve vi dog den anden Morgen tidlig vaer, at to Hollandske Skibe søgte der ind; og endnu et andet foruden Flag, hvilket vi dog ligeledes holdte for at være et Hollandsk Skib, seylede 2 Miile for os forbi, og løb hen ad Kysten af China. Eftermiddag saae vi endnu 2 Engelske Skibe, som holdte samme Cours. Derfore vare vi meget lykkelige, at vi laae i denne sikkre Vraae, paa den Tid, da vi vare paa alle Sider omkring givne af saa stor en Mængde Fiender.

Alligevel havde vi ikke ret vor Magelighed der; thi Landet, hvor vi vare løbne ind under, havde barbariske Indbyggere, som af Natur vare ey alleene, men ogsaa af Profession Erts-Tyve; og dersom vi ikke havde havt Behov at komme til Land for at hente noget til Føde, saa begierede vi ikke at have ringeste Samqvem med dem: Ikke desmindre havde vi nok at giøre med at beskytte os imod deres voldsomme Dristighed.

Fiorden, hvor vi laae, var kun nogle Miile fra de yderste Nord-Grændser af heele Landet; og, ved det vi foere med vor Baad langs hos Strand-Siderne, saa saae vi Pynten af heele Kongeriget hen mod Nord-Øst, hvor det store Gab fra Havet gaaer ind til Tunqvin. Paa denne Maade, og ved det vi saaledes roede omkring hos Kysterne, bleve vi de fientlige Skibe vaer,

som

som allevegne omringede os. Stedens Indbyggere, hvor vi vare komne til, vare saaledes som jeg har sagt, nemlig, de største Barbarer, som fandtes paa den heele Kyst; thi de havde ingen Omgængelse med andre Folk, men levede kun af Fiske, Olie, og de groveste slags Mad. Et øyesynligt Kiendetegn paa deres store Barbarie, var den gruelige Vane de havde, at giøre alle dem til Slaver, som vare saa ulykkelige at strande paa deres Grændser, og vi saae et Exempel derpaa paa følgende Maade.

Jeg har tilforn sagt, at vort Skib havde midt i Søen faaet en Lek, saa det var os umueligt at finde Steden, hvor Vandet piblede ind; og endskiønt det siden blev tilstoppet paa en saa uformodentlig som lykkelig Maade, just da de Engelske og Hollandske Baade vilde gribe os an, saa besluttede vi dog, fordi Skibet var endda ikke saa tæt, som vi gierne vilde have det, at tage den tyngeste Last derudaf og kielhale det, paa det vi kunde calfatre og lapsalve det (li), og fornemmelig, saa fremt det var mueligt, finde Lekken, hvor Vandet snigede sig ind. Efter at vi nu havde lagt alle Canonerne og det tyngeste i Skibet hen i den eene Side, saa giorde vi, hvad vi

(li) Calfatre og Lapsalve, er at skrabe og giøre et Skib reent uden paa, og digte det tæt i Bindingerne, hvor Plankerne ere sammensøyede; hvorpaa det siden bliver overdynneket med de dertil hørige sammenkogte Materier, saasom Bæg, Tiære, Talg, Olie, Harpix, &c.

vi kunde, for at faae det kantret, paa det vi kunde komme til Kielen. Indbyggerne, som aldrig havde seet sligt, komme strax ned til Strand-Siden, og da de saae Skibet halet om paa den eene Side, hvor imidlertid de bleve ikke vore Folk vaer, som arbeydede i Baadene og Rystet paa den anden Side, saa bildede de sig strax ind, at Skibet var strandet, og saaledes veltet om paa Siden.

Efterdi de nu saaledes sluttede at være tilgaaet, saa komme de omtrent tre Timer derefter med 10 eller 12 store Baade, hver Baad besæt med 8 Mænd, roende til os, i Tanke at plyndre Skibet, og at føre Skibsfolket for deres Konge eller Capitain; thi vi kunde ikke erfare noget om deres Regiments Form; dog er dette vist, at i saadant Tilfælde maatte vi giøre vort Facit paa at komme i Slaverie.

Da de nu vare komne til Skibet, begyndte de at roe rundt omkring, og da saae de os af all Magt arbeyde paa Kielen og Siden af Skibet, at skrabe, at digte og at tiære det.

I Førstningen giorde de intet andet end betragtede vort Skib, men vi kunde ikke giette deres Hensigt. Dog betiente vi os af denne Frist, og lode nogle af vore Folk gaae op i Skibet, paa det de kunde rekke dem som arbeydede, Gevær og Munition at forsvare sig med i Nødsfald.

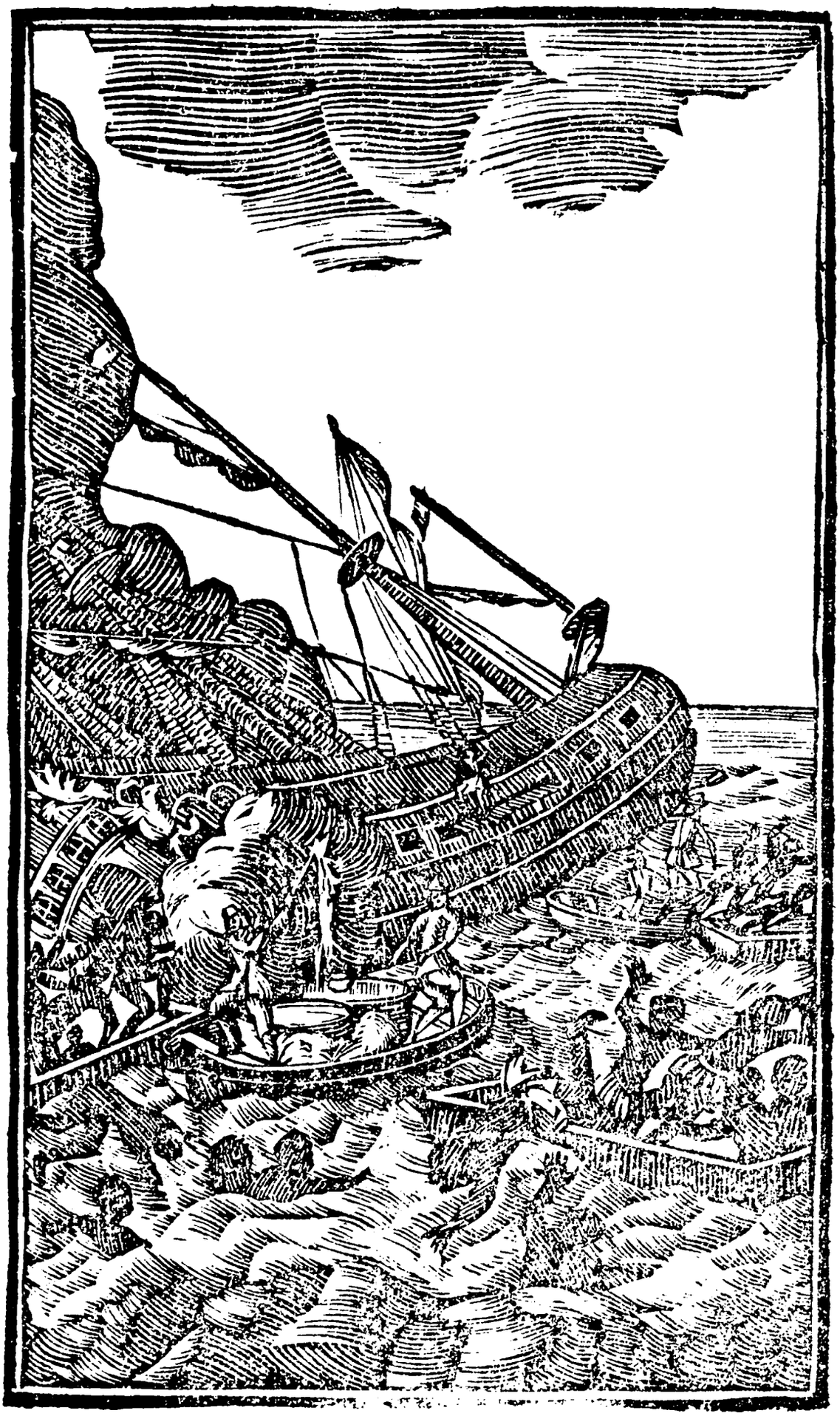
Det var snart Tid at betiene sig deraf, thi da de et Qvarteers Tid havde snakket med hverandre, og formodentlig, sluttet, at Skibet maatte

te være strandet, og vi kun arbeydede for at redde det, eller vi tænkte at berge os med de Baade, som de saae os at bære Gevær udi; saa ginge de ind paa os, som paa et vist Bytte.

Da vore Folk saae dem at nærme sig i saa stor Mængde, begyndte de at blive bange. De vare kun i temmelig slet Positur til at giøre Modværge, og de raabte til os, at vi skulde befale dem hvad de skulde giøre. De som vare paa Rystet commanderede jeg strax, de skulde søge, det snareste de kunde, at komme ind i Skibet, og de andre, som vare i Baadene, skulde fare omkring, og ligeledes gaae ind. Vi som vare inden Borde, giorde os all Umag at faae Skibet reist igien. Imidlertid kunde hverken de, som vare paa Rystet, ey heller de i Baadene saa snart efterkomme vor Befaling, fordi Barbarerne vare i Øyeblikket færdige at anfalde dem. To af deres Barqver havde allereede lagt sig omborde hos vor Pinasse, og grebe fat paa vore Folk, som deres Fanger.

Den første de grebe fat paa, var en Engelænder, en dapper og stærk Karl. Samme havde en Musqvet i Haanden, men i den sted han skulde have brugt den, slængde han den i Baaden, hvilket jeg i Førstningen agtede for at være meget dumt giort; men han førde mig snart af den Vildfarelse, thi han tog den Barbar, som greb fat paa ham, ved Haaret, slæbte ham af sin Barqve ind i vor Baad, og stødte hans Hoved saa stærkt imod Kanten af Baaden, at Hierne veltede ud.

En

Vegtning med det ſydende Beg.

BIBLIOTHECA REGIA
VINDOBONENSIS

En Hollænder, som stod hos Siden af ham, greb en Bosse fat ved Piben, og dreyede sig dermed saa artig omkring, at han slog 5 eller 6 omkuld af Fienderne, som vilde springe ind i Baaden.

Men det var endnu ikke nok at drive 30 eller 40 Mænd tilbage, som sprunge i Hast ind i Pinassen, hvor de ingen Fare formodede, og hvor der vare kun 5 Mænd at forsvare den. Men ved en af de allerpudseerligste Hændelser vandte vi Seyer.

Vor Tommermand, som havde lavet til at tiære Skibet uden paa, havde nyelig fort to Kieddeler ned i Pinassen, den eene fuld med sydende Bæg, den anden fuld af Harpix, Tælg, Fit, Olie, og deslige Materier.

Tommermandens Handlanger stod endnu med en stor Jern-Skee i Haanden, med hvilken han rekkede denne heede Saft til de andre. Og, da han saae to af Cochinchineserne komme ind paa den Side, hvor han stod, saa lapsalvede han dem saaledes med een Skeefuld, at de maatte springe ud i Vandet, og brølede som Tiure.

"Det var Ret, Hans," raabte Tommermanden, "o! det var brav; den Suppe smager "dem ret godt, giv dem endnu en Skeefuld." Derpaa løb Tommermanden hen til samme Side, fik fat paa en Dvæl (mm), dyppede den i Bæg-

(mm) Dvæl, det er en Hob Lapper, bundne paa en Stok, som bruges til at feye og toe Skibet reent med. Paa Engelsk kaldes den en Swabber.

Bæg-Gryden, og stænkede digt paa disse Tyve, hvor imidlertid Hans med sin Skee var saa gavmild mod dem, at der i 3 fientlige Barqver fandtes ikke een Mand, som jo var skambrændt. Denne Salve beed saa meget digtere og snarere ind i Huden paa dem, fordi disse Skielmere vare mestendeels nogne; og jeg kand sige, at jeg aldrig i min Livs Tid har hørt græsseligere Skrigen og Vraalen, end der den Gang skeede af disse arme Cochinchineser.

Merkværdigt er det, at, i hvor vel Smerte og Svie kommer alle Folk til at skrige, saa var dog disse deres Skrig lige saa adskillige lydende, som der ere mange slags Tungemaal til i Verden. Lyden, som den gang kom os til Øren, kand jeg ikke anderledes kalde, end en Hylen; og jeg har aldrig hørt noget ligere, end da de Ulve, som fordum søgte ind paa mig i Languedoc, tudede saa gresselig.

Aldrig har nogen Seyr giort mig større Fornøyelse, ikke alleene fordi den friede os af en Fare, som havde været meget stor, men ogsaa fordi det gik af uden Blods Udgydelse, og uden at slaae nogen ihiel, undtagen den eeneste Mand, som Engellænderen slog Hiernen ud paa imod Randen af Chalouppen. Det havde giort mig særdeeles Ondt, om jeg skulde have ladet disse usalige Mennesker dræbe, skiønt det maatte have skeet for at beskytte mit eget Liv, helst efterdi jeg vidste, at de havde ikke ringeste Kundskab om den Ubillighed de beginge, i det de faldte ind paa os.

Til-

Tilmed veed jeg, at dersom det havde været fornødent, saa havde det og været billigt.

Men jeg troer endda, at det er et bedrøveligt Liv, som man stedse skal beskytte med at slaae sin Næste ihiel, og hellere vilde jeg taale temmelig stor Overlast og Vold, end tage Livet af min Vederpart, som anfalder mig. Ja, jeg er aldeeles i de Tanker, at alle de, som kand ret skionne, som ret vide at overveye en Ting, og at sætte Priis paa et Menneskes Liv, have samme Meening som jeg. Men jeg faaer at begive mig til min Historie igien.

Midlertid da dette pudseerlige Søeslag skeede, havde jeg og min Consort skyndet os saa snart med de Folk, vi havde inden Borde, at Skibet blev endelig reyst op igien. Canonerne vare allerede i deres Steder igien, og Constabelen bad mig, jeg vilde befale Folket i vore Baade at roe tilside, saa vilde han skyde paa Fienden.

Jeg sagde ney, han skulde ikke giøre sligt; thi vor Tømmermand befriede os vel fra dem uden Canoners Hielp. Alleneste Kokken befalede jeg, at han skulde endnu lave en Gryde fuld af sydende Bæg. Men til all Lykke behøvede vi det ikke; thi de arme Cochinchineser vare saa misfornøyede over det der var vederfaret dem ved den første Storm, at de ikke torde vove sig til os paa nye.

Derforuden, da de, som vare længst borte fra os, saae Skibet igien opreyst og dygtigt til at seyle, begyndte de at merke deres Vildfarelse,

og agtede derfore ikke raadeligt at gaae vidre frem med deres Anslag.

Saaledes slap vi paa en kortvillig Maade derfra; og eftersom vi nogle Dage tilforn havde fort 16 gode feede Sviin, samt Riis, Rodder og Brod om Borde, saa besluttede vi, det maatte end koste hvad det vilde, at gaae ad Soen igien; thi vi vare forsikkrede, at, dersom vi tøvede indtil den anden Dag, saa bleve vi omringede af saa mange Cochinchineser, at det torde blive vanskeligt for os at holde vore Gryder og Kiedler ved lige med saa megen Suppe, at de kunde alle faae nok.

Vi baare derfore den samme Aften alle vore Sager i Skibet igien, og den anden Morgen vare vi færdige at gaae til Seyls. Ikke desto mindre lagde vi os et stykke Veys borte for Anker, thi vi frygtede ikke da saa meget for Fienderne, efterdi vi vare i Stand at kunde tage imod dem. Anden Dagen derefter, da vi havde fuldfærdiget alt hvad der var at giore paa Skibet, og dernæst saae, at de Revner, hvor Vandet var trænget igiennem ind i vort Skib, vare vel digte, saa ginge vi under Seyl. Vi havde gierne, om vi havde tordet, gaaet ind i Bugten af Tunqvin, for at erfare, hvor de Hollandske Skibe vare komne hen, som havde været der; men vi havde for kort siden seet mange andre Skibe seyle der ind, og derfore torde vi ikke vove os derhen. Saa satte vi da vor Cours for Nord-Ost-Siden hen til den De Formosa, og vi vare lige saa bange, at der

skul-

skulde møde os et Engelsk eller Hollandsk Koffardi-Skib som et Europæisk Skib, der seyler i det Middellandske Hav, frygter for at komme et Algieriske Krigs Skib i møde.

Først seylede vi hen i Nord-Ost, ret ligesom vi agtede at gaae til de Manilliske eller Philippinske Øer, paa det vi kunde være uden for de Europæiske Skibes Stræde, og siden vendte vi os ad Norden, indtil vi komme paa den 22 Grad 3 Minuter Latitudinis, og saa naaede vi til Øen Formosa. Der lagde vi os for Anker, for at hente friskt Vand og andet Forraad. Folket der paa Øen vare meget høflige; de forsynede os i Overflødighed med hvad vi behøvede, og i alt, hvad vi handlede med dem, lode de see en stor Oprigtighed. Disse gode Sæder og denne Fromhed har man maaskee den Christendom at tilskrive, som fordum er bleven indført paa denne Øe formedelst Hollandske Missionarier. Hvilket da stadfæster en Anmerkning, som jeg stedse har giort over den Christelige Religion, nemlig, enten den paa de Steder, hvor den er bleven antagen, giør sin rette Virkning eller ikke, saa viser den dog i det mindste Folket til Høflighed, og forbedrer deres Sæder.

Derfra bleve vi ved at seyle hen ad Nord-Siden, og vi holdte os altid paa en lige Distance fra Kysterne af China, og saaledes ginge vi forbi alle de Havne, hvor Europæiske Skibe plejede at løbe ind, havde ogsaa fast besluttet at vogte os saa meget som vi kunde, at vi ikke skul-

de falde i deres Hænder. Vist er det, at dersom denne Ulykke havde rammet paa os, besynderlig der i Landet, saa havde det været plat ude med os; og jeg, for min Person at sige, var saa bange derfor, at jeg hellere vilde have geraadet i Inqvisitionens Kloer.

Da vi vare komne paa den 32 Grad Latitudinis, besluttede vi at løbe ind i den første Havn, vi kunde finde, og til den Ende seylede vi ind ad Strand-Siden. Vi vare kun to Miile fra Vallen, da en Baad med en gammel Portugisisk Styremand kom os i møde, hvilken, efterdi han saae, vi havde et Europæiske Skib, tilbød os sin Tieneste. Dette Tilbud var os kiert, og vi toge ham inden Borde. Derpaa sendte han sin Baad tilbage, og spurde ikke engang, hvor vi havde i Sinde at gaae hen.

Da stod det til os, at vi kunde lade os føre hen, hvorhelst vi vilde; og jeg bad denne gamle Mand, at han vilde være vor Lods (nn), og ledsage os ind i Bugten for Nanqvin, som er i den allernordreste Deel af den Chinesiske Kust. Han sva-

(nn) Lods, saasom den almindelige Talemaade er; egentlig hedder det Lodsmand eller Pilot. Saadanne ere Eedsorne Folk, som formedelst flittig Eftergrandskning og Lodkastning ere saa kyndige i Farvandene omkring et Land, at man kand betroe dem et Skib at føre lykkelig frem, baade fra Søen ind i Havne og Fiorder, og igien fra Fiorder og Havne ud ad den rumme Søe. Deslige findes der allevegne hos Søekanterne. Og man maa tilstaae, at deres Profession er een af de allerfarligste i Verden.

svarede, at han kiendte denne Viig meget vel, men var Begierlig at vide, hvad vi vilde giøre der.

Jeg sagde, at vi havde Lyst at sælge all vor Ladning, og i den Sted kiøbe Porcellain, brogede Cattuner, Silke-Tøy, og deslige Vahre. Han svarede, at til saadan Handling fandtes den beste Havn for os hos Macao, hvor vi med stor Fordeel kunde selge vor Opium, og faae Chinesiske Vahre for lige saa godt Kiøb, som i Nanqvin.

Men, for at giøre en Ende paa vor Styremands Tale, som var meget vidtløftig, saa sagde vi til ham, at vi vare ikke blotte Kiøbmænd, men ogsaa reisende Personer, der havde sat os fore, at ville drage hen at besee den store Stad Pequin, saavel som ogsaa den berømte Monarches Hof af China. "Saa giøre I da vel," svarede han, "om I gaae til Ningpo, og derfra kand I "paa den Flod, som sammesteds løber ud i Ha"vet, inden faa Timer naae den store Canal." Denne Canal, som allevegne kand beseyles, gaaer midt igiennem det store Chinesiske Rige, har Tilløb af alle Floder, og giennemskiær mange Bakker formedelst visse Gab og Slusser, og strekker sig ind til Pequin, thi den løber igiennem et stykke Land, som er 270 Miile.

"Det er meget godt, Herr Portugise, sva"rede jeg, men vi spørge ikke derom, vi ville kun "vide af Eder, om I kand føre os til Nanqvin, "og derfra kand vi siden let gaae til Kongens Hof

"af China." Han sagde Ja, det kunde han meget let gisre, thi for kort Tid siden havde han fort et Hollandsk Skib ad selvsamme Vey.

Denne Omstændighed behagede mig ikke ret synderligen, og jeg vilde lige saa gierne have mødt Fanden, dersom han ikke var kommen til mig i alt for grædselig Skikkelse, som jeg vilde rage for et Hollandsk Skib. Vi vidste, at vi vare ikke stærke nok til Modværge, fordi at alle Hollandske Skibe, som handle i disse Lande, ere langt større og bedre udrustede, end vort Skib var.

Da den gamle Styrmand merkede, at jeg blev forbauset over det, han blot nævnede et Hollandske Skib, sagde han til mig, at vi skulde ikke være frygtagtige derfore, eftersom Hollænderne havde ikke Krig med vor Nation. "Det er sandt, svarede jeg ham, men man veed "ikke, hvorledes disse Folk torde handle med os i "saadant et Land, hvor man ikke kand faae Ret "over dem. Det har ingen Fare, sagde han, "I ere jo ingen Sø-Røvere; og Kiøbmænd, "som kun i Stilhed søge at drive deres Handel, "gribe de ikke an

Dersom Blodet ikke foer mig op i Ansigtet ved denne Tale, saa kom det formodentlig deraf, fordi Naturen havde forvoldt nogen Forstoppelse i en eller anden af mine indvortes Deele i Legemet, hvilket hindrede dets Løb. Jeg var i saa stor en Forvirring, at det kunde ikke andet være, end jo vor Portugise maatte merke det.

„Min Herre, sagde han til mig, det synes "li-

„ligesom min Tale forvoldte eder Bekymring;
„Gaae Jhen, hvor J agter det for det raadelig-
„ste, og vær forsikkret, at jeg vil tiene eder i alt
„hvad jeg kand. Sandt er det, Hr. Portugi-
„se, svarede jeg, jeg veed ikke selv til visse, hvad
„jeg skal giøre eller ad hvilken Vey jeg skal sey-
„le, eftersom J nu talede om Soe-Rovere. J-
„midlertid haaber jeg, at der findes ingen i disse
„Farvande: Vi ere ey heller ret i Stand til at
„slaaes med dem: J seer, at vort Skib er ikke
„et af de største, og dets Equipage er temelig svag.„

„Derfor kand J sove trygt, svarede han mig,
„thi i 15 Aar har der ingen været i disse Far-
„vande, undtagen een eeneste, hvilken man om-
„trent for een Maaned siden fik at see i Bugten
„uden for Siam; men det er vist; at han løb
„Sonden paa; derforuden er samme Skib ikke
„ret stort eller til dette Haandverk velbevæbnet.
„Det er et Koffardi-Skib, med hvilket Skibs-
„Folket rømte bort efter Capitainens Død, som
„blev slagen ihiel paa Den Sumatra.

Jeg lod som jeg vidste intet af denne Sag, sigende: „Hvorledes hænger det sammen, have
„disse Skielmer myrdet deres egen Capitain?
„Jeg vil ikke sige, svarede han, at de selv have
„taget Livet af ham; men, eftersom de, siden
„have bemægtiget sig Skibet, saa er der stærk For-
„modning, at de maa have forraadt ham, og
„overgivet ham under Jndianernes Grumhed.
„Paa den Maade, sagde jeg, have de lige saa
„fuldt fortient Døden, som om de havde myrdet

„ham med deres egene Hænder. Ja visselig, „svarede den gamle Styremand, de undgaae og „ingenlunde deres fortiente Straf, saa fremt „Engellænderne og Hollænderne faae fat paa „dem, thi de have samtlige overlagt det med „hverandre, at de ingenlunde skulle beholde Li„vet, dersom de falde i deres Hænder.

Derpaa spurde jeg ham, hvorledes de kunde tænke til at faae fat paa denne Kaper, eftersom han var ikke meere i samme Farvande. „Man siger „vel saa, svarede han, dog er det vist, at han „har været inde i Floden Cambodia, hvor han „blev robt af nogle Hollænder, som han lod blive „paa Land, da han havde bemægtiget sig Skibet. „Og det er ligeledes vist, at nogle Engelske og „Hollandske Kiøbmænd, som paa samme Tid „laae der paa Strømmen, vare paa Veye at „snappe ham op. Dersom deres forreste Baade „havde faaet tilborlig Bistand af de andre, saa „var han ufeylbarligen bleven greben; men for„di han saae kun to Baade ved Haanden, saa „skød han dem i sinke, og giorde dem udueligе til „at fegte, forend de andre komme saa nær til dem; „derpaa satte han ud ad den rumme Sø, og „da kunde Chalupperne ikke forfølge ham læn„gere. Men man har saa nøye Beskrivelse om „samme Skib, at man kand kiende det allevegne, hvor det findes, og man har eendrægteligen besluttet at lade baade Capitainen og Skibs„Folket hænge op ved den store Seyl-Stang, „dersom man nogensinde kand faae fat paa dem.„

Hvad,

„Hvad, sagde jeg, ville de henrette dem u-
„den Forhør? Ville de først hænge dem, og si-
„den føre Processʃ imod dem? Ja, min Herre,
„svarede han mig, hvad skal man længe holde
„Forhør med slige onde Skalke? det er nok, naar
„man kaster dem i Havet, saa sparer man Uma-
„gen at hænge dem; der vederfares disse Skiel-
„mer intet andet, end hvad de forskyldte.

Da jeg nu saae, at den gamle Portugiſe hverken kunde komme fra vort Skib, ey heller kunde giøre ringeſte Skade, saa sagde jeg trod-sig til ham: „Det er juſt Aarsagen, hvorfore „jeg vil have, at I skal føre os til Nanqvin, „og ikke til Macao, eller ind i nogen anden „Havn, hvor der komme ofte Engellænder og „Hollænder. I maa ogsaa vide, at de Capi-„tainer, om hvilke I nylig har talet, ere vold-„somme og ubesindige Folk, som ikke vide hvad „Retfærdighed er, og som hverken handle efter „Guds Lov eller efter Naturens Ret. De ere „saa ubetænksomme, at de, under den Foreven-„ding, at straffe Tyve, sætte sig i Fare, at bli-„ve Mordere, fordi de ville henrette Folk, som „ere falskelig anklagede, og ville handle med dem, „som med Misdædere, uden at forespørge sig, „og at høre hvad de have at fremføre til deres „Forsvar. Gud giver mig maaskee den Naade, „og lader mig leve saa længe, at jeg finder nogle „af dem paa de Steder, hvor man kand lære „dem, paa hvad Maade man bør handle retfær-„deligen.“ Derefter sagde jeg ham oprigtig, at

det Skib, hvorpaa han nu befandt sig, var just det samme, som de havde angrebet paa saa skammelig en Maade. Jeg fortalte ham omstændeligen, hvorledes vi havde kiøbt vort Skib af visse Hollænder, og paa hvad for en Maade vi siden havde faaet at vide, at det var Skielmer, som vare rømte bort med Skibet, efterdi Indianerne paa Sumatra havde dræbt deres Captain; men at man vilde sige for vist, at samme Skibs-Folk havde øvet Fribytterie, saadant var kun en Fabel og opdigtet Snak, for at faae Folk noget at løbe omkring med; dernæst sagde jeg ham, at vore Fiender havde giort viiselig, dersom de ret havde undersøgt denne Sag, førend de grebe os an, og at de komme til at giøre Regnskab for GUD for det Blod, som de nødde os til at udgyde.

Over denne Fortælling geraadede den gamle Styremand i største Forundring, og sagde til os, at vi giorde ret, i det at vi vilde seyle hen ad Nord Kanten. Siden raadede han os til at selge vort Skib i China, og enten at kiøbe os et andet, eller ogsaa at bygge os et nyt. Fremdeles sagde han: „I finder vel der ikke et, der „er saa godt som eders, men I kand let faae et, „som er tienligt til at føre eder, samt eders Folk „og Vahre tilbage igien til Bengala.

Jeg svarede, at jeg hiertelig gierne vilde følge hans Raad, saa snart jeg kun kunde faae et Skib, som stod mig an, og finde en Kiøbmand til mit. Han forsikkrede mig, at der i Nanqvin fand-

fandtes Folk nok, som med Glæde kiøbte vort Skib; og saa kunde en Chinesisk Jonque være tilstrekkelig nok for mig at reyse tilbage med. Det skulde ikke falde vanskeligt at finde dem, som kiøbte mit Skib, og solte mig et andet.

'Men, sagde jeg til ham, I siger, at man "kand ufeylbarligen kiende vor Skib, og følgelig, "naar jeg gior hvad I raader mig, saa kand jeg 'dermed føre ærlige Folk i en stor Fare, og væ're Aarsag til deres Død: Thi, naar de Ca"pitainer, I har talet om, finde Skibet, saa "bilde de sig vist nok ind, at de have ogsaa faaet "fat paa de Skielmer, som rømte bort der"med, og paa saadan Maade uden nogen given 'Aarsag myrde de Folk, som aldrig have tænkt "at giøre dem noget ondt.

Jeg veed et Middel til at forekomme denne 'Ulykke, svarede mig den gamle Portugise, jeg 'kiender Capitainerne paa alle disse Skibe, og "jeg vil gaae til dem, naar de komme her igien"nem, da vil jeg viise dem deres Vildfarelse, og "tydelig berette dem alle Omstændigheder; og "endskiønt det vel er sandt, at de forrige Skibs'Folk rømte bort med Skibet, saa er det dog "falskt berettet, at de nogensinde skulde have "brugt det til Søe-Røverie. I sær vil jeg give "dem Oplysning derom, at de, som de grebe an "i Viigen uden for Siam, vare ikke samme 'Folk, som de tænkte, men tvert imod ere retskaf"fene Kiøbmænd, der paa uskyldig Viis have 'kiøbt Skibet af nogle Skielmer, som de holdte

"for

"for at være Eyere deraf. Jeg er vis paa, at "de Overdags bruge bedre Forsigtighed, end de "i Forstningen have giort. Vel an, sagde jeg "til ham, dersom J finder dem, vil J vel da "hos dem udrette en Commission, som jeg vil gi"ve eder?

"Hiertelig gierne, svarede han mig, naar J "kun giver mig det skriftligt, paa det de klarli"gen kand see, at det kommer fra eder, og at "det ikke er mit eget Paafund." Derpaa satte jeg mig ned at skrive til dem; og da jeg omstændelig havde forestillet heele Sagens Beskaffenhed, og hvorledes Baadene havde giort Anfald paa mig, hvilket jeg var nødt til at holde ud og værge af, og hernæst havde tydelig anført hvor usandfærdige de Aarsager var, som havde bevæget dem til den Hensigt at ville omgaaes med mig paa saa umenneskelig Maade, og at ville øve Vold paa mig, saa sluttede jeg med den Forsikring, at, dersom jeg nogensinde havde den Lykke at finde dem i Engelland, saa ville jeg betale dem derfore med Rentes Rente, med mindre at mit Fædrenelands Love vare blevne ugyldige og havde tabt deres Magt, medens jeg havde været borte.

Den gamle Styremand læste og igiennemlæste dette Skrift adskillige gange, og spurde mig, om jeg var sindet at vilde forsvare, holde og giøre alt hvad jeg derudi foregav. Jeg sagde ham, at jeg vilde drive og forfegte det, saa længe som jeg havde een Skilling tilovers af min

For-

Formue; og at jeg var vist forsikkret, at jeg fandt vel engang Leylighed dertil, da jeg vilde mage det saa, at disse Herrer skulde fortryde deres grumme Anslag, hvormed de havde overilet sig.

Medens vi saa talede med hverandre, seylede vi alt nærmere hen ad Nanqvin, og, efterat vi havde faret i 13 Dage, saa lagde vi os for Anker paa Syd-Vest-Siden af den store Bugt; der finge vi at høre, at der vare to Hollandske Skibe nylig seylede forbi, hvoraf vi sluttede, at vi ufeylbarligen maatte falde i deres Hænder, dersom vi længere bleve ved at holde den Cours.

Efterat jeg, angaaende denne store Vanskelighed havde vidtløftig raadført mig med min Consort, der var ligesaa bekymret som jeg, og ligesaa lidet kunde resolvere sig som jeg, hvor helst vi nu skulde vende os hen; saa talede jeg til den gamle Styremand, og spurde ham, om der ikke i Nærværelsen var en Fiord eller Rhede, hvor vi kunde løbe ind, og uden Fare drive vor Handel med Chineserne. Han sagde mig, at, dersom jeg vilde gaae omtrent 42 Miile længere Sønden paa, saa fandt jeg der en liden Havn, kaldet Qvinchang, hvor Missionarierne gemeenligen ginge til Land, naar de komme fra Macao, og vilde gaae til China at prædike den christelige Religion, og der løbe de Europæiske Skibe aldrig ind. Naar jeg var der, kunde jeg beslutte hvor jeg siden vilde reyse hen. Sammesteds komme der ikke mange Kiøbmænd, und-

tagen paa visse Tider om Aaret, naar der holdtes Marked, da indfandte sig de Japaniske Kiøbmænd, og forsynede sig med Chinesiske Vahre. Vi bleve samtlige eenige om at løbe ind ad denne Havn, hvis Navn jeg maaskee ikke skriver ret. Denne Havn saa vel som mange andre Steder havde jeg optegnet i et lidet Register, hvilket ved en Hændelse, som jeg paa sit Sted vil fortælle, blev fordervet for mig af Vand. Men det kommer jeg meget vel ihu, at Chineserne og Japanerne gave denne liden Havn et Navn, som var gandske anderledes end vor Portugisiske Styremand sagde, og kaldede den Ovinchang.

Da vi nu vare overeensstemmende om at blive ved dette Forsæt, saa lettede vi Dagen derefter vort Anker, efterat vi havde været to gange paa Land at hente friskt Vand og Levnets Midler, saasom Rødder, Thee, Riis, nogle Fugle, og deslige Ting. Folket der paa Landet havde paa en meget høflig og redelig Maade tilført os Overflødighed deraf for vore Penge.

Men, fordi vi havde Modbør, saa seylede vi i fem fulde Dage, inden vi kunde naae ind i denne Havn; omsider løbe vi dog med all Fornøyelse derind. Jeg, da jeg var kommen paa Land, var meget glad, og takkede Gud, og jeg saa vel som min Consort besluttede, at vi aldrig meere vilde sætte Fod inden Borde paa dette ulykkelige Skib, saa fremt det kun var os mueligt

at

at faae Kiømand til vore Vahre, endskiønt vi skulde sælge dem med liden Profit.

Her kand jeg ikke forbigaae at giøre denne Anmerkning, at iblandt alle deslige Tilstand et Menneske lever udi, findes ingen, der giør ham saa elendig, som en stedsevarende Frygt. Derfore siger den hellige Skrift med all Rette, at "Frygt er Mennesket til en Snare." Den er en idelig Død, og besværer Sindet saaledes, at der kand ikke naae ringeste Trøst til Hiertet, den qvæler vore Livs Aander, og nedslaaer all naturlig Kraft, som ellers i anden slags Lidelse opliver os.

Efter den Indbildning, jeg havde faaet i Hovedet, blev jeg ved at forestille mig Faren langt større, end den i sig selv var. Jeg bildede mig ind, at de Engelske og Hollandske Capitainer vare saadanne Folk, som ikke vidste at bruge deres Fornuft, og at giøre ret Forskiel paa Skielmer og ærlige Folk, samt at skielne en los Snak, som man havde opdigtet, for at giekke dem, fra det som virkelig var skeet. Det faldt os gandske let at beviise for enhver, som havde ringeste sund Fornuft, at vi vare intet mindre end Soe-Rovere. Det Opium og de andre Vahre, som vi havde inden Borde, beviiste klarlig, at vi havde været i Bengala, og Hollænderne, hvilke, som man sagde, havde alle Navn af den forrige Eqvipage, skulde strax merke, at der hos os fandtes en Blanding af Engellænder, Portugiser og Indianer, hvor iblandt der vare kun 2 Hollænder.

der. Der var alt meere, end fornodent giordes, at overbeviise den første Capitain, der havde modt os, om vor Uskyldighed og hans Vildfarelse.

Men Frygten, som ellers er baade en blind og unyttig Passion, fyldte vor Hierne med alt for mange Dunster, saa vi ikke engang kunde finde os i det, som var den største Rimelighed. Vi vidste, at de Engelske og Hollandske Søe-Folk i sær de sidste, over det blotte Navn Søe-Rovere, helst saadanne Søe-Rovere, som vare udkomne fra dem, ved det de havde fordervet nogle af de Baade, man havde udsendt at gribe dem, vare saa forbittrede, at vi troede vist nok, de tillode os ikke engang at tale for os til Sagens Oplysning, men snarere antoge Skibets Skikkelse, som de meget vel kiendte, samt vor Flugt fra Floden Cambodia, for et Beviis, at vi vare de Misdædere, de tragtede efter at faae fat paa. Hvad mig angaaer, da bedrog jeg mig selv, end og i det jeg indbildede mig, at, om jeg var i deres Sted, jeg da vilde handle ligeledes med dem, og henrette den heele Equipage, uden at værdige dem saa meget, at de maatte tale for sig i deres Sag.

Medens vi, jeg og min Consorte, vare i denne uroelige Tilstand, kunde vi aldrig slumme, forend vi dromte om Reeb og store Seyl-Stænger. Iblant andet syntes mig een Nat i Dromme, at et Hollandsk Skib havde lagt sig om Borde hos os, og derover geraadede jeg i saadan Bisterhed, at, i det jeg tænkte at slaae een af

Fien-

Fiendernes Matroser, saa i den Sted slog jeg med min Nœve saa stœrk imod een af mine Senge-Stolper, at jeg knuſede Led-Beenene, og siden var i Fare derudover at miſte to Fingre. Der var endnu een Ting, som styrkede mig i de Tanker, at vi bleve ilde medhandlede af Hollœnderne, naar de finge os i deres Magt, nemlig: Jeg havde hœrt tale om den Grumhed, de havde ovet paa mine Landsmœnd i Amboina, (o o) hvor de havde pinet dem paa stœrſte u-menneſkelig Viis; derfore var jeg bange, at, dersom de lagde nogle af vore Folk saaledes paa Pinebenk, de da maatte faae dem til at bekiende nogle Misgierninger, som de aldrig havde giort, og de, nemlig Hollœnderne, kunde under Retfœrdigheds Skin, siden straffe os som Soe-Rovere. Tilmed kunde Ladningen, vort Skib havde inde, give dem Anledning og vœre en stœrk Motiv til at giore slige u-menneſkelige Anslag; thi den var 5000 Pd. Sterling vœrd.

I all den Tid, da vor Skrek varede, bleve vi stedse foruroeligede af desslige Tanker, og betragtede ikke engang, at Skibs Capitainer have ikke Magt at fuldbyrde slige Executioner; thi det er viſt, at, dersom vi havde overgivet os til een af dem, og samme da havde vœret saa driſtig at legge os paa Pinebenk, eller aldeles at tage Livet af os, saa var han bleven haardelig straf-

(o o) Amboina, er een af de smaa Oer, som ligge omkring hos Aſia, og regnes iblandt de Molukkiſke Oer.

fet derfore i sit Fædreneland. Alligevel var denne Sandhed ikke ret trøstelig for os; efterdi et Menneske, som man har aflivet, er ikke meget tient med den Døds Straf, man lader hans Banemand eller Morder udstaae.

Imidlertid kunde det ikke andet være, end jo Frygten maatte komme mig til at giøre Hiertnagende Anmerkninger over mit forrige Levnets mange slags Omstændigheder.

Efterat jeg havde fuldendet 40 Aar i idelige Reyser og Farligheder, saae jeg mig sat i den Lykksaligheds Stand, som alle Mennesker sigte til, nemlig i god Rolighed og god Formue; og endda var jeg saa forvorpen, at jeg paa ny styrtede mig med fri Villie i større Uroeligheder, end de vare, som jeg paa saa uformodentlig Viis var sluppen los fra. Hvad for en Bedrøvelse var ikke det for mig, at jeg, som i min Ungdom var undkommen fra saa mange Farer, saae mig nu i min Alderdom, alleneste for min Vildskabs skyld og formedelst den Lobe-Geist, som altid stak mig, saa ilde bestedt, at jeg maatte frygte, at miste mit Liv i en Galge for en Misgiernings skyld, hvortil jeg aldrig havde merket ringeste Tilbøyelighed hos mig, end sige at jeg skulde have begaaet den?

Undertiden fuldte der paa disse Smertefulde Betragtninger gudelige Tanker: Jeg tænkte, at, om jeg faldt i den Ulykke, som jeg saa meget frygtede for, saa burde jeg betragte dette Uheld som noget Guld havde forud beskikket over mig;

mig; thi, endskiønt jeg i Henseende til Søe-Roverie var uskyldig til at lide saadan Død, saa kunde dog Gud straffe mig for andre Lasters skyld, og derfore var jeg pligtig at skikke mig ydmyg derudi, lige saa vel som om han havde fundet for godt at straffe mig med Skibbrud eller nogen anden Ulykke, som kunde rime sig med mit omvankende Levnet.

Det vederfoer mig og temmelig tidt, at Frygten opmuntrede mig til Tapperhed; og da tænkte jeg paa intet andet end at fegte, indtil den sidste Blods-Draabe, førend jeg vilde lade mig tage af saadanne Folk, der kunde gribe til at myrde mig uden Forhør eller ringeste Undersøgning.

Det var endda bedre for mig, sagde jeg hos mig selv, om jeg blev fangen og opædt af de Vilde, end at falde i disse Folkes Hænder, hvilke maaskee torde være sindriige i deres Grumhed, og ikke tage Livet af mig, førend de havde saa godt som sønderslidt mig paa Pinebenken. Naar jeg sloges med de Vilde Menneske-Edere, saa skeede det altid med det Forsæt, at fægte saa længe der var Liv og Aande i mig; hvi skulde jeg da være meere fey, naar det kom an paa at undgaae slig en forskrekkelig Død.

Paa den Tid, da deslige Tanker havde Overhaand i min Indbildning, var det ligesom jeg havde en Feber, thi jeg var i saadan Bevegelse, ret ligesom jeg virkelig stod i en haard Fegtning: Mine Øyne gnistrede, og Blodet kogte i mine

Aarer: Da besluttede jeg stadig, at, om jeg blev tvungen dertil, eller det kom saa vidt, jeg aldrig vilde bede om mit Liv, men sprenge Skibet i Lusten, naar jeg ikke længere kunde staae imod, paa det mine Forfølgere ikke skulde rose sig af det Bytte, de havde giort.

Jo større vor Urvelighed havde været, medens vi vare paa Havet, jo behageligere var det for os, siden vi nu vare komne paa Land. Ved denne Leylighed fortaalte min Consort mig, hvorledes han Natten tilforn havde drømt, at han havde en stor Byrde paa Skulderne, som han skulde bære op paa Toppen af et Bierg, men den Portugisiske Styremand tog den fra ham, og derpaa saae han i steden for Bierget intet andet end jevn og deylig Mark. Denne Drom var af større Betydenhed, end ellers Drømme gemeenligen pleye at være; Vi vare visselig som Folk, hvilke man nylig havde taget en svar Byrde fra.

Saa snart vi vare komne paa Land, fandt vor gamle Styremand, som viiste os stort Venskab en Bolig og et Magazin for os, i hvorvel disse to Deele bestode i een Bygning.

Det var et lidet Huus, hos hvilket stod en viid Hytte, altsammen giort af Rør, og omkringsat med Pallisader af de store Rør, som man i Indien kalder Bambond. Dette Tralverk var os meget gavnligt til at forvare vore Vahre derinde for Tyve, thi af det slags Folk findes der en temmelig stor Mængde i samme Land. Der-

for-

foruden bevilligede Stædens Øvrighed os en Skildvagt, som holdt Vagt uden for vor Magazin, havende et slags Gevær i Haanden meget som en Hellebaard. Alt hvad dette kostede os, var lidet Riis og nogle faa Penge, som vi gave denne Skildvagt, hvilket beløb sig i alt ikke høyere end 3 Skilling.

Markedet, hvorom jeg har talt, var allerede for nogle Uger siden til Ende, da vi komme did; ikke desto mindre laae der endnu 3 eller 4 Chinesiske Jonques, samt 2 Japaniske Skibe paa Strømmen, ladde med Vahre, som de havde kiøbt i China, og endnu kunde samme Fartøye ikke gaae under Seigl, fordi Kiøbmændene vare reyste ud paa Landet.

Den første Tieneste vor Styremand giorde os, var, at han fliede os i Kiendskab med tre Missionarier, som havde en Tidlang opholdt sig der paa Steden, at omvende Indbyggerne. Sandt er det, at de havde giort deres Nye-Omvendte til et temmelig pudseerligt slags Christne; men det var noget som gik dem an, og ikke os. Iblandt disse Missionarier, var der en Fransk Præst, et vakkert Menneske, lystig i Sind og meget artig i sin Omgængelse. Han hedde Pater Simon, og hans Væsen og Gebærder vare ikke nær saa adstadigt og alvorlige, som de andre Tvendes, af hvilke den eene var en Portugise, den anden en Genueser. De vare meget strenge, saa det syntes ligesom de lagde det Verk hvortil de vare udsendte, nær paa Hiertet, i det

de stedse giorde sig Umage for at vinde Indbyggernes Hierter, og at finde Middel til at holde Samtale med dem.

Vi havde den Fornøyelse, at vi spisede ofte med disse Munke; og derved finge vi at vide, hvorledes de prædike Evangelium for Hedningerne. Det er vist, at, hvad de kaldede Chinesernes Omvendelse, det var langt fra at det kunde fortiene saa prægtig en Titul. Disse arme Folkes gandske Christendom bestaar ikke i meget andet, end at de kand nævne JEsu Christi Navn, og at de kand læse nogle Bønner uden ad til den hellige Jomfrue Maria og hendes Søn, dog i et Sprog, som de ikke forstaae, og at de vide at giøre Kors for sig.

Endskiønt der nu findes hos disse, efter deres Formodning, Omvendte stor Vankundighed, saa troe dog alligevel Missionarierne stadelig, at disse Folk gaae lige ind i Paradiis, og at de selv ere de priisværdigste Instrumenter til de Nye-Omvendtes Salighed. I Forhaabning derom skeer det, at de paatage sig store Reyser, vove sig gandske yderlig ind iblandt disse Barbarer, hvor de i lang Tid opholde sig, og sætte sig i Fare for at døe paa det sidste en forsmædelig Død. Hvad mig angaaer, da, i hvor slette Tanker jeg end giør mig om deres Maade at omvende Hedninger paa, saa holder jeg dog fore, at jeg handlede tvert imod Kierlighed, om jeg ikke som noget stort ansaae deres Nidkierhed, som bevæger dem til at paatage sig saadant et Verk midt iblandt tusinde

Far

Farligheder, og uden ringeste Hensigt til timelig Baade.

Den Franske Munk, Pater Simon, havde Befaling at gaae til Peking, hvor den store Keyser af China residerer, og han blev kun i denne lille Bye for at bie efter en Staldbroder, som skulde komme fra Macao, og følge med ham paa denne Reyse. Aldrig mødte han mig, at han jo alvorlig bad mig at følge med, og forsikrede mig, at han vilde viise mig alt hvad som var stort og prægtigt at finde i dette heele berømte Rige, men i sær vilde han viise mig den største Stad i Verden, en Stad, som, efter hans Meening, var langt større og prægtigere, end London og Paris, om man end lagde begge tilsammen. Vist nok er det, at denne Stad er stor og overmaade Folkerig; men ligesom jeg anseer deslige Ting med andre Øyne, end disse Folk, hvilke strax med all Magt forundre sig over alle Ting, saa vil jeg siden engang mælde, hvad min Meening er om denne navnkundige Peking. Imidlertid bliver jeg ved at tale om Pater Simon. Da vi engang aade Middags Maaltid tilsammen, og vare alle ret lystige, lod jeg ligesom jeg vilde følge med ham paa hans Reyse, og han holdt stærk an baade hos min Consort og hos mig, at vi skulde resolvere os dertil. "Hvorfra kommer det, Pater "Simon, sagde min Consort til ham, at I saa "gierne ønsker at have os i Selskab med Eder? "I veed, at vi ere Kiettere, og følgelig kand I "ikke elske os, ey heller finde ringeste Fornøyelse i

"vor Omgængelse. Vel er det saa, svarede han, "men I kand med Tiden blive Catholsk; mine "Forretninger her i Landet er at omvende Hed- "ninger, hvo veed, om det ikke ligeledes kand "lykkes for mig at omvende Eder? O ja, Herr "Pater, sagde jeg til ham, saa fik I da paa hee- "le Veyen intet andet at giøre, end prædike baa- "de frem og tilbage; og vi finge intet at høre an- "det end Prædikener for og Prædikener bag. "Værer kun ikke bange derfore, svarede han, jeg "vil ikke besvære Eder med mine Prædikener: Vor "Religion strider ikke imod Høflighed; derfor- "uden anseé vi Eder i et fremmed Land som Lands- "mænd, skiønt I ere Engellænder, og jeg er en "Franskmand, hvorfore kunde vi ikke agte hver- "andre som Christne, endskiønt I ere Hugenot- "ter og jeg er Catholsk? Hvorom Alting er, saa "ere vi jo alle ærlige Folk, og paa denne Fod "kand vi tale med hverandre, uden at forvirre "vor Conversation med Disputer om Religion.

Det sidste af hans Tale syntes mig meget for- nuftigt, og paamindede mig om den gode Munk, som jeg skiltes fra i Brasilien.

Dog er det vist, at Pater Simon kunde ikke tilegnes saadan Character, som min unge Præst, hvorom tilforn er saa ofte mældet. Vel havde Pater Simon i sit Forhold ikke noget, som van- ærede hans Profession, men man merkede ikke hos ham den store Nidkierhed, den egentlige Fromhed, ey heller saadan Tilbøyelse til Christen- dom, som der saa stærk yttrede sig og fremskin-

nede i den andens Opforsel. Men i hvor indstændig han end bad os følge med sig, saa var det dog ikke mueligt, at vi saa strax kunde, thi vi maatte først skille os ved vort Skib og vore Vahre, hvilket faldt temmelig vanskeligt paa en Sted, hvor der blev ikke dreven stor Handel; ja derudover fik jeg engang i Sinde at seigle hen ad Floden Klam, og derfra at gaae op til Staden Nanquin, men formedelst een uformodentlig Hændelse af Guds Forsyn blev jeg hindret derfra, og det syntes, ligesom Guds Forsyn begyndte at antage sig vor Sag. Heraf sluttede jeg, at jeg kunde haabe at komme engang i sin Tid til mit Fædrene-Land igien, i hvor vel jeg ikke havde ringeste Forestilling om de Midler, som jeg kunde betiene mig af til at sætte det i Verk. Det var mig nok, at jeg kunde giøre mig vis Regning paa denne Fornoyelse, i det jeg saae, at Guds Godhed paa nogen Maade forfremmede mit Forsæt. Sagen var denne:

Engang førde vor gamle Styremand en Japanisk Kiøbmand til os, paa det han kunde see hvad slags Vahre vi havde. Samme kiøbte strax vort Opium, og betalede det rundeligen paa Steden, deels i Guld, hvilket vi toge efter Vegten, deels i myntet Solv med Landets Stempel paa, og endeel i Solv-Plader, som veyede omtrent 10 Unzer eller 20 Lod. Medens vi nu stode i denne Handel med ham, faldt det mig i Tanker, at denne Kiøbmand kunde vel ogsaa kiøbe os vort Skib af, og jeg befalede vor Tolk at giøre Forslag derom. Men Kiøbmanden løftede paa Axlerne,

lerne, og vilde ikke tage Forslaget an; Dog kom han nogle Dage derefter til os igien, og havde een af Missionarierne med sig, som skulde være hans Tolk, og kundgiøre os hans Forestilling og Meening. Han sagde, at han havde betalt os en stor Hob Vahre, førend han fik ringeske Tanke om at kiøbe Skibet af os, og nu havde han ikke saa mange Penge til overs, som Skibet kunde være værdt; men vilde jeg lade Matroserne blive paa Skibet, saa vilde han fragte det een Reyse til Japan; der vilde han da ladde det paa nye, og sende det til de Philippinske Øer, naar han havde betalet Fragten derfore, og det var kommen tilbage, saa vilde han kiøbe det. Denne Forestilling syntes mig ey allene at være god, men min Naturel, som altid var rede til at vanke omkring, gav mig end og i Sinde, selv at følge med til de Philippinske Øer, og derfra at gaae ad Syd-Havet. Jeg spurde derpaa Kiøbmanden, om han havde Lyst at fragte Skibet til de Philippinske Øer, og der at losse det. Han svarede, at det var ikke mueligt, men han vilde losse det i Japan, naar han med sine Vahre var kommen tilbage.

Jeg havde taget mod Forslaget, dersom ikke min Consort, der var klogere, end jeg, havde holdet mig derfra, ved det han forestillede mig Havets Farligheder, samt Japanernes meeneedige og forræderske Gemyt, saavel som ogsaa Spaniernes Gemyt paa de Philippinske Øer, hvilke Folk vare endda meere meeneedige og forrædiske.

Det

Det første, man fik at giøre, førend vi sluttede Kiøb med den Japanske Kiøbmand, var at spørge Capitainen og Skibs-Folket, om de havde Lyst at paatage sig denne Reyse. Medens vi havde dette føre, fik jeg en Besøgelse af den unge Karl, som min Fætter havde givet mig til Følgesvend paa Reysen. Han sagde til mig, at denne Fart gav Forhaabning om meget vigtige Fordeele, og han raadede mig meget til at paatage mig den; dog, dersom jeg ikke havde Lyst dertil, saa bad han mig, at jeg vilde sætte ham paa Skibet som Kiøbmand, eller under en anden Titul, ligesom jeg befandt det for godt, og, dersom han fandt mig endnu i live, naar han kom tilbage til Engelland, saa vilde han giøre mig rigtig Regning for hvad han havde vundet, og da skulde jeg kun give ham hvad jeg selv vilde.

Jeg havde ikke stor Lyst at skille mig af med hannem, men over det jeg forud saae de vigtige Fordeele, vi kunde have deraf, om vi besluttede dette, og jeg kiendte dette unge Menneske, og vidste, at han, saa godt som nogen, var skikket til at kunde giøre god Fremgang herudi, saa fandt jeg nogen Tilbøyelse hos mig at samtykke hans Begiering. Ikke desmindre sagde jeg til ham, at jeg vilde spørge min Consort om Raad angaaende dette Forslag, og saa skulde han anden Dagen derefter vist faae Svar. Min Consort, som jeg strax fortaalte dette, gav meget ædelmodig sin Samtykke i dette Forslag; Han foreholdt mig, hvorledes jeg vel vidste, at vi ansaae

vort

vort Skib som en Ting, vi havde kiøbt i en ulykkelig Tid, og at vi havde ikke i Sinde at begive os tiere paa Søen dermed; vi giorde derfore vel, om vi afstode det til den unge Karl, dog med den Vilkor, at dersom vi saae ham igien i Engelland, saa skulde han give os Halvdeelen af det, han havde vundet paa sine Reyser, og beholde den anden halve Deel for sig selv.

Der var ingen Fare fore, at jeg jo skulde være ligesaa ædelmodig som min Consort; Thi han var min Følgesvends Lykke ikke saa meget Magt paaliggende som mig, og der var ingen besynderlig bevægende Aarsag, som drev ham til at giøre ham godt. Da vi nu saae, at heele Equipagen var rede til at giøre denne nye Caravane, saa gave vi min unge Følgesvend Halvdeelen af Skibet til eye, og toge skriftlig Forsikring af ham, at han vilde aflegge Regning til os for Halvdeelen af hvad der blev vundet paa Reysen.

Og som vi siden have faaet at høre, saa teede den Japanske Kiøbmand sig som en ret redlig Mand. Han drog Omsorg for min unge Følgesvend, og fliede ham Forlov at komme til Land, hvilket var i mange Aar kun sielden blevet Fremmede tilladt. Han betalede ham Skibs-Fragten rigtig hver Skilling, og sendte ham til de Philippinske Øer med en Ladning af Japanske og Chinesiske Vahre, og lod en Super-Cargo eller Tilsyns-Mand der fra Landet følge med, hvilken handlede med Spanierne, og kom tilbage igien

med

med Europæiske Vahre samt en stor Mængde Specerier. Alle hans Reyser fik han meget vel betalt, og, efterdi han havde ingen Lyst til at fragte Skibet bort, saa ladde han det med Vahre paa sin egen Regning, hvilke han paa en fordeelagtig Maade soldte til Spanierne paa de Manilliske Øer. Saa lykkelig var han derhos, at de gode Venner, han havde giort sig der, formaaede saa meget for ham, at hans Skib blev erklæret fri, og fragtet af Gouverneuren at seyle til Acapulco paa den Mexicanske Kust i America, og der med alle sine Folk at gaae i et Spansk Skib, og saaledes at vende tilbage igien til Europa.

Af denne Reyse havde han stor Nytte, thi han soldte sit Skib i bemældte Havn Acapulco, og, efter at han havde faaet Tilladelse at gaae til Land til Porto Bello, saa fandt han Middel og Udveye at komme til Jamaica med alt hvad han havde vundet; og derfra reyste han, efter 8 Aar vare forløbne, igien til Engelland med stor Riigdom og Formue. Paa sit Sted skal jeg tale videre derom; Nu er det Tid, at jeg tager fat igien paa mine egne Sager.

Da Skibet var færdigt at gaae til seigls, vare ogsaa vi betænkte paa at belønne de tvende Mænd, som havde giort os saa stor en Tieneste, i det de i Tide havde givet os Efterretning om den Conspiration, som man havde overlagt imod os i Floden Cambodia. Vi vidste meget vel, at det skeede ikke for vor skyld, at de gave os denne vigtige Efterretning, men at de meere af Skielms-

stykker

stykker end af Kierlighed havde formedelst bemælde Tieneste giort os dem forbundne; Thi de holde os for virkelige Soe-Røvere, og alligevel aabenbarede de os et Anslag, som de havde all optænkelig Aarsag til at agte for at være meget retfærdigt, alleneste i den Hensigt, at de kunde komme til at krysse med os paa Havet, og faae Deel i det Bytte, vi giorde. Ikke desto mindre havde de reddet os af en yderlig Fare, og jeg havde lovet dem at viise mig taknemmelig mod dem derfore. Først betalede jeg dem da, hvad de, efter deres Sigelse, havde til gode paa de Skibe, som de forlode, for at følge med os, nemlig Engellænderen 19 Maaneders og Hollænderen 7 Maaneders Sold. Dernest gav jeg dem hver en liden Sum Penge i Guld, hvormed de vare meget vel tilfreds; og jeg giorde derhos Engellænderen til Constabel paa Skibet i vor Constabels Sted, hvilken vi havde befordret til at være anden Styremand og Casserer; men Hollænderen beskikkede jeg til Baadsmand, at have Tilsyn med Ankere og Tove. Hermed agtede de sig meget vel belønnede, og de giorde store Tienester inden Skibsborde, thi de vare behiertede Karle, og tilmed forstode sig meget godt paa Soe-Væsenet. Hvad os angaaer, da bleve vi i China paa Land; og, naar jeg tilforn havde meent at være langt borte fra mit Fædrene-Land, da jeg var i Bengala, hvor jeg dog let kunde komme hiem igien for Betaling, hvad skulde jeg ikke da tænke, da jeg var endnu over tusinde Miile

længere borte fra Engelland, og vidste ikke ringeste Middel til at komme did igien.

Alt hvad der nu kunde holde denne Kummer nogenledes i raade, var, at der i Staden, hvor vi laae, skulde inden nogle Maaneders Forlob atter holdes et Marked, og at vi da kunde have Leylighed til at forsyne os med allehaande Sager af Landets Vahre, og derforuden maaskee finde en Chinesisk Jonque eller et andet Fartøy fra Tunquin, der kunde føre os, med alt hvad os tilhørde, tilbage igien. Efterdi nu denne Tidende behagede mig overmaade vel, saa besluttede jeg at opbie der denne Leylighed; og da vi vare forsikrede om, at der var ingen som grebe os an paa vor Person, thi den kunde ikke være mistænkt, naar vi vare fra Skibet, saa kunde vi end ogsaa haabe at finde der et Engelsk eller Hollandsk Skib, som vilde føre os til en Sted i Indien, der var nærmere hos vort Fædre-Land.

Imidlertid toge vi os fore at forlyste os lidet med at reyse nogle gange ud paa Landet. Iblandt andet giorde vi en Reyse i 10 Dage til Nanqvin, som er en Stad, der vel er Umagen værd at besee. Man siger, at derudi skal findes en Million Mennesker, men jeg kand neppe troe det. Ellers er den bygget ordentlig, alle Gaderne ere anlagte efter Maale-Snor, og gaae Kors-viis sammen, hvilket giør meget til dens Zirlighed.

Men naar jeg ligner Folket i samme Land, deres Levemaade, deres Regiering, deres Religion og deres Pragt mod det, man anseer som

det

det merkværdigste i Europa, saa maa jeg tilstaae, at alt dette er ikke Umagen værdt, at man taler derom, end sige at det skulde kunde fortiene saa prægtige Beskrivelser, som findes derom i visse Relationer.

Naar vi forundre os over Chinesernes Høyhed, deres Rigdom, deres prægtige Ceremonier og deres Magt, saa kommer det ikke deraf, fordi deslige Ting ere i sig selv Forundring værde, men fordi den Afbildning, som vi have om de Folk, der beboe denne Deel af Verden, ikke giver Formodning om noget stort og rart.

Derforuden, hvad er det bevendt med deres Bygninger, naar man vil sætte dem i Ligning mod saa mange prægtige Pallatzer, som man finder i Europa at forundre sig over? Hvad er deres Handel i Proportion af den Engelske, Hollandske, Franske og Spanske Commercio? Deres Steder ere intet at regne imod vore i Henseende til Pragt, Befæstning, Rigdom, Yndighed og Forandring. Intet er latterligere, end naar man ligner deres Havne, hvor der findes et lidet Antal af Jonquer og andre slette Fartøye, med vore Koffardi-Floder og Søe-Armader. Ja man kand med Sandhed sige, at der i vor eeneste Stad London drives meere Handel, end i deres vitløftige Rige, og at et eeneste Engelske, Hollandske eller Franske Krigs-Skib, af første Rang kand byde deres heele Søe-Magt Trods, ja skyde den reent i Grund. Jeg siger derfore endnu engang, at den Afbildning, vi have om

Fol-

Folkets Barbarie i samme Lande, forestiller os paa en fordeelagtig Maade alt hvad man finder merkværdigst i China; Alting synes os der forunderligt, fordi vi formodede intet, som kunde opvekke nogen forundring hos os.

Hvad jeg har mældet om deres Skibs-Floder, kand ogsaa siges om deres Krigs-Hær. Om de end samlede to Millioner Soldater, saa kunde dog een, efter Ansеelse, saa mægtig Armee ikke gisre andet, end forderve Landet, og formedelst Mangel paa Leve-Midler forvolde, at de maatte omkomme. Kom det der paa an, at en befæstet Stad, deslige man finder mange i Flandern, skulde beleyres, eller der skulde holdes et offentligt Feldt-Slag, saa kunde een eeneste Linie Tydske Curasserer eller Franske Gendarmes nedlegge det heele Chinesiske Nytterie. En Million af deres Fod-Folk kunde ikke slaae et eeneste Corps af vort Infanterie af Marken, saa fremt det ellers kun var stillet paa saadan en Maade, at det ikke paa alle Sider kunde omringes. Ja jeg troer end meere, og jeg, uden at braute, tor sige, at 30000 Tydske eller Engelske Soldater og 10 0 Franske Nyttere kunde odelegge all deres Krigs-Magt i China. Ligeledes er det beskaffet med den Konst at angribe og at forsvare Stæderne. Der findes i China ikke een befæstet Stad, som kunde i een Maaned holde ud imod en Europæisk Krigs-Hærs Magt, og alle de Armeer der findes i China, giorde sig kun Umage forgieves, om de vilde beleyre saadan en Stæd, som Dunkirchen,

saa fremt Hunger ikke nødde dem til at overgive sig. Sandt er det, de have Bøsser, men de ere kun slet udarbeydede, saa de kand tiere skyde feyl end ramme dermed; dem fattes ey heller Krud til Stykker, men der er ingen Kraft eller Styrke i det. De ere ikke exercerede, og vide intet deraf, hvorledes de ret skulle stille sig i Slagt-Ordning; thi, hvad det er at falde an med Ordning, og at rygge tilbage uden Forvirring, det forstaae de sig ikke paa. Alle disse Omstændigheder, som jeg vist veed og er overbeviist om at være i Sandhed saaledes, kand ikke andet end komme mig til at lee ret hiertelig, naar jeg horer at der tales store Ord om og legges Roes paa disse berømte Chineser, som virkelig ere dog kun unyttige og foragtede Trælle, der ere underkaste en absolut Regiering, som kommer overeens med deres Naturel og Tilbøyelser.

Man tager ogsaa merkelig Feyl, dersom man har bedre Meening om Chinesernes Lærdom, Klygtighed og Fremgang i lærde Videnskaber. De have vel Jordens og Himlens Kugle, samt nogle ringe Kundskaber om Mathematiske Videnskaber; men naar man lidet noye eftergrandsker deres Habilitæt, saa merker man strax hvor lidet det dermed er bevendt: De vide intet, hvorledes de himmelske Corpora beveges, og deres Vankundighed strekker sig end ogsaa til saadan latterlig Daarlighed, at, naar Solen er formørket, saa bilde de sig ind, at den er anfalden af en stor Drage, som vil æde den, hvorudover de

da

da giøre en stor Allarm med at slaae paa Trommer og Pauker, ꝛc. for at kyse dette Uhyre, og jage det bort fra sit Rov.

Dette er det eeneste Omsvob af dette slags, som man finder i min Historie; herefter vil jeg kun blive alleeneste ved at fortælle mit omvankende Levnets Tilfælde, og intet melde om de Stæder jeg har seet, ey heller om de store Orkener, jeg er kommen igiennem, uden saa vidt som fornødent giøres til at give Oplysning om det merkværdigste, som er hændet mig paa mine Reyser.

Da jeg var kommen tilbage til Nanqvin, befandt jeg mig, efter min Regning, midt i China, thi denne lille Havn ligger under den 30 Grad Nordre Brede. Jeg havde stor Lyst at see Staden Peking, og at føye Pater Simon i hans indstændige Begiering. Hans Stalbroder var kommen fra Macao, Tiden til hans Bortreyse var bestemt, og derfore maatte jeg enten sige til eller fra.

I den Fald lod jeg det aldeeles komme an paa min Consort, som omsider resolverede sig dertil, og vi giorde os reyseferdige. Vi ragede for en lykkelig Leylighed til at komme frem ad denne Vey paa en sikker og bequem Maade, i det vi finge Tilladelse af en Mandarin (pp), at reyse med i hans Følgeskab og som hans Betientere.

Paa Reysen fattedes os hverken Levnets Midler eller Hæste-Foder, fordi Chineserne vare befalede

(pp) Mandarin er ligesom en Vice-Konge eller Stetholder i Provintzerne; saadan een fører en stor Statz, og bliver høyt æret af Folket. Derimod er han Folket til stor Byrde, fordi han med alt sit Følgeskab og sin hele Equipage skal have fri Underholdning underveys.

at levere os det uden Betaling, hvilket var meget mageligt for os, endskiont det kom os ikke til Nytte: vi saae os tvungne til at betale det efter den fastsatte Priis, og Mandarinens Tilsyns-Mand eller Hofmester kom og krævede ordentlig Betalingen af os. Tilladelsen, som denne Herre havde givet os at reyse iblandt hans Folgeskab, var paa saaden Maade bequem for os, alligevel det ikke kand agtes for nogen stor Naade. Han derimod vandt meget derved, thi der vare vel 30 Personer, som fuldte ham paa denne Maade, og betalede ham alt hvad Folket gav ham for intet.

Vi vare 25 Dage under Veys, førend vi komme til Peking. Landet, hvor vi reyste igiennem, er Folk-riigt nok, men kun slet dyrket. Disse Folkes Huusholdning er gandske ringe, og deres Levemaade usel, naar man ligner den imod vores. Vist er det, at disse ulykkalige Folk, hvis Skikkelighed og Flid man roser saa meget, føle ikke til deres Ulykke, og agte sig meget lykkelige, fordi de ikke eengang have nogen Afbildning om den Lykke, som Undersaatterne hos vore Europæiske Nationer pleye at nyde, helst hvor der holdes god Skik, og hvor de ere forsynede med gode Love. Chineſernes Hofmod er overmaade stor, ja saa meget større, som den yttrer sig, endogsaa hos den allerfatigste. Efter min Meening ere de Vilde i America langt lykkeligere end disse Folk: Thi endskiont de Vilde have intet, saa begiere de ey heller noget; Chineſerne derimod ere midt i deres Armod og Tryglerie stolte og trodsige. Det er ikke mueligt at forestille deres Pralerie og stor-

storagtige Vesen, som man merker paa deres Klæde-Dragt, deres Bygninger, deres mange Slaver; og som meest latterligt er, paa den Foragtelse, de med frit Forsæt viise imod andre, i det de lade haant om alle fremmede Nationer.

Jeg tilstaaer, at jeg siden i de gresselige Orkener af det store Tartarie reyste med større Fornøyelse, end i China, skiønt Veyene ere der gode, og blive vel holdne ved lige. Intet fortrød mig meere, end at jeg saae dette Folk stolt, statselig, overmodig og trodsig midt i deres Armod og grove Vanvittighed; og at endda andre, som kun domme derom efter udvortes Anseelse, kalde saadant Forstand og Skikkelighed hos disse Chineser. I hvor vel nu deres Skikke og Opførsel var mig i høyeste Grad imod, saa efterlod jeg dog ikke at forlyste mig ofte derover med Pater Simon. Da vi engang komme hen mod en af de slags Bygninger, som kaldes Herremænds Slotte der i Landet, havde vi den Ære, at reyse en stiv halv Miil i Selskab med den Herre, som dette saa kaldede Slot tilhørde. Samme Herres Equipage var fuldkommeligen indrettet paa Don Quichottes Viis, ret en Blanding af Pragt og Armod: denne Don Chinesers Klæde-Dragt kunde meget godt have passet sig for en Pekelhering eller en Jean-potage. Hans Kiortel var af Indianisk Lærret, riigelig broderet med Fit; den glimrede af all den Zirat, som kunde giøre ham ret latterlig for forstandige Folk, med store hengende Ærmer, Faldblader og desligest. Under denne prægtige Kiortel bar han en Vest af fort

Taft, som var saa feed, som en Slagters, hvilket gav tydelig Prøve paa, at den som baarden, kunde passere for et Sviin. Hans Hæst var en ædel Copie af den berømte Rossinante. Den var gammel, mager, og af Sult halv død, saa man kunde have kiøbt en langt bedre i Engelland for halvanden Guinees, og den havde ikke giort sig Umage at gaae af Stedet, dersom ikke to Slaver, som til Fods fulgte med denne Cavalere, og vare bevæbnede med gode Svøber, havde opmuntret denne Skindmær. Han selv havde ogsaa en Pisk i Haanden, hvormed han bankede det ædle Dyr snart paa Hovedet snart for paa Boverne, hvor imidlertid hans Ride-Knegte slooge af all Magt paa Bagdeelen.

Til at giøre denne Stats fuldkommen, blev han endnu ledsaget af 10 eller 12 andre Slaver; om deres Liveries Prægtighed kand man domme efter den Beskrivelse, jeg har givet om Herrens Klæder. Vi fornam, at han kom fra Staden, og vilde drage ud paa sit Gods, som laae omtrent en halv Mill borte fra os. Vi reedde gandske sagte, paa det vi desto længere kunde have Tid at beskue denne Ridders glindsende Figur; men omsider drog han for i Veyen, fordi vi agtede for godt at tøve lidet i en Landsby at vederqvæge os. Da vi kort derefter vare komne uden for hans Slot funde vi ham der i en liden Gaard siddende uden for sin Dør at holde Middags Maaltid. Af lutter Hofmod havde han udvalt denne Sted, paa det de som ginge forbi, kunde

see

see ham, og man sagde os, at jo meere vi beskue-de ham, jo større Ære giorde vi ham, og jo kie-rere var det for hans forfængelige Stolthed.

Han sad i Skygge under et Træ, der saae ud ligesom et Daddel-Træ; og, for at være des-bedre bedekt imod Solens Straaler, havde han derforuden ladet sætte der en stor Parasol eller Skygge-Hat, hvilken var nesten giort som en Himmel, og hialp meget til at giøre dette Spe-ctakel prægtigt. Der laae han i en stor Stoel udspendt med Arme, hvilken kunde neppe rum-me eller bære hans tykke Fyld-Vom, og han blev betient af to Slavinder, som baare Fadene frem. Der vare endnu to andre Slavinder, som havde en Bestilling, hvilken faa Europæiske Herremænd skulde ville kræve af deres Tiunde: den eene tyl-dede med en Skee Suppen i Halsen paa ham, og den anden holdt imidlertid en Tallerken under, og sankede op Smuler og Stumper, og alt hvad som faldt af hans Naades Skieg og Taftes Væst.

Dette adelige Sviin troede, at det var hans Ære for nær, at bruge sine egne Hænder, da dog vel vore Konger i den Fald langt hellere bruge deres Hænder, end de lade deres Betienteres Fingre komme sig saa nær.

Da jeg saae dette, kunde jeg ikke andet, end falde i Betragting over de latterlige Sorge, som H fmod styrter Menneskene udi, samt den Be-kym ring, et Mnneske, der har Forstand, maa v re udi, naar han merker hos sig en ulykkelig Tilbøyelse til Forfængelighed. Omsider da vi

vare keede af længere at betragte dette arme Creaturs Daarlighed, som bildede sig ind, at vi vare af Forundring gandske undrykt, i den Sted vi ansaae ham med ynksomme og derhos foragtelige Øyne, saa gave vi os paa Reysen igien. Pater Simon var den eeneste, som tovede der endda lidet, fordi han var nysgierrig at faae see de Retter, hvormed denne saa storpralende Herremand udstoppede sin tykke Vom. Han berettede os siden, at det var saadanne lekkere Bidskener, hvormed neppe en Engelsk Dougve skulde ville have stillet sin Sult. Det var et Fad fuldt med kogt Riis, hvorudi laae et stykke Hvidleg, samt en Pose fyldt med grøn Peber, og et andet slags Specerie, der seer ud ligesom Ingefer, lugter som Moscus, og smager som Senep; alt dette var kogt med et stykke mavert Faare-Kiød; og saa meget beløb sig det heele Middags Maaltid, som dette Fæ paa den Tid lod forestille alle dem der ginge forbi, til at beskue. Foruden de fire Slavinder, saae vi endnu 4 eller 5 Slaver staaende noget borte fra Tafelet, som ventede paa hvad hans Excellence havde at befale. Var deres Bord slettere, end deres Herres, saa kand man være vis paa, at de finge kun slet Føde.

Hvad denne Mandarin angaaer, da maa man tilstaae, at der i den prægtige Statz, han førde, fandtes noget meere retskaffent. Han blev respecteret som en Konge, og var stedse saa omringet med sine Adelsmænd og Betientere, at jeg ikke kunde komme til at see ham anderledes, end paa en vis Distance. Vel

Vel fandtes der iblant hans heele Equipage ikke een Hæst, som kom mig bedre for end vore Hæste, der baare vort Reyse-Toy, men de vare saa digt behengde med Tepper og andet Toy, at jeg umueligen kunde merke, enten de vare ede eller mavre: Man kunde intet see af dem uden Hovedet og Fødderne.

Efterdi jeg paa den Tid var ellers roelig i mit Sind, saa giorde jeg denne Reyse med Fornøyelse, og min gode Humeur blev end bedre ved det, at der paa den heele Reyse ikke vederfoer mig ringeste Uheld; undtagen at, da vi reedde igiennem een liden Vandgrøft, min Hæst snublede, og kastede mig ud i Vandet. Der var ikke ret dybt; men alligevel blev jeg giennemvaad fra Taa til Top; hvorudover min lille Bog, i hvilken jeg havde tegnet de Folkes og Stæders Navne, som jeg vilde komme ihu, blev reent fordervet.

Endelig naaede vi til Peking. Jeg havde ingen anden Opvartere, end den Laqvay, som min Fætter havde givet mig, og som var en meget vakker Karl. Min Consortes heele Følgeskab bestod ey heller af meere end en Karl, som var vor Landsmand. Men den gamle Portugisiske Styremand havde vi hos os, og han havde ikke mindre Lyst, end vi andre, at see det Chinesiske Hof. Paa det vi nu kunde bruge ham til Tolk, saa holdte vi ham fri Tæring paa Reysen; thi han forstod godt Sproget der i Landet; talede godt Fransk; og vidste derhos saa meget af det Engelske Sprog, at han kunde give sin Meening

tilkiende. Denne gode gamle Mand var os meget til Nytte, og viste os mange Kiendemerker paa hans Affection imod os. Neppe havde vi været een Uge i Peking, førend han kom leende til os, og vilde tale med os. "Ach! Herr En-"gellænder, sagde han til mig, jeg har den aller-"beste Tidende at forkynde Eder, som I nogen-"sinde kand forlange.' Jeg svarede ham, at jeg i dette Land ventede hverken ret gode eller ret onde Tidender. Jeg forsikkrer Eder, sagde han fremdeeles, at den Tidende, jeg fører, er meget god for Eder, endskiønt den er ond for mig. I har nu givet mig fri Underholdning paa en Reyse, som har varet i 25 Dage, og nu kommer jeg til at reyse gandske alleene tilbage, uden Skib, uden Hæst, og uden Penge.

Kort at fortælle, saa sagde han, at der i Staden var en stor Caravane af Moscovitiske og Polske Kiøbmænd, som laae Reysefærdige at gaae igiennem Stor-Reussen hiem igien; og at de havde besluttet inden 5 eller 6 Uger at reyse derfra; og derfore tvivlede han ikke om, at vi jo betiente os af saa god en Leylighed.

Jeg tilstaaer, at denne Tidende opvakte en stor Fornøyelse hos mig. Jeg blev saa inderlig glad, at jeg i nogle Øyeblikke kunde ikke svare den gamle Styremand et Ord. Endelig, da jeg var kommen til mig selv igien, saa spurde jeg ham, hvoraf han vidste det, som han nu havde fortaalt, og om han var vist forsikkret derom? "Det er gandske vist, svarede han mig, thi jeg

fandt

"fandt i Dag tidlig een af mine gamle Kyndin-
"ge paa Gaden, samme er en Armenianer, nu
"kommen fra Astracan i det Forsæt, at han vil-
"de gaae til Tunqvin, hvor jeg tilforn har seet
"ham; men siden er han bleven anderledes sin-
"det, og vil nu reise med denne Caravane ad
"Moscou, hvorfra han da agter at fare ned paa
"Wolga-Strømmen, og hiem igien til Astracan.
"Det er mig ret kiert, min Herre, sagde jeg til
"ham, men jeg beder Eder, at I ikke vil græm-
"me Eder over en Sag, den jeg anseer som en
"stor Lykke for mig: Dersom I reyser til Ma-
"cao igien gandske alleene, saa er Skylden eders
"egen.

Derpaa raadførde jeg mig med min Consort, angaaende det Forslag, den gamle Portugise nylig havde giort, og spurde ham, om denne Leylighed stod ham an? Han svarede, at, hvad jeg fandt for godt, det vilde han altsammen giøre, sine Sager havde han i Bengala sat i saa god Ordning, og sine Effecter havde han leveret under saa god Forvaring, at, dersom han kunde i Silke-Vahre anlegge hvad han nu havde forhvervet paa denne sidste Reyse, saa skulde det være ham en Fornøyelse at gaae til Engelland, thi derfra kunde han med Compagniets Skibe let komme tilbage til Bengala.

Da vi nu vare herudi eenige, besluttede vi at tage den gamle Styremand med os, saafremt han ellers selv vilde følge med, og at vi ville give ham fri Reyse ind til Moscau, eller og alde-

les

les til Engelland. Havde vi ikke havt i Sinde at belønne ham endnu paa en anden Maade, saa kunde man ikke have sagt, at vi vare gavmilde, men rettere have agtet os uskiønsomme, som vi og ey heller dermed havde fortient anden Character. Han havde giort os vigtige Tieneſter, ey alleene paa Vandet, men ogsaa paa Landet, hvor han havde antaget sig vore Sager med all optænkelig Omhue. Den eeneſte Fornøyelſe, han skaffede os, i det han førde den Japaniſke Kiøbmand til os, havde giort os Profit for mange 100 Pund Sterling. Derfore, om vi giorde ham noget til gode, saa var det ikke meere end vor Skyldighed, thi han havde fortient det af os. Vi beſluttede da at forære ham en liden Summa i myntet Guld, ſom belød sig omtrent til 175 Pund Sterling, og at holde ham og hans Hæſt fri, om han vilde reyſe med os; og dette ynſkede vi heller end gierne, fordi han i mange Leyligheder kunde være os meget nyttelig.

Vi lode ham derpaa hente til os, for at give ham vor samtykte Meening tilkiende. Jeg sagde til ham, at han havde beklaget sig, hvorledes han var nødt til at reyſe tilbage gandske alleene; men min Meening var, at han skulde ikke gaae derhen igien; vi havde nu beſluttet at gaae med Caravanen ad Europa, og at tage ham med, dersom han havde Lyſt at følge os. Den gode gamle Mand rystede med Hovedet, da jeg giorde ham denne Foreſtilling, og sagde til os, at den Reyſe var meget lang, han havde ikke Penge til

at

at holde Omkostningerne ud, ey heller vidste han at kunde faae Ophold paa den Sted hvor vi vilde føre ham hen. Det troer jeg meget gierne, svarede jeg ham, og just derfore er det, at vi have med hverandre samtykt at ville hielpe Eder til rette, paa det vi kand viise Eder, at vi komme den Tieneste ihu, I har giort os, og at det skal være os kiert at have Eder i Selskab med.

Dernæst gav jeg ham Efterretning om den Forære ing vi vilde give ham, og sagde ham derhos, at, hvad Reysens Omkostninger angik, da vilde vi holde ham fri derfore, og paa vor Pung skaffe ham enten til Moscau, eller føre ham ind i Engelland, alleneste med den Vilkor, at, dersom han anvendte de Penge vi gave ham, i Vahre, saa skulde han føre dem med sig paa sin egen Bekostning.

Med stor Glæde tog han mod mit Forslag, sigende, at han vilde følge med os indtil Verdens Ende, om vi forlangede det; og derpaa lavede vi alting til Reysen, hvilket tog dog meere Tid bort end vi i Forstningen tænkte. Til vor Lykke gik det de andre Kiøbmænd af Caravanen ligeledes, hvilke, i den sted de meente at blive færdige inden 5 eller 6 Uger, maatte tove over 4 Maaneder, førend de vare i Stand at kunde reyse.

Det var i Begyndelsen af Februarii Maaned, efter gammel Stiil, da vi reyste fra Peking. Min Consort og den gamle Styremand havde imidlertid giort en Reyse til den lille Havn, hvor

hvor vi vare komne ind, og havde der giort Anstalt, angaaende nogle Vahre, som vi lode oplegge; og jeg var imedens gaaen omkring i denne Stad tillige med en Chineser, som jeg havde kiendt i Nanqvin, og havde kiøbt 90 Stykker Damask, samt omtrent 200 andre Stykker Silke-Toy, hvor iblandt fandtes nogle med Guld-Striber, iligemaade en temmelig Mængde raat Silke, og andre Sager af Landets Producter uden for Staden. Alt dette var allerede da ankommet til Peking, førend min Consort indfandt sig, og dette Indkiøb kostede os en Summa paa 3500 Pund Sterling.

Foruden de Kameeler, som skulde bære os, maatte vi have endnu 18 deslige Dyr, som vi kunde pakke alle disse Vahre paa, helst siden vi endda kiøbte en stor Qvantitæt Thee og skionne brogede Catuner. Fremdeeles havde vi 2 Haand-Hæste, og 3 andre til at føre den Forraad af Levnets Midler, vi toge med os, saa vor Eqvipage bestod i 26 Kameler og Hæste.

Caravanen var stor; den bestod, om jeg husker ret, omtrent af 300 Last-Dyr, og 120 Mænd, som vare vel bevæbnede og imod alle Tilfælde udrustede. Thi ligesom det ofte hænder sig, at de Orientalske Caravaner anfaldes af Araberne, saa maa disse frygte sig for Tartarernes Anfald, hvilke ere dog hverken saa farlige ey heller saa grumme, som hine, naar de have Overhaand.

Der fandtes allehaande Nationer blandt hverandre, dog vare de fleeste af dem Moscovitere.

I det

I det mindste fandtes der 60 Indbyggere fra Staden Moscau, iblandt hvilke vare nogle Lifslændere, og 5 Skotlændere, som vare riige Folk, og vel forsøgte i de Ting, der høre til Handling og Reyser, hvilket giorde os trøstige.

Efter at vi havde fuldendet den første Dags Rejse, kaldede vore Veyviisere, som vare fem, alle Kiøbmænd og Passagerer Tienerne undtagen tilsammen, paa det der efter alle Caravaners Skik der i Landet, kunde holdes Raad. Ved denne Forsamling gav hver en liden Summa, hvoraf kunde forordnes en almindelig Udgift til at betale Foer og andre Ting, som man daglig maatte behøve. Da indrettede man den gandske Reyse; man udnævnte Capitainer og andre Officerer til at commandere os, i fald vi bleve angrebne, og alle disse Forordninger og Anstalter giorde man ikke formedelst Magt og Anseelse, men det skeede efter alle Reysendes eendrægtige Samtykke, eftersom det var den eene lige saa meget som den anden Magt paaliggende om Caravanens almindelige Gavn.

Veyen hen ad samme Side gaaer igiennem et overmaade Folkriigt Land; i sær findes der en stor Hob Pottemagere, og andre Folk, som lave det skionne slags Leer til, hvoraf man gier de Kar, der sættes saa høyt Priis paa i den gandske Verden. Midt paa Veyen kom vor gamle Portugise, der altid havde noget at sige, for at fornøye os, til mig, og sagde, at han vilde viise mig den største Curiositæt i heele China, hvilket, i hvor ilde jeg end daglig talede om dette Land,

skul-

skulde overbevise mig, at man fand der de Ting at see, som man ingen anden steds i heele Verden kunde faae at betragte. Da jeg nu længe nok havde bedet ham at give mig sin Meening tydeligere, sagde han, at det var et Lyst-Huus giort af Chinesisk Jord. "Gaae I hen og bild andre 'noget ind, svarede jeg ham, den Sag er let at "begribe: Alle de Teylsteene, man gior i dette "Land, ere af Chineser-Jord, og det er intet stort "Underverk. I forstaaer det ikke ret, sagde han, "af Chineser Jord, jeg meener af ret Porcellain. "Det kand vel være, svarede jeg, hvor stort er da "det Huus? Dersom vi kand giemme det i en "Æske eller et Skriin, og pakke det paa et Ka-"meel, saa ville vi gierne kiøbe det, om man vil "sælge det.' Den gamle Styremand begyndte at løfte Hænderne i Veyret, sigende: "Paa et Ka-"meel! Ach! min Herre, det er et Huus, hvor-"udi der boer en Familie af 30 Personer.' Da jeg saae, at han talede Alvor, var jeg meget nysgierrig at gaae derhen og at besee dette Underverk. Omstændigheden var denne: Den heele Bygning var af Tømmer-Arbeyde og Gips, dog var Gipset virkelig af samme slags Jord, hvoraf man gior Porcellain. Det yderste, som stod mod Solens Heede, var overdraget med Færniß, og deylig hvidt, derhos malet med blaa Figurer, ligesom de store Kar, der komme fra samme Land, og lige saa haardt, som det altsammen kunde være brændt i en Ovn. Inden til vare alle Væggene sammensatte af firekantede Steene, hærdede i

Ild

Jld og malede, omtrent af samme Størrelse, som man finder dem i Engelland og Holland, og vare alle af den skiønneste Porcellain, man kand see med Øyne. Malingen derpaa var memet sinuk, og formedelst de mangeslags med Guld beblandede Farver paa adskillige Maader forestillet; paa mange af disse Steene var der kun een slags Figur, men de vare med Kalk af selvsamme Materie saa kunstig sammenføyede, at man neppe skulle kiende eller sige andet, end dejo vare forfærdigede af et Stykke. Gulvene vare af samme Materie, og saa haarde, som de Steen-Gulve man finder i mange Provintzer i Engelland, helst i Lincolnshire, Nottingshamshire og Leicestershire; dog vare de hverken malede eller brændte, undtagen i nogle Cabinetter, hvor man havde giort dem af deslige firkantede smaa Steene, som beklæddede Veggene. Kielderne, med eet Ord sagt, heele Huuset var giort af samme Jord, og Taget havde man dekket med firekantede Porcellain-Steene, som vare sorte og skinnede meget klare.

Jeg sig selv var det, som Styremanden sagde, et Huus af Porcellain; og, havde jeg ikke været paa Reysen, saa havde jeg vel resolveret mig til at blive der i nogle Dage, for ret at eftergrandske hvert Rum og hver Deel i sær. Man sagde mig, at der i Haugerne fandtes Parker, som i Grunden og paa Siderne vare indlagde med deslige firkantede Steene, og at man der i Gangene saae fuldkomne skiønne Statuer af Porcellain.

Man giorde Chineserne stor Uret, dersom man ikke tilstod, at de i deslige Arbeyde vare ypperlige Mestere; men derhos er ogsaa dette vist, at de prale meget med de Fabeler, som de udsprede om deres Dygtighed i dette Stykke. De have fortaalt mig saa mange urimelige Ting derom, at jeg vil ikke engang giøre mig Umage at sige dem. Dog vil jeg her give et Exempel derpaa. De have berettet mig, at een af deres Kunstnere havde af Porcelain giort et heelt Skib med alt sit Tilbehør, saasom Master, Seyl og Tovverk, og at dette Skib skal have været saa stort, at 50 Personer kunde faae Rum derudi. Men, for at giøre Sagen desto meere bevegelig eller forunderlig, skulde de kun have sat dette derhos, at man havde seylet med dette Skib til Japan; jeg havde lige saa lidet troet dette sidste, somheele Resten: Thi jeg holder for, at det, med Tugt at sige, var en grov Løgn.

Over dette usædvanlige Syn tovede jeg der i to Timer, efter at Caravanen var allerede passeret forbi; hvilket forvoldte, at den, som samme Dag commanderede, domte mig i Penge-Straf, derhos sigende, at, dersom dette var skeet 3 Dages Reyse paa hin Side af Muuren, i den sted vi vare 3 Dages Reyse paa denne Side, saa havde det kostet mig ti gange saa meget, og jeg derforuden havde været pligtig til at bede om Forladelse, saa snart man havde igien holdt almindelig Raads Dag. Jeg lovede, at jeg efterdags vilde passe bedre paa, og siden den Tid fik jeg Leylighed at merke, hvor fornødent det er,

at

at Caravanerne ikke maa spredes ad eller skille sig fra hverandre.

To Dage derefter saae vi den berømte Muur, som man har giort, fordi den skal være Chineserne som en Vold og Værn imod Tartarernes Indfald. Det er sandelig et Verk, der har kostet stort Arbeyde: Den gaaer over Bierge og Klipper, hvor man ellers ikke uden Fare kand slippe over, og hvor det falder vanskeligere at stige over med Magt, end over Muuren i sig selv paa mande Steder.

Efter som man foregiver, saa strekker den sig 1000de Engelske Miile i Længden, men Landet, som den bedekker, er kun 500 Miile stort, naar man regner det, foruden de Omveye, man har maattet tage, for at faae Muren bygt. Den er 24 Fod høy, og paa nogle Steder lige saa tyk.

Medens Caravanen gik igiennem een af Portene paa dette slags Fæstnings-Verk, kunde jeg have god Tid at betragte denne berømte Bygning, uden at forsee mig imod vore Love og udgivne Befalinger: Folgelig havde jeg Tid at besee den paa alle Sider, nemlig saa langt som mine Øyne kunde naae; vor Chinesiske Forere, der havde fortaalt os derom, som om et af Verdens syv Underverk, var meget begierlig at vide min Meening derom. Jeg sagde til ham, at det var det beste Middel de havde kundet udfinde imod Tartarerne. Han merkede ikke, at jeg havde Skalken bag Øret, tog derfore disse Ord an som en meget Artig Compliment; men vor gam-

le Styremand var ikke saa eenfoldig, thi han sagde til mig: "Der er noget af Camæleon i e-
„ders Tale. Af Camæleon, svarede jeg ham,
„hvad forstaaer I dermed? Jeg vil sige saa me-
„get, svarede han mig, at den Discours, I
„nylig holdt med Veyviseren, synes hvid, naar man
„betragter den paa den eene Side, og sort, naar
„man anseer den paa den anden Side; thi paa
„een Maade er det en Compliment, og paa den
„anden Maade er det en Spotte-Glose. I siger,
„at denne Muur er god imod Tartarerne, der-
„med siger I til mig, at den er god kun imod
„Tartarerne alleene. Forstaaer Chineseren nu E-
„der paa sin Maade, og er tilfreds; og jeg be-
„griber Eders Meening paa min Maade, og er
„ligeledes fornøyet. Men mon jeg har stor U-
„ret efter den Maade, som I forstaaer det paa,
„sagde jeg til ham, troer I, at denne skionne
„Muure kunde holde ud, om der kom en Euro-
„pæisk Armee, som var forsynet med godt Skyt
„og gode Ingenieurer, og giorde Anfald paa
„den? Mon den ikke inden 10 Dage skulde gis-
„re saa stort et Gab derpaa, at man kunde Ma-
„chere der igiennem i fuld Slagt-Ordning;
„eller mon den ikke fandt paa at sprenge den samt
„dens Fundament i Luften, saa man siden skul-
„de tvivle om, at der nogensinde havde staaet
„Muur paa denne Sted?"

Vore Chineser vare meget nysgierrige at vi-
de hvad jeg havde sagt til Styremanden, og jeg
tillod ham at give dem efter 3 eller 4 Dages

For-

Forlob Efterretning derom, efterdi vi da vare omtrent komne over deres Grendser, og skulde da snart tage Afskeed fra disse vore Forere. Saa snart de havde faaet Efterretning om den Meening, jeg havde om deres skionne Muur, vare de paa all den ovrige Vey, som de endnu skulde følge med, gandske stumme, og saaledes bleve vi paa eengang fri for at høre alle disse skionne Historier, angaaende den Chinesiske Høyhed og Magt.

Efterat vi nu vare reyste igiennem dette prægtige Intet, som Muren omkring China kaldes, og omtrent er liig den Muur, som fordum de Romere i Northumberland havde opsat imod Picternes Indfald, saa funde vi Landet temmelig slet besat med Folk; ja man kand sige, at Indbyggerne sammesteds ere paa en vis Maade fangen i de faste Steder, eftersom de neppe tør gaae der udaf, paa det de ikke skal blive Tartarerne til Bytte, hvilke med ordentlige Armeer røve der omkring paa Land-Veyene, og Indbyggerne kand umueligen paa fri Mark giøre Modstand.

Den gang begyndte jeg tilfulde at merke, hvor fornødent det var, at man ikke skulde holde sig langt borte fra Caravanerne, i det jeg saae heele hobe Tartarer sværme omkring os. De komme ogsaa saa nær til os, at jeg efter min Magelighed kunde betragte dem; og jeg forundrede mig derover, at slige lumpene Krabater, som de vare, hvilke jeg fik at see, have kundet bemagte

mægte sig saadant et Rige, som det Chinesiske Rige er; thi det var kun forvirrede Hobe, uden Ordning, uden Disciplin, og moren uden Gevær.

Deres Hæste ere mavre, halvdøde af Sult, slet beredne, kort sagt, de due ikke til noget. Dette, som jeg nu har sagt, havde jeg Leylighed til at anmerke den første Dag, efterat vi vare reyste forbi Muren. Den, som commanderede os, tillod, at 16 af os maatte gaae paa Jagt efter vilde Beder, hvilke Dyr ere visselig de lisligste og raskeste af deres gandske Art. De kand rende usigelig stærkt, men de trætnes snart, og, naar man faaer nogle af dem at see, saa er man vis paa, at man ikke jager efter dem forgieves, de komme gemeenligen hen mod 40 i Hob, og gaae altid bag efter hinanden, ligesom andre rette Faar.

Just som vi vare midt i denne pudseerlige Jagt, mødte os en Hob Tartarer, omtrent mod 50 i Tallet. Om de nu, ligesom vi, vilde gaae paa Jagt, eller de søgte efter andet Rov, det veed jeg ikke, men saa snart de bleve os vaer, begyndte een iblandt dem at blæse i et slags Instrument, ligesom et Horn, hvilket gav en stærk Klang fra sig. Vi tænkte da alle, at det skeede, fordi han vilde give sine Kamerater et Tegn, at de skulde komme til dem, og denne Tanke var ey heller falsk, thi det lentede ikke fuldt et Qvarteer af en Time, førend vi, en halv Engelsk Miil borte fra os, saae en anden og lige saa stærk Hob komme rendende.

Til

Til god Lykke var der iblant os en Skottisk Kiøbmand og Borger fra Moscau, hvilken, saa snart han fornam Lyden af Hornet, sagde til os, at der var nu intet andet for os at giøre, end vi ufortsvet maatte give os til at skermysſere brav iblandt dette Pak, og, da han havde stillet os i Linie, spurde han, om vi vare færdige til Angreb da han derpaa saae at vi vare resolveret til at følge ham, saa reed han foran, og satte lige ind paa dem.

Tartarerne saae grumt paa os, og begyndte at ville stille sig i nogen Ordning, men saa snart de bleve vaer, at vi søgte ind paa dem, saa skøde de en hob Pile los, af hvilke dog ingen ramte os. Vel havde de ikke sigtet ilde, men de løsnede deres Buer for tilig, saa Pilene naaede os ikke, men faldte lige ned for os; havde vi været dem 20 Favne nærmere, saa er det ikke at tvivle paa, at jo mange af os vare blevne skudte ihiel eller i det mindste ilde saarede.

Vi holdte derpaa strax stille, og, endskiønt vi vare temmelig langt borte fra dette Pak, saa gave vi dog Fyr paa dem, og sendte dem Blye-Kugler i steden for deres Træ-Pile. Efterat vi havde løsnet denne Salve, rendte vi til i fuld Galop, efter vor brave Skotlænders Ordre med Kaarden i Haanden at falde ind paa vore Fiender. Samme Skotlænder var kun blot en Kiøbmand, men ved denne Leylighed viiste han saa stor Tapperhed og Frimodighed, at det syntes, ligesom han var fød til at være Krigsmand.

Da vi vare komne disse Tartarer saa nær,

at vi kunde naae dem, saa losnede vi vore Pistoler lige ind i deres Knebelbart, og strax droge vi vore Sabeler fra Siden; men denne Umage kunde vi have sparet, thi disse liderlige Kompaner rendte bort over Hals og Hoved. Ingensteds holdte de Stand, uden paa den høyre Side, der bleve 3 Tartarer tapper staaende, og gave de andre et Tegn, at de skulde komme til dem. I Haanden havde de et slags Sabeler, og deres Buer hængde paa deres Skuldre. Men vor tappere Commendant, uden at bede nogen af os følge med, satte i fuld Spring ind paa dem, slog den eene ihiel med Skæftet af sin Charabine, og skod den anden med sin Pistol, da imidlertid den tredie og Flugten det stærkeste han kunde.

Saa fik da denne vor Trefning Ende, hvorved vi toge ingen anden Skade, end vi mistede den Buk, vi havde fanget paa Jagten. Der var ingen af os hverken død eller qvæstet; paa Tartarernes Side fandtes der 5 døde, men hvor mange der bleve blesserede, kand jeg ikke sige; dog er det vist, at den anden Hob, som kom til, da der blæstes i Hornet, blev over vore Skyde-Gevær saa forfærdede, at den havde ikke Lyst at begynde noget imod os. Det er at merke, at denne Skermyssel skeede paa Chinesernes Grund, hvilket uden Tvivl holdt dem tilbage fra at fuldføre deres Forsæt med slig Haardnakkenhed, som vi siden merkede hos dem. Fem Dage derefter komme vi i en stor Ørken, hvilken vi droge igiennem i tre Dage. Der maatte vi føre Vand

med

med os i Læder-Sække, og om Natten ligge under aaben Himmel, saasom det skeer i de Arabiske Ørkener, og som jeg har hørt.

Jeg spurde hvem dette Land tilhørde, og man berettede mig, at det var nogle af de yderste Grendser, som ikke egentlig hørde nogen til, saasom det var en Deel af Karakatiet eller det store Tartarie, som man dog alligevel paa en vis Maade regnede under Chinæ Herredom; men Chineserne droge ikke ringeste Omsorg for at beskytte samme Egn imod Tartarernes Roverie, og derfore var det den allerfarligste Ørken, som kand findes i Verden, endskiønt der vel ere langt større Ørkener til, end denne. Medens vi nu droge der igiennem, saae vi mange gange smaa hobe Tartarer, men de syntes, ligesom de kun tænkte paa deres egne Sager, og vilde ikke blande sig i vore, og vi paa vor Side tænkte ligesom hiin Person, der, da han underveys saae Djevelen komme, sagde, at, dersom Satan havde intet at sige ham, saa vilde han ey heller tale noget til ham. Ikke destomindre kom der dog engang en temmelig stærk Hob gandske nær og betragtede os noye, formodentlig ogsaa overlagde med hverandre, om de skulde griibe os an, eller ey. Hvorudover vi strax giorde en Bag-Trop af omtrent 40 Mænd, som holdte sig gandske færdige at banke disse Skielmer brav af, og vi bleve der saa længe holdende, indtil Caravanen var en halv Miil for i Veyen. Men da de saae os saa behiertede, saa droge de deres Vey

igien Hilsende os med sem Pile, af hvilke een ramte en af vore Hæste, saa den blev halt, og vi maatte lade den underveys fare.

Derefter droge vi en heel Maaned ad nogle Veye, som ikke vare saa farlige, og igiennem et Land, som ligeledes, efter Folkets Meening, hører til det Chinesiske Rige. Der seer man hart ad intet andet end Lands-Byer, undtagne nogle smaa Stæder, som ere befæstede imod Tartarernes Anfald. Da vi vare komne til een af disse smaa Byer, som ligger omtrent 2 Dages Reyse fra Staden Naum, havde jeg et Kameel behov. Paa denne Stæd finder man mange baade Kameler og Hæste, thi man fører dem derhen, fordi Caravanerne, som ofte drage der forbi, gemeenligen kiøbe nogle deraf. Den Person, som jeg talede til at skulle skaffe mig et godt Kameel, tilbød sig at ville gaae hen og oplede mig et, men jeg, som en gammel Giek, fik Lyst til at følge med ham did. Nu havde man to Miile at reyse, førend man kom til denne Stæd, hvor bemældte Dyr ere i Sikkerhed for Tartarerne, eftersom man har der lagt en Besætning. Jeg gik denne Vey til Fods med min gamle Styremand, thi det var mig kiert at forlyste mig ved denne liden Spadseer-Gang, og at hvile mig lidet, efterdi jeg var træt af det jeg stedse havde ridet. Vi funde bemældte lille Stæd liggende i en siid og sumpig Egn; den var indskandset med en Vold, af sammenlagde Steene uden Kalk, ligesom de Gierder, man har giort omkring vore

Dy-

Dyrehauger i Engelland; og den var forsynet med en Chinesisk Besætning, som holdt Vagt hos Porten.

Esterat jeg nu havde kiøbt mig et Kameel efter mit Tykke, ginge vi (jeg vil ikke regne den som solte Kamelet) med en Chineser, som ledde Dyret, tilbage igien. Men der komme strax 5 Tartarer til Hæst rendende ind paa os; to af dem grebe fat paa vor Chineser og toge Kamelet fra ham, imedens de andre tre overfaldte min Styremand og mig, eftersom de saae, at vi, saa at sige, havde intet Gevær, thi vi havde intet at værge os med uden vore Kaarder, hvilke kunde ikke hielpe os meget imod Ryttere.

Een af disse Folk holdt, ret som en Slyngel, sin Hæst stiv i Bidselet, saa snart han saae mig drage min Kaarde, men en anden rendte i det samme Øyeblik ind paa mig paa den venstre Side, og gav mig et Hug over Hovedet, som jeg dog ikke følede, førend jeg kom til mig selv igien, og saae mig liggende udstrakt langs paa Jorden, da befandt jeg mig gandske forvirret, men jeg kunde ikke begribe Aarsagen dertil. Saa snart min tappere Portugise saae mig falde, drog han en Pistol af sin Lomme, som han havde stukket hos sig af Forsigtighed, hvilket jeg vidste saa lidet som Tartarerne; thi, dersom disse havde formodet dette, saa havde de vel ladet os fare i Roe. Han gik imidlertid dristig ind paa disse Skielmer, greb den, som havde hugget mig, fat ved Armen, drog ham til sin Side, og skød ham igiennem Hovedet,

saa

saa Hiernen sprang ud. I Øyeblikket var han rede med sin Sabel, hvilken han altid bar ved Siden, og af all Magt hug ind paa den anden, som i Forstningen standsede for mig; dog ramte han ikke Manden, men Hæsten i Hovedet, hvorudover det arme Beest, af Smerte rasende, løb hen over Marken, med sin Herre, saa han ikke meere kunde styre det, dog var han saa god en Rytter, at han blev siddende derpaa. Omsider da Hæsten begyndte stærk at stige og slaae ud, faldt han ned og Hæsten oven paa ham. Imidlertid dette tildrog sig, løb Chineseren, som man havde taget Kamelet fra, og som intet Gevær havde, hen til samme Side, og da han blev vaer, at Tartaren havde et Instrument ved Siden, der saae temmelig liigt en Strids-Hammer, greb han fat derpaa, og klovede hans Hoved dermed. Min behiertede gamle Styremand havde imidlertid endnu den tredie Tartar at drages med, og da han merkede, at denne flyede ikke, saasom han havde tænkt, ey heller satte ind paa ham, saasom han frygtede for, men holdt et stykke Vey borte fra ham gandske stille, saa benyttede han sig af denne Frist til at ladde sin Pistol igien. Saa snart Roveren blev dette Instrument vaer, og meente, at det var en anden Pistol allerede laddet til Skud, saa tænkte han, at der var ikke længere Tid for ham at bie, rendte derfore i fuld Gallop sin Vey, og lod min Helt beholde fuld Seyer.

Paa den Tid begyndte jeg at komme lidet til

mig selv igien, og min Tilstand var ligesom et Menneskes, der vaagner op af en dyb Søvn. Jeg kunde hverken begribe, hvorfore jeg laae paa Jorden, ey heller hvem der havdet fældet mig omkuld. Nogle Øyeblik derefter fornam jeg Smerte, dog ikke ret stor. Jeg følede med min Haand paa min Pande, og da jeg drog den til mig igien, var den gandske blodig. Siden havde jeg stærk Hoved-Pine, og omsider fik jeg min Hukommelse igien, og min Forstand var da i samme Tilstand som tilforn.

Jeg stod da strax op, og fik da fat paa min Kaarde, men jeg fandt ingen Fiende meere; jeg saae kun en død Tartar hos mig, og hans Hæst, hvilken blev staaende stille hos sin Herres døde Legeme. Men længere hen fik jeg min Befriere at see, hvilken efterat han havde beskuet, hvorledes Chineseren havde handlet med den Tartar, som laae under sin Hæst, kom til mig igien, og havde endnu sin Sabel i Haanden.

Da denne ærlige gamle Portugise saae mig igien paa Beene, løb han til og omfavnede mig med stor Glæde; han holdt mig for at være død, men da han saae, at jeg kun var saaret, saa vilde han besee Skrammen, om den ogsaa var farlig. Til min Lykke havde det ikke meget at betyde, og jeg har aldrig merket ringeste Meen deraf, siden Hugget eengang var bleven lægt, hvilket skeede inden 3 Dage.

Ved denne Seyer erobrede vi ikke stort Bytte. Vi mistede et Kameel, og finge derimod en

Hæst.

Hæst. Men herhos var dette merkværdigt, at, da vi vare komne igien til Caravanen, begierede Chineseren, som havde solt mig Kamelet, sin Betaling. Dette vilde jeg ikke, hvorudover han stevnede mig ind for Dommeren der i Byen, hvor Caravanen havde hvilet. Denne var ligesom een af vore Freds Dommere; og jeg maa tilstaae, at han viiste stor Klogskab og Upartiskhed mod os. Efterat han havde forhort os paa begge Sider, tilspurde han Chineseren meget alvorligen, hvo der havde ført Kamelen frem, og hvis Knegt han var? "Jeg er ingen Mands "Knegt, sagde han, jeg har kun ledsaget denne Fremmede, som har kiøbt Kamelet. Hvem har "begieret dette af eder? sagde Dommeren. Just "denne Fremmede selv, svarede Chineseren. "Nu, vel an, sagde Dommeren, Ivar paa den "Tid den Fremmedes Knegt, og, efterdi Kame"let blev overantvordet hans Knegt, saa kand "der ikke andet skiønnes, end man har overleve"ret det til Herren selv, og derfore er det billigt, "at han skal betale det.

Som der nu ikke var et Ord at sige imod denne Slutning, saa behagede det mig saa vel, da jeg saae denne Mand at forestille Sagens Beskaffenhed med saa stor Rigtighed, og at domme saa godt derudi, at jeg uden Imodsigelse betalede Kamelet, og lod hente et andet; dog kand man vel troe, at jeg sparede Umagen at gaae selv hen at hente det, thi mine Penge, jeg havde mistet, og mit Hoved, jeg fik hugget Skrame

me

me udi, vare mig to tilstrækkelige Lectioner, som paamindede mig at bruge større Forsigtighed.

Staden Naum bedekker Grendserne af China; man kalder det en Fæstning, som den og virkelig er een efter den Maade, som de befæste Steder der i Landet. Ja jeg tør forsikkre, at mange Millioner Tartarer, som man kunde samle af det store Tartarie, vare aldrig i Stand til at skyde dens Mure ned med Pile. Men vilde man kalde den en fast Stad, i Henseende til den Maade, vi bruge til at gribe Steder an, saa kom man Folk, som forstaaer sig lidet paa det Haandverk til at belee os.

Vi vare endnu to Dages Reyse, som jeg allerede har meldet, fra denne Sted, da der komme Courerer til os, som vare sendte fra alle Siderne af Land-Veyene at kundgiøre alle Reysende og Caravaner, at de skulde holde saa længe stille, indtil man fik tilsendt dem en Convoy, fordi der 30 Engelske Miile paa den anden Side af Staden havde ladet sig et Corps af 10000 Tartarer tilsyne.

Dette var en meget slet Tidende for os; dog maa man tilstaae, at Gouverneuren, som lod os dette kundgiøre, handlede ædelmodig med os, og at vi vare ham desto større Tak skyldige, fordi han holdt redlig sit Løfte. To Dage derefter fik vi 300 Soldater fra Staden Naum, og 200 fra en anden Chinesiske Besætning, hvilket gav os Anledning til at sætte vor Reyse dristig fort.

De

De 300 Soldater fra Naum droge for an, og de andre 200 vare vore Bagtropper. Vi stillede os paa Fløyene, og Caravanens heele Bagage gik i Midten. Efterdi vi nu i denne Ordning saae os rede til at kunde fegte mandelig, saa holdte vi fore, at vi vare i Stand til at imodstaae bemældte 10000 Tartarer; men da vi den anden Dag finge dem i Sigte, blev der paa en underlig Maade anderledes Vending i Sagen.

Da vi droge ud fra en liden Bye, som hedder Changu, maatte vi aarle gaae over en liden Aae, og havde da Tartarerne havt Forstand, saa kunde de let have faaet Overhaand, thi de torde kun have grebet os an, da Caravanen var kommen over Aaen, og Bagtropperne stode endnu paa den anden Side; men vi saae dem ikke endda komme. Omtrent 3 Timer derefter, da vi vare komne ind i en Ørk, som er 15 til 16 Engelske Miile stor, saa merkede vi paa en stor Støv, der kom drivende, som en Skye, at Fienden var ikke langt borte, og et Øyeblik derefter saae vi dem komme rendende i fuld Spring. Da saae det nu kun slet ud med vore Chineser, som vare Fortropper, og som Dagen tilforn havde brøstet nok med deres Tapperhed; thi de saae sig stedse tilbage, hvilket er et vist Tegn, at en Soldat er bange. Min gamle Styremand havde herom lige saa slet Meening, som jeg. "Herr "Engellænder, sagde han til mig, man faaer at "sætte Moed i disse Karle, ellers ere vi forlorne:

„See

"See kun til, om de ikke strax tage Flugten, saa "snart Tartarerne sætte ind paa os.

"Det er noget, jeg troer gierne, svarede jeg "ham; men hvad skal man giøre at forekomme "denne Ulykke? Mit Raad er, sagde han, at "man paa hvert Floy af dette Chinesiske Corps "skal sætte 50 af vore Folk; denne Forstærkning "giør dem da dristige, saa de holde sig tappere, "naar de see, at de have brave Folk i Ledtog med "sig." Jeg gav mig ikke Tid at svare ham, men rendte i fuld Galop hen til den, som samme Dag var vor Commendant, og lod ham vide dette Raad. Ham syntes meget godt derom, som han og strax lod det saaledes foranstalte, og Resten af vore Folk deelede han i en Hob for sig selv i sær, paa det han kunde bruge dem i Nødsfald. I denne Positur ridde vi afsted, og lode de andre 200 Chineser blive et Corps i sær, til at tage vaere paa vore Kameler, dog med den Befaling, at, dersom det giordes fornødent, de da skulde sende os Halvdeelen af deres Soldater til Hielp.

Kort derefter vare Tartarerne os saa nær, at de kunde begynde Træfning. De vare i Tallet mangfoldige, og jeg lyver ikke, om jeg siger, at de vare i det mindste 10000 Mænd stærke. Det første, de giorde, var, at de sendte et Partie ud at bespeyde os, og at betragte hvorledes vi anstillede os. Da de nu reedde saa nær forbi Spidsen af vor Slagt-Ordning, at man kunde naae dem med Bøsserne, saa befalede vor Commendant begge vore Floye, at de paa eengang

tillige skulde i all muelig Hast rykke frem, og skyde los paa dem. Dette giorde man; og Tartarerne vendte tilbage til deres store Hob, formodentlig at give Efterretning, hvorledes man havde nylig taget mod dem, og hvad Resten kunde vente sig.

Vi saae vel, at den Hilsen, vi sendte dem, stod dem ikke an. Derfore holdte de strax stille; og, efterat de i nogle Minuter havde noye betragtet os, vendte de Linksom, og ginge fra os, uden at forsoge noget imod os. Vi vare derover hoylig glade, thi dersom de vare blevne ved i deres Forsæt, saa havde vi umueligen kundet holde ud eller imodstaaet all denne Hær.

Da vi to Dage derefter vare komne til Staden Naum eller Naun, takkede vi Statholderen, fordi han havde været saa god at drage Omsorg for os, og vi lagde tilsammen omtrent 200 Daler til at forære vor Chinesiske Convoy. Her hvilede vi ogsaa en heel Dag.

Man kand sige, at der i denne Stad findes en ordentlig Besætning. Den bestaaer i det mindste af 900 Soldater, og man har lagt den derhen af Aarsag, fordi det Moscovitiske Riges Grendser vare ellers langt nærmere udvidede mod Staden; men siden den Tid har Czaren fundet for godt at lade meere end 200 Miile Land fare, fordi han har ikke agtet det værdt at holde ved lige, heldst siden det ligger alt for langt borte fra den mellemste Deel af hans Lande, og det derforuden falder vanskeligt at sende Folk did. Samme

vidt-

vidtloftige Land-Strekning er meget stor, thi vi havde i det mindste endnu 670 Miile at reyse, førend vi naaede hen til det, som engentlig kaldes Moscau.

Efterat vi havde forladt Naum, maatte vi gaae over mange store Floder, og igiennem to grumme Orkener, af hvilke den eene kostede os 16 Dages Reyse. Dette er et øde Land, saasom jeg allerede har sagt, og hører ingen til.

Den 13 Martii komme vi til de Moscovitiske Grendser, og, dersom jeg hudsker ret, saa blev den første Stad, som vi droge ind udi under Czarens Jurisdiction, kaldet Argun; den ligger hos Vester-Siden af en Flod, som har samme Navn.

Jeg kand ikke sige hvor glad jeg var, da jeg med all Fornøyelse var i saa kort Tiid kommen til et Christen-Land, eller i det mindste til et Land, som hører under en christelig Printzes Herredom. Vel er det saa, at, dersom disse Moscovitere, efter min Meening, fortiene at kaldes Christne, saa er det og alt hvad man kand sige om dem, i den Fald, dog agtede de det for en Ære at bære Navnet, ja de ere efter deres Maade ret andægtige.

Jeg er vis paa, at et hvert Menneske, der reyste igiennem Verden, saasom jeg, og kunde overveye en Sag, skal eftertrykkelig fornemme, at det er en stor Velsignelse af Gud, naar man er født i et Land, hvor Guds og den HErres JEsu Navn er bekiendt, og tilbedes, og ikke i

blandt saadanne Folk, der efter Gilds beskikkede Raad, ere overgivne til de groveste Vildfarelser, ja iblandt Folk, der tiene Dievelen som Gud, og tilbede Elementerne, Uhyre, og de allerforagteligste Dyr, eller i det mindste deres Billeder og Efterlignelser. Hidindtil vare vi endnu ikke komne igiennem nogen Stad, som jo havde sine Afguds Templer og Billeder, og hvor jo det daarlige Folk paa ryggesløs Viis vanhelligede den Ære, som tilkom Gud, i det de lagde den paa deres egne Hænders Gierning.

I det mindste vare vi da komne i et Land, hvor man saae den christlige Religions udvortes Tieneste, hvor man bøyede Knæ, naar JEsu Christi Navn nævnedes, og hvor Christendom holdtes for den sande Religion, endskiønt man der vanærede den formedelst den groveste Uvidenhed. Det behagede mig særdeles vel, at jeg i det mindste saae nogle Merketegn deraf, og af stor Glæde gik jeg hen til den tappere Skotske Kiøbmand, som jeg ofte har talet om, for at fornøye mig med ham; og, i det jeg tog ham ved Haanden, sagde jeg til ham: "Gud være "lovet, vi have nu den Lykke, at vi ere iblandt "Christne. Glæder Eder ikke saa hastig, svare"de han mig smilende, disse Moscoviter her boe, ere "meget selsomme Christne. Det høyeste, man "kand sige om dem, er, at de bære Navnet, "men det sande Christendoms Væsen finder I "neppe, førend I faaer reyst endnu en Maaneds "Tid. I det mindste, svarede jeg, er deres "Reli-

"Religion bedre end Hedenskabet, og den Tje-
"neste, man gior Dievelen. Det er sandt, sag-
"de han til mig, men I skal vide, at naar man und-
"tager de Russiske Soldater, som ere i Besætnin-
"gerne, saa beboes Resten af Landet længere end
"300 Miile herfra af de allervankundigste og
"meest forvorpene Hedninger, som findes i den
"gandske Verden.' Han havde ret, og til Vid-
nesbyrd fik jeg det snart at see med mine egne
Øyne. Vi vare da paa det allerstørste Faste-
Land, som kand findes i den gandske Verden,
naar jeg har den ringeste Afbildning om Jordens
Klode. Paa Øster-Siden vare vi over 1200
Engelske Miile borte fra Søen; fra Vester-Si-
den var der meere end 3000 indtil Øster-Søen,
og meere end 3000 indtil Canalen, som er mel-
lem Frankrige og Stor-Brittannien. Mod Søn-
den laae det Persiske og Indianske Hav længere
end 5000 Miile fra os, og mod Norden var der
vel 800 indtil Jis-Havet. Vil man i den Fald
troe nogle Geographis, saa findes der paa Nordøst-
Siden intet Hav, men det Faste-Land strækker sig
ind til America; dog troer jeg, jeg tør driste mig
til at beviise, at deres Meening er urigtig.

Da vi vare komne paa Moscovitisk Grund,
havde vi, førend vi naaede nogen Stad af Vig-
tighed, kun een eeneste Anmerkning at agte; nem-
lig at alle de Strømme, som løb ad Østen, fal-
de ud i den store Flod Jamour eller Gamour,
hvilken, efter sit naturlige Løb, fører alle sine
Vande ud i det Orientalske Hav eller i det Chi-

neſiſke Oceano. Man ſiger, at Gabet af denne ſtore Flod tilſtoppes med et ſlags Rør, ſom er meget ſtore, 3 Fod tykke og over 20 Fod høye. Men ſkal jeg frit ſige min Meening herom, ſaa troer jeg, at det er kun en Snak, man har opdigtet. At ſeigle hen ad ſamme Side, er aldeles unyttigt, fordi der findes ingen Handling. Heele Landet, ſom denne Strøm flyder igiennem, beboes af Tartarer, ſom lægge ikke Vind paa andet end Fæ-Yngel: og derfore er det ikke at formode, at blot Nysgierrighed har nogenſinde bevæget nogen til at fare ned paa denne Flod, eller at ſeyle op igiennem Gabet, ſaa han derudover har kundet give os nogen Efterretning derom. Derfor er det ſkinbarligt, at, efterdi den løber Øſter paa, og tager ſaa mange andre Strømme med ſig, den da paa hin Side maa falde ud i Oceano.

Nogle Miile paa Nord-Siden af denne Strøm findes der mange ſtore Floder, ſom løbe ret lige mod Norden, ligeſom Jamour løber mod Øſten. Samme flyde alle i den ſtore Flod Tattar, hvoraf de Tartarer, ſom boe længſt borte mod Norden, have Navn, og kaldes Tartarer af Mogul, hvilke, efter Chineſernes Meening, ere de ældſte iblandt de mange ſlags Folk, ſom have dette Navn, og ſom af vore Geographis eller af dem, der have beſkrevet Jorderiges Kreds, tillægges det i den hellige Skrift bekiendte Navn Gog og Magog.

I det nu alle diſſe Floder tage deres Løb mod Nor-

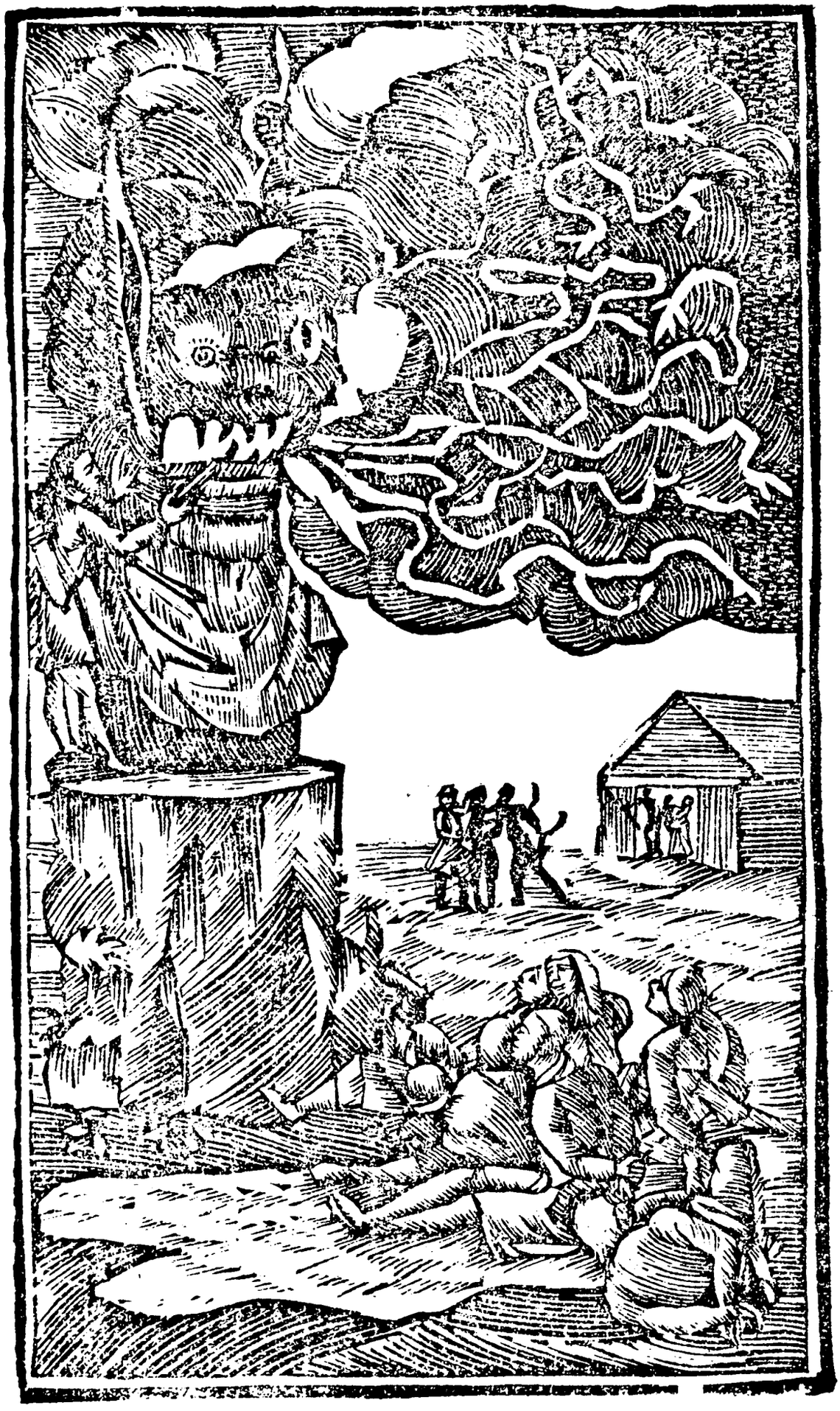
Norden, som jeg har mældt, saa beviise de ufeylbarligen, at det, jeg taler om, maa ligeledes have det Nordre Oceanum paa samme Side til sine Grendser; og derfore er det ikke at formode, at dette Faste-Land kand fra samme Side strække sig ind til America, men at jo det Nordre Oceanus maa stode sammen mod det Østre. Jeg har ikke af anden Aarsag talt saa vidtløftig om denne Punct, end fordi jeg da havde Leylighed til at observere dette, som visselig er saa curieux, at jeg ikke kand gaae det stiltiende forbi.

Fra Floden Arguna ginge vi frem med smaa Dage-Reyser, og hen ad den mellemste Deel af Moscau; og vi vare hans Czariske Majestæt høylig Tak skyldige, fordi han havde draget Omsorg for at lade bygge i samme Lande saa mange Steder, som skee kunde, samt fordi han havde lagt Besætning derudi, hvilken man kunde ligne med de Militibus Stationariis, som fordum de Romere beskikkede paa de længst fraliggende Steder af deres Rige til Sikkerhed for Handlingen og til Magelighed for Reysende. I alle disse Steder, som vi komme til, vare Gouverneurerne og Soldaterne alle Russer og Christne. Landets Indbyggere derimod vare Hedninger, som offrede til Afguder, og, som den hellige Skrift siger, tilbade Soel, Maane, Stierner og all Himmelens Hær. Ja jeg kand bevidne, at der fandtes de meest barbariske Folk blandt alle de Hedninger, jeg har fundet paa mine Reyser,

ser, dette alleneste undtaget, at de aade ikke Menneske-Kiød, saasom de Vilde i America.

Nogle Exempler paa deres Grumhed saae vi mellem Arguna og en Stad, som kaldes Nortzin, skow, og beboes baade af Tartarer og Moscoviter. Den ligger i en stor Ørken, som vi ikke kunde reise igiennem mindre end i 20 Dage. Da vi nu vare komne til en Landsbye, som laae noget fra denne Stad, var jeg nysgierrig at gaae der ind. Disse Folkes Levemaade er meget forskiellig; de skulde samme Dag forrette en stor Offring; Da saae man paa Bullen af et gammelt Træ et Afguds-Billede, som præsenterede den hæsligste Figur; og, dersom man vilde afmale Dievelen paa den allerforfærdeligste og styggeste Maade, saa kunde man aldrig rette sig efter bedre Mynster. Denne skiønne Afguds Hoved saae ikke engang ligt noget Dyrs Hoved, som mig nogensinde er kommet for Øyne, eller om hvilket jeg kunde have ringeste Afbildning. Dens Øren vare saa store som Bukke-Horn og Øynene vare som de største Dalere, og Næsen saae ud som et Vedder-Horn, men Kiæften var fuldkommelig som en Løves, med krumme Tænder, som saae meget fæle ud. Denne Afgud var klæd paa en Maade, som kom overeens med dens hæslige Gestalt. Kroppen var skiult med loddet Skind, ligesom en Faare-Bælg, hvoraf Uden vender ud, og den havde en Tartarisk Hue paa Hovedet med to store Horn. Det var kun et Billede af halv Krop uden Arme og Bene, i Høyden omtrent 4 Alne.

Den-

Afgudens Cham-Chi-Thaungu Forſtyrrelſe.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Denne hæslige Statue var opreyst uden for Landsbyen; og da jeg nærmede mig derhen, saae jeg 16 til 17 menneskelige Creature ligge næsgrus for dette Billede. Om de vare Mænd eller Qvinder, kand jeg ikke sige, thi deres Klædedragt giør slet ingen Forskiel paa Kiønnet. Men de laae alle med Ansigtet paa Jorden, at ære denne stygge Afgud, og der bleve de saa ubevægelige liggende, at jeg i Førstningen troede, de vare af selvsamme Materie, som Afguden. Paa det jeg nu vist kunde erfare dette, vilde jeg gaae nærmere, men de sprunge i største Hast op, begyndte forskrekkelig at tude ligesom store Hunde, og løbe alle bort, ret ligesom de vare galne, fordi man havde forstyrret dem i deres Andagt.

Lidet borte fra Afguden saae jeg et slags Hytter, giorte af tørre Koe-Huder og Faare-Skind; og i Dørrene stode der 3 Mænd, som jeg ikke kunde skielne rettere end at være Slagtere. De havde store Knive i Haanden; og jeg saae midt i denne Tælt tre Faar og een ung Stud ligge slagtet. Dette syntes at være deres Offer, som de havde slagtet til dette Træ-Billede; De 3 Barbarer sluttede jeg at maatte være deres Præster, der skulde offre for dem; og de 17, som jeg havde forstyrret i deres andægtige Henrykkelse, vare, efter min Meening, de som havde tilført Offer-Fæet, for dermed at forsone sig med deres Afgud.

Jeg tilstaaer, at deres grove Afguds-Dyrkelse mishagede mig meere, end ellers noget af

deslige Ting, som jeg nogensinde havde seet. Jeg blev i høyeste Grad bedrøvet, da jeg saae, at Guds ypperligste Skabning, som han i Skabelsen har givet saa store Fordeele frem for andre Dyr, som han har givet en fornuftig Siæl, der kand ære sin Skabere, og derved forskaffe sig de allerherligste Velgierninger, vanslægtede saaledes, at den faldt ud for et Intet, som den selv havde giort forskrekkelig. Min Smerte var overmaade stor, da jeg betragtede denne uværdige og usømmelige Tieneste, som en blot Virkning af Vankundighed, hviken Dievelen selv havde forandret til en Helvedes Andagt, for at tilegne sig den Trofasthed og Tilbedelse, som han misunder Gud, og som tilhører Gud allene.

Endskiønt disse arme Folkes Vildfarelse var saa umenneskelig og fæisk, at det syntes ligesom Naturen selv skulde have en Afskye derfor, saa befandt man dem, dette uagtet, dog virkelig indtagne deraf. Jeg saae med mine Øyne u-imodsigelige Prøver herpaa, saa jeg torde ingenlunde ved at tvivle derom. Ved denne Beskaffenhed pirrede Sindet i mig, saa min Forbauselse blev i vis Maade forvandlet til Vrede og Rasserie; Jeg rendte derhen med min Hest, og hug med min Sabel Huen i stykker paa dette Uhyre, medens en anden af vore Folk greb fat paa Faare-Bælgen, og rev den af Kroppen paa denne vederstyggelige Afgud.

Denne vores Øvrighed forvoldte i samme Øyeblik et forfærdeligt Skrig i den heele Landsbye,

bye, og strax derpaa saae jeg mig omringet med 2 til 300 Indbyggere, fra hvilke jeg i fuld Spring undrendte, da jeg blev vaer, at de havde bevæbnet sig med Buer og Piile; dog beholdt jeg det stadige Forsæt, at jeg vilde endnu engang hiemsøge dette Dievels Billede, som de paa saa skammelig en Maade tilbade.

Vor Caravane tøvede 3 Dage der i Staden, som laae kun 4 Engelske Miile fra bemældte Landsbye. Vi havde i Sinde at forsyne os der med nogle Heste, i steden for dem, som deels vare døde, deels blevne halte formedelst de onde Veye og de lange Reyser, vi havde havt igiennem den sidsteØrken.

Herudover fik jeg Tid til at fuldføre mit Anslag. Jeg aabenbarede det for den Skotske Kiøbmand fra Moscau, som havde givet mig kiendelige Prøver paa hans tappere Mod. Efter at jeg først havde berettet ham hvad jeg havde seet, og med hvor stor Vrede jeg havde betragtet saa vederstyggelig en Virkning af den Fordervelse, som den menneskelige Natur kunde forfalde udi, sagde jeg til ham, at, dersom jeg kun kunde finde 4 eller 5 behiertede og velbevæbnede Mænd, saa havde jeg i Sinde at forstyrre denne grueli-ge Afgud, og dermed at viise dens Tilbedere tydelig, at, som han ikke kunde beskytte sig selv, saa var det ham ogsaa umueligt at hielpe dem, som tilbade ham, og ved deres Offer vilde forskaffe sig hans Beskiermelse.

Han loe ad mig, sigende, at min Iver kun-

de

de vel have god Grund, men efter fornuftig Slutning, kunde jeg ikke vente ringeste Frugt deraf; og tilmed kunde han ikke begribe, hvad Hensigt jeg havde dermed. "Min Hensigt, svarede jeg "ham, er at hevne Guds Ære, som, saa at sige, "lider Vold formedelst denne Helvedes Afguds "Dyrkelse. Men, sagde han, hvorledes vil I "dermed hevne Guds Æres Forkrenkelse, naar "disse usalige Mennesker ikke kand begribe Eders "Hensigt, og I derhos ikke er i Stand til at "forklare dem det retteligen, eftersom I ikke for"staaer deres Sprog; og, lad være at I kunde "end give dem nogen Afbildning derom, saa "vandt I dog intet derved andet end et Liv fuldt "Hug, thi det er et uforfærdet Folk, helst naar "Noden kræver paa, at de skal forsvare de Ting, "som angaae deres Overtroe.

"Vi kunde giøre det om Natten, sagde jeg "til ham, og efterlade dem det skriftlig, hvad Aar"sagen havde været til det, vi havde giort. Det "lader sig vel høre, svarede han mig; men min "kiere Ven, I skal vide, at iblandt 5 gandske "Nationer af disse Tartarer, findes ingen som "veed hvad Bogstav er, eller som kand læse et "eeneste Ord i sit eget Sprog. Jeg bær Med"ynk over deres Vankundighed, sagde jeg; men "alligevel har jeg stor Lyst til at fuldføre mit An"slag; maaskee Naturen, i hvor fordervet den "end er hos dem, selv bevæger dem, at de heraf "kand slutte, hvor vidt de fare vild, i det de "anvende deres Guds Tieneste paa saa forag"telig en Ting.

"Hør

"Hor dog, min Herre, sagde han til mig, "dersom Eders Nidkierhed driver Eder med saa "hæftig Eftertryk til at fuldføre dette Anslag, saa "troer jeg, at I i Eders Samvittighed er for- "bunden dertil; dog beder jeg Eder at betragte, "at den Moscovitiske Czar har ved Vaaben og "Magt lagt disse vilde Nationer under sit Rige. "Om nu Eders Anslag lykkes Eder, saa lade de "ikke af i tusinde Tall at beklage sig derover hos "Gouverneuren i Nertzinskoy, og at begiere Sa- "tisfaction derfore. Kand han da ikke skaffe dem "Hevn, saa vil jeg vedde 10 Daler imod een, "at de giore et almindeligt Oprør, og saa kunde "I være Aarsag til en blodig Krig, som hans Cza- "riske Majestæt fik at føre imod alle Tartarer.

Denne Betragtning stillede i nogle Øyeblik min Nidkierheds Heftighed; men kort derefter drev den mig, ligesaa stærk igien, som tilforn, til at ødelægge bemeldte Afguds Billede; og denne Tanke løb mig omkring i Hovedet den gandske Dag.

Hen mod Aften fandt den Skotske Kiøbmand mig, da jeg gik og spatzerede uden for Staden. Han drog mig affides hen med sig, og sagde til mig: "Jeg tvivler ikke, at jeg jo har faaet Eder "afvendt fra Eders gudelige Forsæt; dog tilstaaer "jeg, at jeg har siden tænkt derpaa med Flid, og "jeg maa bekiende, at jeg har, ligesaa vel som "I, fattet en Afskye til dette skammelige Afgu- "derie.

"Skal jeg tale oprigtig med Eder, svarede jeg "ham,

"ham, saa lykkedes det vel Eder at holde mig fra "min Overiilelse, men det ligger mig dog istedse "i Tanker; og jeg troer stadelig, at jeg, saa "fremt det er mueligt, vil fuldføre mit Anslag, "førend jeg reyser bort fra denne Sted, om jeg "end skulde blive udleveret til disse Barbarer, at "de kand stille deres Grumhed paa mig. Ney, "ney, svarede han mig, det tør I ikke ved at "frygte for; det har ingen Fare, at Gouverneu- "ren overleverer Eder i deres grumme Hænder, "thi ellers blev han i vis Maade Eders Morder. "Men hvorledes meener I vel, at disse Barba- "rer vilde handle med mig? spurde jeg ham. Han "svarede: Jeg vil sige Eder, hvorledes de engang "handlede med en stakkels Russe, der havde giort "dem Fortred ved deres skammelige Afguds Tie- "neste, ligesom I nu har i Sinde at giøre. Ef- "ter at de havde qvæstet ham med en Piil, saa "han haltede, og kunde ikke flye fra dem, toge de "ham, førde ham af sine Klæder gandske nogen, "satte ham oven paa deres Afgud, forsamlede sig "trindt omkring ham, og skiøde saa mange Pille "i hans Legeme, at han deraf saae lige saa pig- "get ud, som et Pindsviin, derpaa satte de Ild i "alle disse Piile, og offrede ham som et Brænd- "Offer til deres Afgud. Var det denne Afgud? "spurde jeg. Han svarede: Ja, det var just "denne selvsamme." Derpaa fortalte jeg ham den Historie om det, som var vederfaret mine Engelske Matroser paa Øen Madagascar, hvilke, for at hevne een af deres Kamerater Død, som

blev

blev myrdet, plyndrede en heel Stad, og nedlagde alle Indbyggerne; og jeg sagde ham, at man burde giøre ligeledes med dem, som boede i denne vederstyggelige Landsbye, og dermed hevne denne arme Christens Død.

Han hørde meget opmerksom paa det jeg fortalte ham; men da han fornam, at jeg sagde, man burde handle ligeledes med Folket i denne Landsbye, saa sagde han til mig, at jeg tog merkelig feyl, dersom jeg troede, at bemældte Hændelse var skeet der; men dette havde tildraget sig over 100 Engelske Miile borte fra denne Bye, og Folket i Landet pleyede at slæbe deres Afguder omkring iblandt den heele Nation. "Nu "vel an, svarede jeg, saa bør da Afguden selv "at straffes for dette grumme Mord, og det skal 'visselig skee, dersom Gud kun lader mig leve "indtil i Morgen tidlig. Kort sagt, da han saae, at jeg havde besluttet at følge mit Forsæt, saa sagde han til mig, at jeg allene skulde ikke fuldføre dette, men han vilde gaae med mig, og tage een af sine Landsmænd med, som var meget behiertet, til at være tredie Mand; den samme kaldede han Capitain Richardson, og forsikrede mig, at han ikke mindre, end jeg, havde Afskye for deslige dievelske Sædvaner, som disse Tartarers vare. Han førde samme Richardson til mig, og jeg fortalte ham omstændelig, hvad jeg havde seet, og hvad jeg havde sat mig fore. Derpaa besluttede vi tre at gaae gandske allene derhen, thi min Consort, hvilken jeg havde anmodet om

at

at følges med, vilde ikke driste sig dertil, sigende, at han altid skulde være rede til at hielpe mig, naar det giordes behov, at forsvare mit Liv, men denne Gierning stod ham ikke an. Saa skulde da kun vi tre og min Tiener være betænkt paa at fuldføre vort Anslag, og vi besluttede, at vi ikke vilde begynde dermed førend ved Midnats Tid, og da gaae til Værks med all optænkelig Forsigtighed og Tavshed. Dog, da vi noyere eftertænkte Sagen, agtede vi det for godt at tove dermed indtil nest paafølgende Nat, fordi Caravanen da om Morgenen derefter skulde reyse; saa Gouverneuren kunde derudover ikke til vor Skade give disse Barbarer nogen Satisfaction, eftersom vi da vare allerede ikke meere under hans Herredom.

Den Skotske Kiøbmand, som baade blev bestandig ved sit Forsæt, og siden var behiertet i at fuldføre det, skaffede mig en Tatarisk Klædning, giort af Faare-Skind, samt en Hue, Bue og Piile. Han forsynede ligeledes baade sig selv og sin Kamerat dermed, paa det de, som saae os, ikke kunde vide, hvad for Folk vi vare.

I det øvrige brugte vi den heele Nat til, at lave allehaande brændende Materier paa rede Haand, sammensatte af Krud, Spiritus og andre slige Ting. I den Nat, vi havde bestemt til denne Afguds Ødelæggelse, toge vi disse brændende Materier samt en Pot fuld af Harpix med os, og ginge omtrent en Stund efter Solens Nedgang ud af Staden.

Klok-

Klokken var hen mod elleve, da vi komme til bemældte Sted; og vi kunde ikke merke, at Folket var i mindste Maade bekymret for deres Afgud. Himlen var tyk med Skyer, dog gav Maanen os saa meget Skin, at vi kunde see Afguden endnu staaende paa samme Sted og i samme Positur, som jeg havde seet den tilforn. Folket i Byen sov alle, undtagen i det Telt, hvor jeg var bleven 3 Præster vaer, hvilke jeg i Forstningen ansaae for at være 3 Slagtere. Der hørde vi 5 eller 6 Personer tale med hverandre; hvoraf vi sluttede, at dersom vi satte Ild paa denne Træ-Afgud, saa løb man vist nok ind paa os at hindre dens Ødelæggelse, hvilket da kunde sætte os i yderste Forvirring. Engang lagde vi over med hverandre, at vi vilde bære dette Billede bort og opbrænde det andensteds, men, da vi begyndte at tage fat derpaa, befunde vi det saa tungt, at vi umueligen kunde rokke det af Steden; hvorudover vi maatte finde paa et andet Middel.

Capitain Richardsons Meening var, at vi skulde sætte Ild paa Hytten, og dræbe Tartarerne, een efter anden, naar de vilde gaae ud. Derudi gav jeg ikke mit Samtykke, men meente, at vi burde ingen slaae ihiel, om vi kunde være det foruden. "Vel an, sagde den Skotske Kiøbmand, "jeg vil sige eder, hvad herved er at giøre: Vi "ville see til, at vi kand faae dem fangne, bin"de dem Hænderne paa Ryggen, og tvinge dem "til at see derpaa, hvorledes deres skammelige

"Afgud bliver forstyrret." Til Lykke havde vi endnu en temmelig Deel af det Reeb, som vi havde brugt til at sammenbinde Fyrverket med, hvilket førde os paa den Slutning, at vilde strax binde Folket i Hytten, og det med den mindste Allarm, som skee kunde. Begyndelse herpaa skeede ved det vi bankede paa Dørren, hvilket gik an for os, ligesom vi havde tænkt: Thi een af deres Præster kom og lukkede op; ham grebe vi strax fat paa, satte ham en Spilke i Munden, paa det han ikke skulde raabe om Hielp; hernæst bunde vi hans Hænder, og førde ham hen til Afguden, hvor vi lagde ham paa Jorden, efterat vi først ligeledes havde snøret hans Fødder sammen med Reeb.

Derefter traadde to af os hen paa Siden af Dørren, og ventede, indtil nogen gik ud at eftersee, hvor den første var bleven. Men da det varede for længe, inden der kom nogen, bankede de atter gandske sagte; hvorpaa der kommer to andre til Dørren, og vi giorde med dem, ligesom med deres Kamerat; vi alle fire førde dem hen til Afguden, hvor vi lagde dem noget fra hverandre hen paa Jorden. Da vi komme tilbage, saae vi to andre træde ud af Teltet, og den tredie blev staaende hos Dørren. De to første grebe vi fat, den tredie løb ind igien og skreeg høyt; men den Skotske Kiøbmand fulgte strax efter ham, tog et af de brændende Verker, vi havde tillavet, satte Ild deri, og slengte det ind midt iblandt dem, som endnu vare tilbage, hvilket

ket kunde ikke giore nogen Skade, men alleneste Rog og Stank. Imidlertid havde den anden Skotlænder tillige med min Tiener allerede bundet de to Tartarer sammen, og førde dem til Afguden, paa det de kunde see, om han vilde eller kunde komme dem til Hielp, og derefter komme de begge i fuld Spring til os igien.

Da det slags Raqvetter, som vi slængde ind i Hytten, havde fyldt dem saaledes med Rog, at de armeulykkelige Mennesker vare næsten qvalte deraf, saa slængde vi endnu een Raqvet af et andet slags derind, hvilken giorde gandske lyst i alle Hiorner; vi fulgte ind efter, og funde der kun fire Personer, nemlig 2 Mænd, saasom vi troede, og to Qvinder, hvilke, som det syntes, havde havt at bestille med Forberedelserne til deres Dievelske Offer. For vore Øyne saae de ud, som de vare Hiertkippede og færdige til at døe af Skrek; de skielvede som Espelov, og Rogen og Dampen havde giort dem saa stumme, at de kunde ikke tale et eeneste Ord.

Vi toge og bunde dem ligesom de andre med den mindste Larm, som skee kunde, og hastede at faae dem ud af Hytten, fordi vi selv ikke længere kunde taale denne tykke og stinkende Rog. Kort sagt, vi lagde dem hen hos deres Kameraater ned for deres Afgud, og derpaa ginge vi strax til Verks. Det første, vi giorde, var, at vi oversmurde Afguden og hans prægtige Klædning med Harpix og med Talg blandet med Svovl; dernæst fyldede vi hans Kiæft, Øyne og Ørne

med Krud, satte Raqvetter i hans Hue, og, saa at sige, bedekkede ham over alt med Fyrverk. Og for at faae vort Anslag endnu lettere fuldført, kom min Tiener ihu, at han hos Teltet havde seet en stor hob Høe og Straa, gik derfore med den Skotske Kiøbmand derhen, og hentede begge saa meget deraf, som de kunde bære. Da nu saaledes alting stod i Bereedskab, løsede vi vore Fanger, toge Spilkerne af Munden paa dem, stillede dem lige over for deres vederstyggelige Afgud, og satte endelig Ild paa ham.

Det varede omtrent et Qvarteer, inden Ilden fængede i Krudet, som vi havde stukket Afguden i Kiæften, i Øynene og Ørene; men da det giorde sin Virkning, revnede moxen det heele Billede, og dei blev saa vanhelligt, at der var intet til overs andet end en uskikked Knup. Hermed vare vi endda ikke tilfreds, men vi lagde det Straa, vi havde hentet, trindt der omkring; og, da vi nu vare visse paa, at Ilden inden kort Tid reent fortærede Levningen af denne Afgud, saa begyndte vi at tænke paa hvorledes vi kunde komme vor Vey tilbage. Men den Skotske Kiøbmand førde os paa andre Tanker, i det han forsikkrede os, at, dersom vi ginge bort, saa styrtede alle disse arme Afguds Tienere sig i Ilden, og lode sig brænde tillige med deres Afgud. Hvorudover vi besluttede at blive der saa længe, indtil Straaet var udbrændt og blevet til Aske.

Den anden Morgen anstillede vi os meget omhyggelige, iblandt vore Reyse-Kamerater at

fage

saae alting rede til Reysen, og ingen kunde fatte Mistanke, at vi havde været andensteds end i vore Senge, efterdi intet mindre er naturligt, end at løbe omkring om Natten, naar man tilforn veed, man har en moysom Dag i vente.

Men det blev ikke derved. Anden Dagen kom der en stor hob Folk, ey alleene fra Lands-Byen, men ogsaa fra alle omligende Steder, uden for Staden, og begierede Opreysning for den Fornærmelse og Skam, som man havde giort deres Præster og den store Cham-Chi-Thaungu. Dette er det forskrekkelige Navn, som de gave den allerfæleste Afgud, man kunde finde i Hedenskabet. Folket i Nortzinsky geraadede strax i en stor Forbauselse over saa uformodentlig en Besøgelse, af meere end 30000 Personer, i sær efterdi de forud saae, at deres Tall inden faa Dage torde blive forøget til 100000 Siele.

Den Russiske Gouverneur sendte Folk til dem, som skulde søge at stille dem tilfreds, og gav dem de beste Ord, man kunde optænke: Han forsikkrede dem, at han vidste slet intet af alt dette at sige, og at han var vis paa, der havde i samme Nat ikke været en Soldat af Besætningen uden for Staden; at hans Folk havde ingenlunde giort dem denne Vold, og at vilde hart nok straffe de Skyldige, dersom de kunde sige eller viise ham hvilke som helst der havde giort det. De brugte stolte Ord, og svarede, at hele Landet der omkring dyrkede den store Cham-Chi-

Thaungu, som boer i Solen, med større Ærbødighed, end at det skulde forstyrre hans Billede; derfor kunde ingen anden end en Vantroe Christen have begaaet denne Misgierning; og, paa det de derfore kunde faae vedbørlig Hevn, saa forkyndede de ham, saa vel som alle Russerne Krig, efterdi de dog samtlige vare kun Christne og Vantroe.

Gouverneuren lod sig ikke merke at han blev vred over deres trodsige Tale, paa det han ikke skulde være Aarsag til Freds-Brud med disse overvundne Folk, helst siden Czaren havde befalet ham at omgaaes dem med Lempe og Venlighed. Derfore blev han ved at tractere dem paa en meget høflig Maade; og, paa det han kunde faae deres Bisterhed vendt fra sig og sin Besætning, saa sagde han til dem, at just samme Morgen var der reyst en Caravane ud fra Staden hen ad Rusland: Een af samme Reysende kunde maaskee have giort dem denne Skam: Han vilde sende Folk efter dem, som skulde see til, at de kunde faae det at vide, om de vilde være tilfreds dermed.

Dette Forslag syntes at sagtne deres Bitterhed lidet; og, paa det Gouverneuren kunde holde sit Løfte, saa sendte han nogle af sine Folk til os, som berettede os alting omstændeligen, hvad skeet var, og derhos lod os sige, at, om nogen af Caravanen havde givet Anledning til dette Oprør, saa giorde den samme vel, at han jo før jo hellere tog Flugten: Og enten vi vare

skyl-

skyldige eller ikke, saa var det dog vel det beste Raad for os, at vi i all muelig Hast fremmede vor Reyse; imidlertid vilde han giøre alt hvad han kunde, for at tysse disse Barbarer og holde dem i Lune, indtil saa længe vi kunde være uden Frygt og Fare.

Dette Gouverneurens Forhold var sandelig meget gunstigt; men da man gav den heele Caravane Efterretning derom, saa var der ingen som vidste det ringeste af all denne Handel; og paa os tænkte man allermindst, at vi havde giort det, hvorudover man ikke engang spurde os derom. Ikke destomindre førde den, som da commanderede Caravanen, sig Gouverneurens Raad saaledes til Nytte, at vi droge fort i 2 Dage og 2 Nætter, uden at holde ret længe stille, paa det vi kunde naae Jaravena, som er et andet Colonie, den Moscovitiske Czar tilhørende, hvor vi vare i Sikkerhed. Her har jeg at mælde, at vi paa den tredie Reyse skulde drage igiennem en stor Ørken, som har intet Navn, og om hvilken jeg paa sit Sted vil tale vidtløftigere. Havde vi ved disse Omstændigheder været derinde, saa er det meget rimeligt, som man strax skal faae at høre, at vi maatte allesammen have omkommet.

Paa den anden Dags Reyse, efterat vi havde forstyrret Afguds Billedet, bleve vi vaer langt bag efter os en tyk Støv. Dette gav nogle af Caravanen Anledning til at troe, at der vare Tartarer paa Veye at forfølge os: Og de gietede ikke feyl. Vi satte os ikke langt borte fra

Ørkenen, og vare just slupne forbi en stor Soe, som kaldes Schacks-Oser, da vi bleve vaer en stærk hob Rytterie paa den anden Side af Soen, som toge Veyen Nord paa, medens vi droge hen mod Vesten. Vi vare meget glade, at de ridde hen paa den eene Side af Soen, og vi derimod havde til vor store Lykke taget Veyen hen paa den anden Side. To Dage derefter saae vi dem ikke meere, thi, efterdi de meente, at de stedse ligesom fulgte os i Hælene, saa bleve de ved, indtil de naaede Floden Udda. Denne Flod er, jo længere man kommer mod Norden, jo bredere og dybere; men paa den Sted, hvor vi saae dem, er den kun smal, saa man let kand komme over den.

Paa den tredie Dag bleve de vaer, at de foere vild, eller ogsaa man sagde dem den rette Vey, som vi droge frem, og da forfulte de os det snareste de kunde rende. Vi finge dem at see, omtrent da Soel gik ned, og havde til vor Lykke udsøgt til Leyr saadan et Sted, som var meget bequem til at kunde sætte os der til modværge. Samme Sted laae ved Indgangen til en Ørken, som var 500de Engelske Miile lang, og vi kunde til vor Sikkerhed ingen anden Stad finde end Jaravena, som laae endnu 2 Dages Reyse fra os. Paa Steden, hvor vi vare, havde vi mange smaa Lunde omkring os, og vor Leyr var til Lykke i en temmelig snever Egn, mellem to Kratte, som strekkede sig vel ikke langt, men vare meget tykke, hvilket da mindskede lidet den Frygt, vi

havde

havde for at blive anfaldne af Fienden i selvsamme Nat. Der fandtes ingen blandt Hoben uden vi fire, som egentlig vidste, hvorfore vi bleve forfulte Men eftersom Tartarerne af Mogul pleye at stryge Orkerne igiennem med store Tropper, saa holdte Caravanerne sig altid i Beredskab imod dem, som mod omvankende Rover-Bande, og derfor forundrede vore Folk sig ikke, da de saae sig forfulte af dette Rytterie.

Vi camperede ey alleene mellem to Buske-Skove, men den forreste Deel af vor Leyr var ogsaa skiult med en liden Bæk, saa de kunde ikke angribe os uden bag til. Vi, som endda ikke vare ret tilfreds med disse naturlige Fordeele, giorde derforuden en Vold for os af vor gandske Bagage, bag hvilke vi satte vore Kameler og Hæste i Rad, og bag til bedekkede vi os med Træer, som vi fældede der.

Vi vare endnu ikke blevne færdige med denne Forskandsning, førend Tartarerne komme os paa Halsen. De grebe os ikke fusende an, ey heller som Straten-Rovere, hvilket vi tænkte; men de sendte først 3 Gesandtere til os, og lode sige, at vi skulde udlevere dem de Misdædere, som havde anfaldet deres Præster, og opbrændt deres Gud Cham-Chi-Taungu, paa det at samme, til at forsone deres Misgierning, kunde ligeledes blive brændte. Derhos sagde de os, at, om vi vilde fyldest giore deres billige Begiering, saa vilde de drage tilbage igien, og ikke giore de andre af Caravanen ringeste Ondt; men skeede

dette ikke, saa vilde de opbrænde os alle, saa mange som vi vare.

Over denne Compliment bleve vore Folk gandske forbausede, den eene saae paa den anden, og vilde randsage, om der ikke var nogen som robede sig med sine Gebærder, at denne Handel gik ham an i sær. Men det hedde da: Ingen havde giort det. Derpaa lod Commendanten af Caravanen forsikkre de Deputerte, at han troede ikke, at den Sandskyldige fandtes i vor Leyr: vi vare alle Kiøbmænd af stille Gemyt, og vi reyste kun i det Ærende, som gik vor Handling og Kiøbmandskab an: Vi havde ikke eengang tænkt derpaa at ville giøre dem ringeste Fortred; derfore giorde de best, om de ledte andensteds efter deres Fiender, og ikke giorde os Uroe paa vor Reyse; men i fald de ikke lode os i Fred, saa vilde vi bruge alle vore Kræfter til at værge os, og mage det saa, at deres Anslag skulde fortryde dem.

De troede saa lidet dette Svar, at de den anden Morgen, da Soel gik op, komme til vor Leyr, og vilde bryde derind med Magt; men da de egentlig saae den Beskaffenhed, torde de ikke rykke nærmere ind paa os, end kun paa den anden Side af Bekken, som bedekkede den foreste Deel af vor Leyr. Der holdte de stille, og satte os saa forskrekkelig en Mængde Folk for Øyne, at den tapperste iblandt os blev bange derfor. De, som best vidste at skiønne derpaa, holdte for, at deres Tall var i det mindste 10000. Efter at

de

de i nogle Øyeblik havde betragtet os, begyndte de forskrekkelig at hyle, og skøde saa mangfoldige Pile fra sig, saa Luften syntes tyk og mørk deraf. Til god Lykke vare vi temmelig vel forsynede imod sligt Uveyr; thi vi skiulte os bag vore Kram-Pakker, og om jeg husker ret, saa blev der ikke een af os saaret.

Nogen Tid derefter saae vi dem rykke hen paa den høyre Side, saa vi formodede, at de vilde falde bag ind paa os. Imidlertid kom der en Cosack fra Jaravena, som stod i Moscovitisk Tieneste, og var en snedig Træring, hen til Commendanten af Caravanen, og sagde til ham, at, dersom ham saa syntes at ville have det, saa trøstede han sig til at faae alt dette Pak til at rende til Siheilka, en Stad, som laae over 5 Dages Reyse borte fra os hen i Syd-Kanten af Landet. Da nu denne Casack merkede, at Commendanten saae det hellere end gierne, saa tog han sin Bue og Pile og satte sig til Hest. Efter at han var reden fra os hen paa Siden af vor Bag-Trop, tog han en stor Omvey, og begav sig som en Gesandt til Tartarerne, foregivende, at han var kommen til dem, fornemmelig for at ville give dem tilstrekkelig Efterretning om det, som de søgte at erfare. Sagde saa til dem, at de, som havde forstyrret Cham-Chi-Thaungu, vare dragne med en Caravane af Vantroende til Siheilka, i det Forsæt at ville ligeledes opbrænde Schal-Issar, Tartarernes Gud af Tangur.

Som nu denne Karl, selv var en Art af Tar-

ta-

tarer, og talede deres Sprog meget godt, saa indrettede han hans Fortælling saa rimelig, at de troede hans Ord. Og i samme Øyeblik foerede afsted alt hvad de kunde, og 3 Timer derefter saae vi ikke een eeneste af dem, hørde ikke meere tale derom, og aldrig have vi erfaret, enten de ginge til Siheilka, eller ey.

Da vi nu vare slupne ud af denne Fare, droge vi sikker frem til Staden Jarawena, hvor der findes en Moscovitisk Besætning, og der tøvede vi 5 Dage, at hvile os, thi vi vare trætte af vore sidste Dage-Reyser, fordi vi i den Tid havde ikke havt saa meget Frist, at vi kunde lukke et Øye til.

Derfra ginge vi atter igiennem en forfærdelig Ørken, som vi ikke kunde naae igiennem ringere end i 23 Dage. Men vi havde da forsynet os med nogle Tælte, for at have liden Mageligged om Natten, samt med 16 Vogne, som vi leyede med os der fra Landet, at føre Vand og vore Leve-Midler efter os paa. Derforuden havde vi endda den Tieneste af dem, at de vare os om Natten ligesom en Forskandsning, thi vi havde sat dem saaledes omkring vor Leyr, at, dersom Tartarerne havde angrebet os, saa kunde vi uden stor Besværing have drevet dem tilbage, med mindre deres Antal havde været alt for stærkt.

I denne Ørken saae vi en stor Mængde af de Jrgere, som forsyne den gandske Verden med de skionne Zobel- og Hermelin-Skind. De ere mestendeels Monguiske Tartarer, og ofte anfalde de

de smaa Caravaner; men vor Caravane var intet Vildbrad for dem; tilmed saae vi ikke heele Hobe af dem samlede. Meget gierne vilde jeg have beseet de Dyr, som de tage de kostbare Skind af, men jeg kunde ingenlunde naae mit Oyemeed; thi disse Herrer torde ikke komme nær til os, og af mig havde det været en stor Uforstand, om jeg vilde have afsondret mig fra Caravanen og gaaet hen til dem.

Da vi komme ud af denne Orken, ginge vi ind i et Land, som var temmelig Folkriigt, og, saa at sige, fyldt med Steder og Slotte, hvor Czaren, saa vel til Caravanernes Sikkerhed, som til at forsvare Landet imod Tartarernes Omlob og Plyndring, havde lagt Besætninger, thi ellers giorde disse Giester Veyene meget farlige. Hans Czariske Majestæt havde givet Gouverneurerne paa disse Stæder noye Befaling, ikke at forsomme noget, paa det Kiobmænd og Reysende kunde være sikker paa Landveyen; ja de skulde end ogsaa give dem Convoyer med sig fra een Fæstning til en anden, saa snart de horde ringeste Rygte om Tartarernes Indfald.

Gouverneuren af Adinskoy, hvilken jeg samt den Skotske Kiobmand, som kiendte ham, havde den Ære at besøge, tilbod os i Følge af denne Befaling, en Convoy af 50 Mænd indtil nærmeste Besætning, dersom vi meente, at der var ringeste Fare paa Veyene.

Jeg havde paa heele Reysen indbildet mig, at jo nærmere vi komme til Europa, jo hofligere skul-

skulde vi finde Folket, og jo Folkrigere Landene; men i begge Deele tog jeg Feyl, efterdi vi dog maatte gaae igiennem Tartarernes Land af Tangut, hvor vi saae samme Kiendetegn til en barbarisk Hedenskab, ja vel grovere end de, vi tilforn havde stodt os paa. Efterdi Moscoviterne havde aldeles undertvunget sig disse Tartarer, og holdte dem bedre i Ave end de andre, saa vare de vel hverken saa forvovne eller saa farlige som de Tartarer af Mongul, men derimod merkede vi tydelig, at de vare lige saa grove i Sæder, i Afguds-Dyrkelse, og i at have mange Afguder, som noget andet barbarisk Folk i Verden kunde være. De ere allesammen, saa vel som deres Huuse beklæde med Huuder af vilde Dyr; og det er umueligt at skielne en Mand fra en Qvinde formedelst Klædedragt eller Skikkelse. Om Vinteren, naar Jorden er skiult med Snee, holde de sig op paa underjordiske Steder, som ere deelte i mange besynderlige Huler.

I den sted Tartarerne af Mongul havde deres Cham-Chi-Thaungu for den gandske Nation, saa dyrkede disse i hver Telt og Kielder visse Afguder. Derforuden tilbade de Soelen, Stierner, samt Snee og Vandet, kort sagt, alt hvad der synes underligt for deres Forstand: Og ligesom deres grove Vankundighed giver dem Anledning at finde allevegne noget forunderligt; saa er der hart ad intet at nævne, som de jo dyrke med deres Offringer.

I dette gandske vide Land, hvis yderste Grænd-

Grendser laae over 400 Engelske Mile borte fra den Ørken, som jeg sidst har meldet om, vederfore mig intet synderligt. Halvdeelen af dette Land kand ogsaa betragtes som en Ørken; thi vi bleve nodde til at reyse i 12 Dage, uden at finde enten Huus eller Træ, og vi maatte fore Vand og anden Forraad med os.

Efter at vi endelig vare komne ud af dette ode Land, naaede vi med 2 Dages Reyse til Staden Janezay, som ligger hos en stor Flod af samme Navn. Der sagge man os, at denne Flod skiller Europa fra Asia, med hvilke vore Land Kortmagere ikke komme overeens. Imidlertid er det vist, at den mod Osten sætter det gamle Siberien, sine Grændser, hvilket Land er kun en Provints af det vidtloftige Moscovitiske Rige, skiont det er større end heele Tyskland. Jeg har befundet, at i denne Provints har Hedenskab og ret fæist Vankundighed Overhaand, undtagen i de Russiske Besætninger. Det heele Stykke Land mellem Strømmen Oby og Floden Janezay, er beboet af Hedninger, og af saadanne Hedninger, der ere ligesaa barbariske, som de længst fraliggende Tartarer, ja som de ufornuftigste Vilde i Asia og America.

Hos alle de Moscovitiske Gonverneurer, med hvilke jeg havde den Ære at tale, tog jeg mig derfore den Friehed at erindre, at, endskiont disse arme Hedninger horde under en Christelig Nations Regiering, saa vare de endda ikke des villigere til at antage Christendom. De svarede

mig

mig nærsten alle, at jeg havde Ret, men det var en Sag, som gik dem ikke an. "Dersom Cza-"ren, sagde de, havde i Sinde at omvende sine "Undersaatter i Siberien, Tangut, og Mogul, "saa skulde han til den Ende sende Geistlige og "ikke Soldater derhen; men eftersom han griber "det an paa en anden Maade, saa er det natur-"ligt, at vor Monarch er meere betænkt paa at "faae disse Folk under sit Riges Herredomme, "end at giøre dem til Christne.

Fra Floden Janezay indtil Oby maatte vi drage igiennem et Land, som ligger mestendeels øde og udyrket. Grunden i sig selv er ikke ufrugtbar eller uduelig at dyrke; men der fattes kun Indbyggere, som vidste at omgaaes dermed. Naar man betragter det i sig selv, saa er det et meget smukt og frugtbart Land. De faa Indbyggere, som findes der, ere alle Hedninger, naar man undtager dem, som sendes did fra Rußland. Medens jeg taler herom, faaer jeg at anmerke, at just til det Land, som ligger paa begge Sider af Floden Oby, er det, at de Moscovitiske Misdædere, som ikke dømmes fra Livet, sendes hen i Landflygtighed; og for dem er det nærsten umueligt, at de nogensinde kand komme derfra.

Der vederfor mig imidlertid intet, som var værdt her at fortælle, førend jeg kom til Hoved-Staden i Siberien, kaldet Tobolska. Der blev jeg en temmelig lang Tid af følgende Aarsag: Vi havde været paa vor Reyse omtrent i syv Maaneder, og Vinteren var nær paa Haanden,

den. Caravanen skulde gaae til Moscau, men min Consort og jeg havde der intet at giøre: Vi tragtede alleneste efter at komme til vort Fædreneland, og derfore var det vel fornødent, at vi raadførde os med hverandre. Vel sagde man os underlige Ting om de Slæder, som kiøres med Rinsdyr, og med hvilke man om Vinteren kand reyse saa let og snart; jeg veed ogsaa vel, at det, som man berettede os derom, i hvor forunderligt det end syntes, var den reene Sandhed. Russerne reyse derfore hellere om Vinteren end om Sommeren, fordi de i deres Slæder ved Nat og ved Dag kand med all optænkelig Magelighed fare et usigelig stort Stykke Vey. Heele Landet er skiult med Snee, og Kulden gior Sneen saa haard, at fladt Land, Bierge, Floder og Søer ere lige jevne.

Men paa denne Maade kunde jeg ikke fremme min Reyse. Naar jeg vilde gaae til Engelland, saa havde jeg kun to Veye for mig. Enten skulde jeg gaae med Caravanen til Jaroslau, og derfra kunde jeg drage mod Vesten, for at naae Narva og Bugten af Finland. Siden var det let, enten til Vands eller til Lands at komme til Dantzig, hvor jeg maaskee kunde med Fordeel sælge mine Indianske Vahre. Eller ogsaa jeg skulde forlade Caravanen i en liden Stad, som ligger hos Floden Dwina, thi derfra kunde jeg i 6 Dage til Vands komme til Archangel, og fra Archangel til Hamborg, til Holland, eller lige til Engelland.

Nu var det ligesaa daarligt at tænke paa nogen af disse Reyser i Vinters Tid. Det var umueligt at komme til Soes til Dantzig, fordi at Øster-Soen paa denne Tid af Aaret er altid tilfrossen, og vilde man have reyst derhen til Lands, saa var det lige saa voveligt, som om man i et slet Selskab havde dristet sig til at reyse midt igiennem Tartariet Mongul. Var jeg derimod kommen til Archangel i October Maaned, saa havde alle Skibe været bortseylede, og jeg havde fundet Staden moxen øde; thi de Kiøbmænd, som holde sig op der om Sommeren, pleye at gaae til Moscau, naar Vinteren stunder til: og saa havde jeg maattet taale en usigelig Kuld, ja maaskee ogsaa lide stor Mangel paa Levnets Midler; jeg vil ikke engang tale om, hvor keedsomt det vilde have blevet for mig, fordi jeg havde da ingen havt at omgaaes med. Derfore var det bedre, at lade Caravanen fare, og giøre alle fornødne Anstalter til at blive der Vinteren over i Hoved-Staden i Siberien, hvor jeg kunde giøre mit Facit paa tre visse Ting, som det fornemste, nemlig, paa Overflødighed af Levnets-Midler, paa en beqvem, tet og varm Stue, samt Brænde-Ved i Mængde, og endelig paa et godt Selskab.

Den gang befandt jeg mig i en Egn, som var gandske anderledes end mit Jordiske Paradiis, jeg meener min Øe; thi der fornam jeg aldrig Kuld, uden da Kolde-Sygen havde fat paa mig: Ja, jeg havde der ondt ved at taale Klæder paa min Krop, og der giorde jeg aldrig Ild, uden

til

til at koge min Mad derved, og det skeede altid uden for Huuset under aaben Himmel. Derimod maatte jeg her forsyne mig, for det første, med 3 gode Troyer og Vester, og med nogle store Kioler, som hængde mig ned til Knoglerne, og Ermerne vare knappede til ved Haand-Leedet. Disse adskillige slags Klæder vare derforuden alle forede med gode lodene Skind.

Men for at faae mine Værelser varme, fandt jeg paa en anden Maade, end man gior det i Engelland, hvor man gior Ild i aabne Caminer, satte i hver Stue, hvilket dog lader Luften blive lige saa kold, som den tilforn var, saa snart Ilden er slukket. Nemlig, paa en Sted, som var den mellemste Deel af sex adskildte Værelser, lod jeg sætte en Camin, i en Hast at see til, ligesom en Bag-Ovn: Roret, som Rogen skulde gaae ud igiennem, var paa den eene Side, og Munden, som Heeden kom ud af, var paa den anden Side lige imod; herved holdtes alle Stuerne lige varme, og man kunde dog ingen steds blive nogen Ild vaer, ret ligesom i Badstuerne i Engelland. Paa saadan Maade vare mine Værelser altid varme, det maatte end være saa koldt uden fore som det være vilde, og jeg havde aldrig nogen Fortred eller Hinder af Rogen.

Hvad jeg har sagt om det gode Selskab, jeg fandt i et barbarisk Land, i een af de længst mod Norden beliggende Provintzer af Moscau, ja i et Land, som grændser til Jis-Havet, og er kun nogle Grader fra Nova Zembla, det synes vel i Forstningen utroeligt.

Men, man skal snart og let give mine Ord Magt, dersom man vil være saa god og komme ihu hvad jeg har sagt, nemlig, at Siberien er det Land, hvor alle de, som have forbrudt noget imod den Moscovitiske Regiering, maa forblive deres Livs Tid. Derfore kand Hoved-Staden i denne Provintz ikke andet end være fuld med Adel, Generaler, store Herrer, ja endogsaa Printzer deriblandt. Jeg fandt der den navnkundige Printz Gallizin, den gamle General Robostiski, og mange andre Personer af den fornemste Stand, iblandt hvilke vare ogsaa mange høye Damer.

Her maatte nu den Skotske Kiøbmand skilles fra mig, hvorudover jeg søgte Omgængelse med mange af disse Herrer, ja giorde mig kiendt hos de Fornemmeste. Af mange fik jeg ret fornøyelige Besøgelser, hvilket var mig en Tids-Fordriv, hvorved de lange og keedsommelige Vinter-Aftener bleve korte. Da jeg eengang talede med Printzen = = =, som tilforn havde været hans Czariske Majestæts Staats-Minister, hørde jeg ham fortælle de forunderligste Ting om hans Herres Keyserens af Rusland, Høyhed, Herlighed, vidtløftige Herredømme og Eenevolds-Magt. Men jeg faldt ham ind i hans Tale, sigende, at jeg havde tilforn været en langt større Eenevolds Monarch, endskiønt jeg havde ikke eyet saa vidtløftigt et Rige, ey heller havt saa mange Undersaatter. Denne min Tale opvakte en stor Forundring hos den Russiske Printz, som saae meget

get noye paa mig, og bad, at jeg vilde sige ham om det, som jeg saa alvorlig berettede ham, ogsaa var sandt.

Jeg lovede ham, at han skulde snart lade af at forundre sig, dersom jeg havde Tid til at forklare mig bedre, angaaende den Sag, og derhos sagde jeg til ham, at jeg havde havt Eenevolds Magt at handle med mine Undersaatters Lykke og Liv, saasom jeg vilde, og, u-agtet denne min Magt, fandtes der dog ikke een Person i mine Lande, som jo ret sønlig elskede mig.

Han rystede med Hovedet, og svarede, at i dette Stykke havde jeg langt overgaaet hans Herre, Czaren. "Det er endda ikke alt, naadige "Herre, sagde jeg, mit Kongeriges Lande vare "alle mine egene; alle mine Undersaatter havde "dem kun som i Feste og Leye, uden at være tvun"gne dertil; og saa mange af dem som fandtes "der, havde alle vovet deres Liv for at frelse mit; "aldrig er nogen Fyrste af sit Folk bleven saa høyt "elsket, og tillige saa synderlig æret og frygtet."

Efter at jeg endnu en liden Stund havde snakket for ham disse prægtige Griller, som dog vare grundede paa virkelige Ting, endskiønt ringe af Værdie, saa lagde jeg ham heele Sagen tydelig for Øyne, og beskrev ham alting omstændelig, hvad mig var vederfaret paa Øen, og paa hvad for Maade jeg havde der regieret mine Undersaatter; kort sagt, jeg gav ham den selvsamme Beretning, som jeg offentlig har kundgiort ved Trykken. Heele Selskabet var over denne For-

tælling meget fornøyet, men i sær Printzen, som med et dybt Suk sagde til mig, at et Menneskes rette Høyhed bestod derudi, at være Herre over sig selv og have Eenevolds Magt over sine egene Affecter; at han vilde ikke have byttet saadant et Monarchie, som mit var, bort, og taget hans ypperlige Herres heele Herredømme i steden derfore; at han i den Eenlighed, han var dømt og forviist til, fandt en bedre og rettere Lyksalighed, end i den store Anseelse og Værdighed, han tilforn havde nydt ved sin Keysers Hof; og at den høyeste Grad af menneskelig Klogskab bestod, efter hans Meening, derudi, at man indrettede sine Begieringer og Sinds Tilbøyelser efter den Tilstand i hvilken Guds Forsyn behagede at give os en indvortes Sinds Rolighed midt i alle de Gienvordigheder, som tilslaaes os udvortes.

Fremdeles sagde han: "I de første Dage, "efter at jeg var kommen her hid, syntes mig, "det var en stor Ulykke, som havde rammet paa "mig; hvorudover jeg blev meget utaalmodig. "Jeg rykkede Haaret af mig, jeg sønderrev mine Klæder, kort sagt, jeg forløb mig i alle de "Daarligheder, som de pleye at falde til, der "meene at være undertrykte formedelst deres ublide Skiebne; men da jeg nogen Tid derefter eftertænkte og overvøyede alting, blev jeg anderledes bevæget, saa jeg paa en stille og rolig Maade betragtede baade mig selv og alle de Objecta, "som vare omkring mig. Da befandt jeg strax, "at Menneskets Fornuft, saa snart den har Leylig-

"lighed og god Frist til at eftergrandske alle Li-
"vets Omstændigheder, og den Hielps Beskaffen-
"hed, som den kand laane af Verden, til at gis-
"re Livet lykkaligt, er nokkom skikket til at forskaffe
"sig en sand Lykkalighed, som ikke hænger af Lyk-
"kens Ustadighed, og som best passer sig for vore
"naturlige Begieringer, og for det største Oye-
"meed, vi ere skabte til. Jeg erkiendte i faa Da-
"ge, at en sund Luft, ringe Mad til at opholde
"Livet med, bequemme Klæder til at forvare Le-
"gemet med imod Frost og Kuld, og den Fri-
"hed at røre og bevæge sig saa meget, som gis-
"res behov til Sundheds Vedligeholdelse, er alt,
"hvad Verden kand give og contribuere til Men-
"neskets rette Velstand. Jeg tilstaaer, at Høy-
"hed, Anseelse, Værdighed, Rigdom og de Vel-
"lyster, som deraf kand følge, og hvoraf jeg til-
"forn har havt min fulde Deel, kand ligesom
"overøse os med tusinde yndige Forlystelser og
"Fornøyelser; men paa en anden Side giøre alle
"disse Lyst-Væld en skrekkelig Virkning hos vor
"Sinds slemmeste Tilbøyelser. De giøre, saa
"at sige, vor Ærgierrighed, vor Hofmod, vor
"Penge-Gierrighed og vore kiødelige Begierin-
"ger frugtbare. I disse vort Hiertes Beskaffen-
"heder, som i sig selv ere syndige, ligger Sæden
"til alle andre Misgierninger. Samme have ik-
"ke ringeste Samfund med de Gaver, som giøre
"Mennesket viis og klog, ey heller med de Dy-
"der, hvoraf en Christens Kiendetegn bestaare.
"Ved det jeg nu er skilt ved all denne udvortes

"Velstand, som føder saa mange Laster af sig,
"og ved det jeg nu lever her langt borte fra dens
"falske Skin, saa anseer jeg det kun paa den
"morke Side; Jeg finder derudi intet andet end
"en heslig Gestalt, og jeg er tilfulde overbeviist,
"at Dyd allene gior Menneſket ret klog, stor og
"riig, og at Dyd allene gior Menneſket bereed
"til at nyde en evig Lyksalighed. Ved disse Tan-
"ker befinder jeg mig midt i denne Orken langt
"lyksaligere end alle mine Fiender, som nu eye
"all den Rigdom og sidde i den Værdighed og
"Myndighed, de have skilt mig ved, og hvorfra
"jeg nu befinder mig afloſt ligesom fra en tung
"Byrde.

Ydermeere sagde han til mig: "Maaskee I
"tænker, min Herre, at Nød allene tvinger mig
"til at fatte deslige Meeninger, og at jeg af en
"vis Politique gior saadanne Anmerkninger for
"at lindre eller sødgiøre en Tilstand, som andre
"kunde kalde elendig; men har I de Tanker, saa
"tager I feyl. Er det et Menneske mueligt at
"kiende nogenledes sine egne Meeninger, saa kand
"jeg forsikre, at jeg vilde ikke gaae til Hoffet igien,
"om min Herre Czaren, endskiønt vilde sætte mig
"igien i all min forrige Anseelse. Og jeg sætter,
"i fald jeg nogensinde skulde faae de Tanker, at
"tage mod det Tilbud, saa bekiender jeg, at jeg
"giorde ligesaa daarlig som et Menneske, der,
"efter at han var forloſt af dette Kiøds Fængsel
"og havde allerede smagt den himmelske Lyksalig-
"hed, vilde komme igien paa Jorden, og paa nye

ey

"ey allene underkaste sig det menneskelige Livs
"Elendighed, men ogsaa overgive sig til dets
"skammelige Skrøbeligheder.

Denne Tale fremførde han saa ivrig og med saa bevægelige Gebærder, at man af all hans Adfærd kunde merke, at han blottede hans rette Hiertens Meening.

Jeg sagde til ham, at jeg tilforn i den Tilstand, som jeg havde afbildet ham, havde holdet mig selv for at være som en Monarch; men hvad ham angik, saa var han ey allene en absolut Herre, men ogsaa en stor Overvinder, helst eftersom den, der beholder Seyer over sine oprørske Begierligheder, den der overvinder sig selv, og faaer sin Villie til at adlyde sin Fornuft, fortiener denne priisværdige Titel langt bedre, end den, som nedbryder de stærkeste Muure omkring en fast Stad. "Dog beder jeg Eder høyligen, "naadige Herre, at I vil tillade mig den Frihed "at fremsætte et eeneste Spørsmaal til Eder, nem"lig dette: I fald det stod Eder frit fore at for"lade denne Eensomhed, og at giøre en Ende paa "denne Eders Landflygtighed, vilde I da vel be"tiene Eder af denne Frihed?

Han svarede mig: "Min Herre, Eders Spørsmaal er kunstig indrettet, og vil man ret "svare derpaa, saa maa man giøre nogle meget "rigtige Distinctioner. Dog vil jeg med all "muelig Oprigtighed fornøye Eder derudi med et "Svar. Intet i Verden skulde kunde formaae "mig til at forlade min Udlændigheds Tilstand,

"uden disse tvende efterfølgende Aarsager: nem-
"lig den Glæde, jeg kunde nyde at see mine Slæg-
"tinge; og den Fornøyelse, jeg kunde have at le-
"ve i en noget beqvemmere Egn. Men jeg kand
"vidne for Eder, at, dersom min Herre vilde sæt-
"te mig igien iblandt hans Hofstat, og under den
"Forvirring, som følger med Ministrers Anseel-
"se, saa vilde jeg ikke forlade disse øde Steder
"og disse Vande, som I seer her med Is belagt,
"for at faae Deel i den falske Glands af den
"Roes, Ære, Rigdom, og af de Forlystelser, eller
"rettere sagt, de Daarligheder, som end ogsaa
"den Hofmand nyder, der meest er elsket og yn-
"det af en Fyrste.

"Men, naadige Herre, svarede jeg, maaskee
"I er ey allene forviist fra Hoffets Forlystelser,
"fra den Anseelse og fra den Formue, I fordum
"har nydt og havt; men I er vel ogsaa skilt ved
"Eders Gods og Eyendomme, og derudover ble-
"ven berøvet det der skulde tiene til Eders Ma-
"gelighed og Livs beqvemme Ophold, saa I ikke
"har saa meget tilovers, at I rigelig nok kand
"have Eders Nødtorft efter middelmaadig Stand
"og Vilkor.

"I gietter det ikke ulige, sagde han, at I
"anseer mig for en Fyrst, som jeg og virkelig er.
"Men, naar I betragter mig blot som et men-
"neskeligt Creatur, blandt de andre Menneskers
"Tal, saa skal I let begribe, at jeg ikke kand kom-
"me til at lide Mangel, uden saa var jeg faldt
i langvarig Sygdom. I seer vor Levemaade;

Vi

"Vi ere her fire Stands-Personer; vi holde os "indgetogene, og paa en Maade, som passer sig "for Landflygtige. Vi have alle fire faaet lidet "af vor overblevne Armod i Sikkerhed, hvilket "hielper saa meget til, at vi ikke have behov at "gaae ud paa Jagt for at forhverve noget til vor "Underholdning. Ikke desto mindre leve de ar-"me Soldater, som findes her, og løbe omkring "i Skovene at fange Ræve og Zobeler, ligesaa "rigelig som vi; En Maaneds Arbeyde indhen-"ter dem alt hvad de have behov i et heelt Aar. "Vi sætter kun lidet til paa vor Tæring, og saa "falder det os derfore let, at faae her rigelig hvad "vi behøve.

Det blev alt for vidtløftigt, dersom jeg vilde fortælle hvert Stykke i sær af den Samtale, jeg holdt med denne store Mand. Han lod derhos see en høy Forstand og en stor Kundskab om en Tings rette Værdie, samt en Viisdom, som havde en ædel Gudfrygtighed i Følge med sig. Det var ikke at tvivle paa, at jo den Foragtelse, han viiste imod Verden, var oprigtig; og man skal i Resten af min Historie see og merke, at der var ikke et bedrageligt Skin hos ham.

Jeg havde nu allerede i 8 Maaneder opholdt mig der i den mørke Vinters Tid, og Kulden var saa skarp, at jeg torde ikke vove mig ud paa Gaderne, førend jeg først havde pakket mig til med foerede Klæder, og taget en foeret Masque for Ansigtet, i hvilken var kun et Hull at drage Aanden igiennem, og to andre Huller for Øynene,

paa

paa det jeg kunde see frit omkring mig, og giøre Forskiel paa hvad der kom mig fore. I tre Maaneder havde vi kun fem eller i det høyeste sex Timer Dag; i all den øvrige Tid havde det været gandske mørkt, dersom Sneen, der skiulte Jorden, ikke havde lyset noget. Vore Heste bleve forvarede i Huuler under Jorden, og de 3 Karle, som vi havde leyet til at tiene os, og at rygte vore Beester, udstode meget paa samme Tid af Aaret, saa man engang maatte skiære en Finger anden gang en Taa af dem, paa det den kolde Brand ikke skulde slaaes dertil.

Sandt er det: Vi havde Varme nok i Huuset; Muurene vare tykke og Vinduerne smaa og dobbelte; Os fattedes ey heller Levnets Midler, som bestode mestendeels i tørret Rinsdyr-Kiød, gode Kavringer, tørre Fiske, vildt Giede-Kiød og Byffel-Kiød, hvilket sidste er en meget god Mad, og smager omtrent som andet Øxe-Kiød. Vor Drik var Vand blandet med Spiritu Vine i steden for Brændeviin; og, naar vi vilde giøre os noget til gode, saa havde vi, i steden for Viin, Miød som var ret skiøn. Jægerne, som glemte ikke at stryge igiennem Skovene, i hvad for Veyer der end blæste af Skyerne, førde os stundum Vildbrad, som var overmaade feedt, og smagte meget vel. Undertiden forsynede de os med store Stykker af Biørne, hvilket man der i Landet spiser som en nydelig Steeg, men vi Engellænder funde intet synderligt eller lekkert derudi. Herneſt kom det os me-

get

get vel tilpas, at vi havde Forraad af ret god Thee hos os, paa det vi kunde giøre vore Venner en Ære at tractere dem dermed. Kort at sige: Der fattedes os intet, at vi jo kunde leve der fornøyede.

Da vi havde faaet Martii Maaned fat, begyndte Dagene at længes og Kulden at mindskes. Jeg saae da mange Reysende allerede at giøre Anstalt til at fare afsted paa Slæder; men eftersom jeg paa min Side havde fast besluttet at gaae til Archangel, og ikke til Moscau eller ad Øster-Søen, saa lavede jeg ikke det ringeste til Reyse; thi jeg vidste vist, at de Skibe, som komme Sønden fra, seigle ikke bort hid til denne Deel af Verden førend i Maji Maaned eller først i Junio; og, naar jeg kom derhen i Begyndelsen af Augusti Maaned, saa kunde jeg være der førend noget Skib blev færdigt at reyse tilbage.

Jeg saae derfore alle Reysende og alle Kiøbmænd reyse bort, førend jeg; og ret giorde de, at de reyste forud; thi det skeer aarlig at de forlade Siberien paa den Tid, og gaae deels til Staden Moscau, deels til Archangel, der at sælge deres Foerverk, og i den sted at tage med sig alt hvad de behøve til at forsyne deres Magazin. De have 800 Engelske Miile at reyse, naar de ville hiem igien, og derfore maa de skynde sig.

Mine Sager og mine Vahre begyndte jeg ikke at pakke sammen, førend sidst i Maji Maaned; og medens jeg havde dermed at giøre, tænk-

te

te jeg paa alle disse i Udlændighed henviiste Personer, hvilke man slipper løse saa snart de ere komne til Siberien. De kand gaae allevegne hvorhen de ville, og jeg forundrede mig storligen, at de ikke vare betænkte paa at komme til en anden Deel af Verden, hvor de kunde leve meere bequem og under et bedre Clima.

Men jeg forundrede mig ikke meere, da jeg havde forestillet den Printz, som jeg har talt om, min Vanskelighed; thi han gav mig følgende Svar: "Man maa strax i Begyndelsen betrag"te Steden, hvor vi ere, og dernest den Til"stand, vi befinde os udi. Min Herre, vi hid"sendte Landflygtige, ere her stærkere indslutte"de, end inden Jern-Tralverk og Laase. Paa "Nord-Siden have vi et Hav, som ikke kand "beseyles, og som der aldrig er kommen hverken "Baad eller Skib igiennem; og om vi end hav"de et Skib i vor Magt, saa vidste vi dog ikke, "ad hvilken Side vi skulde seyle. Ingen anden "Egn kand vi komme igiennem, end just midt "igiennem et stykke Land, som er omtrent 340 "Miile, og hører hans Czariske Majestæt til. Der "er det nu ikke mueligt at snige sig igiennem Af"veye, men man maa endelig følge de Landveye, "som Commandanterne i Fæstningerne have ba"net, og derfore maa man gaae igiennem Steder, "hvor der ligger Russisk Besætning. Droge vi "nu de ordentlige Veye, saa bleve vi vist nok "paagrebne; og dersom vi søgte hen paa Afveye, "saa slog det aldrig feyl, at vi jo maatte døe af

Hun-

"Hunger. See, derfore er det haandgribeligt,
"at man ikke kand giøre sligt Anslag uden at fal-
"de paa den allerstørste Daarlighed.

Dette eeneste Svar kom mig til at tie stille, og deraf havde jeg nok; thi det gav mig tydelig tilkiende, at disse Religerte vare lige saa fast fangne paa Siberiens vidtløftige Marker, som om de sadde indsluttede i Castellet i Moscau. Dog hindrede denne Overbeviisning mig ingenlunde, at jeg jo indbildede mig, jeg var i Stand til at frie denne store Mand ud af sin bedrøvelige Ensomhed, ja jeg giorde endogsaa Anslag dertil, i hvor farligt det end kunde være for mig selv. Engang en Aftenstund fandt jeg Leylighed til at aabenbare ham mine Tanker, og at giøre ham Forslag herom. Jeg sagde ham da, hvorledes det faldt mig gandske let at tage ham med mig, efterdi der var ingen som holdt Vagt over ham, og at jeg havde besluttet at gaae til Archangel og ikke til Moscau: Jeg forestillede ham, hvorledes jeg kunde drage frem paa denne Vey med mit Følgeskab, ligesom en liden Caravane, og havde derfore ikke behov at søge Natte-Leye i de Russiske Besætninger, men jeg kunde om Natten blive underveys paa Marken hvor jeg vilde; og paa denne Maade kunde jeg let føre ham til Archangel, hvor jeg vilde drage Omsorg for at faae ham paa et Engelsk eller Hollandsk Skib i Sikkerhed, og siden kunde jeg tage ham med mig hen til de Lande, hvor ingen giorde sig Umage at forfølge eller oplede ham. Jeg forsikkrede ham

der-

derhos, at jeg vilde forsyne ham paa Reysen med alt hvad han behøvede, indtil saa længe han var kommen i Stand at have sin Underholdning for sig selv.

Han hørde meget opmerksom paa mig, og i all den Tid, da jeg talede, saae han stivt paa mig; ja jeg kunde af alle hans Gebærder merke, at det, jeg sagde ham, rørde og bevægede ham inderligen: Thi hvert Øyeblik skiftede han Farve; snart syntes hans Øyne liflige, snart saae han død-øyet ud, og det lod ligesom hans Hierte vankede hid og did mellem stridige Affecter. Og end meere: Han kunde ikke strax svare mig, da jeg havde ladet af at tale, saa jeg til sidst blev keed af at bie længere efter hans Svar.

Men, efterat han var kommet sig lidet igien, saa raabte han: „O hvor ulykkelig er de arme „Menneskers Tilstand, naar de ikke med all mue„lig Fliid sætte sig i Sikkerhed imod alle Farlig„heder, hvorved de snart kand skeye fra Dyden! „Prøver paa det oprigtigste Venskab kand blive „dem til Snarer, og, naar man har den aller„beste Hensigt, kand dog den eene tidt føre den „anden i Fristelse. Min kiere Ven, sagde han meere sagtmodig, eders Tilbud er saa frie for „all Egen-Nytte, at jeg gandske lidet havde lært „at kiende Verden, om jeg ikke forundrede mig der„over, og, at jeg maatte være den uskionsomste i„blandt Menneskerne, om jeg ikke merkede hos „mig all optænkelig Taknemmelighed derfore. „Men siig mig oprigtig, meener J, at jeg uden

Skrømt,

„Skromt, foragter saaledes Verden, som jeg ud-
„vortes teer mig? og meener I, at jeg har blot-
„tet mit Hiertes Inderste for eder, i det jeg har
„forsikkret eder, at jeg i min Udlændighed har
„opnaaet en Lyksalighed, der overgaaer alle de
„Fordeele, som man kand nyde af hoy Anseelse
„og Riigdom? Tænker I, jeg har faret med
„Sandhed, i det jeg har sagt, at jeg ikke paa ny
„vilde lade mig sætte i den Værdighed, som jeg
„tilforn var udi ved min Herres Hoff? Har I
„holdt mig for en redlig Mand, eller har I an-
„seet mig for een af saadanne Hyklere, der, for
„at raade Boed paa deres Ulykke, prale falske-
„ligen med Gudsfrygt og Viisdom?

Her taug han stille, vel ikke for at opbie mit Svar, men fordi hans Hiertes heftige Bevægelse hindrede ham fra at tale vidre. Jeg forundrede mig storligen over denne store Mands Meeninger, og alligevel forsømmede jeg ikke at bevege ham til at fatte et andet Sind. Jeg brugte derhos nogle Argumenter eller Grunde, paa det jeg kunde give ham Anledning til at rive sig ud af sin bedrøvelige Tilstand; jeg giorde mig ogsaa Umage for at faae ham til at betragte mit Forslag som en Dor, hvilken Himmelen oplod for hans Frihed, og som en Befaling, hvilken han fik fra Guds Forsyn, at sætte sig selv i en bedre Tilstand, og at være andre Mennesker til Nytte. Han svarede mig: "Hvad veed I, om det ikke, i
„steden for en Befaling af Guds Forsyn, er snarere
„en Satans List, som, under Befrielses Skin,

„forestiller Sielen en Afbildning om en stor Lyk-
„salighed, for at faae mig i Snare, og bevege
„mig til at rende selv ind i Fordervelse? Her i
„min Udlændighed er jeg fri for all Fristelse at
„komme igien til min elendige Høyhed, og, om
„jeg var end sluppen los herfra, saa maatte maa-
„skee Hofmod, Ærgierrighed, Penge-Gierrig-
„hed og Kiødets Lyst forlede mig paa ny: Og
„da maatte jeg lyksalige Fange, midt i ud-
„vortes Friheds Forlystelser, atter blive en Træl
„af mine Affecter. Ney, ney, min Herre, det
„er bedre, at jeg i min Udlændighed bliver Fred-
„los forviist fra Hofe, og befriet fra Laster, end
„at jeg, ved at tabe min Fornuftes Frihed, og
„ved at sætte min evige Lyksalighed i Vove, skul-
„de forlade denne vidtløftige Ørken? Denne sted-
„sevarende Fornøyelse er det, som jeg seer paa,
„men jeg kunde let miste den, om jeg tog mod e-
„ders gode Tilbud. Jeg er et skrøbeligt Men-
„neske, som af Natur gierne vil følge sit Sinds
„Tilbøyelser: Lad mig derfore blive ved mit For-
„sæt, og vær ikke baade min Ven og min Fri-
„stere tillige.

Nar jeg over den forrige Discours bleven for-bauset, saa giorde denne mig aldeles stum. Hans Siel stridde saa heftig imod hans Begieringer, og imod den naturlige Tilbøyelse, som kommer hvert Menneske til at søge sin Magelighed, at, endskiønt det var en stærk Kuld, saa flød dog Sveden af ham. Efterdi jeg nu saae, at han havde behov at hvile sig lidet, saa sagde jeg ham med

faa

faa Ord, at han giorde vel og klogelig, om han tog sig Tid til at overveye denne Sag paa en stille Maade; og derpaa gik jeg hiem.

Omtrent to Timer derefter hørde jeg, at der var een uden for min Stue-Dør, og da jeg reyste mig at ville lukke Dørren op, betog han mig Umagen; og jeg blev da vaer, at det var Fyrsten selv. „Min kiere Ven, sagde han til mig, „I havde paa det nærmeste overtalt mig, men „min flittige Betragtning er kommen mig til „Hielp, saa jeg er bleven styrket igien i min Mee„ning; tag det ikke ilde op, jeg beder eder. At „jeg, ikke antager men afslaaer eders venlige Til„bud, som ey er grundet paa Egen-Nytte, det „skeer ingenlunde af Uskionsomhed: Tvert imod, „jeg findes i alle mig muelige Maader taknem„melig derfore; vær kun forsikkred derom. Men „I vil vel ikke, at jeg skal styrte mig i Ulykke; ja „jeg formoder, som der og findes saa stor For„stand hos eder, at I hellere glæder eder over „den Seyer, jeg har faaet vundet over mig selv. „Jeg haaber, naadige Herre, svarede jeg ham, „at I selv er tilfulde overbeviist, at I ikke vii„ser eder ulydig imod Guds Villie i at forkaste „det Forslag, jeg gior eder. Min Herre, sag„de han til mig, dersom dette Forslag var ble„ven mig giort formedelst Guds Forsyns besyn„derlige Regiering, saa havde og lige saa„dan en besynderlig Regiering tvunget mig til at „tage derimod; og derfor har jeg Aarsag at troe, „at det skeer af Lydighed mod Guds Villie, naar

„jeg afslaaer en Forestilling, som synes at være „saa fordeelagtig. I skilles nu snart fra mig, og, „endskiønt I forlader mig her som en Fredløs og „ufri Mand, saa efterlader I mig dog (saale„des at jeg bliver her tilbage) som en ærlig og „from Mand, der har bevæbnet sig imod sine Ly„ster og Begieringer med en viis Forsigtighed og „en klog Frygtagtighed." Jeg kunde ikke sige andet, end at jo hans Slutning og Forsæt var snild og god, dog forsikkrede jeg ham endnu eengang, at jeg aldrig havde anden Hensigt end til at tiene og hielpe ham. Derpaa omfavnede han mig meget kierlig og venlig, forsikkrende mig, at han ingenlunde tvivlede, men var overbeviist om min Redlighed, og at det skulde være ham hiertelig kiert, om han kunde lade see sin Taknemmelighed derfore. Men, for at viise mig, at hans Forsikringer vare oprigtige, saa præsenterende han mig en kostelig Foræring af Zobeler og andre rare Skind af vilde Dyr. Det gik mig nær, at jeg skulde tage det af en Mand, der var i saa ulykkelig en Tilstand; men han vilde intet Nev vide af at sige, og, paa det jeg da ikke skulde giøre ham vreed, saa blev jeg tvungen til at tage mod denne herlige og kostbare Foræring.

Dagen derefter sendte jeg min Karl til ham med en Foræring, bestaaende i noget Thee, to stykker Chinesisk Damask, og nogle smaa Japanske Guld-Stykker, som veyede tilsammen ikke fuldt 12 Lod; saa der fattedes meget derudi, at min Foræring var ikke saa stor som hans. Si-

den, da jeg kom tilbage til Engelland, befandt jeg at hans Foræring var meere end 200 Pund Sterling værd.

Theen tog han imod, samt det eene stykke Damask, og et eeneste lille Guld-Stykke af Japanisk Mynt, hvilket han uden Tvivl beholdt som en Curiositæt; Resten sendte han mig tilbage, og lod mig sige, at det skulde være ham meget kiert, om han kunde komme til at tale med mig. Da han derpaa var kommen til mig, sagde han, at jeg vel vidste, hvad vi tilforn havde talet med hverandre, og nu bad han mig, at jeg ikke vilde tale meere derom. Dog ønskede han gierne at vide, om jeg, som saa ædelmodig havde tilbudet ham min Tieneste, var ogsaa sindet at gisre det samme mod en Person, som han vilde nævne for mig, og hvis beste laae ham særdeles paa Hiertet. Jeg svarede ham oprigtig, at, dersom jeg sagde, at jeg var rede til at gisre lige saa meget for en anden, som for ham, helst siden jeg fornam hos mig selv en stor Ærbødighed og en fuldkommen Hoyagtelse mod ham, da maatte jeg tale imod min Samvittighed. "Dog, sagde „jeg fremdeles, vil J være saa god at sige mig „hvem Personen er, saa vil jeg svare eder oprig„tig: Behager eder da ikke mit Svar, saa haa„ber jeg alligevel, at J bliver derfore ikke vreed „paa mig.' Derpaa sagde han mig, at det var hans eeneste Søn angaaende, hvilken jeg aldrig havde seet, men befandt sig i samme Stand, som han selv. Denne hans Søn var over 200

Engelske Miile borte fra Tobolska; men han vilde vel finde paa Middel til at faae ham hid, dersom jeg var villig til at beviise ham denne Gunst.

Jeg betænkte mig ikke et Øyeblik, men sagde til ham, at jeg var gierne tilfreds dermed, og, siden jeg ikke kunde viise ham selv, hvor høyt jeg elskede og agtede ham, saa skulde det være mig kiert, om jeg kunde give ham nogle Prøver og Kiendetegn derpaa imod hans Søn. Dagen derefter sendte han Folk afsted at hente den unge Printz, som kom 3 Uger derefter, havende med sig 6 Hæste, vel bepakkede med de kostbareste slags Skind og Foer-Verk, hvis Værdie beløb sig til en stor Summa.

Hans Tiennere førde Hæstene ind i Staden, og lode deres unge Herre blive noget uden fore, indtil om Natten, saa kom han ubekiendt i mit Huus, og hans Fader førde ham til mig i Dølsmaal. I selvsamme Øyeblik giorde vi fuld Aftale med hverandre, angaaende vor Reyse, og lavede alt hvad dertil fornødent giordes, i den Skik, som det burde være.

Jeg havde i denne Stad byttet en Deel af mine Indianske Vahre bort imod en god Qvantitæt Zobel, Hermelin, sorte Ræv-Skind, og andet kostbart Foerverk. Hvad jeg derimod havde leveret, bestod i Moskat-Nødder og Nelliker; Resten førde jeg til Archangel, hvor jeg fik det bedre betalt, end i London.

Denne Handling syntes min Consort meget vel

vel om, thi han tragtede meere efter Vinding end jeg, og Kiøbmandskab var derforuden meere hans Verk end mit. Ja, han gratulerede sig selv, at vi havde fattet den Slutning at blive saa længe i Siberien, efterdi vi havde der havt saa anseelig Profit.

I Begyndelsen af Junii Maaned reyste jeg fra denne Stad, som ligger saa langt borte fra de sædvanlige Veye, hvor Kiøb og Sall drives, at den vel ikke skal giøre stort Væsen i Verden. Vor Caravane var gandske liden, fordi den bestod i alt kun af 30 Hæste og Kameler. Alt dette gik under mit Navn, ihvorvel deriblant fandtes 11, som tilhørde den unge Printz.

Eftersom jeg nu havde saa stor Equipage, saa følgede det af Fornødenhed, at jeg skulde have en hob Tieneste-Folk; og derfor kunde Printzens Folk meget vel ansees for mine. Denne Herre lod sig selv kalde min Hofmester, hvilket gav formodentlig Anledning, at man ansaae mig for en fornemme Mand; men jeg var ikke storagtig deraf, thi denne Forfængelighed kildrede mig slet intet.

Strax i Forstningen maatte vi igiennem den største og fæleste Ørken, jeg har fundet paa denne Reyse. Jeg kalder den den fæleste Ørken, fordi Grunden er derudi paa mange Steder saa sumpig og fuld med Moser, paa mange andre Steder er den gandske Ujævn. Alt, hvad vi trøstede os ved, var, at vi havde intet at frygte for de oprøriske Tartarer, eftersom de ginge aldrig, eller

gandske sielden over Floden Oby. Men denne Regning slog os merkelig feyl.

Den unge Printz havde en meget tro Moskovitisk eller, rettere sagt, Siberisk Tiener hos sig, som var ret veykyndig igiennem det hele Land, og derfore forde os ad besynderlige Veye, saa vi ikke havde Behov at komme til de Stæder, som ligge paa Land-Veyen, saasom Tumen, Soly, Kamskoy, og mange andre. Han vidste, at Besætningerne i disse Stæder, skarp og nøye efterlevede den Befaling, de havde faaet, at examinere de Reysende, for at see, om ikke en fornemme Person af de Relegerte havde maaskee faaet i Sinde at snige sig iblandt andre Reysende ind i den mellemste Deel af Moscau.

Paa den Maade, som vi nu anstillede vor Sag, vare vi vel ikke undergivne deslige Randsagelse; men paa en anden Side saae vi os nodde til at fortsætte hele Reysen igiennem Orken, og at ligge om Natten paa Marken under vore Tælte, i den Sted vi kunde have nydt all optænkelig Magelighed, om vi havde draget igiennem Stæderne. Den unge Printz merkede de Vanskeligheder, jeg var kommen udi for min Godheds skyld imod ham, hvorudover han mange gange ikke vilde lade mig slaae Leyr, forend vi vare nær hos en Stad. Han selv tog til Takke med at sove hos sin troe Tiener inde i Skovene, og vidste godt at finde os igien paa de Steder, hvor vi havde giort Aftale at bie efter ham.

Vi komme da til Europa, i det vi ginge over den

den Flod Kama, som paa dette Sted skiller Europam fra Asia. Den første Europæiske Stad, som man finder paa samme Side, kaldes Soly Kamskoy, hvilket hedder saa meget som "den stø"re Stad hos Floden Kama.„ Vi troede, at skulle faae der Folk at see, som levede langt artigere saa vel i Sæder, som skikkelige i Klæder, og bedre i deres Religion; men vi tænkte feyl. I den Orken, som vi maatte reyse igiennem, og som paa samme Side strekker sig kun 200 Engelske Miile, endskiønt den paa andre Steder er vel 700 stor, fandt jeg liden Forskiel paa de Indbyggere frem for de i Mogul. De leve i lige saa grov Hedenskab, som de Vilde i America. Deres Byer og Huuse ere fulde med Afguds Billeder, og deres Levemaade er gandske barbarisk, undtagen i de Steder og Landsbyer, som ere nær derhos, hvor man finder Christne, som sige, at de ere af den Græckiske Religion, men de have saa mange fra deres gamle Hedenskab overblevne vanhellige og utidige Ceremonier iblandt bemældte Religion, at man snarere skulde agte deres Guds Tieneste for Troldom eller Signerie, end for en christelig Andagt.

I det vi droge igiennem dette store øde Land, og jeg, som tilforn er mældet, tænkte ikke paa mindste Fare, var jeg tillige med mit gandske Følgeskab nær bleven myrdet af en Hob Straten-Rovere. Jeg har aldrig kundet erfare, hvad det var for Folk, om det var et slags Tartarer, som man kalder Offiachi, eller om de vare komne over

fra hin Side af Floden Oby, eller ogsaa, om det var en Hob Jægere fra Siberien, som maaskee havde slaget sig tilsammen, for at giøre andet Rov, end at fange Zobel og Ræve. Men det husker jeg grandt, at de sadde alle paa Hæste, vare bevæbnede med Buer og Pile, og at de vare omtrent 45 i Tallet, da de første gang mødte os. To gange nærmede de sig til os, og, i det de omringede os allevegne, betragtede de os med stor Flid. Derefter stillede de sig lige i Veyen for os, ret ligesom de havde i Sinde at forbyde os at drage frem.

Efterdi vort Følgeskab bestod kun af 16 Personer, saa stillede vi alle vore Kameler i en Linie for os, paa det vi desbedre kunde være i Stand at slaae dette Pak af Veyen; derpaa holdte vi stille, og sendte Printzens Siberiske Tienner hen at indhente os Kundskab. Hans Herre tillod det hellere end gierne, fordi han var bange, det maatte være en Hob Siberier, som man havde sendt ud at gribe ham paa hans Flugt, og med Magt at føre ham tilbage.

Denne behiertede Tiener reed hen imod dem, og i det han kom dem saa nær, at han kunde raabe til dem, holdt han stille, og talede med dem paa alle de forandelige Maader som findes i det Siberiske Tungemaal; men han kunde ikke forstaae et Ord af det de svarede. Saa meget fornam han dog af deres Gebærder og Tegn, at de vilde skyde los paa ham, om han dristede sig til at komme nærmere. Derpaa vendte han tilbage

at

at give os Efterretning, ihvorvel han havde ikke meget at sige os, uden at han af deres Klædedragt sluttede, at det maatte være Calmucker eller Circassiske Tartarer, og at der, som formodentlig og troeligt syntes, maatte være fleere i Orken hid og did adspredde, enddog han aldrig tilforn havde hørt sige, at disse Barbarer vare komne saa langt hen mod Norden. Dette var sandelig kun en slet Trøst for os, men her fandtes intet Middel derimod.

Lidet borte paa vor venstre Haand, fierde Deelen af en Engelsk Miil fra os, og gandske nær hos Veyen, var der et lidet Krat, hvor Træerne stode tette, og jeg betragtede strax, at vi maatte gaae derhen, og der forskandse os, saa godt som vi kunde. Vi skulde, efter min Meening, nødvendig herved have dobbelt Fordeel: De tykke og over hinanden hængende Greene satte os i Sikkerhed imod vore Fienders Pile-Skud, og de kunde aldrig angribe os i en Hob. Sandt at sige, saa førdte den gamle Portugisiske Styremand mig først paa de Tanker. Denne ærlige Mand havde den skiønne Egenskab, at han i Fare var altid ved frit Mod, og derudover kunde han altid best give gode Raad, og sætte Mod i andre.

Vi fuldførde dette Anslag det snareste vi kunde, og vi naaede bemældte lille Krat, saa Tartarerne eller Roverne ikke giorde ringeste Bevegelse at hindre os derfra. Da vi vare komne der, befandt vi til vor store Fornøyelse, at Grunden

sam-

sammesteds var sumpig, og paa den eene Side havde et stort Væld, som bredede sig ud lige som en Soe, og i samme Soe løb der, ikke ret langt borte, atter et andet Væld lige saa stort. Kort at fortælle, vi saae, at vi vare just hos Udspringet og Begyndelsen af en anseelig Flod, som man kalder Britska.

Træerne, som voxede omkring dette Kilde-Væld, vare omtrent kun 200 i Tallet, men de stode tæt sammen, og havde store brede Greene med tykke Løv, saa at, da vi havde faaet fat paa dette Krat, vi da agtede os at være uden Fare, med mindre at vore Fiender vilde stige fra deres Hæste, og gribe os an til Fods.

Men for at giøre dem ogsaa dette desto vanskeligere, saa fand vor gamle Portugisiske Styremand strax paa at hugge store Greene af, og lod dem hænge og hefte paa Træerne, hvilket var da ligesom en ordentlig Skandse omkring os.

Der holdte vi os stille, for at see, hvad Fienden vilde tage sig til imod os; men i en rum Tid rørde de sig ikke; dog hen paa Aftenen, omtrent 2 Timer førend Natten faldt paa, komme de rendende lige ind paa os; og, endskiønt vi ikke bleve det strax vaer, saa befandte vi dog deres Antal forøget, og at de vare i det mindste 80 til Hæst, iblandt hvilke os syntes at være nogle Qvinder.

Kun et halvt Bosse-Skud vare de fra os, da vi losnede eet eeneste Gevær med løst Krud, og tillige raabte til dem paa Russisk, „hvad de vilde,

„de, og at de skulde rykke tilbage.„ Men efterdi de ikke forstode os, saa giorde dette Skud intet andet, end ophidsede og forbittrede dem meere. Derfore satte de ind paa os i fuld Spring, ey formodende, at vi havde lukket Gabene mellem Træerne saa vel til, at det var umueligt at komme der igiennem. Vor gamle Portugise, som havde været vor Ingenieur, var ogsaa her vor Capitain. Han befalede os, at vi skulde ikke give Fyr, forend Fienden kom os paa et halft Pistol-Skud nær, paa det vi kunde skyde vist. Vi sagde ham, han skulde da give os Tegn, naar vi skulde skyde; men han dvælede saa længe dermed, at nogle af Fienderne vare ikke længere fra os end 3 eller 4 Favne, da vi gave vor Salve. Vi meedede saa vist, eller rettere at sige, Guds Forsyn regierede vort Skud saa vel, at vi dræbte 14 af dem; jeg vil ikke regne Hæstene og dem, som kun vare qvæste. Thi vi havde alle ladet vore Gevær med 3 eller i det mindste med 2 Kugler.

De bleve grumt forskrekkede over saa uformodentlig en Salve; og derpaa droge de over 200 Favne tilbage fra os. Imidlertid havde vi ey alleene saa megen Frist, at vi kunde ladde vort Gevær paa nye, men vi giorde ogsaa et Udfald, og snappede 5 eller 6 Hæste til os; Karlene, som havde siddet derpaa, havde, efter all Formodning, mistet Livet. Vi kunde let see, at vore Fiender vare Tartarer, men vi kunde umueligt skionne, i hvad for et Land de horde

hiemme, ey heller hvad særdeeles Aarsag der havde beveget dem til at komme derhen. Omtrent en Time derefter giorde de atter Anstalt til at anfalde os, og recognoscerede vort lille Krat paa alle Sider, for at see, om de ikke kunde finde en anden Vey at komme igiennem; men da de merkede, at vi vare rede til at byde dem allevegne Spidsen, saa ginge de atter bort, og vi resolverede os, at blive der i Skiul den heele Nat over. Vi sov gandske lidet, som man let kand troe, men vi arbeydede moxen den gandske Nat paa at forskandse os bedre, og at lukke paa alle de Steder, hvor igiennem Fienden kunde letteſt komme til os; derhos forsømmede vi og ingenlunde at sætte allevegne Skiltvagt, og ellers at holde god Vagt. I denne Positur ventede vi med Smerte, at det skulde blive Dag igien; men, da Dagen lysede op for os, saae vi et ubehageligt Syn. Vi havde tænkt, at Fienderne skulde have ladet Modet falde, fordi de bleve saa ilde modtagne, men deres Antal var da forøget indtil 300, og havde opreyst 10 eller 12 Hytter, ret ligesom de havde i Sinde at beleyre os. Denne liden Leyr havde de slaget en Fierdings Vey borte fra os paa den slette Mark. Over dette Syn bleve vi meget bange, og jeg for min Person, tilstaaer, at jeg agtede mig forloren, samt all den Formue jeg havde hos mig. Endskiønt det nu vel havde været en stor Skade, at miste alt hvad jeg havde med mig at føre, saa var det dog ikke det, der laae mig meest i Tanker-

kerne. Hvad jeg, rettere sagt, gruede for, var, at jeg til sidst skulde falde i disse Barbarers Hænder, efter at jeg paa min lange Reyse var undkommen fra saa mange Farligheder, og havde overstaaet saa store og utallige Vanskeligheder, og at jeg i det Øyeblik skulde komme til Ulykke, da jeg, saa at sige, var for Indløbet af Havnen, og meente, at jeg var i den største Sikkerhed. Hvad min Consort angik, han var nær bleven forrykt i Hovedet: han svoer paa, at enten han mistede sit Gods eller sit Liv, det galt ham lige meget, og derfor havde han i Sinde at forsvare sig, saa længe der var Liv og Blod i ham, thi han vilde hellere fegtende omkomme end siden døe af Hunger.

Den unge Fyrste, der var saa behierted som den tapperste Krigsmand, samtykkede ligeledes denne Meening, at man burde fegte saa længe, man havde Liv og Aande; og den gamle Styremand troede, at paa den Maade, som vi vare indskandsede, kunde vi byde Fienden Trods, og slaae dem tilbage. Saaledes gik den gandske Dag, uden at man kunde komme til nogen bestandig Slutning. Hen mod Aften bleve vi vaer, at Tartarerne havde faaet nye Undsætning; hvilket gav os Anledning til at troe, at de havde været deelt i adskillige Hobe, for at stryge allevegne omkring paa Rov, og at de første havde sendt nogle af deres Hob hen at give de andre Efterretning om det Bytte, de havde opdaget.

Efterdi jeg nu frygtede, at de anden Dagen

maatte blive endnu stærkere, saa begyndte jeg at foresporge mig hos de Folk, vi havde taget med os fra Tobolska, om der ikke fandtes en Afvey, hvor vi om Natten kunde undkomme fra dette Rover-Pak, og søge ind i en Stad, eller ogsaa nogensteds faae en Convoy, som kunde ledsage os igiennem denne Orken.

Den Siberiske Karl, som Printzen havde til Tiener, sagde os, at, dersom vi hellere vilde undvige for dem end fegte med dem, saa trøstede han sig til i forestaaende Nat at føre os derfra igiennem en Vey, som gik hen mod Norden til Petron, og paa den Maade at skuffe Tartarerne, som meente, de havde os ligesom beleyrede; men, sagde han, det verste for mig er dette, at min Herre har forsikkret mig derom, at han hellere vil fegte, end undflye.

Jeg svarede ham, at han havde ikke ret forstaaet sin Herres Meening, thi han var alt for klog dertil, at han skulde ville slaaes alleneste for at have den Fornøyelse at fegte; og endskiønt han havde givet store Kiendetegn paa hans uforfærdede Mood, saa var det dog ikke hans Agt at ville med 17 eller 18 Mænd staae imod 5 eller 600 Tartarer, med mindre Fornodenhed uforbigængelig udkrævede det. Fremdeles sagde jeg: dersom I vist veed et sikkert Middel til at føre os uskadde herfra, saa er dette den eeneste Slutning vi kand og maa gribe til. Han svarede, at dersom hans Herre vilde befale ham dette, saa torde han sætte sit Hoved til Pant, om han ikke fuldførde det Anslag, vi nu havde fundet paa.

Det

Det faldt ikke vanskeligt at faae den unge Herre til saa fornuftig en Slutning. Saa snart jeg havde forestillet ham dette Anslag, gav han sin Tiener Befaling derpaa; og vi giorde strax i samme Øyeblik alting rede, paa det dette gavnlige Forsæt maatte gaae vel af for os. Saa snart det begyndte at blive morkt, tændte vi Ild op i vor lille Leyr, og giorde dertil saa god Anstalt, at det kunde brænde heele Natten igiennem, for at bilde Tartarerne ind, at vi endnu vare der; og saa snart vi saae Stiernerne tindre frem, hvilket var det Tegn og den Tid, som vor Siberier havde sagt os, at vi skulle passe paa til vor Afreyse, og vore Hæste og Kameler vare bepakkede og Reyseferdige, saa fulgte vi vor Vey-Viiser, som havde intet andet end Nord-Stiernen at rette sig efter til at ledsage os igiennem disse Lande, hvoraf en stor Deel var slette Marker.

Da vi nu i to Timer havde brav skyndet os, saae vi, at Morket begyndte at falde, og det blev lysere, end vi agtede det fornodent til vort Forehavende. Maanen gik op, hvilket havde blevet os til Skade, dersom Tartarerne havde merket, at vi vare dragne bort; men til vor Lykke bleve de derudi bedragne, og vi naaede om Morgenen Klokken 6 til en Landsbye, som kaldes Kermazinskoy, hvor vi hvilede os, efter at vi i den Nat havde reyst 40 Engelske Miile, og mange af vore Kameeler og Hæste vare blevne halte og stive. Den gandske Dag medens vi laae der, horde vi ikke det ringeste om vore Fiender.

Omtrent 2 Timer forend Natten faldt paa be-

gave vi os atter paa Reysen, og bleve saa underveys indtil den anden Dags Morgen Klokken 8. Vi maatte ride over en liden Strøm, kaldet Kirtza, om vi vilde ind i en stor Folkrig Bye, som hedder Czomois, og beboes af Russer. Der hvilede vi os i nogle Dage, og der finge vi at høre, at mange Kalmukiske Tartarer havde spredt sig omkring i Orken, men vi torde ikke ved at frygte for dem, hvorudover vi da bleve glade.

Vi tøvede der i 5 Dage, baade for at hvile os noget efter saa besværlige Reyser, og for at forsyne os med nogle Hæste, som vi endelig havde behov. Den redlige Siberier vare vi visselig den største Tak skyldige, fordi han havde ført os saa vidt; og derfore gave vi, min Consort og jeg, ham 10 Pistolers Værdie i Guld, dermed at vederlegge ham nogenledes hans vigtige Tieneste.

Paa en anden Reyse, som varede i 5 Dage, naaede vi til Veuslima hos Floden Witzogda, som flyder ud i Dwina-Strømmen; og derfra komme vi den 3 Julii til Lavrenskoy.

Der havde vi nu den Fornøyelse, at vi saae Enden af vore Reyser til Lands, eftersom vi nu vare hos Strandsiden af Dwina, som er en Flod, der kand beseyles, og derfra kunde vi i 7 Dage komme til Archangel. Der leyede vi os 2 store Baade til vort Bagage, og et meget beqvemt Fartøy for os selv. Den 7 Julii ginge vi til Skibs, og den 18de naaede vi friske og sunde til Archangel, efter at vor gandske Reyse til Lands havde varet 1 Aar, 5 Maaneder og 3 Dage; hvorudi er beregnet den Tid, vi laae i Tobolska.

Her

Her i Archangel maatte vi tove i 6 Uger, og vente paa Skibenes Ankomst, ja vi vare blevne tvungne til at forblive der længere, dersom vi ikke, førend den sædvanlige Tid, da de Engelske Skibe komme did, havde fundet et Hamborger-Skib der i Havnen, som var løbet ind en Maaned tilforn. Da vi nu nøye havde overveyet hvad for en Slutning vi skulde gribe til, saa betragtede vi, at vi kunde afsætte vore Vahre i Hamborg med lige saa god Profit som i London; og derfore besluttede vi samtlige at følge med dette Skib. Vi accorderede da om Fragten, og jeg lod strax alle mine Sager føre inden Skibs-Borde. Nu var det meget naturligt, at jeg lod min saa kaldede Hofmester følge med om Borde, paa det han kunde have Tilsyn med mine Vahre; og derved fik den unge Printz al optænkelig Magelighed til at holde sig i Skiul i all den Tid, vi behøvede til at lave os paa Reysen. Og paa saadan Maade blev han paa Skibet, saa længe mens vi havde noget at forrette i Staden, paa det han ikke maaskee skulde blive kiendt og røbt af nogen Moscovitisk Kiøbmand i Staden.

Den 20 Augusti reyste vi fra Archangel, og naaede Elven den 13 September, saa der ikke hændede os noget stort Uhæld paa Veyen. I Hamborg fandt jeg og min Consort en ønskelig Leylighed at sælge baade vore Indianiske Vahre og det Foerverk, vi havde ført med os fra Siberien. Da vi nu deelte Profiten af alle vore Vahre, saa fik jeg, u-agtet den store Skade jeg havde lidt, og de mange Omkostninger jeg havde anvendt, til min Andeel 3475 Pd. Ster-

Sterling, 17 Skilling og 3 Stover; i hvorvel jeg regner hermed til min Portion en Hob Diamanter, som jeg havde kiobt i Bengala for mig allene, og som vare vel af 600 Pd. Sterlings Værdie.

Her tog den unge Fyrste Afskeed fra os. Han drog op ad Elven, i Tanke at reyse til Wien, hvor han haabede at finde Beskyttelse, og hvorfra han kunde have Correspondentz med sin Faders gode Venner, som endnu vare i Live. Da han skiltes fra mig, forsikkrede han mig, at han sin gandske Livs Tid skulde findes taknemmelig, baade for den Tieneste, jeg havde giort ham, og for de oprigtige Venskabs Tegn, jeg havde beviist mod hans Fader, den gamle Fyrste.

Men, efter at jeg havde opholdt mig 4 Maaneder i Hamborg, saa gik jeg igiennem Landet til Haag, hvor jeg leyede mig en Paquet-Baad, og kom til London den 10 Januarii 1705, 10 Aar og 9 Maaneder efter min Bortreyse fra Engelland.

Nu er jeg i mit Fædreneland, og har fast besluttet, at jeg ikke meere vil saaledes plage mit eget Legeme, og løbe omkring i Verden efter sælsomme Ting; helst siden det er Tid, at jeg laver mig paa en Reyse, som varer længere, end alle de, jeg nu har meldet om. I de 72 Aar jeg har levet under saa mange slags Lykkens Forandringer, har jeg nokkom lært, "hvor hoyt et stille og maadeligt Levnet er "at agte, og hvor særdeeles lykkelig en forstandig Mand bør skatte sig, naar han kand ende sine Dage i Roe.

E N D E.

o

